EDEBİYAT / ANI

Romancının Dünyası

Kerime Nadir

Kerime Nadir (Azrak)

1917 yılında İstanbul'da doğdu. 1935 yılında Saint Joseph Fransız Kız Lisesi'ni bitirdi ve özel öğrenim gördü. Okul çağlarında yazdığı hikâye ve şiir denemeleriyle yazı hayatına başladı. Cumhuriyet döneminin en çok okunan ve geçimini kitaplarından sağlayan ilk kadın yazarlarındandır.

Şiirle başladığı edebiyat yolculuğunda öykü ve romanlarıyla tanındı. İlk şiir ve öyküleri 1937 yılında *Servet-i Fünûn*, *Uyanış* ve *Yarımay* dergilerinde yayımlandı. İlk romanı *Yeşil Işıklar,* 1937 yılında basıldı. Bugüne kadar otuza yakın baskı yapan *Hıçkırık* (1938) romanı, yazarı üne kavuşturdu. Otuzu aşkın eseri sinemaya uyarlanan Nadir'in *Posta Güvercini* adlı romanı Fransızca'ya çevirildi ve *République* gazetesinde tefrika olarak yayımlandı.

Romanları *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Demokrat İzmir*, *Hakikat*, *Halkın Sesi*, *Hayat*, *Hürriyet*, *İstanbul Ekspres*, *Son Posta*, *Tan*, *Tasvir*, *Tercüman*, *Vatan*, *Yedigün*, *Yeni Gazete*, *Yeni İstanbul* gibi dergi ve gazetelerde tefrika edildi; bu yayın organlarının tirajlarında önemli bir yükselişe neden oldu.

Kitaplarında güçlü kadın kahramanlar yarattı; duygusal, aşk ve serüven türünde romanlar yazdı. 1937 yılından 1984 yılına kadar onlarca roman, bir öykü ve edebiyat anılarını derlediği *Romancının Dünyası* adlı anı kitabı yayımlandı. 1984 yılında vefat ettiğinde, romanlarının baskı sayısı yüz elli altıyı, satışı beş milyon adedi bulmuştu.

Kerime Nadir'in OĞLAK'taki kitapları

Dehşet Gecesi
Romancının Dünyası

Romancının Dünyası / Anı

OĞLAK / EDEBİYAT / ANI

Romancının Dünyası / Kerime Nadir
Yayına hazırlayan: Çiğdem Bakırcıoğlu

© Kerime Nadir, 1958
© Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti., 2019

Yazarın vârisleriyle yapılan özel anlaşmayla yayımlanmaktadır.
Bu kitabın tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntıların dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.
Sertifika No: 12149

Kurumsal kimlik danışmanı: Serdar Benli
Kapak tasarımı: Deniz Çorbacıoğlu
Dizgi düzeni: Goudy, 10,5/13 pt.
Ofset hazırlık: Oğlak Yayınları
Baskı: Oğlak Baskı Hizmetleri
Tel: (0-212) 251 71 08-09, Faks: (0-212) 293 65 50
Sertifika No: 12148

Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
Genel yayın yönetmeni: Senay Haznedaroğlu
Zambak Sokak 21, Oğlak Binası, 34435 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0-212) 251 71 08-09, Faks: (0-212) 293 65 50
e-posta: info@oglak.com
www.twitter.com/oglakkitap
www.facebook.com/oglakyayinlari
www.instagram.com/oglakkitap

Birinci baskı: 2019
ISBN 978 - 975 - 329 - 972 - 5

E D E B İ Y A T / A N I

Romancının Dünyası

Kerime Nadir

İçindekiler

Giriş / 9

Işığa Doğru / **11**
Sihirli Parıltılar / **16**
Ünlü Yazarlar / **18**
Yazı Yazmam Yasaklanıyor / **20**
Romanların Kaderi / **23**
Madalyonun Tersi / **24**
İlk Kazandığım Para / **26**
İlk Okuyucu Mektubu / **30**
Yokuşu Tırmanıyorum / **34**
Hıçkırık / **36**
I Bir Antolojinin Hazin Öyküsü / **39**
II İlk Acı Ders / **42**
III Beş Kuruşluk Ders / **44**
Günahkâr Roman / **47**
İlginç Bir Tanışma / **51**
Bir Yanlışlık Melodramı / **54**
Yıldızlara Bakarken / **56**
Bir Demet Funda / **58**
Roman Anlayışı / **59**
Hayallere Veda / **61**
Kalbe Girmenin Yolları / **63**
Bir Dönüm Noktası / **65**
Çeşitli Azizlikler / **68**
Bir Çözüm Yolu / **70**
Yeni Ufuklar / **71**
Ara Romanlar / **74**
Bâb-ı Âli Entrikaları / **76**
Eleştiriler / **79**
Acı Renkler / **82**
İlk Süper Türk Filmi / **85**
Şu İnsanlık Âlemi / **87**
Sosyal Konulara Doğru / **89**
Bir Hava Yolculuğu / **91**
Dokuz Körün Bir Değneği / **94**
Yeni Bir Dönüm Noktası / **98**
Filmcilerden Yeni Mesaj / **102**
Gerçeklik Yolunda / **103**
Hayalsaray / **104**
Öldürülen Kitap / **106**
Yeni Çevreler / **110**
Uğurlu Yıl / **112**
Yeni Hamleler / **114**
I Romana ve Romancıya Dair / **116**
II Nasıl Okunuyoruz? / **119**
III Ormanda Sürpriz / **123**
IV Telefonla Bir Evlenme Teklifi / **126**
V Meçhul Okuyucularımdan Aldığım Aşk Mektupları / **129**
Tarafsız Bir Eleştiri / **132**
Zeki Müren - Franz Schubert / **134**
Özlediğim Sensin / **136**
İkinci Hayat / **137**
Şansın İpek Kapıları / **140**
Azat Edilen Kuş / **143**
Tekrar Beyazperde / **146**
Çeşitli Girişimler / **147**
Roman İçinde Roman / **149**
Yine Roman İçinde Roman / **151**
Sahneden Dönen Eser / **153**
Romanlaşan Anılar / **155**
Çocukluk Neredesin? / **158**
Yıldızların Romanı / **163**
Şanssızlar / **165**
Şu Yazı Amatörleri! / **167**

Tanrı'ya Sığınalım / **170**
Romanlaşan Gerçekler / **172**
Değerli Anılar / **179**
Kıbrıs Meltemi / **181**
Eserlerin Şansı / **183**
Can Dostlarım / **186**
Verimli Yıl / **188**
Yine Kıbrıs Meltemi / **190**
Tılsım / **194**
Tövbe / **196**
Pitigrilli'den İnciler / **198**
Harika Trafik / **203**
Ticari Cambazlık / **210**
Yeşilçam'da Devler Savaşı / **212**
Ruhlar Âlemi / **217**
Kıyasıya Rekabet / **230**
Senaryo Korsanları / **235**
Mutlu Bir Yazar Olmak! / **239**
Furya / **242**
Feleğin Çarkı Dönüyor / **246**
Oyun İçinde Oyunlar / **248**
Türkan Şoray'la Tanışıyorum / **252**
Değişen Dünya / **257**
Bahar Fırtınası / **258**
Acımasız Yeşilçam / **260**
Taçsız Kraliçe / **262**
Türkan Rota Değiştiriyor / **265**
Ansiklopediler / **269**
Bir Oyuna Getiriliyorum / **270**
Hızlı Bir Yıl / **274**
Hile Kuyumcuları / **276**
Dişi Arslan Devreye Giriyor / **278**
Son Oyunbazlık / **282**
Fırsat Düşkünleri / **285**
Kaybolan Dostlar / **292**
Bir Romancı Olarak / **294**
Son Filmim / **296**
Son Gürlüğü mü? / **299**
Çeşitleme / **301**
Kırkıncı Basamak / **304**
Ekrandaki Lekeler / **306**

Çıkış / 308

Giriş

Artık vakit geldi... Anılar yavaş yavaş belleğimden silinmeden kafamın içinde taşıdığım şu dünyayı ak kâğıtlara dökmem gerek!

Anılarını yazmak isteyen kişi eğer bunda içten davranmayacaksa, yani her gerçeği en açık bir biçimde yazamayacaksa eline kalemi almamalıdır. Aslında aklı başında hiç kimse kişisel yaşamını başkalarının gözü önünde sergilemek yanılgısına düşmez. Ama bir sanatçı, bir yazar, herhangi bir meslek adamı uğraşlarıyla ilgili yığınlarla konudan rahatlıkla söz edebilir sanırım.

İşte ben de, bütün içtenliğimle, kırk yılı aşan yazarlık yaşamımın anılarını aktarmaya çalışacağım. Bu isteğe kapılışımdaki neden "anılarını yazmak" modasına uymak değil; eserlerimle yaşadığım dünyayı bütün gerçekleriyle okurumun gözü önüne sermektir. Böylece bazı olumsuz yargıların birikimi olan yanlışlıkları da düzeltmek imkânı bulabileceğim umudundayım. Yine bu arada, kısmen bilinenler dışında, hiç bilinmeyen birçok ayrıntı da gün ışığına çıkmış olacaktır.

1953-1954 yıllarında *Yirminci Asır* dergisinde yayımlanan "Okuyucularıma Mektuplar" başlıklı seri yazımda, yazı hayatımdan bazı anılara yer vermiştim. Sonradan bunun birtakım sakıncaları olduğunu fark ettim. Ve şöyle düşündüm: Bir romancı, kaleminin yarattığı kahramanların ardına saklanmalıdır her zaman. Ne kadar iyi saklanabilirse, o kadar rahat hareket edebilir çünkü. Doğrudan doğruya okurun karşısına çıkan yazar, her bakımdan korunmasız ve zayıf kalır.

Ama şimdi böyle düşünmüyorum. Bir romancı çağına tanık olabilecek anılarını yazarken, yarattığı kahramanların ardına saklanmak gereğini duymamalı, okurun karşısına doğrudan doğruya çıkmalı, rahat hareket etmeli, yazarlık namusuna sahip olmanın verdiği güvenceyle de kendini zayıf ve korunmasız hissetmemelidir.

Romanlarımı yazılış tarihleriyle ele alacağım. Kırk yılın, kırk

basamağı olan bu kitap dizisi, bir romancı olarak geçtiğim yoldur. *Romancının Dünyası* da zaten bu yoldan ibaret! Bu yoldaki kaderimi adım adım tekrar izleyip son aşamada vardığım yeri saptamak istiyorum.

Edebiyat dünyamızda kırk yıllık dönemin gerçek tablosu olarak küçümsenmez bir değer taşıyacağından kuşku duymadığım bu kitap, birçokları için ilginç olmayabilir. Ama yine birçokları kadar da, gelecek kuşaklar içinden bu anıların toplumsal ve tarihsel niteliği üzerine eğilecekler bulunacaktır sanırım.

Işığa Doğru

Yıl 1937, *Servetifünun-Uyanış* dergisinden bir çağrı alıyorum. Haftada birkaç gün genç yazarlar toplanıyorlarmış orada. Beni de tanımak ve aralarında görmek istiyorlar. Basımevinin başdizgicisi Mehmet Dizman eliyle birkaç küçük yazı göndermiştim dergiye. Ve bunlar peş peşe yayımlanmıştı.

Pırıl pırıl aydınlık bir bahar günü Emirgân'daki evimizden çıkıyorum. Sevinç ve heyecanla *Servetifünun-Uyanış* dergisinin yolunu tutuyorum. Yaprakları arasından benek benek güneş ışınları elenen akasya ağaçları altında Bâb-ı Âli yokuşunu koşarcasına, uçarcasına çıkıyorum.

Rahmetli Ahmet İhsan Tokgöz tarafından (kendi basımevinde) çıkarılan *Servetifünun-Uyanış*, Cağaloğlu'nda, Nuruosmaniye'den Divanyolu'na çıkan Türbedar Sokağı'nda. Kalbim hızla çarparak çift kanatlı büyük demir kapıdan geçip dış avluya, oradan da hole giriyorum.

Bugün gibi gözümün önünde: İçerisi loş olduğu için ışıklar yanıyor. Hemen girişte, camlı bir bölme ardındaki masanın etrafında toplanmış kişiler dönüp bana bakıyorlar. Bu grupta kimler var? Anımsadığıma göre, Halit Fahri Ozansoy, Bâki Süha Ediboğlu, Ali Kemal Meram, İbrahim Hoyi, Neriman Hikmet, Muazzez Kaptanoğlu ve Gavsi Halit Ozansoy... (Sonraları gittikçe genişleyen bu kadroya birçok tanınmış isim daha katıldı.)

Derginin yazı işleri müdürü olan Halit Fahri Ozansoy'un yardımcısı (oğlu) Gavsi Halit Ozansoy ayağa kalkıyor ve beni oradakilerle tanıştırıyor.

Bu arkadaşlar arasında bugün sonsuzluğa göçmüş olanlardan biridir Gavsi Halit Ozansoy. Orta boylu, çelimsiz, soluk yüzlü, zeki bakışlı bir gençti. Benim bu yazı ailesine katılmama, onunla yaptığımız küçük bir polemik neden olmuştu aslında. Bir yazısında meyhaneye yakıştırdığı alaturka musikiyi savunmaya kalkıp bu yazıyı yanıtlamış, dergiye çağrıyı da bunun üzerine almıştım.

Muazzez Kaptanoğlu hemen beni yanına oturtuyor. Sarışın, yeşil gözlü, güler yüzlü güzel bir genç kız. Sıcak bir yakınlık ve ilgi gösteriyor bana. Bütün arkadaşlar nazik ve ilgili. O kuşakların saygı ölçüleri içinde, efendice bütün davranışları. Ne yazık ki, bu yazı ailesinde, güzel bir uyum içinde uzun süre beraber çalıştığımız bu arkadaşlardan hayatta kalanların da bugün nerede, ne âlemde olduklarını bilmiyorum.

İşte, yazı dünyasına attığım bu ilk adımla delicesine özlediğim bir iklime kavuşmuş bulunuyordum. Çok genç yaşımdan bu yana kafamın içinde ve ruhumda kaynayıp coşan, sonra da kalemimden kâğıtlara dökülen düşünce ve duygu seli, önümde açılan sihirli bir kapıdan ışığa çıkıyordu. Evet, yazılarımı artık sergileyebilecek özgürlüğe ve olumlu bir ortama kavuşmuştum.

O günleri anarken içimi tatlı bir sızı kaplar. Yazılarımın ilk kez baskı makinelerinden geçmesi, o yazıların dergi sayfalarında çıkması; matbaa kokusu, kâğıt ve mürekkep kokusu, dünyada hiçbir şeyin yerini tutamayacağı bir coşku ve mutluluk verirdi bana. O zaman yirmi yaşlarındaydım. Nasıl olduğunu bilmeden, büyülenmiş bir insan gibi, ayaklarım âdeta yere basmayarak beni çağıran ışığa doğru koşuyordum.

Öykümün bu noktasına daha sağlam adımlarla varabilmek için çok daha gerilere, çocukluğuma kadar dönmem gerek!

Çocukluğumda yaz aylarını genellikle teyzelerimin Beylerbeyi'nde, Çamlıca yolundaki köşklerinde geçirirdik. Orada aile arasında uzak akrabadan bir de haminnemiz vardı. Ufak tefek, tonton bir ihtiyarcık. Arada sırada bize -hatırlayabildiği kadar- masallar anlatırdı. Ama çok defa bunda nazlanırdı. Ben üzülürdüm haminnenin masal anlatmada gösterdiği bu naza. Hatta, "Durmadan anlatsa ne olur sanki? Bu kadar sevdiğimizi bile bile nasıl böyle yapıyor?" diye şaşardım.

Bize masal söyleyen başkaları da vardı tabii. Ben onlara da asılırdım boyuna. Masallar beni öylesine sarardı ki, bütün oyunlar tamamen anlamsız kalırdı masal dinlerken duyduğum zevkin yanında. (Bugünün çocukları bizden ne kadar şanslı! Televizyon ve radyolardaki çocuk yayınları onların bu gereksinimlerini ne güzel karşılıyor!)

Daha sonraları kendim masallar anlatmaya başladım.

Çocuklar etrafıma toplanırlar, beni hayran hayran dinlerlerdi. Önceleri bildiğim masalları anlatıyordum ama giderek kendim masallar uydurmaya başladım. Çoğu kez, "Arkası yarın" derdim onlara. Böylece masallar uzar uzar, bazen günlerce sürerdi. Bugün hâlâ eski arkadaşlarım bana bu sürekli masallardan söz ederler. Ama ben artık hiçbirini hatırlayamıyorum. Keşke o zaman bunlar kaleme alınabilseydi, belki de güzel, bana özgü bir masal dizisi oluşurdu.

Bu masal tutkusu süredururken ben de on bir yaşımı sürüyordum. Okumayı çok seven, elinden kitap düşmeyen annem bendeki merakın farkındaydı. Çok daha küçük yaştayken bir gün okuduğu kitaba bakarak, "Anne, kitap insanla konuşur mu?" diye sorduğumu hatırlarım.

O da bana, "Evet yavrum, kitap insanla konuşur" demişti gülerek...

Daha sonraları zaman zaman okuma üzerine onunla uzun konuşmalar yapmaya başlamıştık. Geceleri geç yatardı annem. Ben de dizinin dibine oturur, okuduklarını anlatmasını beklerdim. Onu dinlerken de dünyayı unuturdum.

Annem bana öyküler okumamı öğütledi. O zamanlar ülkemizde çocuk yayımları yok denecek kadar azdı. Evimize giren tek gazete de *Cumhuriyet*'ti.

Babama başvurdum. Bana kitaplığında bulunan romanlardan beğendiğimi seçip okumamı söyledi. Babam tarihe meraklıydı. Kitaplığının büyük bir bölümünü tarih ciltleri dolduruyordu. Bunların arasında *Monte Kristo*, *Pardayanlar*, *Lükres Borjia*, *Şeytan Mağaraları*, *Fantoma*, *Arsen Lüpen* gibi detektif ve avantür romanlar ile Jules Verne'in "Seyahatnâmeler"i ve Namık Kemal'in *Cezmi*'sinden, Ahmet Mithat Efendi'nin *Hasan Mellâh-Hüseyin Fellâh*'ına kadar büyük ve ünlü Türk yazarlarının külliyatı yer alıyordu.

Bu sonuncular bana göre çok ağır kitaplardı. Bu yüzden ben de "Seyahatnâmeler" arasından, *On beş Yaşında Bir Kaptan* adlı küçük romanı seçtim. Böylece ilk okuma zevkini Jules Verne'in bu çeviri kitabında tattım.

Evet, beni roman tutkusuna iten, babamın kitaplığındaki bu "Seyahatnâmeler" olmuştur. Ahmet İhsan Tokgöz tarafın-

dan Türkçe'ye çevrilmiş bu romanlar bizim masal faslını geride bıraktıran son derece çekici geniş bir ufuk açmıştı önümde...

Bu çeviriler hem eski harflerle hem de benim anlamakta zorluk çekebileceğim ağdalı bir Osmanlıca'yla yazılıydı. Ama ben bu yazıyı gürül gürül okuyor, bu Türkçe'yi şaşılacak bir kolaylıkla söküyordum. Anlayamadığım sözcüklerin anlamlarını boyuna büyüklerime sorup öğrenerek tabii...

Artık bir okuma humması sarmıştı beni. *Gizli Ada*, *Kaptan Grant'ın Çocukları*, *Deniz Altında Yirmi Bin Mil*, *Seksen Günde Devriâlem*, *Çin'de Seyahat*, *Karpatlar Şatosu* vb...

Millet Caddesi üzerindeki evimizden Cerrahpaşa'daki özel Hilâl İnas İlkokulu'na gidiyordum. Hatırladığıma göre o zamanlar (1925-1929) caddeler rahat, temiz; yollar güvence içindeydi. Barış ve huzur dolu günlerde yaşıyorduk.

Güneşli bir akşamüstü Aksaray'a inmiştim. Aksaray meydanında, Valide Camii'nin karşısında bir muvakkithâne[1] vardı. Oraya vardığım sırada annemin Beyazıt yönünden geldiğini gördüm. Ana-kız muvakkithânenin köşesinde karşılaştık. Annem çantasından orta çapta bir *Lûgat Naci* çıkararak, "Bak Kerime" dedi, "okuduğun kitaplarda anlamını bilmediğin sözcükleri bundan böyle bu sözlükte bulacaksın. Kolaylık ve rahatlık sağlayacak sana bu sözlük..."

Anneciğimin genç yüzünü aydınlatan şefkat ve muhabbetle bezenmiş o gizli heyecanı hiç unutamam. Küçük kızında olağanüstü nitelikler sezinlemişçesine içten içe mutlu ve gururlu bir hâli vardı.

Artık sorunlarımı kendi kendime çözebildiğimden kitapları gözlerden gizlenerek okumayı sever olmuştum. Çok defa gündüzleri selamlık odasına kapanır, orada yalnız başıma okumaya dalardım. Hatta bir gün bir de perde germiştim bu odadaki cumbaya. Perdenin ardında, dizlerimin üzerine yerleştirdiğim kalın cildiyle koskoca *Şeytan Mağaraları*'na dalıp gitmiştim. Tepemde bir soluk hissederek başımı kaldırdığımda, rahmetli dayımın perdenin üzerinden uzanmış bana baktığını gördüm.

---

1 Muvakkithâne: Büyük camilerin yanında, güneşe bakarak zamanı bildiren muvakkit'le bu işe ait aletlerin ve saatlerin bulunduğu yer.

"Burada ne yapıyorsun kızım" diye sordu merakla.

"Hiç dayı bey" dedim, "okuyorum."

"Neden perde arkasına saklandın?"

"Böyle daha iyi de..."

Şair olan ve yirmi sekiz yaşında veremden ölen dayım Meşhut Bey, hatırladığım kadarıyla ince, zarif ve yakışıklı bir gençti. Bana bir öğüdünü de asla unutmam. Bir gün okuduğum bir kitabın yazarını sormuştu bana. Ben cevap veremeyince de, "Kızım" demişti, "her şeyden önce okuduğun kitabın yazarının kim olduğunu öğrenmelisin. Buna her zaman dikkat et!"

Ben bugüne kadar bu öğüdü sıkı sıkıya tuttum.

İlk okuduğum dergi, Sedat Simavi Bey tarafından çıkarılan *Arkadaş* dergisidir. Birkaç gram tat almak için bir çuval keçiboynuzu yemek gibi, okuma zevkimi ve ihtiyacımı "Seyahatnâmeler"in Arapça ve Farsça sözcük yığınları arasında doyurmaya çalıştığım sıralarda elime geçmişti bu dergi. Onda, çok daha rahat ve kolaylıkla anlayabildiğim bir dil ve konular yer alıyordu. Hele resimli sayfalarından sinema dünyasına açılan pencere, ruhumda filizlenmekte olan ilk gençlik duygularının o büyük gıdası oluvermişti. Bu dergiyi her hafta almaya başladım.

İlkokulu bitirdiğim yıl Emirgân'daki evimize taşındık. Bu evde benim de ufak bir kitaplığım olmuştu. Okul kitaplarımdan başka çok sevdiğim ve kim bilir kaç kere okuduğum dizi dizi romanlar da yer alıyordu bunda. Titizcesine düzene düşkün bir insan olduğumdan, kitaplığım ve küçük çalışma masamla kendime güzel bir dünya kurmuştum. Bu odada son derece mutluydum.

Sihirli Parıltılar

Bebek, Saint Joseph'te, sörlerin katı baskısı altında geçen yıllarım okumalarımı hiç etkilememiştir. Tersine yazı yazmak isteğini bu baskı içinde duydum ben.

Gazete tefrikalarında ve arkadaşlar arasında elden ele dolaşan yerli romanlarda bir türlü aradığımı bulamıyordum. Bu romanların bence birçok eksik yanı oluyordu. Onları kafamın içinde başka başka biçimlerde, ek pasajlarla geliştiriyordum. "Şurası şöyle yazılsaydı, sonu böyle olsaydı ya da şu şu tipler daha belirgin kişiliklere sahip bulunsalardı, şu şu sahneler daha açık biçimde anlatılsaydı..." diyordum kendi kendime...

Sonra bir gün, "Neden kendim yazmıyorum sanki?" dedim. "Bu bir öykü... Düpedüz bir yaşam parçası... O yaşamı kafamda dilediğim gibi hazırlayıp kaleme almak pekâlâ mümkün benim için de... Bir kere deneyeyim şunu..."

İlk kez ip üzerinde yürüyecek acemi cambaz gibi şiddetli bir heyecana kapılmıştım. Yıllar yılı doğanın gizlerinde ve yaşamın bilinmezliğinde bir ışık ararcasına için için çırpınan yüreğim sanki benden kopuyor; benliğim parçalara bölünüyor, sihirli parıltılar içinde yüzüyordum.

Evet, çevirilerden sonra yerli romanlar beni sarmamıştı. Taa ki *Çalıkuşu*'nu okudum; o zaman iş değişti. Türk yazarların seçkin yapıtlarını aramaya başladım.

O sıralarda İstanbul Radyosu'ndaki roman saatinde Mesut Cemil Tel'in her akşam bir küçük bölümünü okuduğu *Yaban*'ı da büyük bir ilgiyle izliyordum. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun bu güçlü eseri beni âdeta büyülüyordu. Daha başka güzel romanlar da geçti elime. Hepsinden ayrı bir zevk, heyecan duyuyor ve okumak kadar, hatta ondan da fazla yazmak arzusuyla tutuşuyordum.

Ve sonunda denedim. "Yabancı" adlı küçük bir öykü yazdım. Bu arada birkaç şiir denemesi de yaptım. Ama ben şair olamaz-

dım. Çünkü içimde böylesine kopan fırtınaları küçücük dizelere sığdırabilmek, kelebek kanadında seyahat etmek gibi bir şeydi.

"Yabancı" adlı öyküm hiçbir yerde yayımlanmadı bugüne dek. Yine de yayımlanacak değildir. Bu, çocukluk ile ilk gençlik arasındaki büyük bir heyecan birikiminin ilk patlamasıydı. İmajlar renkli, berrak; anlatım içten, açık ve akıcı ama konu aşırı hayal ürünü, tutarsız ve çocukçaydı.

Ama durmadım yine. Yazmak tutkusuna kendimi kaptırmıştım bir kez. Başımın içinde yeni yeni konular kaynaşıyor; önümde, beni gerçek yaşamımdan koparacak güçte sayısız âlemlerin kapıları açılıyor; kâğıt üzerinde kalemin çıkardığı cızırtı, bütün bu sihrin sözcükler biçiminde satırlara akması akıl almaz, anlatılmaz bir zevk coşkusuyla beni sarhoş ediyordu.

"Dağ Adamı"nı daha da büyük bir coşku içinde, bir solukta yazdım. Ve bunu *Yeşil Işıklar* izledi. Bu sonuncuda kendimi öylesine bir hummayla yazıya kaptırmıştım ki, çevremde olup bitenleri görüp duyamaz, farkedip anlayamaz olmuştum. Artık gözüm dünyayı görmüyordu gerçekten. O yıl on altı yaşımı sürmekteydim.

Hemen belirtmek isterim ki, ben bu yazıları yayımlamayı o zamanlar aklımın ucundan bile geçirmiyordum. Sadece, yazılar birbirini izledikçe onları başkalarına okutmak isteği uyanıyordu içimde. Buna da cesaret edemiyordum bir türlü.

Sonunda, çevremde alıp yürüyen merak beni güçlendirdi. Yazdıklarımı yakınlarıma okudum. Kimi şaşmış, kimi dudak bükmüştü bu işe. Beğenisini açıklayan, hatta için için heyecan duyanlar da olmuştu. Bunların başında annem geliyordu. Ama bu uğraşta beni destekleyeceğe de pek benzemiyordu. Çünkü o dönemde bir kadın, ne kadar aydın olursa olsun, kızının yeteneklerini çevrenin değer yargılarının sınırları içinde ele almak zorunluğundaydı.

Ünlü Yazarlar

Sabahları yedi buçukta ta Emirgân'a uğrayan bir küçük vapur vardı. Kandilli'ye ve Bebek'e giden öğrencileri bu vapur Rumelihisarı'nda bir başka küçük vapura aktarırdı. İşte ben bu vapurla okula giderdim her gün.

Sabahın erken saatlerinde iskeleye indiğim zaman, bizimle birlikte vapur bekleyen çok temiz giyimli, kır saçlı, uzun boylu, oldukça yakışıklı bir erkekle karşılaşırdım. Elinde evrak çantasıyla. Bu adam, ünlü romancı Burhan Cahit Morkaya'ydı. Romanlarını büyük zevkle okuduğum ve çok sevdiğim bir yazardı Burhan Cahit Morkaya. Genellikle gri renkteki elbisesiyle, gerçekten bir morkaya gibi dikilip dururdu öyle. Etrafa yüksekten bakarcasına dalgın duruşunda, baktığı yeri görmez gibi bir hâl vardı.

Burhan Cahit Morkaya'dan söz açmışken, hemen ekleyeyim ki, bu değerli yazarın uzun yıllardan beri bir tek kitabı dahi piyasada mevcut değildir. Ölümünden (1949) bu yana neden kitaplarının yeni baskılarının yapılmadığını bilmiyorum. Oysa romanları o günün okurlarınca çok beğenilen, sevilen ve kitaplıklarda sayıca en çok kitabı bulunan romancılardan biriydi Burhan Cahit.

Nasıl unutulabilir *Harp Dönüşü*, *Kızıl Serap-Ayten-Coşkun Gönül* ve *Aşk Bahçesi* dörtlüsü? *Cephe Gerisi*, *Kurşun Yarası*, *Gazi'nin Dört Atlısı*, *Köy Hekimi*, *Yüzbaşı Celâl*, *Gönül Yuvası*, *Gurbet Yolcusu* ve daha birçoğu? Bu romanlar, bugün ödüller alan yeni yapıtların birçoğundan kat kat üstün değer taşır bence. Savaş sonrası Türk toplumunun sosyal yaşamını sergileyen ve seven insanın psikolojisini güzel bir anlatımla ve gerçek hatlarla işleyip ölümsüz portreler çizen bu usta kalem nasıl unutuldu?

Ben lacivert önlüklü bir okul öğrecisiyken hayranı olduğum bu romancıya başarılarından ötürü imrenir, onun mutluluğunu sınırsız bulurdum.

Saint Joseph'i bitirdiğim yıl, Halit Ziya Uşaklıgil, Halide

Edip Adıvar, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Peyami Safa ve Ömer Seyfettin gibi büyük Türk kalemlerinin yapıtları yanında; Burhan Cahit'i, Güzide Sabri'yi, Ethem İzzet Benice'yi, Esat Mahmut Karakurt'u da okuyordum hâlâ. O günlerde *Akşam* gazetesinde Muazzez Tahsin Berkant'ın *Bahar Çiçeği* romanı yayımlanmaya başlamıştı. Yıllar yılı okuduğum onca ağır eserden sonra bu romanlar bana hafif geliyordu. Ama tatlı, hoş bir çekicilikleri vardı.

Bir gün de bize gelen bir konuk hanım elindeki *Yarınay* dergi-sini unutup gitmişti. Bu dergiyi ilk defa görüyordum. Orada Cahit Uçuk ile Mükerrem Kâmil Su'yu tanıdım. Eski ünlü adların yanında yeni tanıdığım bu yazarların, yazılarındaki konular, duygular ve olayların anlatılışı bana, benim yazılarımdaki kadar doğal göründü. Bu durum bana da yazılarımı yayımlama isteği ve cesareti verdi. "Ben de yazılarımı yayımlayabilsem!" diye bir hevese kapıldım bu kez de. Fakat bu yolda bana kim yardım edecekti?

Yazı Yazmam Yasaklanıyor

İş bu noktaya varınca ailemde ani bir tepki belirdi. Babam, "Kızım" dedi, "tanınmış bu kadar yazar varken, senin gibi bir çocuğun yazılarına kim bakar? Boşuna hayale kapılma!"

Annemse, o zamanki tutucu düşünceyle, "Hem neden duyguların herkesin ellerinde gezsin? Böyle şey olamaz!" diye kestirip attı.

Beklediğim yardım yerine böyle bir engellemeyle karşılaşmak beni çok üzmüştü. Özellikle bu engellemenin ailemden gelmesi... İş bu kadarla da kalmadı. Büyüklerim, bundan böyle yazı yazmamı da yasakladılar.

Artık gizli gizli yazıyordum. Küçük kız kardeşime bir görev verilmişti. Yazı yazdığımı görürse hemen büyüklere bildirecekti. Bu nedenle, odama kapanıp çalışırken dışarıda ayak sesi işitir işitmez yazılarımı saklıyordum.

Ama roman okumama ve yazı yazmama engel olamayacağını anlayan ailem sonunda beni serbest bırakmıştı. Onlar benimle başa çıkamamışlardı, ben kendimle...

Böylece bir yıl daha geçti. Birçok öykü ve beş roman (*Yeşil Işıklar*, *Kalp Yarası*, *Solmuş Çiçekler*, *Gönül Hırsızı* ve *Hıçkırık*) çalışma masamın üzerinde müsvedde hâlinde duruyordu.

Nihayet benim üzüntüden iğne ipliğe döndüğümü gören büyüklerim karar değiştirerek yazılarımın yayımlanabilmesi için harekete geçtiler. Gel gelelim bu yolda olanaksızlıklar büyük bir sorundu. Yazı dünyasıyla ilişkisi olan hiç kimseyi tanımıyorduk. Eşe dosta soruldu. Bazıları umut verdi ama bu umutlardan hiçbir sonuç çıkmadı.

Bir gün bize yemeğe gelen, annemin ahbaplarından saygıdeğer bir hanımefendi, ünlü bir gazetecinin aile dostları arasında bulunduğunu söyledi. Ve onunla bu konuda görüşeceğini, hatta romanlarımdan birini kendisine vererek kısa zamanda olumlu bir cevap alabileceğini sözlerine ekledi.

Kalbim sevinçten çatlayacak sandım. Hemen odama koş-

tum. Son romanım *Hıçkırık*'ın tek müsveddesini büyük bir özenle kâğıda sarıp kendisine teslim ettim. Böylece, âdeta canımın bir parçası, büyük umutlardan oluşan meçhule uğurlanmış oldu.

Aradan zaman geçti. Bir gün annemle birlikte bu hanımefendiyi görkemli yalısında ziyaret ettik. Söz çeşitli konularda döndü dolaştı fakat bir türlü bizim romana gelmedi.

Sabırsızlanıp durduğumu bilen annem sonunda sözü kendisi açmak zorunda kaldı. Hanımfendi, "Ha" dedi, "ben de onu söyleyecektim. Romanı zevkle okuyorum. Daha doğrusu akşamları bizim Dilber okuyor, ben dinliyorum. Aferin kızım, ne kadar okunaklı, güzel ve yanlışsız yazmışsın! Sonra çok da acıklı. Artık bizim Dilber de iki gözü iki çeşme..."

Derken araya laf karıştı ve o gün romanım hakkında bütün öğrendiğimiz bundan ibaret kaldı.

Aradan bir zaman daha geçti. Umudun sabırsızlığa, sabırsızlığın azaba, azabın düş kırıklığına dönüştüğü uzun bir zaman. Ve bir gün hanımefendi ani olarak bizi onurlandırdılar. Bu ziyaretin bana müjde getirdiğine öylesine emindim ki, sonsuz bir heyecana kapıldım.

Hanımefendi roman bahsine bu kez de bir süre hiç değinmedi. Neden sonra, yine annemin hatırlatması üzerine, bana dönerek, "Ah yavrum!" dedi. "Romanı okuyup bitireli hanidir. Sana gönderemedim. Çünkü bizim kızlar savruktur. İçinden yaprak filan düşürürler diye korktum. Sen bir gün bize uğra da onu alıver. Doğrusu çok hoşuma gitti. Başka var mı? Eğer varsa, bana bir tane daha gönder. Ama o bu kadar acıklı olmasın!"

Bu kadar acıklı ne olabilirdi hanımefendi?!..

Birkaç gün sonra hanımefendinin o görkemli yalısına uğradım. Merdivenlerde karşılaştığım kızı, "Ben sokağa çıkıyorum kardeşim, kusura bakmayın" dedi. "Annemin de misafirleri var..."

Ben çekine çekine, sadece romanımı almak için uğradığımı anlattım.

"Hangi romanınız?"

"Annenizde, yazdığım bir romanın müsveddeleri vardı da..."

"Bakayım, sorayım."

Küçük hanım yukarıya seslendi, "Anne, Nadir Bey'in kızı gelmiş. Sende bir romanı varmış, istiyor..."

Sıkıntımdan terler döküyordum. Hanımefendiyi rahatsız ettiğimden ötürü!

Hanımefendi, "Gelsin buraya!" diye emir buyurdular.

Büyük salonda hatırlı konuklarıyla oturan hanımefendi beni güler yüzle karşıladı, hatırımı sordu. Sonra dışarıya seslendi, "Dilber, sana saklattığım Hıçkırık'ları getirsene!"

Dilber, kucağında karmakarışık bir tomar kâğıtla geldi. Onları masanın üzerine koydu. Benim Hıçkırık'larım!.. Gerçekten bir hıçkırık yığını...

Sesim titreyerek, "Bunları sarmak için bir de kâğıt rica edeceğim" dedim.

"Dilber, bir de eski gazete getir."

Fakat salondan çıkmış olan Dilber bu emri duymadı. Ben, Hanımefendinin elini öptüm ve Hıçkırık'larımı kucaklayıp yalıdan çıktım.

Şiddetli bir lodos fırtınası vardı. Sahil boyunda kâğıtlar denize uçmasın diye onlara sıkı sıkı sarılırken, kaybettiğim bir servete yeniden kavuşmuş gibi, sevinçten gözlerim yaşarıyordu.

Romanların Kaderi

Her doğan insanın bu dünyada nasıl bir kader yolu varsa, tanrısal bir bağış olan "esin"den doğan eserlerin de kader yolları var. Ve bunlar birbirinden çok farklı. Bugüne kadar yazdığım kırk romanın her biri başarı alanında şaşırtıcı grafikler çizmiştir. Mesela, en çok emek ürünü romanlarım arasında bana umduğumu vermemiş olanlar bulunduğu gibi, küçücük eserlerimden kitap baskısında rekor kıranlar ve iki kez filme alınma şansına erişenler vardır.

Her ne olursa olsun, tümüyle *Romancının Dünyası*'nı onlar yaratmış olduğundan, her birini yazılış sırasıyla ele almak ve serüvenlerini bütün imajlarıyla yansıtmak istiyorum.

Şansını o hazin başlangıçla deneyen *Hıçkırık*'tan sonra, yine bir aile dostu eliyle *Akşam* gazetesine *Solmuş Çiçekler*'i gönderdim. Bu kez daha ümitliydim durumdan. Fakat tam bir yıl beklettikten sonra romanı iade ettiler. Yıpranmış, sararmış, lekelenmiş; tütün ve kahve kokusu sinmiş defterler, anlaşılan elden ele gezmiş, sonra da bir çekmecenin köşesinde unutulup kalmıştı.

İkinci düş kırıklığı da beni yıldırmadı. O sıralarda bir arkadaşımın akrabası olan Mehmet Dizman'la tanışmıştım. Başta da belirttiğim gibi, Ahmet İhsan basımevinde başdizgici olan bu genç, aynı zamanda şairdi. Yazılarımla hemen ilgilendi ve *Servetifünun-Uyanış* dergisinde şiirlerimi basmak üzere benden aldı.

İşte, küçücük, değersiz dizelerden oluşan ilk kalem ürünlerim böylece bir dergi tarafından yayımlanmaya başlandı.

Evet, işte bu dönemdeydi *Servetifünun-Uyanış*'tan bir çağrı mektubu almam ve oradaki toplantıya gitmem. O günün anısı, zamanın solduramadığı renkli bir ıstampa gibi pırıl pırıl hâlâ durur belleğimde.

Madalyonun Tersi

Ailesi tarafından el üstünde tutulan bir çocuktum. Ailemdeki kolektif yaşam, dürüst bir ahlak, erdem ve seviyeli bir görgü temeline dayanırdı. İnsanlığın anlamı sonsuz bir özveriydi ailemde. Birbiriyle anlaşarak ilgilenmenin sınırı yoktu. Herkes daima saygı, sevgi ve şefkat beslerdi birbirine karşı. Sözün kısası, her zaman en iyiyi, en güzeli, en doğruyu arayıp bulmak ve onu benimsemek şaşmaz bir kuraldı ailemde.

Bu ortam içinde büyüyen ben, bu yüzden madalyonun yalnızca bir yanını görmüş, hayatın gerçek çehresini tanıyamamıştım. Sörlerin sıkı baskısı altında geçen öğrenim yıllarım da, yine bana gerçek hayat hakkında hemen hiçbir şey öğretmemişti. Kitaplardan öğrendiklerimse, işin nazariyatıydı sadece. Aile ve okul çevresi dışında dünyada olup bitenlerden haberim yoktu.

İşte ben ilk eserlerimi bu saflık ve bilgisizlik içinde yazdım; başlangıçta birtakım eleştirmenler tarafından sert eleştirilere uğrayan o küçücük, çocukça romanlarımı. "Bunlar hiç yayımlanmamış olsaydı keşke!" derim çoğu kez. Ama tekrar tekrar yapılan kitap baskılarıyla bugün hâlâ kapış kapış okunmaları elimi kolumu bağlar. Kalemiyle yaşamak zorunda olan bir insanın bugünün yaşam koşulları içinde, çerden çöpten de olsa, birtakım desteklere ihtiyacı var. Bu bir mazeret sayılmasa da, bir gerçek.

O gün, o *Uyanış* toplantısında başka bir gezegenden gelmişten farksızdım. Makyajsız yüzüm ve sade giyimimle hâlâ sörlerin öğrencisi kimliğini taşıyor gibiydim. Belli etmemeye çalışarak bana tuhaf tuhaf bakıyorlardı. Kim bilir ne düşünüyorlardı hakkımda?

Her şeye rağmen ben çok mutluydum. Bir kısmını adlarından tanıdığım genç Türk yazarları arasında bulunuyordum işte! Yarınları pespembe görüyor, sevinçten uçuyordum.

O gün, orada toplanan bu genç yazarların dergiyi kalkındırmak için bir araya geldiklerini öğrenmiştim. Herkes gönüllü

olarak katılıyordu bu kalkınmaya. Zira sürümü yoktu derginin. Kendi masraflarını bile koruyamadığı söyleniyordu.

Hey koca *Servetifünun*!.. *Uyanış*'a geçmişti ama yine de böylesine zavallı bir durumdaydı.

Akşam gazetesinin iade ettiği *Solmuş Çiçekler*'imi büyük bir içtenlikle *Uyanış*'a verdim. Roman o hafta başlayan reklamlarla hemen yayıma kondu. Böylece ben de ilk basılan romanımın gönülden alkışını tuttum.

Bütün yazar arkadaşlar en güzel yazılarını *Uyanış*'a vermek kararında birleşmişlerdi. Onların arasında bulunmaktan, gerçekten sonsuz bir zevk ve gurur duyuyordum.

İlk Kazandığım Para

Bu arada -artık devamlı okuyucusu olduğum- *Yarımay*'a da bir mektup yazmış, yazılarımın dergide yayımlanmasının mümkün olup olmadığını sormuştum.

Resimli Ay ve *Yarımay* dergilerinin sahibi Mecdi N. Eren tarafından verilen kısa bir cevapta, yazılarımı incelemek üzere idarehaneye göndermem bildiriliyordu. Akşam gazetesinde bir yıl boşuna bekleyişin acısını unutmadığımdan bu cevaba pek sevinmemiştim. Ama yine de büyük ümitlerle "Dağ Adamı" adlı hikâyemle, *Yeşil Işıklar* adlı küçük romanımı Mecdi Bey'e götürdüm.

Bâb-ı Âli'de tanıdığım efendi gazetecilerin başta gelenlerinden biri olan rahmetli Mecdi N. Eren, birkaç gün sonra idarehaneye gittiğimde, yazılarımı *Yarımay*'da basacağını ve telif hakkı olarak da sayfa başına bana bir lira vereceğini bildirdi.

Buna çok şaştım. Vakıa yazarlara "telif hakkı" diye bir şey ödendiğini biliyordum. Ama ben daha o yazar değildim ki!..

Mecdi Bey bir baba tavrıyla hayretime gülümseyerek, "Evet, sahife başına bir lira..." diye tekrarladı. "Herkese bunu veriyoruz..."

Yazılarımdan ilk kazandığım para, "Dağ Adamı" öyküm için Mecdi Bey'in ödediği bu "bir lira" olmuştur. Sonraları yüz binler kazandım romanlarımdan. Ama yazılarımdan ilk kazandığım o bir liranın değeri benim için bambaşka olmuştur.

Kısa süre sonra *Yeşil Işıklar*, *Yarımay*'da yayımlanmaya başladı. O yıllarda en çok satan büyük resimli dergilerden biriydi *Yarımay*. Artık ayaklarımla yürüyerek değil, sırtımdaki görünmez kanatlarla uçarak iniyordum Bâb-ı Âli'ye. Kitapçı vitrinlerine bakarak, haftada bir-iki kere Ankara Caddesi'nden geçerken cennet bağlarında geziniyor gibiydim.

Yine bu dönemde *Tan* gazetesinin kapıları da açıldı bana. O tarihte (1937) belediyede çalışan bir Zekiye Yenge'miz vardı. Bir iş gereği bu gazetenin yazı işleri müdürüyle tanışmış ve ona benden söz etmişti.

Kararlaştırılan gün ve saatte *Hıçkırık*'ın müsvedde tomarını yine koltuğumun altına alarak bu gazetenin yolunu tuttum. Romanı yazı işleri müdürüne teslim ettikten birkaç gün sonra da bir çağrı aldım gazeteden.

Bu defa patronlarla tanıştım. Üst kattaki büyük odada, düzenli bir masa başında oturan M. Zekeriya Sertel bana yer gösterdi. Odada iki kişi daha vardı. Bunlardan biri, ufak tefek, esmer olanı gazetenin sahiplerinden başyazar Ahmet Emin Yalman'dı. Diğeri, uzun boylu, sarışın olanıysa, adını çok duyduğum fakat eserlerini hiç okumadığım ünlü bir şair: Nazım Hikmet.

Benimle sadece Zekeriya Bey konuştu. İlk sözü şu oldu, "Romanınızı beğendik. Bu adapte bir eser mi?"

"Hayır efendim. Kendim yazdım."

"Güzel, yalnız çok büyük. Bazı bölümlerini kısaltmak lazım. Bunu biz yaptırırız, razı olursanız..."

"Yani basacak mısınız romanı?"

"Evet, *Tan*'da yayımlayacağız."

"O hâlde ne gerekiyorsa yaptırın."

Romanın nasıl ve ne ölçüde kısalttırılacağını sormak o heyecan içinde aklıma bile gelmemişti. Basımevinden çıktığım zaman sarhoş gibiydim. Bu sarhoşluk günlerce sürdü. Sonra sabırsızlık başladı. Gazeteden ses seda çıkmıyordu. Bunlar da romanımı bir köşeye atıp unutmuşlar mıydı yoksa?

Yeni yıl yaklaşırken *Tan*'da *Hıçkırık*'ın reklamları başladı. Baş sayfada, bir çerçeve içinde çıkan ilk reklam yazısı aynen şöyleydi:

Yeni edebî tefrikamız: HIÇKIRIK

Tan *size iki-üç gün sonra yeni bir edebî roman sunacaktır. Bunu kim yazdı? Adını henüz bilmediğiniz ve belki de hiç işitmediğiniz bir genç, cömert hayalinde yarattığı kahramanlara bu romanı yaşatmıştır.*

Fakat bu yeni yazar iki-üç gün sonra vereceğimiz ilk romaniyle meşhurlar arasına katılacaktır. Çünkü bu eser hakikî hayatı öyle câzip bir üslupla yaşatmıştır ki, sizi mutlaka saracaktır.

Hey Tanrım! Rüya mı görüyordum? Hayat ne güzeldi! Çıldıracak kadar mutluydum.

Yine gazetenin yolunu tuttum. Bu defa aşağı katta, evrak

yığınları arasındaki büyük masa başında oturan gazetenin ortaklarından Halil Lütfü Dördüncü'yle tanışıyordum.

Halil Lütfü Bey orta yaşlı, hoşsohbet bir adamdı. Diğer patronlardan farklı biçimde beni uzun uzun pohpohladı. Bu iltifatın altında yatan amacı ben tabii bilemezdim. Meğerse Halil Lütfü Dördüncü elinin sıkılığıyla nam salmış bir zatmış Bâb-ı Âli'de. Cimriliğinin boyutları öylesine sınırsızmış ki, hakkında (şakagerçek) fıkralar düzülür, bu fıkralar "ata sözleri" hâlinde ağızdan ağza gezermiş!

Ben de sonradan birçoğunu dinledim. Bunlardan bir tanesi çok ilginçtir. Bunu Naci Sadullah'ın bir yazısında okumuştum. Bu yazıda Halil Lütfü Bey'in, ayakkabısını çabuk eskitmemek için adımlarını çok geniş attığından (iki adım yerine bir adım) söz ediliyordu!

Halil Lütfü Dördüncü gazetenin idari işlerine bakıyordu sanırım. Hatırladığıma göre o gün aramızda aşağı yukarı şöyle bir konuşma geçti:

"Romanınız için yaptığımız reklamları gördünüz mü?"

"Evet efendim, gördüm."

"Biz bu romanı büyük masraflarla lanse ediyoruz. Siz henüz tanınmamış bir isimsiniz. Sizi okuyuculara biz tanıtıyoruz..."

"Çok teşekkür ederim."

"Ayrıca bir arkadaşa da rötuşları için para ödedik. Abonenizi de kaydettirdik. Her gün postacı size bir *Tan* gazetesi getirecek. Yani her gün bedava bir gazete..."

"!.."

Hafifçe gülümsedi. Amacını hâlâ anlayamamış olduğumun farkındaydı.

"Yani..." diye o yumuşak sesiyle sözünü yürüttü. "Size tefrikalar için ayrıca para ödeyemeyeceğiz."

Hemen kabul ettim.

"Peki efendim" dedim.

Halil Lütfü Bey ince tebessümüyle yine tatlı tatlı gülümsedi. Çok memnun ve sevinçliydi.

"Yalnız" diye ekledim. "Romandan hangi bölümler çıkarıldı acaba? Müsveddeleri görebilir miyim?"

"Hay hay!"

Zile bastı. Gelen eli yüzü kara matbaa mürekkebine bulanmış genç bir adama romanı getirmesini söyledi.

Roman geldi. Ben onu mavi mürekkeple yazmıştım. Rötuşlar kırmızı mürekkeple yapılmıştı. Birçok sayfanın kısmen ya da baştan başa çizildiğini görünce şaşırdım.

Halil Lütfü Dördüncü parmaklarını birbirine geçirdi, boynunu büktü. Ama kesin bir ifadeyle, "Bazı bölümler çok uzun tutulmuş" dedi. "Pasajlarda gereksiz ayrıntılar olduğundan onlara kıymak zorunda kaldık. Bu kadar büyük bir romanı tefrikalar kaldırmaz. Yayımı bir yıldan fazla sürer o zaman. Okuyucuyu bıktırır..."

Sustuğumu ve üzüldüğümü görünce yine gülümsedi.

"Böyle şeyler olacak. Alışacaksınız. Yayın hayatı sizin isteklerinize uymaz. Hele başlangıçta..."

Sözün kısası, böylece beş yüz sayfalık *Hıçkırık*'ımın hemen üçte biri atılmış oluyordu. Dudaklarım titreyerek, "Kim yaptı bu gaddarlığı?" diye sordum.

Halil Lütfü Bey bir an sustu. Sonra bir sır verir gibi, "Nazım Hikmet!" dedi.

İlk Okuyucu Mektubu

Hıçkırık, *Tan*'da büyük bir patlamayla ününü yapmıştır. Romanın yayımlanmasıyla gazetenin tirajı birdenbire yükselmiş, gazete kapış kapış satılmaya başlamıştı.

Sağdan soldan bunu öğrendiğim sıralarda, bir akşamüzeri matbaaya uğradım. Kış mevsimi olduğundan hava kararmıştı. Sayın Dördüncü yine o dağınık masası başında, küçük bir ampul ışığında oturuyor, boşalmış mektup zarflarındaki pulları kesiyordu. Beni görünce, "Ooo! Buyrun..." diyerek ayağa kalktı.

Elimi sıkarken romanın çok iyi gittiğini müjdeledi ve beni kutladı. Bu arada önündeki pul yığınının hikmetini de açıklamaktan geri durmadı. Bu pulları çuvallarla biriktiriyormuş! Hayatta hiçbir şeyi -bir tek pulu bile- ziyan etmemek gerekirmiş! Bu yolda kısa bir nutuk çektikten sonra, "Size bir mektup var" dedi.

Uzattığı zarfı evirip çevirdim. Yozgat damgalıydı. Nurettin Üner adında bir üstteğmenden geliyordu.

"Kim bu üstteğmen?" dedim.

Halil Lütfü Bey, bana bakarak hep öyle hafiften gülümsüyordu.

"Bir okuyucunuz herhalde..."

"Niçin yazmış acaba?"

"Romanınızı çok beğenmiş olacak!"

Ben o zamana kadar -belki inanılmayacak ama- yazarların okuyucularından mektup aldıklarını bilmiyordum.

"Bir hayranınız olmalı" diye ekledi Halil Lütfü Bey. "Açın, açın okuyun..."

Heyecanlandığımı, daha doğrusu meraklandığımı görmüş, beni teşvik ediyordu.

Zarfı yırttım ve mektubu o hafif ışık altında okudum. Sonradan yüzlerce mektup aldım okuyucularımdan. Ama bu ilk mektup onlarla aramdaki ilk mesaj olduğundan benim için ayrı bir değer taşır. Bu bakımdan onu aynen anılarıma geçirmek istiyorum.

YOZGAT - 15/1/1938

Kerime Abla,

Bilmiyorum benden büyük müsünüz? Tan'*daki* Hıçkırık'*ınıza devam ederken gözümde hayaliniz, görmüş, hissetmiş bir abla hâlinde büyüyor. Ve bunun için size "abla" diye yazmaya başladım. Eğer yirmi beşten küçükseniz, ağabeyinizi affedin.*

Hıçkırık, *hepimizin hıçkırığıdır. Anadolu'nun kara renkli köşelerinde vatan için kendini veren askerlerin heyecandan titreyen yüreklerine bir su gibi akan bu* Hıçkırık'*ınızdır.*

Hıçkırık'*ı okuyan her genç subay emin olun ki, gece yatağında bir Nalân içliliği, bir Kenan temizliği ve hassasiyeti düşleyerek uyur.*

Hiç lüzum ve manası yokken size bunları yazmaktan kendimi alamadım. Bu kadar ince ve manalı olayları birbirine bağlayarak milyonlarca gencin hayallerini ve gönüllerini meşgul eden bir kudretin sahibine bir üstteğmen takdirinin ne kıymeti olabilir ki?

Sizden bir ricamız var abla. Hıçkırık'*ı bir kül hâlinde isteriz. Meslek kitaplarımızın yanında ona layık olduğu bir yer ayıracağız. Gıyabi saygı ve selamlarımı kabul buyrun...*

Evet, bu mektubu yüzlerce ve yüzlercesi izledi. Kadın, erkek, genç, yaşlı binlerce okuyucu bana izlenimlerini yazdı. Bu yazılar arasında öyle ilginç, o derece coşkun, hatta şaşırtıcı olanları vardı ki, bunlar bana yıllarca heyecan kaynağı oldular. Ama nedense, hiçbiri o matbaa odasında, sarımtırak ışık altında, taptaze heveslerle çarpan genç kız kalbimle karşılaştığım o ilk sürpriz kadar bende tatlı bir iz bırakmamıştır.

Sonradan bu genç subay bana gümüş saplı kırbacını göndermiş ve onu, "Asker ağabeyin bir armağanı olarak" kabul etmemi istemişti. Kendisini hiç görmedim. Yıllar sonra uzak bir tanıdıktan veremden öldüğünü öğrendim. Onu her zaman hatırlar, rahmetle anarım. Gümüş saplı kırbacını da hâlâ saklarım. (Kendisinden ileride de yeri gelince söz edeceğim.)

Yazılarımın gördüğü bu ilgi karşısında ailem sessiz duruyordu. Bana yıllarca olumsuz baskı yapmış olmaktan pişmanlık duyuyor olmalıydılar. Ünlü yazarlar bu "çocuğu" da aralarına almışlardı işte!

Bu yenilgiyi babamdan çok annem onur sorunu yaptı. Bir gün, postacının getirdiği bir deste mektubun içinden bir de evlenme teklifi çıkınca, aile büyüklerinden rahmetli Nuri Amca, "Kızım, sen roman yazmamışsın, görücüye çıkmışsın!" diye bir şaka yapıp ardından da başarılarıma yarınların daha büyük boyutlar getirmesi dileğini tekrarlayınca, içimde sakladığım gizli acıyı açığa vurmaktan kendimi alamadım.

"Ama bir zamanlar yazı yazmam yasaklanmıştı bu evde..." deyiverdim.

Annemin yüzü gergindi.

"Demek başarıların arttıkça biz böyle takazalar dinleyeceğiz?" dedi.

O günden sonra bir daha onlara asla sitem etmedim.

Bâb-ı Âli'ye hemen her inişimde koltuğumda yeni kitaplarla dönüyordum eve. Durmadan okuyor, okuyor; durmadan yazıyordum.

Solmuş Çiçekler'in *Uyanış*'ta yayımı son bulduğundan, bu kez de yeni bitirdiğim *Seven Ne Yapmaz*'ı vermiştim dergiye. *Seven Ne Yapmaz*, okuduğum macera türü çeviri romanların etkisiyle yazılmış bir eserciktir. Şu işe bakın, olaylar 17. yüzyıl Fransa'sında geçer. Kişiler de Fransız'dır. Ama ne çeviridir ne de adapte bu esercik. Kitabımın baş tarafında bir notla da belirtildiği gibi, tamamen benim hayal gücümden ve kalemimden çıkmıştır. (Bu esercik bugüne dek onuncu kitap baskısını yapmış, iki kez de filme alınmış bulunuyor.)

Uyanış'ta zaman zaman küçük manzumelerim de yayımlanıyordu. Bunlara "şiir" denemezdi. Aslında birtakım çocukça dizelerdi.

Bir akşamüzeri *Uyanış* toplantısından ayrılırken Burhan Arpad bana yaklaştı. Bir şey söylemek istediğini anladım. Alçak sesle, "Kerime Hanım" dedi. "Haddim olmayarak sizi bir hususta uyarmak istiyorum. Bir yazar hem 'nesir'de, hem 'nazım'da aynı

ölçüde başarılı olamaz. Birinden birini seçmelidir. Bana kalırsa siz nesirde (düz yazı) daha güçlüsünüz. Şiirden vaçgeçseniz iyi olur."

"Çok haklısınız" dedim. "Ben de aynı şeyi düşünüyordum."

Uyarısını olumlu karşılamam onu memnun etti. İhtimal beni kıracağını, hatta kızdıracağını sanıyordu.

O günden sonra bir daha tek dize dahi yazmadım.

Yokuşu Tırmanıyorum

Çocukluğumda masal dinlemeye çok meraklı olduğumu söylemiştim. Fakat yalnız masal değil, büyüklerin anlattığı fıkraları ve gerçek hayat serüvenlerini de dinlemeye bayılırdım.

İşte bunlardan biri, I. Dünya Savaşı'nda Türk ordusunda Ruslara karşı savaşmış ve esir düşerek yıllarca Sibirya'da, garnizonlarda kalmış bir subay akrabamızın anlattığı esaret anılarıdır. Çocukluğumda büyük bir ilgiyle dinlerdim onun büyüklere anlattığı bu anıları. (Teyzemin damadı rahmetli Necmettin Enişte'dir bu zat.)

Yıllar geçip de elim kalem tutunca, bende çok derin etkiler bırakmış bu anıları kendisinden bir kez daha dinlemeyi ve bunlardan bir roman yazmayı kafama koydum.

Necmettin Enişte, hayatta tanıdığım en hoşsohbet insanlardan biriydi. Onunla saatlerce konuşur da vaktin nasıl geçtiğini anlamazdınız.

Emekli olup İstanbul'a yerleştikten sonra bir gün, savaş ve esaret anılarını ayrıntılarıyla ve bir düzen içinde bana anlatmasını rica ettim. İsteğimi büyük memnunlukla kabul etti. Ama bu işi gerçekleştirmek kolay olmadı. Zira rahmetli enişte bey evde oturmazdı pek. O yaz Beylerbeyi'ndeki köşkte, aile kalabalığı arasında müsait vakit bulup da konuşabilmemiz sorun oldu.

Ama peşini bırakmadım. Elimde kâğıt-kalemle onu her yerde izledim. Sonunda on beş-yirmi sayfalık bir özet elde edebildim. Bu da tasarladığım konuyla roman yapısı kurabilmek için yeterli bir harç oldu. İşte, *Günah Bende mi?*'yi bu suretle kaleme aldım.

Bu romanı yazarken *Tan*'da *Hıçkırık*'ın tefrikaları son bulmak üzereydi. Kitabını hemen bastırmak istiyordum. Fakat başvurduğum bütün yayıncılardan olumsuz cevap aldım. Hepsi bin dereden su getirdi. Yayımlanacak o kadar çok kitap varmış ki ellerinde!..

Sonunda, babamın tanıdığı Kemal Bey adında bir matbaacı

bu işi bizim hesabımıza üzerine aldı. Kitapların dağıtımı için ne yapılacağı sonra düşünülecekti.

Heyecandan ve sabırsızlıktan kabıma sığamıyordum. Kemal Bey Matbaası'nın yolunu aşındırıyor, baskıyı yakından izliyordum. Kapak klişesi, forma adedi, tashihler, mücellit... Artık bunlardan başka söz etmek istemiyordum hiç!

Kitap on iki forma tutmuştu. Kapak kâğıdı, romandaki leylakların bir sembolü olarak, eflatun renkteydi.

İlk kitabımı elime aldığım zaman bir tuhaf oldum; gözlerim doldu. Bu büyük olayı(!) herkesin bilmesini istiyordum.

İşte o gün, Bâb-ı Âli yokuşundan inerken İnkılâp Kitabevi'nden fırlayan gençten bir adam yolumu kesti. Bu, kitabevinin sahibi Garbis Fikri Bey'di. Büyük bir nezaketle beni dükkâna davet etti. Karşı karşıya oturduğumuzda ilk sözü *Tan*'da yayımlanan *Hıçkırık* adındaki romanımı kitap hâlinde basmak isteği oldu.

Bir ay kadar önce kendisine bu kitap için başvurduğum zaman, ellerinde başka işler bulunduğunu söyleyenlerden biriydi sayın Garbis Fikri. Bunu kendisine hatırlatınca gülerek başını salladı. İyilik dolu gözleriyle bana dostça bakıyordu. Kitabı kendimiz bastırdığımızı söyledim.

"Onu öylece biz alırız" dedi. "Kaç adet bastırdınız?"

"Bin..."

Ellerini açarak güldü.

"Bin ne ki? Su gibi satacak bu kitap. Hemen ikinci baskıya başlayacağız..."

Sonunda anlaştık. Gerçekten romanın hemen ikinci baskısı yapıldı ve ardından üçüncü, dördüncü... *Hıçkırık* -kâğıt sıkıntısı ve daha başka nedenlerle uzun yıllar baskı aksaklığına uğramasına rağmen- bugün yirmi beşinci baskısını yapmış bulunuyor. Eğer bu şansı sürüp giderse, daha birçok baskılar yapacaktır sanırım.

Çoğunluğun beğenisini kazanan bu roman hakkında birçok yazılar çıktı basında. Bazı kimselerin eleştirisine de uğradı. Bunlar doğaldır. Hepsinden söz edeceğim. Ben şimdi, tarafsız bir gözlemci olması bakımından rahmetli M. Turhan Tan'ın *Tan*'daki "Köşe Penceresinden" adlı sütununda çıkan ilk yazıyı olduğu gibi buraya almak istiyorum. Ayrıca bu yazı, bir eserimin basında ilk çıkan eleştirisi olması bakımından da benim için değerlidir.

Hıçkırık

Bu, bir romandır. İlkin adıyla, sonra da yazarının kadın oluşuyla dikkatimi çekti. İsim üzerinde duruşumun sebebi çocukluğuma, ilk tahsil çağıma ait bir hatırayı zihnimde kımıldatmasıdır. Şimdi hafıza kuvvetimin bile güçlükle izlerini seçebildiği o uzak günlerde hocam bir gün hıçkırığın yanlış olduğunu ve bu kelimenin inç-kırmak aslından geldiğine göre "inçkırık" olarak telaffuz olunacağını söylemişti. Halbuki aynı hoca bize, o pek meşhur ve pek de güzel olan ahenk kaidesini öğretmiş, hafif heceyle başlayan kelimelerin gene hafif heceyle, ağır heceyle başlayan kelimelerin de gene ağır heceyle biteceğini belletmişti. Onun bu dersi inkâr edercesine davranması, "i" ile başlar bir kelimeyi kalın heceyle yürütüp bitirmesi tuhafıma gittiği gibi, hepimizin yadırgamadan kullanageldiğimiz hıçkırığa yanlış demesi de hayretimi çekmişti.

Çocukluk bu ya, itiraz ettim ve hıçkırığı -fakat hi hecesini hı yaparak- savunmaya yeltendim. Hocam bu cür'etime kızdı. Çağatayca'da inçkırmak şeklinde ve için için ağlamak manasına gelen kelimenin batı Türkleri lehçesinde de inçkırmak biçimini aldığını, "hicabi hâcizin" sıkışıp büzülmesinden ileri gelen ses manasını ifade ettiğini söyledi. Sonunda da: "Sen ey cahil çocuk, ne cesaretle hocanın sözlerine itiraz edersin, utanmaz mısın?" dediğinden bana hıçkıra hıçkıra ağlamak düştü. Bununla beraber bu hadiseden gene faydalanmıştım ve eve dönüşte lugata bakıp "hicabi hâciz"in, "göğsü karından ayıran zar" demek olduğunu öğrenmiştim.

İşte bu hatıranın zihnimde kımıldamasiyle Hıçkırık *romanına karşı içimde uyanan ilgiyi, o eserin "Kerime Nadir" adında bir bayan tarafından yazılmış olması katmerlendirdiğinden kitabı okumaya karar verdim; elli kuruşu feda ederek bir tane aldım. Orta çapta yüz yetmiş beş sahife tutan romanı bir çırpıda gözden geçirdim.*

Bir çırpıda diyorum, çünkü adını henüz duyduğum Bayan Kerime Nadir, benim gibi bin bir roman okumuş eski bir yazarı bile

üslubuna, tahkiye [anlatı] tarzındaki cazibeye bağlamakta hiç güçlük çekmeyecek kadar usta bir yazar. Onun başarısını, hiç şüphe yok ki, konudaki yenilik de kolaylaştırıyor.

Konu sorununda biraz durmak isterim: Bugünün romanları bir kıymet tebarüz [belirme] ettirebilmek için, umumi hayatın en kıvrak ve en nazik safhalarına temas etmiş olmak zorundadır. İçinde yaşadığımız toplumsal hadiselerin rengini, sesini ve -tabir caizse- tadını aksettirmekle beraber, o hadiselerden doğacak geleceği de sezdiren roman tamamiyle başarılı olmuş bir eser demektir. Felsefe, nükte ve tahlil, eserin pek tabii malzemeleridir. Lakin bunların eserdeki yerleri, benim kanaatime göre, biraz esirî (esîr, eter'den, çok hafif, uçacak gibi) olmak gerekir: Sezilmeli, içilmeli fakat madde oldukları anlaşılmamalı!

Hıçkırık'ta tasalluf [kendi gücü dışında görünerek övünme] olmadığı gibi tefelsüf [feylesoflaşma] de yok. Fakat berrak su gibi revan [akan] bir tasvir var. İnsan bu güzel eseri okurken bir tatlı ve mufassal beste dinler gibi oluyor ki, yazarın kudretini de işte bu hâlet belli ediyor...

Romanı okuyacakların zevkini kırmamak için konuyu açıklamak istemiyordum. Lakin takdir duygularımın pek haklı olduğunu göstermek için kısaca söyliyeyim ki, bu romanda genç bir kızın irsî denebilecek bir aşkla kalbini bir erkeğe verişi anlatılmıştır. Fakat bu sonuca gelinceye kadar eserde neler ve neler var!

Bayan Kerime Nadir'i candan tebrik ederim.

Ne yazık ki, M. Turhan Tan'la tanışmam kısmet olmadı. Ama yazılarımın ilk kritiği onun kaleminden çıkmış ve bu yolda bana ilk heyecanı o tattırmış olduğundan her zaman kendisini rahmetle anarım.

Tan gazetesinde daha yayımlar devam ederken, *La République* gazetesinin yazı işleri müdüründen de bir mektup almıştım. *Tan*'da çıkan romanım hakkında benimle görüşme yapmak istiyordu.

Bilindiği gibi *La République*, *Cumhuriyet* gazetesinin Fransızca nüshasıydı. Gazeteye gittim. Yazı işleri müdürü Hüseyin Şakar Bey'le görüştüm. Bana şunları söyledi:

"Bu kadar genç olmanız beni şaşırttı. Romanınızı büyük bir ilgiyle okuyorum. Daha ilk satırlarından hayranlık duydum.

Şimdi size bir teklifim var. Bu romanı ben Fransızca'ya adapte etmek istiyorum. Kitap Fransa'da yayımlanacak ve eminim ki büyük sükse yapacak. Buna ne dersiniz?"

"Düşüneyim" dedim.

O akşam babamla konuştum. Hüseyin Şakar Bey bir şart koşmuştu. Benim adımla beraber kendi adı da yazılacaktı kitaba. Bu şart bizi düşündürdü. Uzun süre kararsız kaldık. Sonunda teklifi reddettik.

Bu arada, kabul etmediğim bir teklif daha almıştım. *Tan* gazetesinde röportaj yazarı olarak çalışmamı istiyorlardı. Hem de ısrarla. Ama ben bu iş için yaratılmış bir insan değildim.

Hıçkırık faslını artık kapatmak istiyorsam da, bu romanla ilgili söyleyeceklerim daha bitmedi. Genellikle bir yazarın eserleri arasında ünde ötekileri aşmış, hatta bazen yazara başlı başına ün sağlamış olan bir tanesi vardır. İşte benim *Hıçkırık*'ım da böyle bir şansla doğmuş olacak! Aynı zamanda bu roman, yazı hayatımdaki acayip olaylara en çok adı karışan eserimdir. O kadar ki, 1953 yılında, *Yirminci Asır* dergisinde yayımlanan "Okuyucularıma Mektuplar" dizisinin "Yazı Hayatımdaki Acaip Olaylar" bölümüne "*Hıçkırık*'ın Başıma Getirdikleri" adı altında bir küçük seri de katmıştım. Bu seriden birkaç parçayı kitabıma almayı yararlı görüyorum.

I

Bir Antolojinin Hazin Öyküsü

Hıçkırık'ı yazıp bitireli ancak birkaç hafta olmuştu. Bir gün yolum Cihangir'e düştü. O semtte oturan bir okul arkadaşıma da uğradım.

Bu kız okulda edebiyat meraklısı olarak tanınırdı. Ben o zamanlar yaptığım ufak tefek kalem denemelerini, birer ayıpmış gibi, herkesten saklamaya çalışırken; onun çalakalem karaladığı yazılar öğretmenlerimiz tarafından birer edebiyat örneği niteliğinde sınıfta okutulurdu. Ve ben ona imrenir, ona yarının büyük yazarı gözüyle bakar, onun yerinde olmayı isterdim. (Ne yazık ki bu arkadaşım hiçbir yazısını yayımlayamadı. Daha doğrusu, onun bu hevesi bir saman alevi gibi sönüp gitti sanırım.)

O gün bana ilk sözü, "Nasıl Kerime, yine yazı yazıyor musun?" sorusu oldu.

Hıçkırık'ın taptaze büyüsü içinde, heyecanla açıkladım.

"Evet, evet..."

"Yazdıklarını hâlâ herkesten saklıyor musun?"

"Artık saklamıyorum."

"O hâlde yayımla!"

"İmkân bulamıyorum..."

Bana en son ne yazdığımı sordu. Söyledim ve bu konudaki daha bir yığın sorusunu cevapladım.

Küçük kız kardeşi Mehlika hiç söze karışmadan bizi büyük bir ilgiyle dinliyordu. Meğerse bu suskunluğu benim için ne hazin bir sürpriz gizliyormuş!

Aradan yıllar geçti. *Hıçkırık* ve diğer eserlerim birbiri ardınca yayımlandı.

Bir gün *Yedigün* dergisinde "Edebiyatçılarımızı Tanıyalım" başlığı altında benden bahseden bir yazı çıktı. İşte bu yazı, yıllarca evvel ben farkında olmadan başıma örülmüş bir çoraptan

kaçan ilk ilmik oldu. Ve bu çorap söküğünden şaşırtıcı ve üzücü bir gerçek ortaya çıktı.

Bu yazı, "Kerime Nadir'in asıl adı Mehlika'dır" şeklinde garip bir cümleyle başlıyordu. Yazıyı yazan M. Behçet Yazar, bu hususta bana şu bilgiyi verdi:

"Ben o adı Murat Uraz'ın Tefeyyüz Kitabevi tarafından basılmış olan *Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz* adlı kitabının 412. sahifesinden aynen aldım."

Şu işe bakın hele!.. Hemen soluğu Tefeyyüz Kitabevi'nde aldım; *Resimli Kadın Şair ve Muharrirlerimiz* adındaki kitabı gördüm ve benimle ilgili yazı bölümünü bir kat daha üzülerek okudum. Bundaki yanlışlık yalnız bana uydurma bir ad takmakla kalmıyor; doğduğum yerden okuduğum okula kadar baştan sona gerçekdışı bilgileri içeriyordu.

O zamanlar liselerde edebiyat öğretmeni olan Bay Murat Uraz durumu öğrenince telaşlandı. Benden özürler dileyerek sorunu şöyle açıkladı:

"Efendim" dedi. "Bendeniz bu kitabı hazırlamak için kadın şair ve yazarlarımızın hayatları hakkında bilgiler topluyordum. Saint Plucherie'deki öğretmen arkadaşlardan Bayan Melâhat, -adresiniz peşinde koşmak zahmetinden beni kurtarmak için- 'Kerime Nadir benim öğrencimdir. Size onun hakkında dilediğiniz bilgiyi verebilirim' dedi. İşte kitaptaki biyografi tamamen bu bilgilere dayanarak yazılmıştır."

Sonradan bir süre İstanbul Maarif Müdürlüğü yapmış olan bu zat, Türk kitaplığına değişmez ve ölmez bir rehber olarak bıraktığı bu antolojinin eğer her satırını bu çeşit özsüz ve esassız bilgilere dayanarak yazmış idiyse, hem kendisine, hem bizlere hem de bu eserden yararlanmak gafletine düşenlere yazık!..

Bu durum karşısında Bayan Melâhat de telaşa düşmüştü. Bana telefon ederek olayı şu biçimde anlattı:

"Bu Mehlika yıllardan beri benim öğrencimdir. Çok zaman önce bana *Hıçkırık* adında bir roman yazdığından söz etmişti. O zaman kendisine öğüt verdim: Kızım, sen doğru dürüst bir kompozisyon ödevini bile yapamıyorsun. Nerde kaldı roman yazmak! Sen derslerine çalış, dedim. Aradan bir zaman geçti. Bir gün Mehlika bana bir *Tan* gazetesi getirdi ve 'İşte *Hıçkırık*

romanım, Kerime Nadir takma adıyla bu gazetede yayımlanıyor' dedi. Bu kız beni aldattı; yalanına da alet etti. Sizden af dilerim."

Aynı günün akşamı konuklarımız vardı yemekte. Tam sofraya oturacağımız sırada kapı çalındı ve Mehlika top patlar gibi içeriye girdi. Yün yumağına benzeyen kıvırcık saçları havada, gözleri iki çeşme. Bu olayla hiçbir ilgisi olmadığını kanıtlamak için hıçkırıyor; bir benim, bir annemin, bir babamın üstüne atılarak, "Ben böyle şey yapmadım. Bu bir iftiradır, yalandır. Bu iftirayı babam duyarsa beni öldürür..." diye feryat ediyordu. Konuklar da şaşırmışlardı. Hasılı bu afetin(!) kopardığı yaygara öylesine korkunç oldu ki, kendisini suçlamak şöyle dursun, yatıştırabilmek için işte bir yanlışlık olduğunu kabule mecbur kaldık. Ancak bu suretle şerrinden yakamızı kurtarabildik.

Bay Murat Uraz çeşitli gazetelerde açıklamalar yayımlayarak ve satıştaki kitapların arasına bentler koyarak biyografimdeki bütün yanlışlıkları düzelteceğine dair bana kesin söz verdiği hâlde bu sözünü de tutmamıştır.

Bu işin bir tek teselli yanı vardı: Biyografime resim konmamış olması. Oysa benim resmim diye Mehlika'nın fotoğrafı da basılmış olabilirdi!..

II

İlk Acı Ders

Hayatta bana ilk acı dersi vermiş olan olgu da yine *Hıçkırık*'ın eseri olmuştur. Bu romanın gazetede yayımından sonra aldığım okuyucu mektupları arasında bir inşaat yüksek mühendisinin imzasını taşıyan şu mektup da vardı:

21/1/1938

Kerime Nadir Hanım,

Hıçkırık'larınız bitti; siz çok başarılı oldunuz, biz çok yalnız kaldık. Nalân, Handan ve Kenan kendimiz kadar tanıdığımız yakınlardı. Hıçkıran sevgileri tam elli altı gün ruhumuza damla damla sindi. Onlar yaşadılar, sevdiler, hıçkırdılar; biz okuduk, tattık, kendimizden geçtik. Onlar acı çekti, biz üzüldük. Nihayet soğuk bir son darbesi tatlı rüyamızı kesti, bitirdi.

Şimdi bizler yalnızız. Diğer okuyucuları pek bilmem; fakat ben çok yalnız kaldım. Kenan'ın tutkusu, Nalân'ın aşkı, Handan'ın sevgisi beni ne kadar doyuruyor, ne kadar tatmin ediyordu! Böyle sevmedim, sevemeyeceğim de. Fakat Kenan'ı okurken sanki ben sevdim ve sonunda Handan sanki benimdi. Neden bu kadar tatmin edildim? Şu çorak çevrede kuruyan dudaklarıma hıçkırıklar neden bu kadar şifa verdi? Bunu ancak siz anlayacaksınız!

Hıçkırık benim Nalânımdı. Kenan'dan çok bedbahtım: Ne Nalânımın Handan'ı ve ne de resmi elimde kaldı. Çok garip bir hisle bu tatlı sevginin elle tutulur bir hatırasına sahip olmak istiyorum: Sizden resminizi yalvarıyorum.

Kerime Nadir Hanım, Hıçkırık'larınızı okurken, âdeta kendim yaşıyor, sanki ben hıçkırıyordum. Benliğimle bu kadar kaynaşan romana bu ilk rastlantım. Halbuki ben etraftaki hercailiklerden tiksinen bir adam olduğum için, bu türlü aşkı, kafamın en kuytu

bir kıvrımında uyutmuştum. O bence Karacaahmet'teki mukaddes ölümüz gibi, yeryüzünde bulunmayan yüce bir varlıktı. Hıçkırık'*lar, ancak düşüncelerimde gömülü olan bu kutsal varlığı bütün safhaları, ayrıntıları ve incelikleriyle bana tam elli altı gün yaşattı.*

Ben de okudukça yaşadım. Ne gariptir. Okurken ben yalnız Kenan değildim. Bazan Nâlan'dım da. İnanır mısınız? Handan bile oldum. Görüyorsunuz ya, ne kadar mânen doyurulmakta imişim! Size ne kadar minnettarım bilseniz!.. Yazım uzadıkça heyecanlanıyorum. Biraz daha yazarsam, hiçbir şey anlatamayacağımı sanıyorum.

İhtiyacımın kaynaklarını siz inceleyin. Yalnız tekrar yalvarırım: Allah rızası için olsun, fakire acıyın, resminizi esirgemeyin!..

Fakirin bu yalvarışını daha nice nice yalvarışlar izledi. Taa ki, hayatlarımızı birleştirecek bağın ilmiği olarak, parmağıma bir altın halka geçti. Eğer bu nişanlılık evliliğe dönüşseydi, bir çatı altında kurulacak yuva, bir tarafta -görünüşte- sakin bir hayat arkadaşlığına; diğer taraftaysa, kimsede kuşku uyandırmaksızın sürdürülmesi tasarlanan (Bu tasarı, kız kardeş kimliği altında yuvaya metresinin getirilmesiydi) iğrenç bir ilişkiye sahne olacaktı. Şükürler olsun bu menfur tuzak bir tasarıdan ibaret kaldı. Ama ben bu suretle hayattan ilk acı dersimi almış oldum.

III

Beş Kuruşluk Ders

1940 yılının nisan ayında elime Kıbrıs'ta yayımlanan *Söz* gazetesinin bir sayısı geçti. İç sayfada, iki uzun sütunun başlığında *Hıçkırık* adını, altında da kendi adımı görünce şaşırdım.

Gazeteye bir mektup yazarak bu raslantıdan duyduğum samimi duyguları bildirdim; eserime karşı gösterilen ilgiden dolayı teşekkür ettim. Bu arada, romanın gazetelerinde yayımlanması hususunda yazarının oluru alınmamış olduğuna da hafif bir sitemle değindim.

Gazetenin sahibi bu siteme sinirlenmiş! Bana gönderdiği kaba ve duyarsız cevapta, "*Aziz Kerime*" diyordu. "*Eğer eserinizi tefrika ettiğimizden ötürü bir ücret istiyorsanız, şunu arz edeyim ki, evvela eserinizin kabında (Her hakkı mahfuzdur) kaydı yok. Saniyen Kıbrıs'ta telif hakkı için bir kanun yoktur. Bundan başka, benim anladığıma göre, sizin eseriniz İstanbul'da yayımlanan* Tan *gazetesinde tefrika edilmiştir. Eğer 'Hıçkırık' bu gazeteye satılmış ve telif hakkı da ona geçmişse, sizin siteminizi* Tan *gazetesinin yapması lazım değil mi?*

Ama sırf tanışmamızın bir hatırası olarak size istediğiniz kumaştan bir tuvalet veya elle işlenmiş güzel bir bluz hediye edebiliriz. Bunu kabul etmek lûtfunda bulunursanız bize büyük bir şeref vermiş olursunuz!.."

Bu mektuba cevap vermedim. Aradan bir zaman geçti. Bir gün İstanbul'daki ünlü iç hastalıkları uzmanı Lokman Hekim'den bir mektup aldım. Acayipliği ve özellikle cimriliğiyle tanınmış bu yaşlı doktor Kıbrıslıydı. Bir süre önce benim mide rahatsızlığımı tedavi etmiş ve edebiyata olan merakı nedeniyle aramızda dostluk doğmuştu. Bu arada *Söz* gazetesi sahibiyle yakın dost olduklarını da öğrenmiştim. Mektup aynen şöyleydi:

Pek muhterem yazar Kerime Nadir Hanımefendi,

1- Yüksek hatırınızı ve kıymettar sağlığınızı sorarım.

2- Kıbrıs'ta, Söz gazetesinde yayımlanan Göz Yaşları(!?) adındaki değerli eseriniz için bir hediyeniz gelmiştir. Bunu almak üzere muayyenehanemi teşrifinizi rica eder, derin saygılarımı sunarım.

Ex. Professeur Agrégé, Uzman Doktor,
Hafız Lokman Lokmanhekim

Gazete tarafından uğradığım kabalığı bağışlamamalıydım. Fakat bu jestte o kabalığı onaracak bir iyi niyet bulunduğu inancına kapıldım. Ve biraz da sayın doktorun hatırına olan saygım nedeniyle, bir gün muayenehanesine uğradım.

Ex. Professeur Agrégé, Uzman Doktor Hafız Lokman Lokmanhekim beni güler yüzle karşıladı. Dağınık ve tozlu muayene odasında, telaşla bana oturacak yer açtı. Sonra gereksiz bir sürü iltifata girişti. Ve bunu, edebiyat vadisine sürüklenen bir sohbet izledi.

Dışarıda sıra bekleyen hastaları düşünerek lafın böyle uzamasına üzülüyordum. Sabırsızlandım.

"Doktor Beyefendi, işiniz çok. Sizi fazla meşgul etmeyeyim" dedim.

Ciddiyetle, "Bu da bir iştir" dedi. Ve konuşmasını sürdürdü. Sonunda, "Şu meseleye gelince" dedi. "Kıbrıs'taki *Söz* gazetesinin sahibi olan dostumdan bir mektup aldım. Romanınıza telif hakkı ödemek kararındalar. Bunun altında kalmak istemiyorlar. Mahalli hükümete başvurarak bu parayı size göndermelerine müsaade edilmesini istemişler. Fakat sizi bekletmemek ve bir kolaylık olmak üzere, bu parayı gazete hesabına ben size takdime memur edilmiş bulunuyorum. Buyrunuz..."

Ceplerini karıştırdı. Bulup çıkardığı bumburuşuk, kirli bir beş liralığı masanın üzerine koydu.

Ben hayretle, "Bu nedir?" dedim.

"Arz ettim ya! Telif hakkınız!.."

"Anlamadım. Bir tefrikanın bedeli mi?"

"Hayır, bütün romanın..."

Hemen ayağa kalktım. *Professeur*'ü sükûnetle selamladım.

"Bana layık görülen bu lütfa teşekkür için kelime bulamıyorum Doktor Bey!.. Bu beş liralığı, sizi bana her zaman andıracak bir armağan olarak saklamak isterdim. Ama vaktinizi aldım. Onu lütfen vizite param olarak kabul ediniz! (O zaman doktorun vizite parası beş liraydı) İzninizle!.."

Ünlü hekim, hemen parayı alıp tekrar cebine koydu.

"Pekâlâ, pekâlâ. Sağlığınıza dikkat edin ha! Kilo kaybetmeyin sakın! Durun sizi bir tartayım..."

Tartılan hastaların gönlünden kopan sadakayı attıkları, baskülün yanına bağlı, ağzı açık bekleyen boş konserve kutusuna beş kuruşluk attım.

"Çok veren maldan, az veren candan derler, öyle değil mi efendim?"

"Eyvallah, yine beklerim..."

Beş kuruşa böyle bir ders çok ucuzdu sanırım.

Günahkâr Roman

O zamanlar romanlarımı elyazısıyla ve tek müsvedde olarak yazıyordum. Çok temiz ve okunaklı yazdığımdan, bunları temize çekmek aklıma gelmiyordu.

İşte, *Günah Bende mi?* de yine böyle bir müsvedde olarak yazılmıştı ve bu müsveddeler tomar hâlinde, yazı masamın üstünde *Hıçkırık*'tan boşalan yeri almıştı.

Bir gün *Tan*'dan bir mektup aldım. M. Zekeriya Sertel imzasıyla geliyordu bu mektup. Gazete için benden yeni bir roman istiyorlardı.

Tabii sevinçle *Günah Bende mi?*'yi gazeteye götürdüm. Bu defa Ahmet Emin Yalman'la görüştüm. Bu büyük gazeteci -başta da belirttiğim gibi- ufak tefek bir adamdı. Üstelik mahcup bir görünümü vardı. Bir evvelki eserimin yaptığı olağanüstü sükse nedeniyle olacak, ikincinin öyle satır satır incelenmesine gerek olmadığını söyleyerek, benden sadece romanın konusunu kendisine özetlememi istedi.

Anlattığım konuyu dikkatle dinleyen Ahmet Emin Bey, "Fakat" dedi, "romanı bir intiharla bitiremezsiniz. Basın kanunu bunu yasaklıyor..."

Oysa romanın intiharla sonuçlanması zorunluydu. Zira romanın kahramanı, yaşamına yön veren her düşüncede anormal duyguların baskısı göze çarpan, melez kanının kalbinde yarattığı isyan, onuruna düşkünlüğün doğurduğu bunalımlar kendisini sürekli olarak acılar içinde kıvrandıran bir gençti. Peşinde günahlar ve facialar sürükleyerek bütün ömrünü, elastiki vücudu berelenmiş tırtıl ya da kurt türünden bir varlığın ıstıraplı ve devamlı kıvranışlarıyla yaşayan bu gencin, ancak kendi varlığının katlini de yapmak suretiyledir ki, vicdanı ile dimağı sükuna kavuşabilecekti.

Ahmet Emin Yalman'ın ihtarı beni şaşırtmış ve üzmüştü.

"Bu adamı öldürmeyip de ne yapayım?" diye sordum.

"Uzak bir yere gönderin!"

"Zaten uzaklardaydı. Kıtalar ötesinden geldi..."

"Daha uzaklara gitsin ve artık hiç gelmesin!"

"Bu gideceği yer öbür dünyadan başka neresi olabilir?"

"Siz romancısınız, bir yer uyduruverin!"

"!?.."

Anladım, ne desem boştu. Müsveddeleri alıp matbaadan çıkmaktan başka yapacak şey yoktu.

Birkaç gün sonra romanı tekrar gazeteye götürdüm, Zekeriya Bey'e teslim ettim.

Zekeriya Sertel hiçbir şey sormadı bana. O sırada *Tan*'da tefrika edilmekte olan Refik Halit Karay'ın *Yezidin Kızı* adlı romanının ardından benimki yayıma girecekti. Tefrika başına üç lira telif hakkı ödeyeceklerini de Zekeriya Bey sözlerine ekledi.

Günleri sabırsızlıkla sayarken, hiç beklemediğim bir şey oldu. Gazete, -anımsadığıma göre, o günkü ortamda, içinde gazetenin yer aldığı bir sol hareket nedeniyle- üç ay süreyle kapatıldı.

Üç ay gazeteye uğramaya cesaret edemedim. Üç ay sonra *Tan* yine *Yezidin Kızı* ile yayıma devama başladı. Fakat programda değişiklik olup olmadığını merak ediyordum. Bunu anlamak üzere sonunda kalkıp gazeteye gittim.

Beni nazik bir şekilde karşılayan sayın Zekeriya Sertel, "Romanı getirin de basalım" dedi.

"Fakat roman sizde efendim! Onu üç ay evvel size bırakmıştım."

Zekeriya Bey gözlüklerinin üstünden bana bir an düşünerek baktıktan sonra, "Hayır" dedi. "Bizden aldınız."

"Bir yerinde düzeltme yapmak için aldım ama tekrar verdim. Hatta sekreteriniz bayan, şu sarı dolaba koydu..."

Sekreter bayan izinli, dolabın anahtarı da kendisindeymiş! Bana, bir hafta sonra gazeteye uğramam önerildi.

Telaşım, eserin tek müsvedde olmasındandı tabii. Elimde başka kopyası bulunmadığı için, kaybolması ihtimali neredeyse yüreğime indirecekti. Aptalca bir güven içinde üç aydan beri bu işin ardını bıraktığıma bin pişmandım.

Şükürler olsun korktuğuma uğramadım. Azap içinde geçen bir haftadan sonra sekreter bayan sarı dolabı açıp oradan müsveddelerimi çıkardı.

Geniş bir soluk aldığımı gören Zekeriya Bey gülerek, "Maşallah!" dedi. "Kıyımızı köşemizi bizden daha iyi biliyorsunuz!.."

"İşimle yakından ilgiliyim de ondan efendim" dedim.

"Ya roman bulunmasaydı, intihar mı edecektiniz?"

"İntihar etmek yasak değil mi?"

"Tabii yasak!"

Oysa ben yasağı dinlememiş, romanın sonunu değiştirmemiştim. Bunu açıklamaya fırsat bulamadım. Ve gazeteciler delice cesaretimin farkında bile olmadan romanı yayımladılar. Daha garibi, kanun da bu işin farkına varmadı.

Günah Bende mi?'nin bir günahı daha vardır. Kitabı basıldıktan kısa süre sonra günlük gazetelerde şöyle bir zabıta haberi göze çarptı:

ESRARENGİZ BİR SANDAL

Dün Marmara açıklarında boş bir sandal bulunmuştur. Sahibi bilinmeyen bu sandalda -son sayfası açık duran- Günah Bende mi? *adındaki roman dikkati çekmiştir. Anormal ruh bunalımlarını işleyen ve bir intiharla biten bu roman, şüpheli durumla ilgili görülmektedir. Olaya el koyan polis, esrarlı bir intiharın izi üzerindedir.*

Bu olay çeşitli yorumlara yol açtı. Bazı kimseler bu romanın birtakım ruhi dengesi bozuk gençler üzerinde kötü etkiler yapabileceğini iddia ettiler. İşte Werter, Almanya'da ilk yayımlandığı yıllarda bir intihar salgını getirmemiş miydi peşinden? Kötü örnek olmamış mıydı gençliğe?

Bazı kimselerse, tam tersine bu eserden ibret alınabileceğini ileri sürerek onu savundular. Sonuç olarak bu sorun beni hem üzdü, hem tedirgin etti. O kadar ki, daha sonra Romanya'daki bir yayınevinden aldığım, bu kitabın Romence'ye çevrilmesi teklifini hemen reddettim. Zira o sırada Rus orduları Romanya'yı işgal ediyordu. *Günah Bende mi?*'yse -daha önce de belirttiğim gibi- olayların büyük kısmı I. Dünya Savaşı'nda, Sibirya'daki Rus garnizonlarında geçen ve Rus mezalimini[1] anlatan bir romandı.

1 Mezalim: Kıyımlar, kötülükler.

Gereksiz de olsa, bu eserin böyle bir zamanda Ruslar aleyhine bir propagandaya alet edileceği kanısına kapılmıştım.

Evet, işte bu çeşit garip çalkantılara neden oldu benim bu günahkâr romanım!

Burada şu esası da belirtmek isterim: Sakın *Günah Bende mi?*'nin kahramanı Halûk Giray ile bizim rahmetli enişte bey arasında herhangi bir ilişki, en ufak bir benzerlik bulunduğu sanılmasın! Onlar o kadar ayrı tiplerdi ki, doğrusu bu kitabı yazmakta en büyük zorluğu ben, o karşıtlığın içinden çıkabilmek için çektim.

Günah Bende mi? hakkında diyeceklerimi bitirirken, yine rahmetli M. Turhan Tan'ın, *Tan* gazetesinin "Tahlil ve Tenkit" sütunlarında, (SON HAFTALAR İÇİNDE YAYIMLANAN KİTAPLAR) başlığını taşıyan 14/7/1939 tarihli yazısından buraya birkaç satır aktarmak istiyorum. Sayın M. Turhan Tan yazısına şöyle başlıyordu:

Kerime Nadir, Hıçkırık'*la kendi ismi ve edebî kabiliyeti üzerine uyandırdığı dikkati* Günah Bende mi? *adlı romaniyle geniş ölçüde çoğaltı. Pek bozuk-düzen gitmesine rağmen yine şöyle böyle bir canlılık taşıyan edebiyat âlemimizin girdisiyle çıktısıyle ilgili olan her okuyucu artık Kerime Nadir'i tanıyor ve onun kuvvetli istidadını alkışlamaktan zevk duyuyor...*

Sayın M. Turhan Tan, romanın konusunun ayrıntılı bir özetini verdikten sonra sözlerini şöyle bitiriyordu:

(...) Bayan Kerime Nadir, Halûk Giray'a çektirdiği vicdan azaplariyle, his bunalımlarıyla bu tabiata aykırı durumu o kadar güzel idare ediyor ki, kitabı elimizden bırakamıyoruz; heyecandan heyecana düşerek sonuna kadar zevkle okuyoruz. Kendisini tebrik ve takdir ederim.

İlginç Bir Tanışma

O günlerin anılarına karışan ilginç bir tanışmayı da aktarmadan geçemeyeceğim. Belki inanılmaz gibi görünen; fakat bütün ayrıntılarıyla baştan başa gerçek bir tablo çizeceğim size.

Okul arkadaşım Nevzat bir gün bana, "Kerime" dedi, "bizim komşulardan edebiyat meraklısı bir Fransız Madam var. Senin yazılarından bana bazı parçalar çevirtti, pek beğendi. Şöyle böyle derken sana merak sardı. Sonuç olarak seninle tanışmak istiyor..."

Elbetteki her genç amatör gibi ben de yazılarımın başkaları tarafından okunup beğenilmesinden kıvanç duyuyordum. Fransız Madam'ın bu ilgisini memnunlukla karşıladım.

Aradan zaman geçti. Bir gün bu arkadaşımın Bebek'teki evlerinde bir akraba nişanı yapılıyordu. (Nişanlanan, Ahmet İhsan Basımevi'nin baş dizgicisi Mehmet Dizman'dı) Kız kardeşim Vecihe ile ben de davetli olarak gitmiştik bu nişana.

Kış mevsimi içindeydik. Müthiş bir kar tipisi vardı. Bizi karşılayan Nevzat sevinçle, "Hele şükür!" dedi. "Tipi yüzünden gelemeyeceksiniz diye ödüm kopuyordu. Madam Louise seninle tanışmak için sabırsızlıktan neredeyse ölecek. Bugün çok önemli bir işi olduğu için nişana gelemiyordu. Ama senin geleceğini duyunca işi filan bıraktı..."

Nişan çok kalabalıktı. Ve içiçe açılmış iki salonda yanan iki büyük kömür sobası orasını hamam halvetine çevirmişti.

Yüzükler takıldı. Kutlamalar, gözyaşları vb. Davetliler arasında tanıştığımız aile dostları ve arkadaşlar da vardı. İlk saatler çok güzel geçti.

Fakat o boğucu sıcak ve kalabalık beni sıkmış, inceden inceye başım ağrımaya başlamıştı. Bu ağrı gittikçe artarak, sonunda gözümü açtırmaz hâle geldi.

Çaresiz bir köşeye çekildim. Dişimi sıkmak için gösterdiğim gayreti Vecihe neşesiyle desteklemeye çalışıyordu.

Bir aralık Nevzat heyecanla haykırdı.

"İşte Madam Louise geldi!"

Madam Louise orta yaşlı, iri yapılı bir kadındı. Kır saçlarının muazzam topuzu dikkati çekiyordu. Hâlinde mağrur bir öğretmen edası vardı.

Nevzat hemen kadına doğru koştu, koluna girdi ve ona benim oturduğum köşeyi gösterdi. Madam'ın iri ve sağlam otuz iki dişi görünüyordu. Gerçekten ağzı kulaklarındaydı.

Ama o sırada dansa kalkan çiftler arasından yol bulmaya çalışarak bize doğru gelirlerken, bir aksilik oldu. Arkadaşımı içeriden çağırdılar.

Madam Louise büyük bir telaş ve heyecanla yaklaşıyordu. Ama o ne?.. Kadın bana değil, yanımda oturan kız kardeşime gülüyordu.

Birden işi anladım. Herhalde Madam'ın hayalindeki genç yazar hanım, benim gibi solgun-silik, içinde bulunduğu âleme Merihli kadar uzak duran bir kızcağız değil, kardeşim gibi neşeli, sağlıklı ve güzel bir genç kızdı.

El sıkıştılar. Madam aramıza oturarak bana sırtını döndü, Vecihe'ye hâl ve hatır sormaya başladı. Kardeşim bu yanlışlığı düzeltmek için telaşlanmıştı.

"Abla..."

Ama Madam sözün gerisini dinlemeden, sadece yarım bir baş kırmayla bana selam verdi ve tekrar sırtını dönüp konuşmasını yürüttü.

"Hava ne kötü değil mi Matmazel?.. Bugün öyle önemli bir işim vardı ki!.. Oh, feda olsun!.."

Ben artık işi oluruna bırakmıştım. Vecihe'yle gözgöze gelip bu durumdan bir komedi zevki çıkarmakta anlaştık.

Madam Louise'in sözünü şöyle yürüttüğünü gayet iyi hatırlıyorum:

"Ne kadar genç ve güzelsiniz Matmazel! Dans bilir misiniz? Burası pek sıcak. Sizin yerinizde olsaydım, güzel endamınızı açacak daha dekolte bir rop giyerdim. Gençler her yakışanı yapmalı! Benim Fransa'da bir kuzinim vardır. Şimdi yaşlandı ama gençliğinde Paris'in en şık, en elegant, en güzel bebeğiydi. Bu kız..."

Edebiyat meraklısı(!) Madam Louise, edebiyattan bir satır

söz etmeksizin boyuna konuşuyor, böylece gerçeği kendisine anlatmaya bir türlü fırsat vermiyordu. Derken büfeye davet edildik. Madam Louise kardeşimin koluna girdi ve bir ev sahibi pozunda onu büfeye götürdü.

Onları sessizce izledim. Uzun bir masanın karşı tarafına geçtiler. Madam hâlâ konuşmasını sürdürüyor ve kardeşime ikramda bulunmaya çalışıyordu. Biz iki kardeş gülmemizi nasıl tutacağımızı bilemiyorduk.

O sırada koşarak gelen Nevzat, bana Madam'ın nerede olduğunu sordu. Karşıyı gösterdim.

"İşte, Kerime Nadir'i ağırlamakla meşgul!.."

Ve kısaca durumu anlattım.

"Ne?" dedi. "Dur, ben şimdi onu utandırırım..."

"Bunu yapma. Aşırı edebiyat beni de sıkar!"

"Zaten bu kadının bir tahtası eksiktir."

"Öyledir de..."

Arkadaşım beni dinlemedi, gidip Madam Louise'i yakaladı. Artık bundan ötesini tahmin edebilirsiniz!..

Bir Yanlışlık Melodramı

Yine bu döneme ait anılarım arasında kayda değer bir diğeri de şudur:

Yağmurlu bir pazar günü, babamla birlikte çok önemli ve acil bir ziyarete hazırlanıyorduk. Sokak kapısı çalındı. Herhangi bir engellemeyle karşılaşmak korkusuyla yüreğimiz hopladı.

Korkumuz boşuna değilmiş. Bir emir eri bana şu notu getiriyordu:

Nadir kardeş, ben geldim, sizi görmek istiyorum.

"Bunu kim gönderdi?" diye askere sordum.

"Bizim yüzbaşı" dedi.

"Hangi yüzbaşı?"

Asker durakladı. Ufak tefek, genç bir çocuktu. Pek acemi bir hâli vardı. Bana koru yolunu göstererek, "Orda..." diye kapalı bir cevap verdi.

"Kim orada?"

"Yüzbaşı..."

"Adı?"

Anlamadığı bir dilden konuşuyormuşum gibi afal afal yüzüme bakıyordu. Kâğıdı işaretle, "Orda yazılı ya..." dedi.

Oysa kâğıtta imza yoktu. Yazıyı tanımaya çalıştım. Bu, bana ilk okuyucu mektubunu gönderen Nurettin Üner'in yazısını andırıyordu. Bu subay, "Nadir kardeş" diye başlayan daha başka mektuplar da göndermişti bana. O sıralarda -Kürt isyanı nedeniyle- Dersim'de bulunduğunu biliyordum.

Adını söyledim. Asker bir bilmece duymuş gibi yine durakladı ve işin içinden sıyrılmak istercesine, "Te orda işte... At üstünde..." diyerek tekrar koru yolunu gösterdi.

Sözü uzatmakta mana yoktu.

"Peki" dedim. "Buyursun yüzbaşın, kendisini bekliyoruz..."

Bunun üzerine beriki canlanıp bir selam çaktı ve gitti.

O günkü önemli ziyareti ertelemek zorunluğu çok canımızı sıkmıştı ama durumu çaresiz kabullendik.

Yarım saat, bir saat, iki saat bekledik. Ve sonunda akşama kadar boş yere bekledik. Ne gelen oldu, ne giden.

Ben, "Herhalde asker dediğimi yanlış anladı" diyordum.

Babam, "Sen de bir kâğıda yazmalıydın cevabını..." diye beni eleştiriyordu.

Sonuç olarak sorun bir bilmece olup kaldı.

Aradan zaman geçti. Bir gün bizi ziyarete gelen bir emekli yargıç dostumuz, söz arasında, "Kerime Hanım kızım" dedi. "Yazılarınızı pek seven genç bir subay akrabamız vardır. Kendisi yüzbaşıdır. Bir süreden beri Dersim Harekâtı nedeniyle Doğu'da bulunuyordu. Geçenlerde izinle İstanbul'a geldi. Sizi ziyarete can atıyordu. Ama çok çekingen olduğundan buna cesaret edemiyordu. Biz kendisini teşvik ettik. Sonunda bir pazar günü ziyaret için izninizi almak üzere size emir erini göndermiş. Fakat emir eri sizden, 'Beni koruda beklesin, kendim geleceğim' şeklinde bir cevap getirmiş. Çocukcağız buna şaşmış ama çaresiz orada, yağmur altında bekleyekalmış. Saatlerce, evet saatlerce sizi koruda beklemiş durmuş..."

Evet, bana ilk okuyucu mektubunu yazan ve gümüş saplı kırbacını gönderen, kendisini hiç görmediğim ama anısı hayatımda derin iz bırakan o talihsiz subaydı bu yanlışlık melodramının kahramanı.

Yıldızlara Bakarken

1938 yazını yine teyzemlerin Beylerbeyi'nde, Çamlıca yolu üzerindeki köşklerinde geçiriyorduk. Çamlık bahçeler içinde iki köşk vardı. Aşağıki büyük, yukarıki küçük teyzemin köşkleriydi.

Çocukluğumun ve ilk gençliğimin büyük bölümü bu köşklerde geçmiştir. Baharlarda çiçeklerin en güzelini ve en seçkinini o bahçelerde gördüm ben. En hoş kokulusunu da yine o bahçelerde kokladım. Yaz geceleri o bahçelerde dolaştım yıldızların altında. Hayatı ilk orada teneffüs ettim. Yaşama zevkini de orada tanıdım.

Birçok okuyucum, -genellikle taşradan aldığım mektuplarda- bana, niçin romanlarımın çoğunda olayları İstanbul'un köşklerinde, yalılarında geçirdiğimi; kahramanların neden hep soylu ve seviyeli kişiler olduklarını sormuştur.

Ben başka çevreleri tanımıyordum o zamanlar. Başka düzeydeki insanları da. Bu bir kusursa, affoluna!..

Eşsiz bir baharın ardından gelmişti o yıl da yaz. O zamanlar mevsimler bir başka güzeldi. Bugün -nedense- artık göremediğimiz o coşkun baharlar, sonsuzluğa kadar uzandığı sanılan o ılık yaz akşamları, o şiir dolu mehtaplı geceler ölümsüz birer tablo gibi anılarımı süsler daima. Evet, onlar yalnızca anılarda kaldı.

Akraba çocukları o yaz da bir araya gelmiş, güzel bir uyum içinde tatili yaşamaya başlamıştık. Hep birlikte yenen yemeklerin, yapılan sohbetlerin ve müzik âlemlerinin tadına doyum olmuyordu.

Ay ışığı altında Çengelköy sırtlarındaki fıstıklara doğru gezmeye çıktığımız bir gece, uzak akrabadan, o sıralarda köşkte konuk bulunan Vecih Çelebioğlu bana, Alphonse Daudet'nin *Değirmenimden Mektuplar* adlı seri hikâyelerini okuyup okumadığımı sordu. Okumadığımı söyleyince de, "Muhakkak okumalısınız" dedi. "Hele içlerinde 'Yıldızlar' adlı bir tanesi var ki, bunu birkaç kere okumalısınız. Size göndereyim ben..."

Vecih Çelebioğlu köşkten ayrılıp gittikten birkaç gün sonra *Değirmenimden Mektuplar* iki küçük cilt hâlinde postayla geldi bana. Kitaplar Fransızca'ydı. (Sonradan başka kitaplarını da okudum Alphonse Daudet'nin. Hikâyelerinden Türkçe'ye çevirdiğim birkaç tanesi *Uyanış*'ta basıldı. Bunlar arasında "Yıldızlar" da vardı.)

"Yıldızlar"ı gerçekten birkaç kere okudum hemen. Geceleri gökyüzüne bakarken, hikâyenin kahramanı küçük çobanın yerine koydum kendimi. Yıldızların adları, hayatları, aşkları, hatta evlenmeleri. Evet, bunları düşündüm uzun uzun...

Kim bilir, belki de bana göz kırpan yıldızlardan indi o ilham. Bir eserin nüvesi genellikle etkisinden doğar. *Samanyolu*'nu da işte böylesine bir hayal manzumesinden oluşan esinle kaleme aldım.

Bu roman, o sıralarda yayın hayatına zengin bir yazı kadrosuyla yeniden giren *Hakikat* gazetesinde yayımlandı.

Bir Demet Funda

Bir sabah İstanbul'a inmek üzere Emirgân'dan bindiğim otobüsle eski Maslak yolunu tutmuştum. Henüz sisler kalkmamıştı tamamen. Pencere yanında oturuyor, etrafı seyrediyordum.

Emirgân korusundan geçen otobüs asfalt yolu izleyerek İstinye sırtına tırmanırken, yolun kıyısında yürüyen yaşlı bir köylü kadın gördüm. Sırtında büyük bir demet funda vardı. Bu yükün altında eğilmişti. Yokuşu ağır ağır çıkan otobüsle bir süre yanyana yürüdü. Camdan birbirimize bakıyorduk.

Bu sahne bende öyle derin bir etki bıraktı ki, bunu sözcüklerle anlatamam. Sabahın sisleri içinde, sırtında bir demet funda taşıyan yaşlı bir kadın!.. Bu kadının dramı neydi acaba?

Fakat ben hayatın acı gerçeklerine o kadar yabancıydım ki, böyle bir dramın kökenine inemez, çözümüne varamazdım. Bu yüzden yalnızca bir ad alabildim bu sahneden: Funda!..

Funda da sonraları, *Hıçkırık*, *Samanyolu* ve diğer birkaç romanım gibi, yeni doğan bebeklerden, şarkılara, hatta ticarethane ve sokaklara kadar birçok şeye adını ve sevilen kahramanlarının adlarını verdi. Bu orijinal adları taşıyan pek çok gence rastladım bugüne dek.

Bir ülkede kuşaklar boyu süregelen böylesine geniş çapta bir "isim anneliği"ni idrak etmiş olmak benim için -Tanrı'ya şükür- ayrı bir mutluluktur.

Roman Anlayışı

Samanyolu'nun yayımı daha son bulmadan *Hakikat* gazetesi benden yeni bir roman istedi. Onlara *Funda*'yı verdim. Böylece *Funda*, *Samanyolu*'nun hemen ardından bu gazetede yayıma girdi.

Aynı tarihlerde *Vatan* gazetesi de benden bir roman istiyordu. (*Vatan*'ı, *Tan*'ın ortaklığından ayrılan Ahmet Emin Yalman çıkarıyordu.) Ahmet Emin Bey'e *Gönül Hırsızı*'nı götürdüm. Ama çekine çekine. Zira bu küçük roman ilk kalem denemelerimden biriydi. Ahmet Emin Bey, eseri okumaya bile gerek görmeden, "Ne olursa olsun, biz bunu basacağız" dedi.

Reklamlar başlayıp tefrikalar yayıma girince korkum daha da arttı. Ahmet Emin Bey'den her gün telefon bekliyor, bana muhakkak sitem edeceğini sanıyordum.

Gerçekten *Vatan*'dan bir telefon geldi. Ama Ahmet Emin Bey'den değil, gazetenin abonman şefinden. Tefrikalar başlar başlamaz tirajın birkaç misli arttığını bildiriyor, "Bir istenen yerden beş gazete isteniyor. Size çok teşekkür ederiz" diyordu.

Bu iddiasız eserciklerin nesi vardı böylesine okuyucuyu çeken? Benim anladığıma göre, çok sade ve içtenlikle yazılmış olmaları, konuların ince bir romantizmin renklerini taşıması ve üslubun akıcılığı.

Konularında genellikle hayatın en kötü ve en çirkin yanlarını sergileyen bugünün "gerçekçi roman" türü, edebiyat alanına daha egemen olmamıştı o zamanlar. Romantizm hâlâ altın çağını sürdürüyordu. Roman anlayışı bugünkünden çok farklıydı.

Ama insan kafasıyla olduğu kadar kalbiyle de yaşadığından, katı gerçeklerden bıkar. "Roman" demek, günlük yaşamın bir kopyası demek değildir. "Roman" tam tersine "günlük yaşamın dışında bize mesaj getiren" bir vasıtadır. Ona olan ihtiyacımızın nedeni de, içinde yaşadığımız gerçeklere sihirli bir ayna tutmasından, onları bize daha çekici, daha başka, daha ilginç bir biçimde yansıtmasındandır.

Bu konuda en güzel incelemeyi yapmış olan değerli düşünce adamı ve eleştirmen rahmetli Refik Ahmet Sevengil'in bir yazısından bazı satırlar almak istiyorum:

(...) İlk gençlik yaşlarımızdan başlayarak duygu ve düşünce yeteneklerimiz geliştikçe ruhumuz açılıp yayılmak ve bilinmez ufuklara doğru uzanmak istidatları gösterdikçe bize galiba kalıbımız dar geliyor; kişisel hayat ve alınyazımızın trajedisi içinde yaşamaktan üzüntü duyuyoruz. Türlü avunma çareleri ararken romanlara da sığınıyorsak, bu, gerçek veya hayalî başka insanların hayat ve maceralariyle ilgilenip kendimizi unutmak içindir.

Bir Fransız filozofu günlük hayatı fena yapılmış bir kunduraya benzetmiş. Ayağımızı rahatsız eden ve bize yaşamayı azap hâline getiren bir kunduradan kurtulduğumuz zaman nasıl ferahlarsak, her günkü hayatımızın dar çerçevesinden çıkmak imkânını bulur bulmaz da aynı surette geniş bir soluk alırız.

Romanlar bizi günlük ve kişisel yaşantımızın dar çerçevesi içinden alıp çıkartır; önümüze hayal âleminin engin ufuklarını açar; bizi başka çevrelere ve başka insanların arasına götürerek oyalar; sanatın tunç kapıları arkasındaki esrarlı hava ve hayatla sarar; düşünce kabiliyetimizi serinletir. İnsanlığın bu türden tesellilere ihtiyacı vardır...

İşte benim romancıklarım da, içeriği ve moral yapısı bakımından insanlığın muhtaç olduğu bu türden tesellileri sağlayabiliyor olmalıydı.

Hayallere Veda

Ama 1940 yılında, ister istemez, ben de gerçekçilik akımına uydum. (Dünyanın gerçeklerine gözlerim açılmıştı zira.) Hayat yolunda birtakım engellere takılmış, tesellimi de kaleme sarılmakta bulmuştum. Şu var ki, şahlanan kalemi belirli çizgiler içinde tutabilmek zor bir işti. Romanın dokusunda zaman zaman ilmik kaçıyor, -bir çorap söküğü gibi- olaylar içinde yaşayan kişilerin peş peşe kimlikleri sırıtıyordu.

Emirgân'dan Maçka'ya taşındığımız o yıl, tatlı hayaller içinde geçen gençlik yıllarımın en güzel sayfası da kapanmış oldu. Bu arada, uzun yıllardan beri yaptığım müzik çalışmaları da yarıda kalmış; konservatuvardaki keman ve solfej derslerimi bırakmıştım.

Maçka Palas'taki yaşantım Emirgân'dakinden çok farklıydı. Daha büyük ve daha konforlu olmasına rağmen, buradaki odam Emirgân'daki küçük odamı aratıyordu bana.

Evet, oradaki evimizin üst katında olan o küçük oda öylesine ruhlu ve şirindi ki!.. Çalışma masam, kitaplığım, bir köşede fotoğraf banyolarını yaptığım minik atölyem, biblolarım, resimlerim, sevgili şezlongum, her şey, her şey titiz bir düzen içinde insanın yüzüne gülerdi. Önündeki çiçekli balkona açılan camlı kapısıyla ve uzaktan Kanlıca koyunu gören pencereleriyle benim hayal kafesimdi orası. Yaz geceleri karşı koyda avlanan ateş balıkçılarının derin sessizlik içinde yükselen naralarını ya da şarkılarını duyar; onları yıldızlardan dökülen sihirli bir musikiymişçesine zevkle dinlerdim. Gündüzleriyse, çevrem tam bir huzur beşiğiydi.

Ama burada, gerçeklere artık açılmış olan gözlerime hemen her şey maddi ve anlamsız görünüyordu. Kemanımdan çıkan nağmeler bile bana yalnızca monoton bir hüzün vermekteydi. Fakat bendeki bu değişime rağmen, kalemime hükmeden güçler

etkinliğini sürdürüyor; içimdeki yazma humması aynı hızıyla devam ediyordu.

İşte, *Gelinlik Kız*'ı bu acayip koşullar altında ve bir çeşit ruh bunalımı içinde yazdım. Romana Emirgân'da başlamış, onu Maçka'da bitirmiştim. İlk kez bir eserim iki yıla yakın bir süre tamamlanamadan yazı masamın üzerinde sürünüp kalmıştı.

Kalbe Girmenin Yolları

Okuyucularımla aramda kurulan köprü, birçok ilginç olayın resmî geçidine de yol olmuştur. Bunlardan, *Gelinlik Kız*'ı yazdığım II. Dünya Savaşı'nın o ilk yıllarına ait olan birini buraya iliştireceğim.

Beni bütün tanıyanlarca bilinen bir öykü vardı o zamanlar. Romanlarımın etkisinde kalarak bana (beni görmeden) âşık olan, emeline ulaşamayınca yeise kapılan ve sonunda menenjit-tüberkülozdan ölen Diyarbakırlı ruh hastası bir gencin dramı.

Bu öykü dilden dile gezdi. Bazı gazeteciler röportajını bile yaptılar. Ve sonunda ben -gerçek bir hayat melodramı olması bakımından- onu bir romanıma da aldım.

Bu olayın bence üzücü bir yanı da, zavallı gencin birtakım maddi fedakârlıklarla beni sevgisine inandırmaya kalkışmış olmasıdır. Çağın maddeciliği biz hayal insanlarını üzer. Tesellimizi de ancak bu âlemden göçmüş olan insanlık erdeminin kitaplardaki mezarına kapanmakta buluruz. Ruh hastası genç, benim de nihayet menfaatle avlanabileceğimi sanmak hatasına düşmüştü.

Evet, II. Dünya Savaşı'nın ilk yıllarıydı. Yiyecek maddeleri ateş pahasına çıkmış, birçoğu da piyasadan kaldırılmıştı. İşte bu sıralarda bizim sevdalı, beni zor durumda bırakan o garip taktiği keşfetti. Durmadan yazdığı uzun mektuplarla yetinmeyip bana birtakım armağanlar da göndermeye başladı.

Bunların giderek beni minnet altında bırakıcı niteliğe varması çok canımı sıkıyor, ne yapacağımı bilemiyordum. Vazgeçsin diye bedellerini gönderdim; kabul etmedi. Sözün kısası, bir hasta çocuğun kaprisleriyle böylece savaşmak zorunda kalmıştım.

Bir gün yine posta havalesi aldım ve postaneye gittim. Bu defa adıma büyük bir sandık gelmişti. Şaşırdım. Çağırdığım hamal onu sırtlarken, benim de sırtımdan terler iniyordu.

Bu hamal, her zaman paketlerimi taşıyan adamdı. Yolda, "Bayan" dedi, "galiba eşiniz subay!"

Güldüm, "Evet" dedim.

"İaşe subayı mı?"

"Öyle!.."

Adam başını salladı. Ağzının içinden, "Hey gidi dünya!" dedi.

Hey gidi dünya!.. Doğrusu bu dünyada olan acayiplikler kitaplara sığmaz.

Sandıkta ne olduğunu merak ediyordum. Onu benim kadar hayretle karşılayan ev halkı da meraka düştü. Hepimiz sandığın çevresini sardık ve bir an önce açılmasında sabırsızlandık.

Efendim, bu sandıktan ne çıksa beğenirsiniz? Bir çift kocaman Diyabakır karpuzu!..

Bir Dönüm Noktası

Gelinlik Kız'a imzamı attığım günlerde beni bir sürpriz bekliyordu: Maçka Palas'a yeni bir komşu taşınmıştı. Uzak aile dostlarından Uryânizade Adnan Cemil Beyler.

Bir akşam babam, "Kızım" dedi. "Adnan Bey'e bir 'hoş geldin' demek istiyorum. Ailesi daha gelmemiş. Yaz sonuna kadar çocuklar Kuzguncuk'taki köşkte kalmak istemişler. Sen de benimle gel istersen."

Uryânizade Adnan Cemil Bey avukattı. Babamla daireden tanışıyorlardı. Fakat asıl annem iyi tanıyordu bu aileyi. Adnan Bey'in babası (eski Adliye nâzırlarından Uryânizade Cemil Molla) Kazasker olan büyük babamın çok aziz dostuymuş. Annem eski günleri anarken, onlardan sık sık söz ederdi bize.

Babamla birlikte Adnan Cemil Beylere geçtik.

Kapıyı kendisi açtı. Orta yaşlı, ufak tefek denebilecek kadar kuru yapılı bir adam. Büyük bir nezaketle -eski insanların o zarif nezaketiyle- bizi karşıladı. Ziyaretimize çok memnun olmuştu. Henüz tamamen yerleşmemiş olan büyük salonda, eşya yığıntıları arasında yer açarken, "Kusura bakmayın" diyordu. "Kadınsız evin hâli budur işte!"

Nüktedan ve hoşsohbet bir adamdı. Zehir gibi bir zekâya ve köklü bir kültüre sahip olduğu hemen anlaşılıyordu. Şair olduğunu da biliyordum. Tamburi Faize Ergin'in bestelediği ünlü şarkının dizeleri de onundu.

Mızrabı bırak, zülfünü sinemde gezindir
Bir kerre de gel gönlümü çal bak ne hazindir...

O dağınık salonda -ne garip- sanki çok eskiden tanıdığım ve sevdiğim; her zaman için için özlemini çektiğim bir hava içinde bulmuştum kendimi. Yığın yığın kitaplar, albümler, dosyalar, bir büyük çalışma masası, birkaçı şuraya buraya dayalı duran

yağlıboya tablolar, bir resim sehpası üzerinde yarısı boyanmış bir tuval, eskizler, resim edevatı, paletler, fırçalar, kutu kutu boyalar, boyalar...

Resimlere büyük bir ilgiyle baktığımı gören Adnan Bey, "Boş vakitlerimde resim yaparım" dedi. "Beni dinlendiriyor resim..."

Havaya hâkim olan boya ve kitap kokusunu büyük bir hazla teneffüs ederken, -benzeri sanırım bu dünyada artık kalmamış olan- şaşılacak nefasette bir talâkatle,[1] şiir okurcasına konuşuyordu Adnan Bey.

Allah'ın bana verdiği nimetlerden biri, hatta en büyüklerinden biri de, kuşkusuz rahmetli Adnan Cemil Uryâni'yle tanışmam olmuştur. Evet, onu tanıdığım tarih, yazı hayatımda önemli bir dönüm noktası sayılabilir. Zira gerçek bir mürşit, değerli bir hoca olarak bana aktardığı bilgiler, mesleğimde dengeli ve bilinçli bir yapımcılığa yönelmemi sağlamıştır. Diyebilirim ki, onu tanımamış olsaydım, edebiyat alanında, kendi çapımda, vardığım bu noktaya asla varamazdım.

Yazılarıma karşı sorumluluk taşımam gerektiğini de bana o öğretmiştir. Daha o akşam, roman bahsi açılıp da son kitabıma ilişkin endişelerimden söz edince, bana şunları söyledi:

"Toplumda yaşayan kişilerin dramından roman yazmanın birtakım sakıncaları vardır. Yazar o kişilere karşı, topluma karşı ve hukuka karşı sorumlu duruma düşer. Bu romanınızdan bana birkaç satır okuyun. Ben sizi bir tek sözcükle bile mahkûm edebilirim..."

O günü izleyen günler içinde romanı ele aldık. Müsveddesi yaklaşık sekiz yüz daktilo sayfası tutan koskoca eseri bu defa ben kendi elimle satır satır doğramak zorunda kaldım.

Adnan Bey, "Şimdi her kim çıkar da 'Bu romandaki falanca benim' derse, karşısında beni bulur" dedi.

Gelinlik Kız, yirmi beş formalık bir kitap çapına düşmüştü. Ama bu da yine büyük bir kitap demekti. Kader onu da Halil Lütfü Dördüncü'nün eline düşürünce, işler bir kere daha çıkmaza girdi.

Sayın Dördüncü, "Bu koca kitap bizi kül eder" dedi. "Tefrika

1 Talâkat: Düzgün söz söyleme kolaylığı.

başına ödeyeceğimiz para tefrika sayısıyla çarpılırsa, başımıza yıldırımlar yağar. Hem aylarca sürecek bir roman okuyucuyu bıktırır. Bunu size daha önce de söyledik. Fazla olan bazı bölümlerini çıkarın..."

Ben kararlıydım.

"Romanda çıkarılacak fazla bir satır bile yok!.." diyerek kesin cevabımı verdim.

Sonunda, *Gelinlik Kız*, birkaç günlük reklamdan sonra *Tan*'da yayıma kondu. Ama daha yarıyı bulmadan yayım aksamaya başladı. Tefrikalar bir gün çıkıyor, üç gün çıkmıyordu.

Okuyuculardan aldığım mektuplardaki yığın yığın şikâyeti Halil Lütfü Bey'e aktardığımda, sadece başını sallıyor, "Ne yapalım? Ne edelim?.." gibi kopuk, anlamsız sözler söylüyordu.

Nihayet yayıncım Garbis Fikri Bey işe bir çözüm yolu buldu.

"Halil Lütfü Bey bir romana bu kadar para ödemez. Yayını kestirin. Doğrudan doğruya kitabını basalım" dedi.

Yayıncımın önerisini tuttum çaresiz. Romanın birinci bölümü son bulunca gazetede yayını kestirdim. İkinci bölümüyle birlikte, 1943 yılında hemen kitap hâlinde basıldı.

Çeşitli Azizlikler

Aynı yıl içinde İnkılâp Kitabevi, o zamana kadar gazete ve mecmualarda çıkmış olan öykülerimi de bir kitapta toplayarak *Suçlu* adı altında yayımlamıştı.

Öykü bahsine değinmişken, Halil Lütfü Bey'in bana son azizliğini de kaydetmeden geçemeyeceğim. *Tan* gazetesi birkaç öykümü de yayımlamıştı. Bunlara yapılacak ödemelerse beni yine Halil Lütfü Bey'le karşı karşıya bırakıyordu.

Hazret(!) beni uzun zaman oyaladı.

"Daha başka öyküler getirin" diyordu. "Onları da basalım. Sonra hepsini birden öderiz. Böyle teker teker zor olur..."

Sonunda iş kafama dank etti. Bu kez Halil Lütfü Dördüncü'nün karşısına kararlı olarak çıktım. Sayın Dördüncü beni o alaylı, ince tebessümüyle süzerek, "Bakalım" dedi, "gerçekten o kadar öykünüz basıldı mı *Tan*'da?.. Bunu bir araştıralım..."

Kızdığımı anlayınca kıs kıs güldü ama hiç istifini bozmadı.

"Arşive başvurmak gerek! Onca eski gazeteyi gözden geçirip öyküleri tespit etmek bir mesele!.. Hem aslında bu iş zaman aşımına uğradı. Bunu takdir eder, bizi bağışlarsınız artık..."

Öykü konusunda bana yapılan bir başka azizlikten de söz edeceğim.

Bir gün Maçka Palas'taki odamda yazı yazarken telefon çaldı. Bir erkek sesi, "Ben Ahmet Emin Yalman" dedi.

Sonra hatırımı sordu. *Vatan* gazetesi için benden acele bir hikâye istediklerini bildirdi. Elimde hazır bir öyküm yoktu. Hemen yeni bir hikâye yazmam da mümkün değildi. Üzülerek özür diledim.

Telefon kapandıktan sonra, böyle bir isteği karşılıksız bıraktığım için üzüntüm büyüdü. Yazıp da bir tarafa bıraktığım eski hikâyelerimi karıştırdım ve bunların arasından en iyisini seçtim. Sonra telefona sarıldım, *Vatan* gazetesinden Ahmet Emin Yalman'ı aradım.

Bu defa telefondaki ses derinden ve değişik geldi. Ahmet Emin Bey'in sesi, az önce benden öykü istemiş olan ses değildi.

İş anlaşıldı. Meğerse aile dostlarımızdan biri bana takılmak, bir şaka yapmak istemiş!.. Bu dost benden, ben Ahmet Emin Bey'den özür diledik.

Fakat Ahmet Emin Yalman bu işe memnun olmuştu. Telefonda uzun uzun güldü. Sonra, "O hikâyeyi bize gönderin basalım. Kısmet ayağımıza geldi" dedi.

Böylece, "Çocuğu İçin" adlı küçük öyküm *Vatan* gazetesinde bu şekilde yayımlandı.

Bir Çözüm Yolu

Gelinlik Kız'ın yayım serüveni daha sürüp gittiği sıralarda *Tasvir* gazetesi sahibi Ziyad Ebüzziya Bey benden bir roman istemişti. Oysa ben daha yeni bir esere başlamış bile değildim.

Yine yayıncım Garbis Fikri Bey'in önerisi işe bir çözüm yolu getirdi.

"Sizin *Uyanış*'ta yayımlanmış olan *Solmuş Çiçekler* adlı bir romanınız vardır. Okunmayan bir dergide bu roman ziyan olmuş sayılır. Onu bir güzel rötuşlayıp *Tasvir* gazetesine verebilirsiniz. Böylece eser daha geniş okur yığınlarına tanıtılarak reklamı da yapılmış olur. Biz de kitabını basarız.

Servetifünun-Uyanış dergisinde *Solmuş Çiçekler*'den önce yayımlanmış olan *Seven Ne Yapmaz*'ı İnkılâp Kitabevi hemen küçük kitaplar serisine katmıştı. Hatta kitap o yıl üçüncü baskısını yapmış bulunuyordu. Ama *Solmuş Çiçekler* nedense, -artık ömrünü tüketmiş olan- o eski derginin soluk sayfaları arasında gerçekten unutulup kalmıştı.

Bu durumu Ziyad Ebüzziya Bey'e açtım. Ziyad Bey hiç tereddüt etmeden, "Neden olmasın?" dedi. "Eser sizin olduktan sonra bizim için mesele yok. Yalnız adını değiştirmeniz gerek!"

Kabul ettim ve on beş gün içinde romanı rötuşlayarak temize çektim. Gazete güzel bir reklamla onu yayımlamaya başladı. Böylece *Solmuş Çiçekler*'in adı *Sonbahar* oldu.

Yeni Ufuklar

1942 yılında Ahmet İhsan Bey'in ölümüyle *Servetifünun-Uyanış* kapanmış, o güzel toplantılarımız son bulmuştu. Dağılan arkadaşlarla bir daha öylesine bir araya gelemedik.

Ama ben Bâb-ı Âli yokuşuna bir kere gönlümü kaptırmıştım. Yine haftada bir-iki kere Ankara Caddesi'nden geçiyor, kitapçılara, basımevlerine uğruyor, kitap ya da kırtasiye alıyor, o sevdiğim havayı mutlulukla teneffüs ediyordum.

Beri yanda, Adnan Cemil Uryâni'yle tanışmakla da sanat alanında önümde yeni ufuklar açılmıştı.

Adnan Bey yalnız edebiyatçı olarak değil, ressam olarak da benim için enteresandı. Yaptığı tablolar gerçekten çok güzel, benim anlayamadığım kadar değerliydi. Onu resim yaparken seyretmek büyük bir zevk oluyordu benim için.

Mevsim sonunda ailesi de köşkten apartmana inince, iki aile arasında samimi bir kaynaşma doğdu; derin ve büyük bir dostluk kuruldu. Kökü geçmişe dayanan bu güzel dostluk, bütün aile büyüklerimiz, hatta bizim kuşaktan olanların bir kısmı ölünceye kadar devam etmiştir.

Bugün böyle özlü ve samimi dostluklar göremiyorum artık. Böylesine bir uyum ve geçim içinde anlaşarak yaşama zevkini bugünün dünyasında tanıyan var mı acaba?

Her neyse, biz yine o günlere dönelim.

Kitap ve boya kokan o büyük salonda, resim çalışmalarına ayrılmış bir köşe vardı. Genellikle geceleri, ailece kahveler, çaylar içilir, sohbetler edilirken büyük bir ampulün aydınlattığı tuval başında Adnan Bey'in çalışmalarına yardım ederdim.

İlk zamanlar bu yardımlar boyaları tazelemek, paletleri, fırçaları temizlemek gibi küçük işlerdi. Giderek fırçalar ile paletleri ben de elime almaya cesaret ettim. Okulda boya kalemleriyle yaptığım resimler dışında hiçbir resim çalışması yapmamıştım. Hatta, Adnan Bey'in, nasıl öyle kolunu hiçbir yere dayamadan

sehpada dikey duran bir tuvale fırça çalabildiğine şaşardım ilk zamanlar.

Evet, giderek fırça tutmasını, palet üzerindeki boyaları birbirine karıştırarak bunlardan renk armonileri yaratmasını öğrenmeye başladım. Resim ustalığını (sanatını diyemeyeceğim) Adnan Bey'in tuval üzerinde işleyen fırçalarından âdeta gözlerimle çalıyordum. Her şeyi o kadar çabuk öğreniyordum ki, bu yeteneğim Adnan Bey'i şaşırtıyordu.

Bir gün, onun uzun süre üzerinde çalışıp da sonunda yarım bıraktığı bir resmi başarılı bir şekilde tamamlayınca, "Ooo!.." diye bağırdı. "Bu olağanüstüden de fazla, anormal bir yetenek. Böyle devam ederse boynuz kulağı aşacak. Kızım, siz akademiye gitmemekle büyük hata ediyorsunuz..."

Yazılarıma olan tutkum her şeyin üstündeydi. Yazı çalışmalarım hâliyle vaktimin büyük bölümünü alıyordu. Resme daha fazla ayıracak zamanım yoktu. Ancak zevkim için bu amatörce kaçamak çalışmaları yapabiliyordum. Ama bu imkânı elde etmiş olmam da benim için büyük bir şans eseriydi tabii...

O yıl kız kardeşimle birlikte Elâzığ'da bulunan akrabalara misafir gittik. Orada en çok on beş gün kalmak üzere yola çıkmıştık ama yakalandığım malarya beni yere serince, bu süre kırk günü buldu.

Nekahat günlerimde yayıncımdan bir mektup aldım. *Yedigün* dergisinin sahibi Sedat Simavi Bey'in benden, en geç bir aya kadar on sekiz-yirmi tefrikalık bir roman istediğini bildiriyor; tefrika başına ödeyeceği telif hakkını da belirterek bunun "çok iyi bir iş" olduğunu söylüyordu.

Romanı bir ay gibi çok kısa bir süre içinde hazırlamama imkân yoktu tabii. Bu süreyi en az iki ay kabul etmeleri şartıyla teklife olumlu cevap verebileceğimi bildirdim. Kabul ettiler. Bunun üzerine kafamda konusu çoktan hazır olan, *Solan Ümit*'i hemen kaleme almaya başladım.

Romanı İstanbul'da tamamladım. Küçük bir eser olduğundan, iki ayda rahatça yazıp bitirmiştim. Onu Sedat Simavi Bey'e teslim etmek üzere Cemal Nadir Sokağı'ndaki *Yedigün* idarehanesine gittiğim gün, bana açılan bu yeni kapıdan girerken, uğurlu bir basamaktan atladığımı hissetmiştim.

Sedat Simavi Bey olaganüstü bir meslek adamıydı. Kişiliğindeki ciddiyet, dürüstlük ve iyi niyet ifadesi, kendisiyle işbirliği yapmak şansını kazandığım için beni gerçekten sevindirmişti.

Yedigün'e devamlı yazı yazmamı istedi benden. *Solan Ümit*'i hemen yayıma koyacak fakat onun ardından daha başka romanlar bekleyecekti.

İsteğini memnunlukla kabul ettim ve bu niyetle *Aşka Tövbe*'yi yazmaya başladım.

Ara Romanlar

İçeriği zengin bir büyük roman kaleme aldıktan sonra "soluk alma" dönemi gelir. Bu dönemde öyküler ve küçük romanlar yazmak romancıyı dinlendirir. O hacimli romanın sabır bunalımı ardından bunların altına peş peşe imzanızı atarken, bu işin bir çeşit pratiğini edinmiş olmanın da zevkini duyarsınız.

İşte böyle bir coşku ve rahatlıkla, kısa süre içinde *Aşka Tövbe*'yi tamamlamıştım. Ama *Solan Ümit*'in dergideki yayımı henüz bitmediğinden romanı elimde tutuyordum.

O sıralarda *Cumhuriyet* gazetesinden rahmetli Ömer Rıza Doğrul, yayıncım Garbis Fikri Bey'le birlikte bize geldi. Büyüklerimle o eski güzel elfaz[1] ile konuşması, kulaklarımda sevdiğim bir eski musikiyi yankılandırır gibi oldu.

Cumhuriyet gazetesi için benden bir roman istiyordu. Yazılarımı çok beğendiğini ifade ederek takdirlerini belirtiyor ve bundan böyle her zaman *Cumhuriyet*'e yazmamı temenni ediyordu.

Ben, *Aşka Tövbe*'nin müsveddelerini önüne koyarken, üzülerek bunun büyük bir roman olmadığını söyledim.

"Bir eser hacmiyle değil, bünyesindeki kıymetle büyüktür" dedi.

Hacimli romanlarımın nasıl sorunlar doğurduğunu unutmadığımdan, bu gerçeği kabul ediyordum.

Sonunda Ömer Rıza Doğrul müsveddelerimi çantasına yerleştirerek veda etti. Ama bu seremoninin arkası nedense hüsran oldu. Gazetede sıraya konmuş birkaç roman bulunduğunu, bu yüzden benimkini şimdilik basamayacaklarını söyleyerek, *Aşka Tövbe*'yi yazı işlerinden geri çevirdiler.

Ömer Rıza Bey özürler dileyerek bu davranışın nedenini şöyle açıkladı:

---

1 Elfaz: Ağızdan çıkan sözler.

"Bir gazetede çeşitli kutuplar vardır. Biz, Kerime Nadir'e sempati duyanlar, ondan eser almak istedik. Ama 'bir kişi' buna karşı çıktı. Sözü geçerlidir, hatta kanun demektir gazetede..."

Bu işe üzülmedim desem yalan olur. Fakat bu sorun üzerinde fazla durmaya kalmadı. *Son Posta*'dan bir telefon geldi. Gazetenin sahibi Selim Ragıp Emeç benden bir roman istiyordu.

Aşka Tövbe'yi *Son Posta*'ya çok iyi şartlarla verdim. Selim Ragıp Bey güleç yüzlü, sempatik bir patrondu. Onunla çok eskiye dayanan bir aile hukukumuz da vardı.

Fakat dostluk başka, alışveriş başkadır ya, bir süre sonra -bilmeden düştüğüm bir hata yüzünden- bu güleç yüzlü, sempatik patronun haşlamasını yemem varmış kaderde!

Bu hikâyeye geçmeden, *Aşka Tövbe*'nin hemen ardından kaleme aldığım, *Uykusuz Geceler*'den söz etmem gerek. Bu eserim, konservatuvardan -yıllar önce kaybettiğim- bir arkadaşımın hazin serüvenini içeren bir romandır. Elâzığ seyahatimin izlenimleriyle de işlediğim, orta çapta bir eser.

Onu bitirdiğim sıralarda şiddetli bir gribe yakalanmıştım. Kırk derece ateşle yatıyordum. *Tasvir* gazetesinden telefon eden Ziyad Ebüzziya Bey, gazetede yayımlanmak üzere elimde hazır bir romanım bulunup bulunmadığını sordu.

Henüz bitirdiğim bir romanım olduğunu fakat gripten yattığımı söyledim. "Geçmiş olsun" dedikten sonra, bu hususta görüşmek üzere bana bir arkadaşı göndereceğini bildirdi.

O gün akşamüzeri *Tasvir* gazetesi adına benimle görüşmeye sarışın bir genç geldi. Bu genç sonradan (1949 yılında) Türk Haberler Ajansı'nı kuran ünlü gazeteci Kadri Kayabal'dı.

Benimle anlaşmaya varmak üzere tam yetkili olarak gelmiş olan Kadri Kayabal, yatağımın kenarına ilişti. Çantasından çıkardığı kâğıtları imzalayabilmem için bana yardım etti.

Bâb-ı Âli Entrikaları

Bir yıl içinde iki romanımı, iki ayrı gazeteye olağanüstü şartlarla satmak beni çok mutlu etmişti doğrusu! Hasta yatağımda, ağrıdan çatlayan ateşli beynim yığınlarla yeni konunun saldırısına uğruyor; onları ak kâğıtlara dökebilmek için bir an önce iyileşmek istiyordum.

Oysa iyileştiğim günlerde soğuk bir sürpriz karşıladı beni: *Son Posta*'da *Aşka Tövbe*'nin tefrika edilmesi uzun süre gecikmişti. Gazete romanı elinde tutuyor, nedense bir türlü yayıma başlamıyordu.

Bu gecikme esnasında da *Tasvir*, *Uykusuz Geceler*'in reklamına girişmişti.

Bu reklamların ilk başladığı gün, Selim Ragıp Emeç'in sesi telefonda top gibi patladı.

"Siz" diyordu, "*Tasvir* gazetesine de bir roman vermişsiniz!"

"Evet efendim!"

"Bunu nasıl yapabilirsiniz? Biz reklamlarımızı hazırlıyorduk. Onlar bizden önce davranıp o romanı yayına koyuyorlar..."

"Peki, bunun ne zararı var size?"

Selim Ragıp Bey hırsından boğulacak gibiydi.

"Alay mı ediyorsunuz?" diye bağırdı. "Her şeyi mahvettiniz. İşlerimiz altüst oldu. Şimdi sizin bütün okuyucularınızı *Tasvir* toplayacak, biz hava alacağız. Okuyucu iki gazeteyi birden almaz. Şimdi anladınız mı?.."

Evet, anlamıştım. Şaşırdım ve çok üzüldüm bu işe. Allah şahidimdir ki, o zamana kadar gazeteler arasında böyle bir rekabet olduğunu bilmiyordum. Yani bir yazarın aynı zamanda iki ayrı gazetede eserlerini yayımlayamayacağını...

Tasvir, bu işi bilerek hızla faaliyete geçmişti kuşkusuz. Ama çok acelecilik bağışlanmaz bir dikkatsizliğe de neden olmuştu: Kentin duvarlarını kaplayan afişlerde, *Uykusuz Geceler* adı kocaman harflerle *Aysız Geceler* olarak çıkmıştı.

Bu kez ben telefona sarılıp Ziyad Bey'i aradım ve bu yanlışlığın hemen düzeltilmesini rica ettim. Bana cevabı şu oldu:

"Bu yanlışlık nasılsa olmuş! Özür dileriz. Ama roman bir kere bu adla anons edilmiş bulunuyor. Herhangi bir değişiklik yapmamıza imkân yok artık. Hem bu ad da fena değil ki! Böylece kalsın ne olur?.."

Gazeteler arasındaki rekabetten söz etmişken, yayıncılar arasındaki rekabete de değinmek isterim.

Kitapları ne kadar çok satarsa satsın, bir yazar bizim ülkemizde yayıncısı hesabına çalışan kişidir. Bana uygulanan koşulların farklılığıysa bu "rekabet"ten doğmuştur sanırım.

Devamlı olarak İnkılâp Kitabevi tarafından basılan kitaplarımın peynir ekmek gibi (bu deyim yayıncımındır) satıldığı o yıllarda, Semih Lûtfi Kitabevi bana başvurarak, romanlarımın kitap baskılarını bundan böyle kendileri yapmak istediklerini bildirmişti. Ben de, teklif edilen yüksek telif ücretine bakarak, bir deneme niteliğinde, üç küçük romanımın birer baskısını bu yayınevine vermiştim.

Bunu öğrenen Garbis Fikri Bey hemen Maçka Palas'taki evime gelerek, kitaplarıma baskı başına ödediği eski telif hakkının bundan böyle altı katını ödemeyi kabul edip benimle yeni bir sözleşme yaptı. Böylece o üç kitabın gelecek baskılarını da Semih Lûtfi'nin elinden aldı.

Arif Bolat, "Kerime Hanım" diyordu, "bir tütüncü nasıl kibriti sigara alana satarsa, biz de bastığımız kitapların birçoğunu ancak sizinkilerin yanına katarak satışlarını sağlayabiliyoruz. 'Teşbihte hata olmaz' derler. Kitaplarınız bir çeşit 'mostralık' görevi yapıyor!.. Ama onları biz basmak istiyoruz. Bunu rica etmeye geldik size..."

Fakat iş şartları görüşmeye gelince akan sular durdu. İnkılâp Kitabevi'nin bana verdiğinin yarısını bile veremiyordu Arif Bolat!.. Bunun açıklamasını da şöyle yapıyordu:

"İnkılâp'ın her baskıda şu kadar basıp da bunun için size gerçekten bu kadar para ödeyebilmesi imkânsızdır. Zira kurtaramaz, zarar eder. Kesinlikle sizi aldatıyor. Bin yerine on bin basıyor. Kitaplarınızın nasıl satıldığını arz ettim. Öyle birkaç bin kitabın sözü mü olur?.."

Çoktan rahmetli olan Arif Bolat'a karşı sabırlı ve nazik davranmaya çalıştım. Yayıncımdan memnun olduğumu söyledim. Rukiye Hanım, o güzel toplantılarda pekişen dostluğumuza dayanarak aracılık görevini elinden geldiğince yapmaya gayret etti. Ama ısrarları yararsızdı. Hatır için birtakım karanlık serüvenlere atılmaya razı olamayacak kadar bu işlerde tecrübe edinmiştim artık. Kaldı ki İnkılâp Kitabevi'nden gerçekten çok memnun ve bu kuruma güvenle bağlıydım. Bu bağlılığım bugün hâlâ devam etmektedir.

Eleştiriler

Romanlarım böyle kapış kapış satılıp okunurken, bunlardan beğeniyle söz eden yazarlar yanında, sert eleştiriler yapanlar da vardı. "Eleştirmenler, kalemleriyle sanatçıyı gömerler" sözüne hak veresim geliyordu zaman zaman. Ama yine de doğal buluyordum bu eleştirileri. İçlerinde haklı olanlar da vardı. Ama ilginç olanlar çoğunluktaydı. İşte bunlardan birkaç örnek:

Yapı dergisinin "Polemik-Kronik" sütununda yer alan, Vehbi Cem Aşkun imzalı bir yazıda, *Hıçkırık* romanının bir tahrir ödevinden farksız olduğu iddia edilmiş ve gönlünü velinimetinin kızına kaptıran Kenan Ziya bir "nankör" olarak nitelendirilmişti.

Bir günlük gazetenin "Sanat ve Edebiyat" sayfasında yazan Süleyman Kazmaz, ilk kalem denemem, *Yeşil Işıklar*'a üç uzun sütun ayırmış. Öykünün kahramanı olan hasta gencin hayatı alaya alınmış ve toplumun gerçeklerini tanımadığı öne sürülerek yazarı cehaletle damgalamak istenmişti.

Baş tarafta da belirttiğim gibi, çocuk denecek yaşta yazdığım bu küçücük romana üç koca sütun ayıran gazeteye ve sayın eleştirmene şükran hisleri duydum. Benim için bu ilgi ve eserime verilen önem övünülecek bir şeydi!..

Bunlara benzer daha birçok eleştiri çıkmıştır basında. Hepsi ayrı açıdan benim için değer taşır; her görüşe ayrı saygı duyarım.

İşte bunlardan biri de *Uykusuz Geceler*'in hemen ardından yazdığım *Kahkaha* adlı romanım için Âdile Ayda'nın *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan yazısıdır.

Son Posta'nın bir süre sonra benden tekrar roman istemesi üzerine kaleme almıştım *Kahkaha*'yı. Orta çapta bir ara romandı. Âdile Ayda, "Genç Kızlarımız Neler Okuyorlar?" başlığı altında yazmıştı o eleştiriyi. Romanda, bir gencin, orman mühendisi olan arkadaşının orman işletmesindeki evine kız kardeşiyle birlikte gitmesini ve orada birkaç gün iki kardeşin konuk olmasını toplum ahlakına aykırı buluyordu. Temiz bir aşk öyküsü, bir

çeşit ahlak taassubunun kara damgasını yemişti. Sayın Âdile Ayda, roman kahramanı genç kıza sabahlık giydirmediğim için de beni görgüsüz buluyordu.

Bugün dünyadaki toplum ahlakına bakarak, o zamanki tutucu zihniyetle varılan hükmün ne masum bir gaflet, aynı zamanda ne büyük bir haksızlık olduğunu düşünüyorum. Sayın eleştirmenin, daha olgun ve sayıda sıradaki romanlarımı bir yana bırakıp bu eserciği ele almış olması benim için şanssızlık da sayılabilir. (Bugüne dek birçok eleştirmen nedense hep aynı şeyi yapmıştır.) Fakat yine de kendisine açık sözlülüğünden ötürü müteşekkirimdir.

Yıllar sonra Âdile Ayda'yla yakından tanıştım. Bir yaz günü, Suadiye'deki aile pansiyonunda kalan arkadaşımı görmeye gitmiştim. Âdile Hanım da o pansiyonda kalıyormuş. Bana karşı önce buz gibi soğuk davrandı. İhtimal, yaptığı eleştirilerden ötürü sitemlere girişip kendini cerbezece savunacak türden bir insan olduğumu sanıyordu.

Sitem etmek değil, tam tersine, yazılarımda artık daha az hata yapmaya çalıştığımı söyledim kendisine. Bu sözümdeki samimiyete inanıp inanmadığını bilemem. Sadece, "Evet, *Cumhuriyet*'te çıkan *Posta Güvercini*'ni okuyorum" demekle yetindi.

Âdile Ayda'dan söz etmişken, onun o tarihlerde *Cumhuriyet*'te çıkan yazılarını büyük bir ilgiyle izlemiş olduğumu açıklamadan edemeyeceğim. Evet, her şeye rağmen "inceleme"lerine hayran olduğum bir yazardı Sayın Âdile Ayda. Hele, "*Anlaşılmamış bir insan olmak ıstırabı*" başlığını taşıyan ve sanatçıyı iç ve dış dünyasıyla tahlil edip tanıtan bir yazısı vardı ki, bu yazıdan bazı satırlar almadan geçemeyeceğim.

(...) Sanatı lüks, eğlence, zevk ve oyun türünden bir şey sayan insanlar, hatta düşünürler vardır. Sanatın dinlendirici işlevi göz önünde tutulur ve sanatın niteliği sorunu, sanat eserlerinden yararlananlar, -yani okurlar, seyirciler ve dinleyiciler- bakımlarından incelenirse, bunda bir gerçek payı bulunduğu teslim edilebilir. Fakat kendileri sanatı temsil edenler, yani sanat eserlerini yaratanlar bakımından sorun ele alınırsa, iş tamamiyle tersinedir. Abartmaya sapmaktan korkmaksızın diyebiliriz ki, sanatın mayası ıstıraptır. Büyük

sanatçılar, büyük muzdariplerdir (...) Fakat sanatçıların hemen hemen hepsinde görülen ve özellikle eser vermeden önceki devre ait olan ortak ıstırap, anlaşılmamış bir insan olmak ıstırabıdır. (...) Çoğunlukla sanatçı hayata uyma yeteneğinden mahrum bir insandır. Fransızların deyimiyle bir inadapté *'dir. Hayatla ilgili hususlarda acemilik, en basit işlerde beceriksizlik gösterir. Çevresi ise ona bu davranışları üzerine paha biçer ve kendisinde harikulâde şeyler bulunduğunu sezen sanatçı, gerçek meziyetlerinin etrafındakiler tarafından görülmemesi, keşfedilmemesi ıstırabıyla kıvranır.*

Bunu Baudelaire "Albatros" adlı şiirinde pek güzel göstermiştir: Albatros kuşu, fırtınalardan korkmayan, kendisine atılan oklara bile aldırış etmeyen göklerin bu heybetli kralı, yere ayak basıp da herkes gibi yürümeye kalkışınca, acemi, gülünç ve zavallı adımlarıyla tayfaların bile alaylarına maruz kalmaktadır.

İşte sanatçı da çok defa çevresinin bu çeşit anlayışsızlıklarıyla karşılaşmakta, en önemsiz ve kıymetsiz hareketleri değerine ve liyakatine ölçü tutulmakta ve yer üzerinde herkes gibi yürümesini bilmediği için hor görülmektedir. Zira onun uçmasını bildiğinden etrafının haberi yoktur...

Sanatçı etrafının anlayışsızlığına karşı bir tepki olarak, sanat eseri vasıtasiyle daha anlayışlı kimselerin takdirine başvurmakta, kendisini tanıtmak istemektedir. Şu hâlde sanat eseri, sanatçının kendisini anlayabilecek olan ruhlara bir mesajdır...

Eleştiri bahsine ileride tekrar döneceğim. Şimdi, yazı hayatımda attığım adımlara birer basamak olan eserlerimi sırasıyla ele almaya devam ediyorum.

Acı Renkler

Aynı yıl içinde (1946) yazdığım *Balayı* adlı küçük romanımı *Yedigün* dergisine vermiştim. *Balayı*'nı büyük bir hayat badiresi içinde yazmıştım. Babamın bir yıl süren ağır hastalığı evimizde tat tuz bırakmamış; bu ortamda roman yazmak değil, mektup yazmak bile sorun olmuştu. Bu koşullar altında bitirdiğim *Balayı* aslında zehir aylarının ürünü oldu.

O yılın martında babam öldü. Böylece en büyük dayanağımı kaybetmiştim hayatta. Onunla çok iyi arkadaştık. Yaşamımın sorunlarını onunla çözerdim hep. Maddi ve manevi derin bir boşlukta kalmış, sonsuz bir acıya gömülmüştüm.

Çok olgun bir insan olan annem, analığının müşfik kanadı altında bizi topladı ve babamın bıraktığı boşluğu elinden geldiğince doldurmaya çalıştı.

Bu dönemde acımıza katılan yakın dostlar arasında, hatta onların en başında gelen Adnan Cemil Bey'in yardımları ve yakın ilgisi de asla unutulamaz. Bize gerçek bir büyük dost, bir baba olmuştur her zaman...

İnsanlık âlemi öyle bir mahşer ki, hüner orada sizi gerçekten sevenlerle elele verebilmekte!.. Ama sevdikleriniz arasında kaç tane sizi candan seven vardır?

Ben bu anılarımda yalnızca olayları ortaya koymakla yetiniyorum. Herhangi bir inceleme yazısı yazmıyorum. Ama kalem vadisindeki yaşamım birtakım hayati olguları da kapsamına aldığından, yeri ve sırası geldikçe bunlara değinmem doğaldır sanırım.

Yazılarıma bir süre ara vermiştim. Sonra, Adnan Bey'in teşvikiyle tekrar resim çalışmalarıma başladım.

Resimde büyük ilerleme kaydettiğimi gören Adnan Bey, "Çok iyi gidiyor" diyordu. "Boynuz kulağı aştı bile!"

Bir gün bana, "Şöyle on beş-yirmi tablo yapın da, içlerinden birkaçını ayıralım" dedi.

Ne demek istediğini anladım ama bu konu üzerinde dur-

madım. Adnan Bey galiba bu işin ticaretini de yapıyordu. Zira tamamladığı tablolar bir-iki gün içinde ortadan yok oluyordu.

Nitekim bir olay bu sezgimi doğruladı.

Bir gün salonuna girdiğimde, orta yerde, iki sehpa üzerine yerleştirilmiş büyük bir tuval gördüm. Aşağı yukarı iki-üç metre çapında koskoca bir tuval. Kısmen boyanmış bu tuvale, gümrah ve rengârenk çiçekler arasında uzanıp giden bir toprak yol resmediliyordu.

Adnan Bey beni görünce, "Aman kızım, iyi ki geldin" dedi. "Çabuk fırçalara sarıl, bana yardım et! Bu resmi akşama kadar bitirmek zorundayım..."

Örnek yoktu. Fırçaları hayal gücü çalıştıracaktı.

"Aklına gelen her çeşit çiçeği serpiştir yol kenarlarına..." diye sözünü yürüttü. "Sen o yanda, ben bu yanda çalışalım. Hadi, hiç vakit kaybetmeden..."

"Ya resmi bozarsam?" dedim.

Gülümsedi sadece. Fırçalara sarılmaktan başka yapacak şey yoktu.

O gün akşama kadar çalıştık. Ayakta çalıştığımız için çok yorulmuştuk. Ama resim başarıyla bitmişti. Yolun iki yanında alabildiğine şahlanmıştı çiçekler. Tabloya bakarken, insan, gerçekten yürüyerek o yola dalıp gidebileceğini sanıyordu. O kadar canlı olmuştu.

Ortalık kararırken iki hamal geldi. O koskoca ıslak tabloyu -Adnan Bey'in direktifi üzere- büyük bir dikkatle kaldırıp götürdüler.

Ben yaptığım resimleri eşe dosta, arkadaşlara veriyordum. (Bu arada Sedat Simavi Bey de sulu boya bir peyzajımı çok beğenip -bir hatıra olmak üzere- benden aldı.)

Resim bahsini kapatmadan önce, bu konuya bir tebessüm katsın diye, küçük bir fıkra daha ekleyeceğim.

Bana bunca emeği geçen hocam Adnan Cemil Uryâni'ye de bir tablo armağan etmek istiyordum. Ama yaptıklarımın en güzeli olmalıydı bu resim.

Sonunda o resmi yaptım. Bu, küçük bir yağlıboya tabloydu. Kayalara saldıran vahşi bir denizi bütün haşmetiyle canlandırıyordu. Renk renk yoğun bulutlar arasından yer yer süzülen

güneş ışınları sulara vurmuş, yükselen dalgalardan geçip denizin derinliklerine doğru işlemişti. Savrulan beyaz köpükler arasında morun o çeşitli tonlarıyla tatlı limon küfünün öylesine nefis bir kontrastı vardı ki, insan bakmaya doyamıyordu. Bir düşeş olmuştu bu resim denebilir. Onu tekrar yapmak istesem, yapamazdım herhalde!..

Evet işte bu tabloyu birkaç kırık dökük söze sararak Adnan Bey'e verdim. Büyük bir memnunlukla alıp bunun kendisi için her türlü değerin üstünde bir kıymet taşıdığını ifade eden bir şükran manzumesi sundu bana. Gerçekten çok beğenmişti resmi. Onu uzun uzun inceledikten sonra, "Renk armonisi bir harika!" dedi. "Bu resmi ben yapamazdım doğrusu! Tonları bağdaştırmada gerçekten beni çok geride bıraktınız..."

"Bu bir rastlantı oldu sadece" dedim.

Tablo uzun süre kendi çalıştığı köşede bir sandalyeye dayalı durdu. Sonra, bir gün oradan kalktı. Arandım ve başımı kaldırınca duvarda, tavana yakın bir yere asılmış olduğunu gördüm. Orada bir soba deliği vardı. Bir gün Adnan Bey'in, "Bu deliği bir şeyle örtmek lazım!" dediğini hatırladım.

Daha sonra resim oradan da kalktı. Bir süre sonra, hastalanan hizmetçi kadını yoklamak için aralığa bakan küçük odaya girdiğimde, tabloyu orada gördüm. Daha sonra da, diğerleri gibi o da yok oldu.

Zaman zaman bu tabloyu düşünürüm. Nedense onu hiç unutamam!..

İlk Süper Türk Filmi

1946 yılı benim için sürprizli olaylar yılı olmuştur. O yıl ilk olarak bir romanımın beyazperdeye aktarılması gerçekleşti. Atlas Film sahipleri Murat Köseoğlu ve Nazif Duru ile rejisör Şadan Kâmil bana gelerek, *Seven Ne Yapmaz*'ın senaryosunu yazmamı istediler. Şartlarda anlaştık. Senaryo yazmak bir teknik ve ihtisas işiydi tabii. Şadan Bey bana birkaç senaryo örneği ve birtakım bilgiler verdiyse de bunların, hemen oturup kusursuz bir senaryo yazmama yeterli olmadığı kabul edilebilir!

Burada benden çok filmcileri şaşırtan bir hususta söz edeceğim: Hayatta okuma zevkiyle bende başlayan sanat heyecanı, sinemaya olan tutkumla gelişmiştir. İlk eserlerim de, bu tutkunun beni ittiği yoldaki çalışmalarımın minik ürünleri olmuştur. Açıkçası, roman yazmaya başlamadan çok önce senaryo denemeleri yaptığımı hiç kimse bilmez.

Çocukluğumda, daha ilkokul sıralarındayken, resim defterlerini çizgilerle karelere böler ve karton filmler yapardım. O vakitler Walt Disney -sanırım- ünlü dehasının meyvelerini sergilemeye daha başlamamıştı bile!..

Yıllarca romanlar ile filmlerden gözlerimin toplayıp aldığı ve kafamın içine perçinlediği bilgiler bendeki -kuşkusuz- olağanüstü yetenekle bir potada eridiğinde, elbette ki benden istenen senaryoyu rahatça yazabilecektim.

Nitekim bu senaryoyu çok kısa zamanda ve anlatılmaz bir zevk humması içinde yazdım. Şadan Kâmil senaryoyu o kadar beğendi ki, en küçük bir rötuş yapmaya bile gerek görmedi ve beni heyecanla kutladı.

O zamanlar Türk filmciliği yeni bir kıpırdanma içindeydi. Hatta birçok firma, Arap filmleri furyasından film piyasasını kurtarmak için büyük atılımlara hazırlanıyordu.

Atlas Film de bunlardan biriydi. Gerçekten büyük bir özen gösteriliyordu filmin hazırlanmasına. Sanatçı kadrosu, çekim

ekibi ve stüdyo çalışmaları hakkında bana da ayrıntılı bilgiler veriliyordu. Yönetmen Şadan Kâmil, foto direktörü İlhan G. Arakon'du. Baş oyuncular Selma Kayahan ve Enver Orhon adında hiç tanınmamış iki gençti. Zira o güne kadar genellikle tanınmış tiyatro sanatçıları rol alıyordu yerli filmlerimizde. Artık halka değişik tipler, yeni istidatlar sunmak istiyordu filmciler.

Bununla beraber *Seven Ne Yapmaz*'ın oyuncu kadrosunda, Orhon M. Arıburnu, Atıf Kaptan, Vedat Karaokçu, Vahi Öz, Mürvet Sim, Jeyan Mahfi Ayral gibi sanatçılar da yer alıyordu. Ayrıca üstat Münir Nurettin Selçuk hem filmin müziğini yapıyor hem de filmde büyük bir saz topluluğu eşliğinde şarkıları (birkaçı konserler hâlinde) sunuyordu. Şarkıların birkaçını da ünlü ses sanatçısı Safiye Ayla okuyordu. Gerçek bir müzik ziyafetiydi bu. Her bakımdan kaliteli, orijinal ve büyük bir yerli film meydana geliyordu.

"İlk Süper Türk Filmi" olarak nitelendirilen ve 1946-1947 sezonunda vizyona girecek olan bu kurdelayla benim küçük *Seven Ne Yapmaz*'ım işte böylece bir sinema olayı yaratmak yolunu tutmuş bulunuyordu.

Şu İnsanlık Âlemi

1946 yılının ikinci sürpriz olayı, bu hazırlıklara başlandığı günlere rastlar. O günlerde *Son Posta*'da *Kahkaha* romanım yayımlanıyordu.

Bir gün telefon çaldı. Aile dostlarımızdan bir hanımdı telefon eden.

"Yavrum" diyordu, "şimdi öğrendiğimize göre, Orman Genel Müdürlüğü, İstanbul Orman Müdürlüğü'ne *Kahkaha* romanının bütün tefrikalarının toplatılıp Ankara'ya gönderilmesine, romanın yazarı hakkında da soruşturma yapılmasına dair emir vermiş!.."

Şaşırdım.

"Neden acaba?.." dedim.

"Ah kızım! Ne bileyim? Bu haberi hayra yormak biraz saflık olur, değil mi? Herhalde yazılarınızda bir noktaya takılmış olacaklar. Biliyorsunuz, bu zamanda orman davası nazik bir sorun!.."

Ben, *Kahkaha* romanını yazarken, romanın kahramanı olan orman mühendisinin yaşamını gereğince esere aktarabilmek için, bu hanımın o yıl Orman Fakültesi'ni bitirip (...) Orman Bölge Şefliği'ne atanan oğlunun yardımına başvurmuştum. Bu genç mühendis, bana, ormancıların orman bölgelerindeki yaşamı, görevleri, orman işletmelerindeki faaliyetler, orman yangınları vb hakkında bir miktar bilgi vermişti. Ben de bunları romanımda kullanmıştım. Acaba hangi hususa takılmışlardı?

"Fakat ben kötü bir şey yazmadım ki!" dedim.

"Keşke hiçbir şey yazmasaydınız. Ne kadar üzüldüğümüzü bilemezsiniz! Asıl sorun şu: Sizden bir şey rica edeceğim. Eğer bu yazı yüzünden hakkınızda soruşturma açılırsa, bizim bu işle hiçbir ilgimiz olmadığını şimdiden hatırlatırım. Biliyorsunuz, oğlum meslek hayatına yeni atıldı. Onun adının bu işe karışması, geleceğini mahvedebilir. Halbuki siz bir yazarsınız. Kendinizi nasıl olsa kurtarabilirsiniz!

Gülümsedim.

"Anlıyorum efendim! İçiniz rahat etsin! Oğlunuzun ne adı ne de geleceği için endişeye yer var. Durumun bütün sahibi benim. Her şeyden ben sorumluyum..."

Aradan birkaç gün geçti. Bu hanım dostumuz beni tekrar telefonla aradı.

"Yavrum size bir müjdem var: Şimdi haber aldığımıza göre, Orman Genel Müdürlüğü'nün romanınızla ilgilenmesi tamamen olumlu bir izlenime dayanmaktaymış! Ormanlar ve ormancılar hakkındaki yazınız Genel Müdür Bey'i son derece duygulandırmış. İstanbul Orman Müdürlüğü'ne verdikleri yeni bir emirle size kendi adlarına teşekkür edilmesini istemişler. Ayrıca orman işletmelerinde sizin için bir inceleme gezisi de düzenleyeceklermiş. Tebrik ederim yavrucuğum. Sizinle iftihar ediyoruz. Ama inkâr etmeyin, oğlumun teşviki ve yardımları sayesinde bu başarıyı elde ettiniz! Artık bunu herkese göğsümü gere gere söyleyebilirim..."

Orman Genel Müdürlüğü tarafından benim için düzenlenen inceleme gezisinde bu genç mühendis bana kılavuzluk etmekle görevlendirilmişti. Annesi ile kız kardeşi de bize katıldılar. Ve gezimiz -Kuzey-Batı Anadolu ormanlarında ve orman işletmelerinde- on beş gün kadar sürdü.

Sosyal Konulara Doğru

Yine 1946 yılı içinde, O *Gün Gelecek mi?* adlı küçük romanımı kaleme almaktaydım. *Yedigün*'ün acele isteği üzerine yazıyordum bu romanı.

Zaten yazı masamın üstünde, -yani tezgâhta- her zaman yazılmakta olan bir roman bulunagelmiştir. Biri bitince bir başkasını yazmaya başlarım çünkü. Konu sıkıntısı çektiğimi de hiç hatırlamam. Kalemi elime almam ve sağlıklı bir başla sessizlik içinde ak kâğıtlar üzerine eğilmem yeterlidir. Bir çeşit transa geçişle, çoğu kez -ben de nasıl olduğunu bilmeden- kalemimden sözcükler, cümleler, bir yaşam öyküsü dökülür sayfalara. Evet, çoğu kez kalem kendi kendine yazar, buna inanın!..

Roman yazmaya değinmişken birkaç söz daha ekleyeyim bu konuya.

Edebiyatın tarifini yapanlara şaşarım. Genellikle iddialı yazarların nasıl yazdıklarını, neden yazdıklarını, niçin yazdıklarını anlatmaya çalıştıklarını gördüm. Sanatı birtakım amaçlara alet eden ve ölçüye, biçime önem veren kişi, gerçek bir sanatçı olamaz bence. O kişi bir özenti, bir zorlama içindedir. Sanat zorlanmaz; o kendi kendine doğar. Edebiyatçı da seçeceği yolu iradesi kadar duygularıyla, daha doğrusu ruhunun eğilimiyle saptar. Böylece kendi ruhuyla başka ruhlar arasındaki o bağı kurabilir ancak.

Evet, büyük düşünür ve eleştirmen Charles du Bos'nun "Edebiyat iki ruh arasında bir rastlantı noktasıdır" teorisine en samimi bir inançla katıldığımı açıklarken, iddialı bir yazar olmayışımın nedenini de ortaya koyduğumu sanıyorum. Yazılarımın her zaman sevilerek okunmasının sırrı budur belki de!..

Seven ne Yapmaz'ın film çalışmaları başlarken çıkmıştım Orman Genel Müdürlüğü tarafından benim için düzenlenen geziye. Yukarıda da belirttiğim gibi, (şoförümüzden başka) dört kişilik bir grup olarak Kuzey-Batı Anadolu ormanlarında ve orman işletmelerinde on beş gün gezdik.

O tarihte Orman Genel Müdürü Bay Nazım Batur'du.

Ankara'da kendisiyle yediğim öğlen yemeğinde bana orman davasından uzun uzun söz etti. O küçük kitabımda azıcık değindiğim bu davayı çok daha geniş çapta ele almamı ve onu yediden yetmişe herkesin anlayabileceği biçimde sergilememi istiyordu benden.

Ben, bu görevi yine bir romanla yapabileceğimi söyledim. Bu gezinin izlenimlerini enteresan bir konuya sararak okuyucuya sunmaya çalışacaktım.

Genel Müdür Bey, Ankara'dan bizimle birlikte hareket etti. Kızılcahamam ve Çamkoru işletmelerini birlikte gezdik. Bana birçok bilgiyle beraber eserim için cesaret verdi ve başarılar dileğiyle Bolu'da bizden ayrıldı.

Üzerime aldığım görevin önemini idrak ediyordum. Yaptığımız gezide gördüğüm yerler, ormancıların çalışmaları ve bana verdikleri bilgiler, bir roman yazmaya yeterli değildi. Her şeyden önce bu roman, bir davanın romanı olacaktı. Önemli bir sosyal mesaj taşıyacaktı. Türk ormancısının yaşamını tanıtacak; ülke çapında bir hazine olan ormanlarımızı ve orman işletmelerimizin faaliyetlerini bütün renkleriyle yansıtacak gerçekçi bir eser. Ama onca malzeme ile kurulacak yapıyı tutturacak harcı, güzel ve çekici konuyu bulmaktaydı asıl sorun. Ve bu konu öylesine dikkat ve ustalıkla işlenmeliydi ki, Türk ormancısının yaşamını idealize edecek eser, yediden yetmişe herkes tarafından ilgiyle okunacak niteliği içerebilmeliydi.

Nüvenin kafamda doğması gecikmedi. Çekirdek daha orman yolunda çatlayıp filizlendi. İzlenim dağarcığımda beslenerek hızla dal budak saldı ve İstanbul'a dönüşümden kısa süre sonra kaleme sarıldığımda, *Ormandan Yapraklar*, gür bir pınar gibi ak kâğıtlara dökülmeye başladı.

Bu roman, ısrarlı bir istek üzerine *Demokrat İzmir* gazetesinde yayımlandı. Sonra kitabı üst üste baskılar yaptı. Bu kitaplardan bütün orman işletmelerine gönderildi. Ve başta üç ayrı Genel Müdür olmak üzere (Nazım Batur-1946, Faruk Şeker-1948, Dr. Fuat Adalı-1950) birçok ormancıdan teşekkür ve kutlama mektupları aldım. Bunlar arasında beni kendi bölgelerine de davet eden orman müdürleri, bölge şefleri olduğu gibi, evime kadar beni görmeye gelen ormancılar da oldu.

Bir Hava Yolculuğu

Bu olay 1948 yılının baharında geçti. Fakat *Ormandan Yapraklar*'la ilişkisi olduğundan hemen aktarmayı uygun buluyorum.

Mayıs ayının sonlarında Ankara'dan İstanbul'a uçakla geliyordum. Hatırımda kaldığına göre, uçağımızın adı "Türk-Aydın Türk" idi. Bir rastlantı olarak tek kadın yolcuydum uçakta.

Hava bulutluydu. Ve biz bulutlar üzerinde uçtuğumuzdan, hiçbir yeri göremiyorduk. Bundan başka önümde oturan yolcu, penceresinin küçük menfezini bir türlü kapatamıyor; içeriye mitralyöz gibi giren rüzgâr beni mahvediyordu.

Biraz sonra pilot kabininin küçük kapısı açıldı, kabin memuru dışarıya çıktı. Yolcuların biletlerini kontrol ederken benim biletimi elinde uzunca tutmuş ve yüzüme belli belirsiz bir gülümsemeyle bakmıştı. Ricam üzerine öndeki pencereyi ayarlayıp gitti.

Yolcuların birkaçı okuyor, birkaçı uyuyordu. Başını arkaya yaslamış, şekerleme yapar gibi görünerek safrasını ya da korkusunu yenmeye çalışanlar da vardı içlerinde.

Hep bulutların üzerinde yol alıyorduk. Bunlar kilometrelerce alanı yoğun bir biçimde kaplamış yağmur bulutlarıydı.

Bu tekdüze manzara bir süre sonra canımı sıkmaya başladı. Yanıma kitap ya da gazete almayı unuttuğuma üzülüyordum.

Derken küçük kapı tekrar açıldı, kabin memuru yine göründü. Bana doğru gelişinden, (tek kadın yolcu olduğum için) sağlık durumumu soracağını sandım. Fakat o gülümseyerek eğildi ve "Pilot arkadaşlar sizi ön kısma davet ediyorlar" dedi.

Beni tanıdıklarını hemen anlamıştım. Teşekkür ettim ve bize merakla bakan yolcular arasından geçip memurun peşi sıra küçük kapıdan girdim.

Bir ara bölmeden sonra ön kısma varmıştık. Burada, uçağı kullanan pilot, yanında da uçuş mühendisi vardı. İkisi de beni gülümseyerek selamladılar.

Ayağa kalkan uçuş mühendisi bana yerini verdi. Uzun boylu, sarışın, mavi gözlü bir gençti. Koyu mavi üniforma vardı sırtında.

Her yan cihazlarla kaplı olduğundan, gayet dikkatli bir şekilde, bana ikram edilen koltuğa yerleştim.

Pilot esmer, balıketinde, yakışıklı bir havacıydı.

"Yolcular arasında bulunduğunuzu öğrenince çok sevindik" dedi. "Sizinle yakından tanışmak istedik."

İki arkadaş gözgöze geldiler. Arkamızda duran kabin memuru da gülümsüyordu. Hepsi bir şeye şaşmış görünüyordu. Sonunda sarışın havacı hafifçe kızararak bunu açıkladı:

"Çok gençmişsiniz. Biz sizi daha olgun yaşta sanıyorduk."

"Neden acaba?" dedim.

"Eserlerinizden. Onlar okuyuculara şaşırtmaca yapıyor. Biz bütün romanlarınızı zevkle okuruz. Her yeni eserinizi sabırsızlıkla bekleriz. Hepimiz sizi çok severiz."

Bu hücre büyük bir cam kavanozu andırıyordu. Camları dıştan ince bir buz tabakası kaplamıştı. Boşlukta, bulutlara ayağımla bastığımı sanıyordum. Daha doğrusu, parlak güneş altında, uçsuz bucaksız karlı ovalarda yol alıyorduk sanki! Ve kasırga hızıyla yaklaştığımız beyaz dağları delip geçmek beni çocuk gibi heyecanlandırıyordu. Bu olay, uçakta, yan pencerelerden etrafı seyretmeye benzemiyordu hiç!..

Doğanın göz kamaştıran bu benzersiz oyunu, gerçekten insanoğlunun idrak edebildiği bir harikalar panoramasıydı. Vakit vakit de camları korkunç bir yağmur sağnağı dövüyordu.

Pilot, "Son romanınız *Ormandan Yapraklar*'da bir ülke davasını ele almışsınız" dedi. "Ormancılığımızı idealize eden bu ilginç romanı büyük zevkle okuduk. Doğrusu bu eser bize de ümit verdi. Bugüne kadar ülkemizde havacılığımıza dair bu nitelikte bir kitap yazılmamıştır. Bunu sizden bekliyoruz."

"Bu benim için şerefli bir görev olur" dedim.

"Size yardıma hazırız. Ne zaman isterseniz."

"Çok teşekkür ederim."

Biz böyle konuşurken bulutlar sıyrılmıştı. Kuşbakışı bir parça-bohçayı andıran, çeşitli renklerde ve biçimlerdeki kısmen ekilmiş topraklar üzerinde uçtuğumuzu gördüm. Camlardaki buzlar da çözülmüştü.

Pilot, bin yüz metrede olduğumuzu bildirdi. Mudanya'ya yaklaşıyorduk. O sırada mühendis telsiz cihazını kulaklarıma taktı. "Şimdi arkadaş havaalanıyla konuşacak. Siz de kulak misafiri olacaksınız."

Pilot uçağın yerini ve bulunduğu yüksekliği kısa aralıklarla Yeşilköy Havaalanı'na bildirmeye başlamıştı. Bir ara bana döndü, "İstanbul'un üzerinde hiç uçakla dolaştınız mı? Kentin panoramasını hiç kuşbakışı gördünüz mü?" diye sordu.

"Hayır, hiç görmedim."

"O hâlde biz size gösterelim!"

Bu esnada Marmara'nın lacivert atlası üzerinde kanat süzüyorduk. Şimdi hava olağanüstü berraktı. Renkler göz kamaştırıyordu. Minyatür kabartmalar hâlindeki adalar, bu mavi atlasa iliştirilmiş zümrüt, yakut ve zebercetle işli emsalsiz birer iğneyi andırıyordu.

Uçağımız önce Boğaz'a doğru kıvrıldı. Sonra döndük. İstanbul'un büyük panoraması ayaklarımızın altına serildi.

Bu arada telsiz boyuna işliyor, havaalanına "irtifa aldığımız" bildiriliyordu.

Bana dostça gülümseyen pilot, "Ne tarafta oturuyorsunuz?" diye sordu.

"Maçka'da" dedim.

"Oraya bir selam gönderelim mi?"

Büyük bir heyecan içindeydim. Uçak birden bizim damlara değecekmiş gibi alçaldı ve tekrar yükselip yoluna devam etti.

Yeşilköy Havaalanı'na inerken, bu büyük kadirbilirliğe nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyordum. Şükranımı, benden beklenen eserle ödemek istedim. Ama birbirini izleyen birtakım hayati engeller bu arzumun gerçekleşmesine imkân vermedi.

Aradan geçen bunca yıla rağmen, havacı kardeşlerime verdiğim bu sözü tutamamış olduğum için hâlâ büyük bir üzgünlük duyarım.

Dokuz Körün Bir Değneği

1947 yılı içinde birkaç hikâye yazdım. Bunlar *Yedigün*'de yayımlandığı için Sedat Simavi Bey'le kısa kısa sohbetler yapmak fırsatı buluyordum. O sıralarda Sedat Bey, *Hürriyet* gazetesinin yoğun hazırlıkları içindeydi. Bana büyük tasarılarından söz ediyordu. Dış ülkelere siparişi verilmiş olan son sistem baskı makineleri yurda gelmiş; Cağaloğlu'nda yükselen muazzam *Hürriyet* binasında yapılan montaj çalışmaları tamamlanmıştı. Gazetenin diğer hazırlık çalışmaları arasında yazı ailesi, eleman kadrosu ve diğer birçok sorun da vardı tabii. Sedat Bey bütün bu işler hakkında bana bilgiler verirken, benim de *Hürriyet*'in devamlı yazarı olmam dileğini tekrarlıyordu.

Biz böyle konuşurken, oğulları genç Haldun ve Erol Simavi odaya girer çıkarlardı. Tahsin Öztin'i, Adnan Tâhir'i, Zâhir Güvemli'yi ve Hikmet Feridun Es'i de ben yine bu dönemde yakından tanıdım.

Rahmetli şair İbrahim Alaaddin Gövsa ile de şöyle dolaylı bir tanışmamız oldu:

Bir yıl kadar önce Sedat Simavi Bey'den bir mektup almıştım. Bu mektupta İbrahim Alaaddin Gövsa tarafından hazırlanan ve *Yedigün* yayınları arasında yer alacak olan *Türk Meşhurları Ansiklopedisi* için benden bir fotoğrafım ile biyografim isteniyordu. Memnunlukla bu isteği yerine getirdim.

Bir süre sonra *Yedigün*'e uğradığımda Sedat Bey bana şu garip bilgiyi verdi:

"Sizin ansiklopediye alınmanızı ben istemiştim. İbrahim Alaaddin Bey yaşam öykünüzü okuyunca buna karşı çıktı. Çok genç bir yazar olmanız onu düşündürmüş. 'Daha kariyerini doldurmamış' dedi bana. Ben de, 'Bugün herhangi bir nedenle yazı hayatından çekilse, elimizdeki eserleri bu ansiklopediye girmesi için yeterli değil mi?' dedim. 'Evet, yeterli' dedi. Böylece sizi ansiklopediye aldık."

Sedat Bey sözlerini gülerek bitirmişti. Bana karşı her zaman yakınlık ve takdir duygularıyla hareket etmesi, kendime karşı güvenimi ve yürüdüğüm yolda cesaretimi artırıyordu. Yine bu arada *Yedigün* için yazdığım uzun bir öyküyü de *Hürriyet*'in ilk sayısında yayımlamak üzere benden almıştı. (*Hürriyet*, "Zambaklar" adlı bu öykümle çıkmıştır.)

1 Mayıs 1948 tarihinde yayımlanmaya başlayan *Hürriyet* gazetesiyle Türkiye'de yüksek tirajlı gazetecilik temellerini atan Sedat Simavi Bey yalnız büyük bir gazeteci değil, her anlamda değerli ve müteşebbis bir insandı kuşkusuz. Bir gün bana şöyle bir tasarısından da söz etmişti:

"Yazarların külliyatı için seri hâlinde kitaplıklar yaptırmak istiyorum. Bu kitaplıkların üzerinde ayrı ayrı her yazarın adı bulunacak. Herkes dilediği yazara ait kitaplığı satın alarak onun eserlerini bunda toplayacak. Böylece okuyucu hem kitaplık zevkine teşvik edilmiş olacak hem de beğendiği yazarın yapıtlarının estetik bir koleksiyonuna sahip olacak."

Ne yazık ki Sedat Simavi Bey'in ömrü vefa edip de bu güzel tasarısını gerçekleştiremedi. Fakat tasarılarının en yücesi olarak gerçekleşen *Hürriyet* her şeyi telafi eden bir abidedir bugün.

Hürriyet'in ilk sayısı benim bir öykümle çıkmıştı demiştim. Bu konuda ikinci bir olgunun nakli de burada devreye girebilir.

Hürriyet, Refik Halit Karay'ın *Bizim Hayatımız* adlı romanıyla yayın hayatına başlamıştı. Kısa süre sonra Sedat Simavi Bey, bana telefon etti.

"Kerime Hanım" dedi. "Hemen tefrikaya alabileceğimiz hazır bir romanınız var mı?"

"Ne yazık ki yok efendim!"

"Refik Halit'in romanı tutmadı. Gazetenin tirajı düşüyor. Bize acele bir şey hazırlamanız mümkün mü?"

O zamanlar gazeteler bugünkü gibi reklamla değil, romanla tiraj tuttururdu. Benim romanlarımın da en yüksek tirajı sağlayan eserler olduğu kabul ediliyordu.

Refik Halit Karay'ın gazetede çıkan romanını ben de okuyordum. *Bizim Hayatımız* güzel bir eserdi ama sürükleyici niteliği olmayan bir tahlil romanıydı. Bu yüzden tutmamış olması doğaldı.

Düşündüm. Sonra, "Eğer" dedim, "küçücük bir roman isterseniz, elimde var. Ama bu, sanırım sekiz-on tefrikadan fazla tutmaz."

"Hemen gönderin. Biz onu azar azar koyar, idare ederiz. Adı nedir?"

"*Aşk Rüyası*."

Bir süre önce bu minik romanı yazmış, bir kenara koymuştum. Onu hemen gözden geçirdim.

Ben eseri Sedat Bey'e daha teslim etmeden büyük bir reklam patladı. *Aşk Rüyası* yılın en güzel telif romanı olarak göklere çıkarılıyordu. Afişler ve el ilanları bile bastırılmıştı. Bu küçücük eser için koparılan kıyamet beni korkutmuştu doğrusu!..

Yayıma giren tefrikaları üzüntü içinde saymaya başladım. Roman(!) tam on beş küçük tefrika tuttu. Son tefrikalarda Sedat Bey'den bir telefon daha aldım. *Aşk Rüyası* ile tirajın umulanın üstünde bir artış gösterdiğini bildirerek bana teşekkür ediyordu.

Aşk Rüyası'nın gazetedeki yayımı biter bitmez mektuplar ve telefonlar yağmaya başlamıştı. "Romanın neden birdenbire kesildiğini" soruyorlar, benden devamını istiyorlardı okuyucular.

İşte o günlerde İsmail Safa Bey (Peyami Safa'nın ağabeyi), M. Faruk Gürtunca'nın çıkardığı *Her Hafta* mecmuası için benden bir roman istemeye geldi. Eski kuşakların o soylu ve gerçekten edip olan kişilerine özgü nezaketiyle benden bu eseri ısrarla rica ediyordu.

Kendisine, *Aşk Rüyası*'ndan ve okuyucuların dileklerinden söz ettim.

"Bu eserin ikinci bölümünü yazmak istiyorum. Ama onu size verirsem *Hürriyet* bana gücenebilir" dedim.

"Biz onlardan daha önce talip olduk bu esere. O bizim hakkımız" dedi gülerek.

Uzunca ve çekişmeli bir görüşme yaptık. Sonunda beni razı etti.

Bunun üzerine hemen kaleme sarıldım. Okuyuculardan yağan istekler karşısında zaten kafamda, *Aşk Rüyası*'nın ikinci bölümü canlanmaya başlamıştı.

İki ay içinde, *Dost Yüzlü Düşman*'ı yazıp bitirdim. Bu küçük roman, *Aşk Rüyası*'nın devamı olduğu gibi, bağımsız bir eser olarak da okunabilir nitelikteydi.

Her Hafta mecmuasında hemen yayıma kondu. Sonra, (1949 yılında) iki bölüm bir arada olmak üzere, tek kitap hâlinde basıldı.

Yeni Bir Dönüm Noktası

O yıllarda İngilizce öğrenmek sevdasına düşerek bir hoca tutmuştum. Gazetede gördüğüm bir ilan getirmişti bana bu hocayı. Adı, Abdullah Denizli'ydi. Gençten, taşralı bir adamdı. Dediğine göre, Amerika'da okumuş, eğitimini Cornell Üniversitesi'nde tamamlamıştı.

Abdullah Hoca, bana beş yıl sürekli ders verdi. İngilizce'yi o kadar güzel bir metodla öğretiyordu ki, bu dilde kısa zamanda yaptığım hamlelere bakarak şaşıyor ve Fransız okullarının o ezberci kötü öğretim yöntemiyle kaybettiğim uzun yıllara acıyordum.

Robert Louis Stevenson'ı Abdullah Hoca tanıttı bana. *Define Adası*'nın çevirisiyle esas derslere başlamıştık. Onun ardından, *İki Şehrin Hikâyesi*'yle Charles Dickens'a ve daha sonra da başkalarına geçtik. Birçok ünlü yazarı ilginç özellikleriyle yine onun derslerinde tanıdım.

Abdullah Hoca, İngilizce yanında edebiyat ve felsefe de okutuyordu. Onunla yaptığımız derslerin doyurucu değerini ve bu derslerde geçen saatlerin benim için nasıl bir kültür kaynağı olduğunu yıllar sonra anladım. Bu güzel dersler 1953 yılında, ileride anlatacağım bir karambol içinde talihsizce kaynadı gitti.

Bugün hâlâ karşılaştığım birçok sorunu o derslerde edindiğim kıymetli bilgilere dayanarak çözerim. Ve ak pak saçlarıyla hâlâ dersten derse koşan Abdullah Hoca'yı sık sık anarım.

Yine o yıllarda edebiyata meraklı fakat edebiyatçı olmayan bir aile dostumuz vardı. Gençten, pervasız bir adam. Ama kültürlü bir kişi. Bir gün bana, "Kerime Hanım" dedi. "Siz artık *Hıçkırık* gibi bir roman yazamazsınız. Her ne kadar yazılarınızı sürekli olarak okuyamıyorsam da edindiğim izlenim bana bu kanıyı verdi."

"Edindiğiniz izlenim nedir?" dedim.

"Ismarlama küçük romanlar yazdığınızı duydum. Bunu neden yapıyorsunuz? Oysa çok yetenekli bir yazarsınız. Toplum gerçek-

lerini içeren ve insan psikolojisini işleyen daha özlü, hatta tezli romanlar yazabilirdiniz!"

"Artık yazamam öyle mi?"

"Bence öyle!"

Tepeme kan çıktı. Ama bu azarı hak etmiştim.

"Peki, görürsünüz" dedim.

Günlerce kendi kendimle muhasebe yaptım. Gerçekte neydi beni böyle pratik işlere iten? Artık cevherim mi kalmamış ya da yazma yeteneğim mi zayıflamıştı?

Hayır, hayat şartlarım, daha doğrusu çalışma düzenim bozulmuştu. İki yıldan beri ağır hasta olan annemle aynı odada yatıyordum. Evlenen kız kardeşimle beraber oturuyorduk. Ama adamlarımız dağılmış, hasta bakımı ve ev işleri üstümüze kalmıştı.

Bundan başka, küçük yeğenim Nejat günden güne artan bir afacanlıkla ele avuca sığmaz bir ateş parçası kesiliyordu evde. Böyle bir ortamda dilediğim eseri yazabilmek elbette ki kolay değildi.

Neredeydi o eski günlerim? Evde hiçbir şeyle yükümlü değildim o zamanlar. Odama çekilir, rahat rahat çalışırdım. Yazları da Beylerbeyi'ndeki köşklerde huzurla yazı yazabilecek sakin bir köşe bulabilirdim muhakkak!

Genellikle yukarı köşkün önündeki büyük çamın altında yazardım yazılarımı. Pırıl pırıl aydınlık sabahlarda ya da öğlen sonlarında, herkes içeride birer parça şekerleme yaparken, oradaki tahta masa başında, yazı kâğıtlarımın üzerine zaman zaman çam dikenleri düşerken, yaprakların hafif hışırtısı ve kuş cıvıltılarından oluşan doğanın sesleri dışında her türlü gürültüden uzak, tam bir huzur içinde kalemi işletmek ne büyük bir zevk ve mutluluktu benim için.

Sonra, uykudan kalkan büyüklerden biri -genellikle Suat Teyzem- beni pencereden görür ve Hanife Kadın'ın eline tutuşturduğu bir kahvaltı tepsisiyle çay, limonata ya da gelincik şerbetini aşağıya gönderirdi.

Artık bu türlü özenden mahrumdum çok zamandan beri. Beni candan sevenlerden sağ olanlar da yaşlanmışlar, kendi canlarına düşmüşlerdi. Maddi ve didişken bir yaşam çemberi içine sıkışıp kalmıştım. Babamın ölümünden beri geçim yükü-

nün büyük bir kısmı da sırtıma binmişti. Ve hayatını yalnızca kalemiyle kazanan bir insandım.

Bir gece, anneme bakmaya kalktığım sırada gözüm karardı, düştüm ve günlerce kırk derece ateşle yattım.

Doktorlar hastalığıma bir türlü teşhis koyamadılar. Kimi böbrek iltihabı dedi, kimi safra kesesi krizi, kimi de mide spazmı. Aslında hiçbiri değildi bunların. Ben bir ruhi şok geçirmiştim. Ama herkesi telaşlandıran bu hastalığın bana büyük bir yararı oldu. Hatta o hummanın bir ödülü diyebilirim buna.

Ateş içinde yatarken bir büyük romanın konusu sahne sahne, motif motif hayalimin aynasında şaşılacak bir durulukla canlanıvermişti. Gözlerim yarı kapalı olduğu hâlde, bir sinema perdesinde seyrediyormuşcasına, olaylar dizi dizi hayalimde resmî geçit yapmaya başladı. Kahramanlar kişiliklerini buluyor; acılarla sevinçler, gözyaşlarıyla kahkahalar, bir romanı yaratan tüm hayatiyet inanılmaz bir hızla gelişiyor; bir melodramın duygu ve düşünceden oluşan dokusu şahane renklerle, en canlı motiflerle işleniyordu kafamda.

Eğer bu melodramı o sihirli görünümü ve o coşkun duygu ahengi içinde ak kâğıtlara dökebilecek ortamı hemen bulabilseydim, bir edebiyat incisi, bir şaheser yaratabilirdim sanıyorum. Ama iyileştikten sonra fırsat buldukça kaleme alabildim ve tam bir yılda tamamlayabildim, *Posta Güvercini*'ni...

Roman henüz bitmiş, makinede temize alınan müsveddeler paketlenmişti ki, bir akşam eve geldiğimde, hasta yatağından annem bana seslendi ve bir mektup uzattı.

Zarfın üzerinde, *Cumhuriyet* gazetesinin başlığı vardı. Kısa bir mektuptu bu. İlahi planın somut bir örneği olmakla benim için büyük bir değer taşıması bakımından onu olduğu gibi yazarlık anılarıma geçiriyorum.

10/2/1950

Cumhuriyet'*te yayımlanmak üzere hazır bir romanınız varsa, lûtfen bizi keyfiyetten haberdar etmenizi rica ederim. Eğer yoksa ilerisi için görüşmek üzere müsait bir gününüzde matbaaya teşrifinizi bekliyorum.* Cumhuriyet *sizin için yabancı bir gazete olmadığından bu*

müracaat şeklini mazur görürsünüz ümidindeyim. Bendeniz her gün dörtten sonra matbaada bulunuyorum. Hürmetler ederim efendim.

Yazı İşleri Müdürü
Cevat Fehmi Başkut

"Hey Allahım!.." dedim. "Şu işe bak! Bu gerçek bir sürpriz!.."

Evet, bir vakitler romanlarımı sudan bahanelerle basmayıp iade eden *Cumhuriyet* şimdi benden roman istiyordu. Acaba beni sevmeyen ve bu kurumda sözü kanun demek olan o kişi gazeteden ayrılmış mıydı? Yoksa onun forsunu aşacak kadar bu isteği zorunlu kılan daha etkili nedenler mi vardı? Artık orası bana gerekli değildi.

Hemen Cevat Fehmi Bey'i telefonla arayıp kendilerine verebileceğim, henüz bitmiş büyük bir romanım olduğunu bildirdim.

Posta Güvercini, 1950 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edildi. Başarılı bir yayım oldu bu. Yine mektuplar, mektuplar yağdı. Tek imzalı, çift imzalı, hatta on imzalı. Yalnız gençler değil, olgun yaşta olanlar, hatta emeklilerden geliyordu bu mektuplar.

Baştan beri her meslekten, her sınıftan okuyucu yazmıştır bana. İçlerinde subaylar, öğretmenler, hâkimler, mühendisler, doktorlar, hatta profesörler vardır. Bunları övünmek için değil, yazılarımın orta okuldan sonra okunmadığını iddia eden bazı kişilerin bilgisizliğini gidermek için yazıyorum. Eserlerimde gerçekçi olmadığımı da iddia eden bu kişiler, *Romancının Dünyası*'nda gerçeklerin ta kendisini bulmaktan hoşlanmayacaklardır belki de!..

Bu konuyu ileride, sinema bahsiyle birlikte tekrar ele alacağım.

Posta Güvercini, aynı yıl içinde Mazhar Kunt tarafından Fransızca'ya çevrilerek, *La République* gazetesinde de yayımlandı.

Filmcilerden Yeni Mesaj

1951 yılı içinde Erman Kardeşler firması, *Hıçkırık* romanımı filme almak üzere bana başvurdu. Müessesenin sahibi Hürrem Erman, yönetmen Lütfi Akad'la birlikte Maçka Palas'taki evime gelerek benimle anlaştılar.

Ben bu romanı yıllar önce Atlas Film'e önermiş fakat onlardan olumlu cevap alamamıştım. Atlas Film sahiplerinden Bay Nazif Duru, "Çok güzel, dokunaklı bir aşk hikâyesi ama filme gelmez" demişti bana.

Oysa Erman Kardeşler, bu eser üzerindeki çalışma projelerini dahi hazırlamış olarak büyük bir istekle karşıma çıkmışlardı. Büyük fedakârlıklarla çevrileceğini söyledikleri filmin bir sinema olayı yaratacağından emin görünüyorlardı hatta.

Lütfi Akad, nasıl bir özenle filmi çekeceğini bana anlattı durdu o gün. Başrolleri Sezer Sezin'le Kenan Artun paylaşacaktı. O sıralarda bu firma Irak filmcileriyle işbirliği yapmak için temaslara geçmiş bulunuyordu. Irak sefiri onuruna 4 Nisan 1951 tarihinde, Tokatlıyan salonlarında verilecek bir kokteyle beni de davet ettiler.

Bu kokteyle gittim. Seçkin bir topluluktu bu. Sefaret mensupları, tanınmış sanatçılar, yazarlar, gazeteciler, filmciler...

Sezer Sezin ve Kenan Artun'la da tanıştırıldım. Sezer Sezin bu filmde başrolün kendisine verilmiş olmasından çok memnun ve heyecanlı görünüyordu. Müzik dünyamızın bazı ünlü isimleri de vardı orada.

O gün Irak sefaret erkânı ve diğer davetlilerle bir arada çekilmiş olup bugün hâlâ albümümde duran bir grup resminde Saadettin Kaynak, Münir Nurettin Selçuk ve Müzeyyen Senar da vardır.

Fakat büyük heyecanlar ve iyi niyetler taşıyan bu seremoninin ardından uzun bir sessizlik dönemi geldi. *Hıçkırık* filminin çekimi 1953 yılına kadar nedense yapılamadı.

Gerçeklik Yolunda

İnkılâp Türkiye'sinin yetiştirdiği bir kadın romancının yaşam öyküsünü dile getiren *Ruh Gurbetinde* adındaki büyük romanımı yazmaya başladığım günlerde annem öldü.

Hayatımın kişisel sorunları arasında, çok defa acılara gömülmüş durumda kalem işletmesini öğrenmiştim. Bu felaketin de manevi yıkımı içinde yine tesellimi yazılarımda aradım.

Bu romanda, toplumun çeşitli dönemlerdeki çeşitli değişimlerini idrak etmiş, yaşamı zaman zaman uygarlığın sızamadığı bir mahşer içinde geçmiş olan kadın kahramana, kendi meslek alanımda yaşayıp tanıdığım birtakım gerçeklerden de esinlenerek özgün bir kişilik vermeye çalışmıştım.

Benim roman anlayışım, katı bir gerçekçiliğe sadık kalmak değildir. Roman sanatı, hayatın güzelliklerini görebilmek ve gösterebilmek; en çirkin ve tatsız olguları bile, okuyucuyu yorup sıkmadan, ilginç bir biçimde sunmaktır. Nitekim roman türleri içinde en çok okunanı, genellikle, yazarın hayal gücünden süzülüp "romanlaşan gerçekler" zincirini içerenlerdir.

Romancı, elması yontan kuyumcu gibi, hayat malzemesini üslubunun ustalığıyla her türlü çirkinlikten arıtarak bundan bir pırlanta yapmaya çalışan kişidir. O malzemeyi olduğu gibi ortaya koyan yazar, okurun sevgisini kazanamaz. Sözün kısası, romancı, okurunun nabzını her zaman elinde tutmasını bilmelidir.

Ruh Gurbetinde, 1952 yılında yine *Cumhuriyet*'te tefrika edildi. Bu dönemde, Yusuf Ziya Ortaç'ın yayımlamakta olduğu *Aydabir* mecmuasına da büyük hikâyeler yazıyordum. Her ay bir hikâyem çıkıyordu bu mecmuada. Eğer Yusuf Ziya Bey'in ısrarlı isteği olmasaydı, bu hikâyeler yazılmış olmayacaktı kuşkusuz. Onları özenle, bilinçli bir çalışma temposuyla kaleme alıyordum. Sanırım benim en güzel hikâyelerim de bunlar olmuştur.

Aile hayatımı etkileyecek olan o önemli kararı da işte bu sıralarda aldım.

Hayalsaray

Bir akrabamız Bostancı ile Ankara Asfaltı arasındaki Çınar mevkiinde, kuş kafesi gibi bir villa yaptırmıştı. Beni ısrarla yatıya çağırıyor ve yazılarımı orada yazmam için âdeta yalvarıyordu.

Orta yaşlı bir karıkocaydı bu aile. Yalnızdılar ve beni çok seviyorlardı.

İstenen yere gitmeye âr eyleme,[1]
İstenmeyen yere gidip yerini dar eyleme

demiş şair...

Ben de istendiğimden emin olarak bu kuş kafesine bir süre için yerleştim.

O zamanlar, kırların ortasındaki tek tük villalardan biriydi bu yapı. Kayış Dağı'ndan kopan rüzgârların sürekli estiği bölgenin çok sağlam bir havası vardı. Sabahları pencerenizi açtığınızda, kırların misk gibi kokusu insanı diriltip âdeta çeliklerdi. Karşıda Marmara, Adalar. Önde çiçek, arkada sebze ve meyve bahçeleri. Alabildiğine doğa güzelliği. Gerçekten cennet gibi bir yerdi burası. Geceleri uzaktan geçen ışıklı tren, bir altın kordon gibi görünürdü.

(1970 yılında yazdığım, *Güller ve Dikenler* adlı romanımda olaylar bu yörenin o döneminde geçer ve o güzel zamanların bir panoramasını sergiler.)

Bostancı'daki bu cennet köşe ideal bir çalışma alanıydı. Buna bakarak, orada sürekli yaşamak imkânını aramak da akla yakındı elbette!..

Akrabaların da ısrarlı teşvikleriyle, onların villasına bitişik olan arsayı satın aldım. Orada bana da öyle bir "kuş kafesi" yaptırmayı vadeden rahmetli Necmi Enişte kolları sıvadı. Ama

1 Âr eyleme: Utanma.

bu villayı yaptırmaya yetecek kadar param yoktu. Bir bankadan kredi sağlamanın yolları aranacaktı. Bu akrabalar bana her hususta yardımcı olacaklarına dair söz verdiler.

"Hayalsaray"ımın planlarını kendim çizdim. Bir dönümden fazla olan bahçenin en uygun yerinde, o şahane manzaraya hâkim bir mevkide yapının temeli atıldı.

Ama elimdeki para binanın iskeletini zar zor tamamlamış, çatıyı kapatamadan kara kış bastırmıştı. Bankalardan kredi filan da sağlanamadı. Akrabaların bu hususta bana verdikleri söz havada kalmıştı.

Haftalarca sağa sola başvurmakla geçti vaktim. Sonunda, borçlanmak yoluyla, kar tipisi altında çatıyı kapatabildik.

İnşaat, hâliyle sürüncemede kalmıştı. Arada bir gidip yine akrabaların villasında kalıyor, hem -yürüyebildiği kadar- işleri yakından izliyor, hem yazılarımı yazıyordum.

Öldürülen Kitap

Seçkin kişiliği ve güzel sohbetleriyle çevresinde tadına doyulmaz bir edebi iklim yaratan Yusuf Ziya Ortaç'la tanışmamıza ve dostluğumuza neden olan hikâyelerim mecmuanın sürümünde büyük bir etken yaratmış olmalıydı ki, her ay çıkan sayının gazetelerde yapılan reklamında, benim adım mecmuanın adı kadar, hatta bazen ondan da büyük harflerle yazılıyordu. Sonsuz bir iyi niyetle ve gerçekten titiz bir sanat endişesi içinde bu teveccühe layık olmaya çalışıyordum.

Ama tek taraflı iyi niyet bir yarar sağlayamıyor. İşte böyle bir şanssızlık Yusuf Ziya Bey'le aramdan bir kara kedi geçirdi.

Bu olayı anılarıma almakta çok tereddüt ettim. Kendisine karşı büyük bir hürmet beslediğim ve her zaman rahmetle andığım değerli bir insanın ardından söz etmek olmasın diye. Fakat bu anıları aktarmamda ana ilke, yazı hayatımda yer alan her olguyu eksiksiz ve hatasız bir biçimde anlatmak olduğundan, bir ayırım yapamaz durumdayım. Üstelik, anlatacağım olay da birçoklarınca zaten bilinmektedir. (Ama işin aslını bilen yok.)

Evet, o tarihte çevre bu olayı duymuş ancak gerçek ayrıntılarını öğrenememişti. Zira o çevre üstadın çevresiydi. Dostları ona inanmış, beni dinlememişti bile!..

Bugün bu olayı hatırlayanlardan hâlâ bu inanç içinde bulunanlar varsa, işte bütün gerçeği kanıtlarıyla önlerine seriyorum.

Aydabir'de çıkan hikâyelerimin gördüğü ilgiye bakarak, üstad Yusuf Ziya Ortaç benden küçük bir roman istemişti. Dokuz-on tefrika tutarında bir eser. Yani, ayda bir çıkan mecmuada yayımı dokuz-on ay kadar sürecekti. Tefrikaların, birer hikâyem büyüklüğünde (benim müsveddelerimle onar sayfa kadar) olmasında da anlaştık.

Üstad o sıralarda, Bostancı'daki evimin yarıda kalan inşaatı için bir sigorta şirketinden bir miktar kredi sağlamak suretiyle beni kendisine minnettar bıraktığından, romanıma biçtiği pek

küçük bir telif ücretini itirazsız kabul etmiştim. Bu anlaşmamızı belgeleyen bir yazılı anlaşma yapmaya da gerek görmemiştim.

Sürekli bir çalışma sonucu, *Kalp Uyumaz* adlı romanı kısa zamanda bitirip Yusuf Ziya Bey'e verdim. Üstad onu gözden geçirdikten sonra, her bakımdan tam istediği esere kavuştuğunu olağanüstü bir memnunlukla belirtti ve sözlü anlaşmamız gereğince, eserin bedelini bana hemen ödedi.

Eh, işin bu kadarla bitmesi gerekirdi, değil mi? Yayımın başlamasını beklemekten başka ne kalıyordu?..

Eyvah ki, yazarlık hayatımda o güne kadar başıma gelmeyen bir şey oldu.

Yusuf Ziya Bey reklam yapmasını hakkıyla bilen bir gazeteciydi. Reklamcılık da ayrı bir sanattır. Hele tirajı düşük bir yayın organının sürümünü sağlayabilecek çareyi bulmak, mucize yaratmakla birdir.

İşte sayın Yusuf Ziya Ortaç bu mucizeyi yarattığına inanıyor ve göklere çıkartmak istediği *Aydabir*'e romanımdan bir kuyruk biçiyor.

Evet, sayın üstad yapmaya başladığı reklamlarda, *Kalp Uyumaz*'ı formalar hâlinde *Aydabir*'in ilavesi olarak çıkaracaklarını, kitaba beş renkli bir de kapak armağan edeceklerini; böylece eserin güzel bir cilt hâlinde toplanabileceğini okuyucularına müjdeliyordu.

Gerçekten güzel bir buluştu bu!.. Ama kuşkusuz mecmua hesabına. Benim oyum hiç hesaba katılmamış, romanımın kitap baskı hakkı haberim olmadan elimden alınmıştı. Oysa ben *Aydabir*'e romanımın yalnızca tefrika hakkını satmıştım. Yayım biter bitmez onu da, diğer bütün eserlerim gibi, İnkılâp Kitabevi -aramızdaki temel anlaşma gereğince- kitap hâlinde basacaktı.

Hemen telefona sarılıp Yusuf Ziya Bey'den bu oldubittinin düzeltilmesini rica ettim.

Üstad bana küçük bir nutuk çekti. Kitabımı neden bastıramayacakmışım?.. Mecmua okuyucusu başka, kitap okuyucusu başkaymış!.. Hem -doğrusu- onu bastırmamak benim yararıma olurmuş!!.. Öyle dokuz-on formalık küçücük bir eserin benim değerli külliyatım arasında yer alması yakışıksız düşermiş?.. Vesaire...

Üstad bu sorunu lâm cim dedirtmeden kapatmak telaşında görünüyordu. Bu yolda kendine özgü üslubun bütün inceliklerini gösterdi. Son söz olarak da, "Reklamlar bir kere çıkmış bulunuyor hanımefendi. Sizin için hiçbir şey yapamam!.." diyerek telefonu kapadı.

Umudumu tamamen yitirmeyerek ertesi gün kalkıp matbaaya gittim. Fakat Yusuf Ziya Bey'i bulamadım. Yazı ailesinden Azize Ertem oradaydı. Ona kısaca dert yandım.

Birkaç gün sonra da Kadıköy vapurunda yine yazı ailesinden İzzet Melih Devrim'e rastladım. İzzet Melih Bey olayı duymuş. O zarif edasıyla bana hak vermiş ve üzülmüş göründü.

Meğer bu olayı benim herkesten gizlemem gerekiyormuş!.. Uğradığım haksızlıktan hiç kimseye söz etmemeliymişim!..

Olabilir, işadamları sırlarının ele verilmesini istemezler. Ama ben bunda uyarılmalıydım!..

Evet, şikâyetimi başkalarına açıklamam üstadı sinirlendirmiş!.. Kulağına giden sitemim canını sıkmış!.. Ve beni azarlamak üzere "teessüfnâme" zarflı şöyle bir mektup kaleme almış:

3/10/1953

Muhterem Kerime Nadir Hanımefendi,

Günün işleri arasında o kadar yoruluyorum ki, size borcumu ödeyemedim. Ne o? Şaşırdınız mı? Evet hanımefendi, size borcum var. Tek kelimelik bir borç...

Şimdi epeydir içimde kurşun gibi taşıdığım bir kelimeyi yazacağım: Teessüf!.. Evet Kerime Hanım, size, kelimenin enine, boyuna, derinliğine, lûgatte olan ve olmayan bütün manalarıyla teessüf ederim. Zekânız, bu teessüfün sebebini ben söylemesem de keşfeder şüphesiz. Ama dostluklarımda, münasebetlerimde açık olmayı severim. Onun için söyleyeyim:

1. Bana mini mini bir romancık verdiniz.

2. Bu romancık, küçük bir cep kitabı boyundadır.

3. Halbuki şifahî konuşmamızda bunun dokuz-on formalık (Üstad "tefrika" ile "forma"yı karıştırıyorlar) *olması kararlaşmıştı.*

4. İşte şimdi bu minnacık eserinizi Aydabir'*e ilâve olarak verdiğim için, -telefonda benimle görüşüp anlaştıktan sonra- (??!!)*

haksızlığa uğramış bir yazar edâsiyle hâlâ sağa sola şikâyetlerde bulunduğunuzu öğrendim.

5. Bu haksız ve yakışıksız şikâyetlerinizin yankılarını İzzet Melih Bey'den de duymuş olmasaydım, belki sizi sadece hafıza defterimden silmekle yetinir, susardım. Ama artık bardağı taşıran son damla da düştü.

Beni cidden inciten bu mazlum zalimliğiniz karşısında şimdilik söyleyebileceğim bir tek kelimeden ibarettir hanımefendi: Teessüf!

Hürmetlerimle
ORTAÇ

Bu acayip mektup, kitabımı ölüme mahkûm eden kara yazıyı bir kara baskı şekline soktu. Kendisine derin hürmetim olan bir büyük üstadın gerçekleri böylesine tahrif etmesine asıl ben kelimenin tam manasıyla teessüf etmiştim. Yazdığı bu mektupla sayın üstad, herhalde bana karşı bütün borçlarını(!) ödemiş olduğu kanısına varmıştı. İçi rahat olsa gerekti!..

Bana gelince, ben kendisine olan borcumu asla ödeyemezdim. Zira benim borcum, öyle bir tek kelimeyle ödenebilecek cinsten değildi. Ona şöyle demek isterdim:

"Ben sizi hafıza defterimden de silemem aziz üstadım! Çünkü bu benzersiz 'mazlum zalimliğiniz'le anılarımda her zaman yaşayacaksınız!.."

Yusuf Ziya Ortaç'la dargınlığımız bakın nasıl son buldu:

Bir gün, Galatasaray Lisesi'ndeki bir resim sergisini geziyordum. Üstadın karşıdan geldiğini gördüm. Dargın olduğumuzu bir an unutmuş, ona selam vermiştim.

Selamımı aldı ve gelip elimi sıktı.

"Ben dargın değilim" dedi.

"Ben de..." dedim.

İşte böylece barışmış olduk. Allah gani gani rahmet eylesin!

Yeni Çevreler

Aydabir'le ilgimi keseli pek az olmuştu ki, Nebioğlu Yayınevi'nden beni aradılar. *20. Asır* dergisi için bir röportaj yapmak istiyorlardı.

Röportaj için benimle görüşmeye gelen Muallâ Bayraktar, o dönemde radyofonik tiyatro oyunlarında sık sık rol alan; aynı zamanda Nebioğlu Yayınevi'nde sekreter yardımcısı olarak çalışan kültürlü, genç bir hanımdı.

Bu görüşme sırasında beni yayınevine davet etti. Yayınevinin sahibi Dr. Osman Nebioğlu'yla bu suretle tanıştım. Çeşitli yayınları vardı Nebioğlu Yayınevi'nin. Haftada bir çıkan *20. Asır*, bunlardan biriydi.

Bu dergi için Osman Bey hemen benden bir roman istedi. İlk eserimi kendileri için hazırlayacağıma dair söz verdim.

Ismarlama roman yazmaya paydos etmiştim ama çalışmak için olağanüstü imkâna sahiptim.

Evet, Bostancı'nın o cennet köşesinde, her şeye rağmen, yazı yazmak büyük bir mutluluktu benim için. Çok geçmeden kaleme sarıldım. Ama ilham perisinin inanılmaz bir muzipliğine uğradım.

Kaleme gelen konu, o güzellikler içinde doğması doğal olan tatlı ve şiirsel bir konu değil, nedenini benim de bilmediğim bir korku ve dehşet konusuydu. Bu konunun kahramanları, birtakım acayip yaratıklar, haydutlar ve hortlaklardı.

Acaba bastıran kışta zar zor kapatabildiğim çatısıyla, çerçevesiz pencereleriyle, beni içine attığı kâbuslarla o "Hayalsaray"ım mı bu ilhamın yaratıcısı olmuştu?

Her neyse, bilemem. Romanı hazırlıksız olarak, yani önceden kafamda en küçük bir taslak dahi yapmadan, doğrudan doğruya kalemin ucuna gelen sözcüklerle yazmaya başladım. Daha ilk satırlarda, bunun fantastik bir eser olacağını anlamıştım. Fakat olayların nasıl gelişeceğini hiç bilmiyordum. Gerçekten inanılmaz bir şey gibi gelecek ama kalemi elime alır almaz âdeta

transa geçiyordum. Cümleler kendi kendine oluşuyor ve kalemden sayfalara su gibi akıyordu.

Yazdığım bölümleri her akşam akrabamız hanıma okuyordum. Kadıncağız bu yazıların öylesine etkisinde kalıyordu ki, tavuklara yem vermek için bahçeye karanlıkta yalnız çıkmaya bile korkuyor, bu işi kocasından yalvarıyordu.

Kendimi kaptırdığım bu hummalı çalışma romanın hızla ilerlemesini sağladı. Ve *Haydutlar Hanındaki Kadın*, tam yirmi iki günde tamamlandı. Benim okuyucumu yadırgatacak bir konuyu içermekle beraber, kendi türünde ilginç bir roman olmuştu.

Birkaç sayı süren reklamlardan sonra da 30 Nisan 1953 tarihinde *20. Asır*'da yayıma kondu.

Nebioğlu Yayınevi, beni ikinci bir *Servetifünun-Uyanış* ortamına kavuşturmuştu. Yazı ailesi ve yayın mensupları beni sıcak bir içtenlikle sarıp kuşatmış, aralarına almışlardı.

Muallâ Bayraktar ve sekreter Rezzan Bayraktar eski bir okul arkadaşımın yakın akrabalarıydı. Aynı zamanda o dönemin ünlü tiyatro sanatçıları Heyecan Başaran ve Uğur Başaran'la can ciğer dosttular. Kâh matbaada toplaşıyorduk, kâh onlar toplanıp bana geliyorlardı. Ve bu kadro giderek genişliyordu.

Bu çalkantı içinde bir büyük romana başlamıştım. Bu, *Ruh Gurbetinde*'nin devamı olan *Pervane*'ydi: Kendisine muhtaç olan dostlarının etrafında daima pervane olduğu için "Pervane" diye çağırılan fakat gerektiğinde son derece insafsız ve gaddar olabilen acayip yaradılışta güzel bir genç kadınla yakışıklı bir diplomatın romanı. İnsan psikolojisinin karanlık dehlizlerine inmeye, ruhun kaprislerini anlatmaya çalışıyordum bu romanda.

Uğurlu Yıl

Bostancı'daki villam 1953 yılının baharında tamamlandı. Küçük yeğenim Nadir de bu yılın haziranında doğdu.

Kısa bir süre sonra ailece, yazı Bostancı'da geçirmek üzere, az bir eşyayla bu villaya taşındık. Yapı yüzünden epeyce borçlanmıştım sağa sola. Üzüntü içindeydim. Ama yine de emsalsiz bir yaz oldu bu. Elime doğan iki küçük yeğenim hayatımı sevgi ve mutlulukla dolduruyordu. Kırların tertemiz havasında hepimiz sağlıklıydık.

Bu yeni çevreden ailem de (kız kardeşim Vecihe ile eniştem Yunus Bey) çok memnun kalmışlardı. Bazı ufak tefek konfor yoksunluklarına rağmen hayatımız yepyeni bir güzelliğin ahengi ve mutluluğu içinde geçiyordu. Bu arada, pencereleri emsalsiz bir panoramaya açılan yazı odamda ya da geniş verandalarda yazılarımı rahatlıkla, tam bir huzur içinde yazabiliyordum.

Yine 1953 yılının o güzel yazında Erman Kardeşler, *Hıçkırık*'ın filmini çevirmek üzere nihayet harekete geçmişti. Fakat kadroda önemli değişiklikler yapılmış bulunuyordu. Bir kere filmi Lütfi Akad değil, Atıf Yılmaz yönetecekti. Senaryoyu da o hazırlıyordu. Sonra, başrollerdeki oyuncular da değiştirilmişti. Sezer Sezin ile Kenan Artun yerine Nedret Arıburnu (Güvenç) ile Muzaffer Tema üstlenecekti bu rolleri.

Dış sahnelerin bir kısmı İtalya'da çevrildi filmin. Büyük bir kısmı da Çubuklu'daki Hıdiv'in köşkünde. Çalışmaları yakından izleyebilmem için Hürrem Erman beni bu köşke davet etmişti.

O gün hayatımın asla unutamayacağım sayılı güzel günlerinden biri olmuştur. Pırıl pırıl bir yaz günüydü. İki arkadaşımla birlikte gitmiştim oraya.

Evet, Emirgân'da oturduğumuz uzun yıllar, uzaktan yüksek kulesini gördüğüm görkemli köşk ve geniş bahçesi, *Hıçkırık*'ımın beyazperdeye aktarılmasında mekân olarak seçilmişti. Bu bir rüya gibiydi benim için. Bu seçkin ekip, bu geniş kadro, büyük

bir hevesle çalışan bütün bu insanlar, bu hummalı faaliyet benim kalemimin ucundan ak kâğıtlara dökülmüş olan hıçkırıklardan somut bir dünya yaratmak çabasındaydılar.

O gün orada bulunan gazeteciler bu çalışmaların röportajlarını yaptılar. Bu arada bizim resimlerimiz de çekildi ve bunlar çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

Hıçkırık filmi, gerçekten özenle çevrilen ve Türk sinemasında yeni bir dönem başlatan başarılı bir kordele olmuştu. Her sınıf halk arasında beğeni kazanarak gişelerde hasılat rekorları kıran; böylece ülkede yerli sinema sanayiinin ilk büyük ürününü sağlayan bir süper film.

Yalnız gönül isterdi ki, bu filmin senaryosu eserin aslına daha sadık, mizansenler daha gerçekçi, bazı oyuncular daha az yapmacıklı, yorum daha inandırıcı olsun! Mesela, romanda bir veda sahnesi vardır ki, melodramın belkemiği niteliğindedir. Oysa bu sahne filmde o kadar durgun, öylesine yapay ve etkisiz bir düzen içinde kalıplaştırılmıştı ki, bütünüyle bir "robot tablo" olup çıkmıştı. Senarist, seyirciyi canevinden vuracak duygusal motifleri derinine işleyememiş, bunları abartmalı birtakım davranışların görüntüsü içinde vermeye çalışmıştı.

Ama filmin yine de iyi niyet ürünü olduğunu teslim etmek lazımdı. Her şeyin en iyisini yapmak için büyük bir çaba gösterilmişti muhakkak! (Daha sonraki yıllarda çeşitli firmalar tarafından beyazperdeye aktarılan eserlerimin senaristler eliyle uğradığı feci kıyımı düşünürsek, yine bu ilk *Hıçkırık* filmini öpüp başımıza koymamız gerekir.)

Bu emek karşılıksız kalmadı. Filmcilere sağladığı maddi kazanç yanında, büyük bir manevi başarı da sağladı. Zamanın Cumhurbaşkanı Celâl Bayar tarafından film ekibi ve sanatçılar Çankaya Köşkü'nde bir akşam yemeğine davet edilerek kutlandılar. Küçük yıldız Tunç Nuyan'a sayın Bayar, kendi imzası bulunan Lonjin marka bir kol saati armağan etti. (Bu arada eserin yazarı, nedense hatıra gelmemişti.)

Bir gün de Hürrem Bey'le birlikte filmin baş oyuncuları ve çekim ekibi Maçka Palas'a beni ziyarete geldiler. Çankaya'daki davette çekilmiş resimlerle dolu bir büyük albüm getirdiler. Böylece, unutulan yazara bir teselli armağanı sunarken, onun tarafından da kutlanmış oldular.

Yeni Hamleler

Bütün yaz ve bütün kış çalışmalarını sürdürdüğüm *Pervane* romanımı 1954 yılının baharında bitirebilmiştim.

O günlerde rahmetli Ali Naci Karacan, *Milliyet* gazetesini yeniden çıkarma hazırlıkları içindeydi. Yayıncım Garbis Fikri Bey'e gazete için güzel bir tefrika romanı aradığını söylemiş. O da benim yeni bitirdiğim romandan söz etmiş ona.

Hemen telefonlar işledi. Ali Naci Bey'le *Milliyet*'in Nuruosmaniye'deki yeni (ilk) binasında görüştüm ve çok iyi şartlarla romanımı *Milliyet*'e verdim.

Ali Naci Karacan içi tez bir adamdı sanırım. Çok değerli bir gazeteci olduğu söyleniyordu. Benimle gayet dostane konuştu. Bana yeni tesisleri gezdirdi. Gazetenin adının anlamından başlayıp seçkin bir kadroyla faaliyete geçecek olan yazı ailesine kadar birçok ayrıntılı bilgi verdi. Hem de bunları kırk yıllık bir dost içtenliğiyle anlattı bana. Bu arada Peyami Safa ve Ulunay gibi tanınmış yazarlara ayırılan odaları gösterirken, benim de gazetede bir odam olmasını dilediğini sözlerine ekledi.

Romanın alışverişini tamamlamak üzere matbaaya gidiş gelişlerimde kendisiyle zincirleme sohbetler yapmak fırsatını bulmuştum. Büyük bir reklam kampanyasına girişiliyordu. *Pervane*'m için de afişler bastırılmıştı. Örneği Bedri Koraman tarafından sonradan kitabımın kapağına da uygulanan bu afişlerin nefis bir kompozisyonu vardı. Bunlardan, hatıra olmak üzere, bana da bir tane verdiler. (Bunu hâlâ saklarım.)

Ali Naci Bey son derece titiz davranıyordu bütün işlerde. Bir gün, afiş ressamı Refia Övünç'le garip bir tartışmasına tanık oldum. Çok sinirliydi. Galiba istediği gibi olmamıştı bazı afişler. Onları yeni baştan yapması için Refia Hanım'a çıkışırcasına direktif veriyordu. Paradan kaçmadığını, ne isterse vereceğini söylüyordu ona. Kadıncağız da ellerini ovuşturarak heyecan içinde, elinden geleni yapacağını tekrarlıyordu.

Her şey Ali Naci Bey'in istediği gibi oldu, hatta çok daha iyi oldu sanırım. Bu arada *Pervane*'nin gazeteye uğur getirdiğini de (o zamanlar çok genç olan oğlu) Ercüment Karacan, büyük bir memnunlukla bana fısıldamıştı.

Beri yanda, bir süre önce *20. Asır*'da son bulan *Haydutlar Hanındaki Kadın* romanımın ardından -ilk kez okuyucularımla doğrudan temas kurabileceğim- bir yazı dizisini kaleme almam hususunda Osman Nebioğlu beni ikna etmişti. Böylece, (daha önce de sözünü ettiğim ve birkaç fıkrasını kitabıma geçirdiğim) bu dizi, "Okuyucularıma Mektuplar" başlığı altında *20. Asır*'da yayıma girmiş bulunuyordu.

Yazı anılarımın birer parçası olmaları bakımından onlardan birkaçını daha buraya almadan geçemeyeceğim.

I

Romana ve Romancıya Dair

"Okuyucularıma Mektuplar" dizisinden
(*20. Asır*-19 Kasım 1953)

Bir okuyucum diyor ki:

"Hayatı sizin gözlerinizle görmek isterdim, Sizin gözlerinizle görmek, sizin hislerinizle duymak... Sizi içinizden tanımak... İlham denen o ilahi duyguya büründüğünüz zaman siz olmak isterdim. Bizden farkınız ne Allah aşkına? Beyniniz nasıl çalışır? Alfabenin yirmi sekiz harfinden bu baş döndürücü 'fevkaladeliği' nasıl yaratırsınız?

Romanlarınızı okurken kendimden geçiyorum. Her yeni eserinize kavuştukça, ona susamış ruhumla sarılıyor ve her satırını, her cümlesini, her hecesini kana kana içiyorum. Ben hiç roman okumazdım. Roman denen şey bana nefret ettiğim cebir derslerinden daha kasvetli, daha ruhsuz görünürdü. Romana karşı duyulan ilginin sebeplerini bile bilemezdim. Siz bir sihirbaz mısınız yoksa? Bana kendinizi anlatın, kendinizi tanıtın ne olur!

Sevgili okuyucum, ben sihirbaz değilim; sizin gibi bir insanım. Hatta çok sade bir insan. Sorularınız beni şaşırtmadı. Zira bu türde pek çok soruyla karşılaşmaktayım. Hele şu birkaçı o kadar çok soruluyor ki, klasik bir nitelik almış durumda: "Romanlarınızı nasıl yazarsınız? Konularınızı hayattan mı alırsınız, kendi yaşamınızla eserleriniz arasında ilişki var mıdır?"

Takdir edersiniz ki, bu alandaki merakı tatmin etmek, bu soruların cevabını verebilmek bir romancı için zor bir iş. Hemen hemen sırrını vermek gibi bir şey. (Oysa kendisi de bu sırra erebilmiş değildir.)

Sonra şu gerçeği de unutmamak gerek: Hiç kimse kendi hakkında tam ve tarafsız bir gözlemci olamaz.

Kimse tâyin edemez âlemde niteliğini kendi oyu ile.
Tek görme aracıyken göremez kendisini göz bile

Şu hâlde gelin sizinle yine üstad Refik Ahmet Sevengil'in "Romana ve Romancıya Dair" söylediklerine kulak verelim. Sayın Sevengil bütün bu soruların cevabını araştırmış, bulmaya çalışmış. Vakıa onun yaptığı inceleme, bugünün roman anlayışıyla pek bağdaşmıyor. Bağdaşmıyor ama birçoklarına göre "gerçek roman" sayın Sevengil'in anladığı ve anlattığı nitelikteki eserdir hâlâ.

Bu anlayışa göre, bugünün gerçekçi yazarları, genellikle, konularda büyük olgu zincirleri yaratma ve geniş planlarda kendi yetenekleriyle ahenk kurabilme niteliğinden yoksun, hayal gücü dar kişiler. Bu nedenle, güncel yaşamın katı malzemesini kalemden kâğıda aktarma yoluyla sadece bu işin bir çeşit hamallığını yapmaktadırlar. Daha açık bir deyimle, işin kolayına kaçmaktadırlar.

Şimdi bunları bırakalım da, sayın Sevengil'in o güzel inceleme yazısından birkaç bölüm daha alalım:

(...) Romancı, olay ve kişileri yaratıcı hayal gücünün inbiğinden süzüp geçirerek bize içinde rahatça teneffüs edebilmemiz, duyup düşünebilmemiz ve dolaşıp yaşayabilmemiz için yeni bir dünya vücuda getiriyor. Birkaç yüz yaprak beyaz kâğıt ve yarım şişe mürekkeple bir kalemden ibaret malzemeyi, içinde bütün bir hayatın hem de bizimkinden daha iyi, daha sevimli, daha enterasan bir hayatın canlanıp ayaklandığı bir mahşer, bir âlem, bir dünya hâline getiren bu sihirbazı (sayın Sevengil de romancıyı bir sihirbaz saymış olmalı!) *geliniz birlikte tanımaya çalışalım:*

O, *her şeyden evvel kabiliyetinin abidesini kültür piyedostali üstüne kurmuş olacaktır, diye düşünüyorum. Romancı evvela okumuş bir insan olacaktır; okumuş fakat kitapların ağırlığı altında kalmamış bir insan.*

(...) Romancının en büyük hassası ve bizden başkalığı galiba gözlerinde olacak. Romancının gözleri, içinde zekâ kıvılcımlarının yıldızlı bir gökyüzü gibi pırıl pırıl yanıp söndüğü o gözlerdendir ki, bu bakışlar çok defa projektöre benzer; çevrildiği yeri aydınlatır ve

romancı herhangi bir topluluğun bulunduğu yere girdiği zaman, etrafında olup biten şeylerin hepsini birden ve aynı zamanda görür. Konuşan veya susan insanın sözüne veya sükûtune bakarak karşısındaki kişiyi yalnız dış varlığı ile değil, bütün iç âlemi ile, ruhî hayatı ile; belki onun da fark etmemiş olduğu şuur altı hadiselerinin karışıklığı arasında görür...

(...) Romancı konusunu tarihten, hayattan veya hayalden alır. Ama tarihte ve hayatta geçen bir olay, olduğu gibi aktarılınca, okuyucu için enteresan olmak niteliğini kaybeder. Yazarın yarattığı olgu gerçek çeşnisini vermekle beraber, hiçbir zaman sahici bir olgu olmamalıdır. Zira romancı tarih eseri, gazete röportajı veya gündelik hayata ait haber ve havadis yazmıyor. Biz romancıdan hayat ve gerçekte bulup göremeyeceğimiz şeyi bulmasını ve bize göstermesini istiyoruz. Unutmayalım ki, insanlığın hayat gibi romana değil, roman gibi hayata ihtiyacı vardır.

Romancı, kişiler, şans, evren ve hayat yaratıyor; bunun için romancıya imrenelim ve düşünelim ki, hayat yaratmaya kalkan insan kendi hayatına dilediği doğrultuyu vermekten âcizdir; bunun için de romancıya acıyalım!..

II

Nasıl Okunuyoruz?

"Okuyucularıma Mektuplar" dizisinden
(*20. Asır*-11 Şubat 1954)

Yazarların çalışma tarzları okuyuculara merak olduğu gibi, yazılarının nasıl okunduğu da kuşkusuz yazarları düşündürür. Ben, kendi hesabıma, beni kara kara düşündüren birtakım gerçeklere tanık olmak yerine, hiçbir şey bilmemeyi yeğlerim. Çünkü tanık olduğum örnekler arasında gerçekten o kadar hazin olanları var ki!..

İşte aşağıda sizlere sunacağım iki diyalog bunu gösterecektir. (Her ikisi de en yakın iki arkadaşım ile benim aramda geçer.)

-A-

Ben: "Akşamları kaçta yatıyorsunuz?"
G.: "Sekiz buçukta."
"Bu kadar erken?"
"Uyumak için değil, okumak için yatıyoruz."
"Neler okuyorsunuz?"
"Kocam polis romanları okuyor. Ben de ne bulursam."
"Mesela?"
"Çeviri romanlar. Özellikle klasikler. Yerli olarak da eski yazarların eserleri."
"Demek yenilere rağbet yok?"
"Aman yeni kim var? Haa, pardon. Seni unuttum."
"Onu demek istemedim."
"Doğrusu ya, yenilerden bir okuduğum sen varsın. Sahi, senin yazılar ne âlemde? Yani, yeni bir şeyler var mı demek istiyorum."

"Evet."

"Nerede?"

"Geçenlerde sözünü etmiştim filan, filan mecmualarda."

"Vallahi unuttum gitti. Ayşe'ye söyleyeyim de bari o ilgilensin! O unutmaz. (Ayşe on üç yaşındaki kızıdır.)

BİR AY SONRA

Ben: "Yazılarımı okuyor musun?"

G.: "Hangi yazılarını?"

"Filan, filan mecmualardaki..."

"Aa! Hay aksi! Bak Ayşe'ye söyleyecektim, unuttum. Bari sen ona söyle de bana hatırlatsın!"

"Okumayı mı?"

"Öyle ya kardeşim. O kadar çok okuyorum ki, bu arada senin yazılarının peşinde koşmak bir sorun doğrusu!"

"Hakkın var!.."

Sıkılarak, "Son kitabın ne zaman çıkıyor?"

"Çoktan çıktı. Sana da verdim ya!"

"Hangisiydi bakayım? İki Kocakarının Anıları mı?"

"Ne münasebet!"

"Hortlakların Esrarı?"

"Böyle bir kitaptan haberim bile yok."

"Hah, buldum, buldum. Güvercin Postası."

"Lâhavle..."

"Sen söyle canım. Unuttum işte!"

"*Ruh Gurbetinde*."

"Haaa, evet. İçinde bir cinayet vardı değil mi? Kusura bakma. Üç kitabı birden okuyup bitirdiğim için adlarını birbirine karıştırdım."

"Bunları hep yatakta okuduğuna göre, herhalde rüyalarla da karıştırmış olacaksın."

"Peki, ama kitap başka nerede okunur kardeşim?"

-B-

Kitabın başka nerede okunduğunu merak mı ediyorsunuz efendim? Size arkadaşım P. cevap versin.

"Bizim evde en rahat kitap okunacak yer tuvalettir."

"?!.."

"Bunda şaşacak ne var? Orada insanı kimse rahatsız etmez. Bizim evi bilirsin. Aile kalabalık. Çoluk çocuk. Gelen giden."

"Hangi kitapları okuyorsun?"

"Aa! Öyle büyük kitap okuduğum yok doğrusu! Sadece gazetelerdeki günlük yazıları izleyebiliyorum. Bir çırpıda ancak onları gözden geçirmeye imkân var da."

"Bu arada kitaplardan da birkaçar sayfa okumak mümkün olabilir."

"Olmuyor. Elime aldığım yazılar gözümü korkutmamalı! İşte senin son romanın. Maazallah! Kitabın kalınlığına bakmak bile sinirlerimi yoruyor."

"Anlaşıldı. Onu okuyamayacaksın!"

"Eğer forma forma elime geçseydi, okuyabilirdim."

(Kitabı forma forma parçalayıp adresine postalamaya başladıktan sonra)

P.: "Beni mahcup ettin!..

Ben: "Bu işi zevkle yapıyorum. Yalnız formaları postadan düzenli olarak alıyor musun?"

"Evet, haftada iki gün hiç aksamadan geliyor."

"Peki?.."

"Tuvallette. Yani okuyorum." Gülerek, "Sen de bana içinden okuyorsundur ya!"

"Hayır, bu iş beni eğlendiriyor."

"Artık gönderme. Bana verdiğin kitaptan devam ediyorum."

"Demek okunması gözünü korkuttuğu kadar zor değilmiş!.."

"Beni son derece sardı da..."

Konuşmamız üstüne gelen kocası söze atılarak, "Hele şükür! Bizim hanıma ısrar ede ede sonunda sizin romanı okutmayı başardım."

"Ya!.. Kutlarım sizi!.."

"Artık işin zevkine vardı. Yalnız şimdi başka bir derdimiz var."

"Hayrola?"

"Hanım tuvalete girdi mi, çıkmak nedir bilmiyor. Buna çare?"

Hazin hazin gülümseyerek, "Çare, alafrangayı alaturkaya çevirtmek!.."

"Amma da yaptınız ha! O zaman ben nerede okurum?"

"Siz de mi?!.."

"Ee, kitap başka nerede okunur efendim?.."

III

Ormanda Sürpriz

"Okuyucularıma Mektuplar" dizisinden
(*20. Asır*-28 Ocak 1954)

1946 yılı haziranında, bir orman gezisi sırasında Bolu'da bulunuyordum. Orman İşletmesi'nin misafirhanesinde bir gece kalıp ertesi gün Seben Yaylası'na çıkmamız kararlaştırılmıştı.

Ama o sabah şiddetli bir yağmur programımızı altüst etti. Ormancılar, "Yağmur dinse de, yollar balçıktan geçilmez, şansınız yokmuş" dediler.

Halbuki, içinden geçilecek büyük ormanın ve Aladağ bölgesindeki yaylanın güzellikleriyle kulaklarımız öylesine doluydu ki!..

Öğlene doğru gökyüzünü kaplayan bulutlar parçalandı, güneş çıktı. Yüzü gülen ormancılar, "Şansınız döndü" dediler. "Eğer hava tekrar kapamazsa, öğleden sonra yola çıkabiliriz."

Telefonla Aladağ Bölge Şefliği'yle görüşüldü. Yaylada havanın çoktan açtığı öğrenilince, Müdür Bey kamyonun hazırlanmasını emretti. (Bozuk ve balçık olan orman yolunu ancak kamyonla aşmak mümkünmüş.)

Yemekten sonra, misafirhanenin kapısı önünde bekleyen büyük bir kamyona bindik. Yol arkadaşım hanım ile ben, şoförün yanına oturduk. Erkekler arkada, açıkta kaldılar. Böylece yola çıktık.

Hava güneşliydi ama sert bir rüzgâr esiyordu. Arkamızdaki küçük pencereden, elleri ceplerinde ve yakaları kalkık olarak bu rüzgâra göğüs veren ormancıları gördükçe motorun ısıttığı küçük bölmedeki hâlimize şükrediyordum.

İşte bu arada bizim şoför efendiye şöyle alıcı gözle bakmak fırsatını buldum. Otuz yaşlarında kadar, zayıf, solgun, sağ gözü hafifçe sakat ve üstü başı partal bir adamdı. Dağ ve orman yolla-

rında boyuna kamyon sürmekle geçen bir hayatın adamı. Ama kirli ve nasırlı elleri, tek geçim ögesi olarak sarıldığı direksiyona son derece hâkim görünüyordu.

Ben, özellikle yolculukta, kolayca ahbaplık kurabilen insanlardan değilimdir. Şoförün yanında dilsiz gibi sessiz oturuyor, etrafı seyrediyordum. Fakat -bir orman mühendisinin eşi olan- hanım arkadaş oldukça konuşkandı. Boyuna havadan sudan bir şeyler söylüyor; ormanlarla ilgili birtakım sorular soruyordu şoföre. Şoförse, sakat gözünde sabit bir bakışla hep ileriye doğru bakarak, başını bizden yana hiç çevirmeden, mırıldanır gibi ona kısa cevaplar veriyordu.

Yağmurla yıkanmış doğanın güneş altında parlayan renkleri göz alıyordu. Buzlu kristallerden oluştuğu sanılan köknarlar arasından parça parça görünen gökyüzünün masmavi derinliği anlatılmaz bir güzellikteydi.

Arkadaşım, "Bu kadar güzel ormanlar içinde yaşadığınız için ne mutlu size şoför efendi!" dedi.

Şoför yine başını çevirmeden ama ilk kez yüksek sesle, "Doğrusu bu güzelliklerin kitabını yazacak bir yazar geçmeliydi buradan" diye cevap verdi.

"İşte bir yazar geçiyor ya!.."

Şoför bu defa başını çevirdi ve bana merakla baktı.

"Evet, bayanın yazar olduğunu söylediler. Ama ben bir roman yazarı demek istedim."

Arkadaşım, "O romancıdır" diye açıkladı.

"Romancı mı? Adı?"

"Romancıları adlarından mı tanıyorsunuz?"

"Başka nasıl tanıyabiliriz ki? Bizler... burada?.."

"Roman okur musunuz?"

"Hayatta en büyük zevkim roman okumaktır hanımefendi! Tanrı affetsin! Hani nafakamdan keser, gene kitap alırım."

Arkadaşım merakla, "Peki, en çok hangi romancının kitaplarını seversiniz?" diye sordu.

"En çok Reşat Nuri ile Kerime Nadir'in kitaplarını severim."

Adamın numara yaptığından kuşkum yoktu. Ama bizim arkadaş sormaya devam etti.

"Onları hiç görmediniz mi?"

"Görmedim."

"Bakın, yanınızda. İşte, bu hanım Kerime Nadir'dir."

Şoför bu defa bana doğru hızla döndü. Sağlam gözü şimşeklerle doluydu. Elini göğsüne vurarak, "Allah!" dedi. "Ben bunu Allah'tan o kadar çok istedim ki! Hele bak, muradımı en sonunda verdi bana. Hem de nasıl? Ben sizin bütün kitaplarınızı okudum efendim."

Gerçek miydi? Yoksa numara devam mı ediyordu? Hafifçe ve anlamlı bir gülümseyişle bu kuşkumu açıklamaktan kendimi alamadım. O zaman şoför derin derin içini çekti.

"Romanlarınızın en güzel bölümlerinden size ezberden parçalar okuyabilirim; beni sınava çekin!" dedi.

Ve bu sınav akıl almaz derecede başarılı geçti.

Kentlerden, toplumdan uzakta, bin bir zorluk ve yoksulluk içinde yaşayan ve yine de okuma ihtiyacını nafakasından keserek sağlamaya çalışan bu kamyon şoförü; aydın geçinen ama kitaba metelik vermeyen yüz binlerce varlıklı vatandaştan daha uygar bir insan değil miydi?

IV

Telefonla Bir Evlenme Teklifi

"Okuyucularıma Mektuplar" dizisinden
(*20. Asır*-17 Aralık 1953)

On yıl kadar oluyor. Bir sabah erkenden telefon çaldı. Açtım. Tok bir erkek sesi, "Kerime Nadir'le görüşmek istiyorum" dedi.

"Buyrun benim" dedim.

"Ben Yüzbaşı Enver Kanca. Sizden bir ricam var Kerime Hanım."

"Ne gibi efendim?"

"Şey, sizinle bir evlenme konusunu görüşeceğim."

"Anlamadım!"

"Sizinle evlenmek istiyorum ben..."

Gülümsemekten kendimi alamadım, yavaşça telefonu kapadım.

İki gün sonra telefonda aynı ses, aynı tekerlemeyi yaptı. Ve bu tekerleme kısalı uzunlu aralıklarla haftalarca sürdü. Benimle evlenmek isteyen Yüzbaşı Enver Kanca, bana iyice kancayı takmış görünüyordu. Artık telefonu her açan, onun sesini hemen tanıyordu. Bu soğuk şaka beni de ev halkını da bezdirmeye başladı.

Bir gün, çok açık fikirli bir adam olan babam, "Kızım" dedi, "çağır şu adamcağızı da meramını anlayalım."

"Meramı ortada babacığım" dedim.

"Güzel! Hiç değilse ümidini keser de ısrara bir son verir."

Bu karar üzerine, Yüzbaşı Enver Bey'i bir pazar evimize davet ettik.

Henüz çok gençtim. Bu görüşme bana meraklı bir oyundan ibaret görünüyordu. Daha doğrusu, bu çeşit bir evlenme teklifini hiçbirimiz ciddiye almıyor; bu tatsız şakanın, maskeli bir azizlik olduğu inancında birleşiyorduk.

Bu inançla o pazar ziyaretçisini de tabiatıyla bir hayal saydık.

Fakat hayret! Belirli saatte kapı çalındı ve Yüzbaşı Enver Kanca geldi. İriyarı, ablak yüzlü bir adamdı. Kendisini salonda, ayakta buldum. Şapkasını çıkarmamıştı. Vücuduna biraz dar gelen üniformasının ihmalkâr görünüşü, tozlu sarı iskarpinleri, kararsız ve sıkılgan duruşuyla -doğrusu- acemi bir eri andırıyordu.

Elimi kuvvetle sıktı. Gözlerinin içi gülüyordu. Kapıp almaca edindiğim ilk izlenimin en kuvvetli etkeni de gözleri oldu. Bunlar küçücük ve çok hareketli iki siyah yuvarlaktı ki, cilasında saflık ile şeytanlık birlikte ışıldıyordu.

Bu görüşmenin, düşündüğümden de orijinal olacağını hemen anlamıştım. Aslında böyle bir sahnede bana söz düşmeyecekti. Annem ile babam sayın Kanca'yı uygun bir biçimde ağırlayıp uğurlamak üzere yerlerini aldılar.

Enver Bey, ancak oturduktan sonra şapkasını çıkarmayı akıl etti. Onu masanın üzerine koydu ve söze şöyle başladı:

"Sizinle her şeyi açık konuşmak isterim. Ben askerî baytarım. Ama askerlikten ayrılıp ticaret yapmak istiyorum. Arkadaşlarım bana bu hususta destek sağlayacak bir öneride bulundular: Varlıklı bir kızla evlenmemi...

Babam bana bir yan göz attı. Sonra gözlerini Baytar Bey'e çevirdi.

"Nerede oturuyorsunuz oğlum?"

"Kadırga'da..."

Annem hazımlı bir sükunetle hafifçe gülümseyerek, "Kendi çevrenizden bir kız almanız daha uygun olmaz mıydı?" dedi.

"Efendim, Kerime Hanım'ı çok methettiler..."

"Yani kızımın zengin olduğunu mu söylediler?"

"Hem de çok..."

Benimle evlenmeye hep aynı hesaplarla koşmuş erkek kılıklı asalaklardan şu açıkgöz baytarın farkı, açıksözlülüğü olmuştur. Hiç değilse onda bu meziyeti gördük.

Sayın yüzbaşı neler neler söylemiyordu! Benimle evlenmek için bütün şartlarımızı kabule hazırmış. Dilersek içgüveği, dilersek ayrı ev...

Konuşmanın böylece uzayacağını anlayınca, hemen kalkıp salonun bir köşesinde duran -bir gün evvel başladığım- yağlıboya tablonun başına geçtim.

Resmin konusu, günün batışına karşı ıssız sahil manzarasıydı. Ufukta, bir fırtınanın yakınlığına işaret olan simsiyah bulutlar kümelenmişti. Denizin rengi acı kurşuniydi. Yüksek kayalar üzerindeki yuvaya doğru inen iri bir kartal ön planda yer alıyordu.

Hemen birkaç fırça çalarak o vahşi renkleri öldürdüm. Ufuktaki bulutlarda erguvanî ve altunî kaynaşmalar oldu. Onlardan serpilen ışınlar denizin yüzünü pırıldattı. Havadaki sıkıntı silindi; aydınlık ve sükûn doğdu.

Fırçamın son darbeleri, masum kuşlara musallat o kara kartalı yok ederken, yanlış kapı çaldığını anlamış olan baytar efendi şapkasını kapmış gidiyordu.

V

Meçhul Okuyucularımdan Aldığım Aşk Mektupları

"Okuyucularıma Mektuplar" dizisinden
(*20. Asır*-31 Aralık 1953)

Okuyucularımdan bana pek çok enteresan dilekler ve coşkun heyecanlar taşıyan mektuplar arasında birtakım aşk mektupları da vardır. Bunları okurken bazen güler, bazen hayrete düşer bazen de düşünürüm. Bu meçhul kalplerle aramdaki bağ bana, anlatılmaz bir yaşama zevki verir.

Hayatta en büyük varlığı hayal dünyası olan bir romancıya göre, en güzel nasip, kuşkusuz, sevilmektir. Hele bu sevgi, her türlü maddiyatla ilgisiz, esirî[1] bir duygulanma şeklinde olursa.

Gelin iki örnek ele alalım da, kararı sizinle birlikte verelim: İşte pulu "Eskişehir" damgası taşıyan ince, uzun bir zarf. İçindeki mektupta ne imza, ne adres ne de tarihten eser var.

Dağlarda gece çıplak bir tabanca namlusu kadar soğuk ve korkunç oluyor. Ve ben dağlarda geceyi seviyorum.

Fakat söyler misin bana? Anadolu'nun herhangi bir köşesinde dağlar kararınca niçin seni, daima seni hatırlarım?

Gece bana yalnızlık veriyor. Gece bana dünyadan ayrılmışım hissini veriyor. Gece bana zamanların dışında bir zaman veriyor. Bütün bunlar romantik bir ruhun beklenen reaksiyonları olabilir. Fakat söyler misin bana? Geceler bana niçin seni getiriyor?

Seni tanımıyorum. Hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Saçların, yüzün, gözlerin ve bütün maddi varlığın o kadar yabancı ki bana!.. Fakat başka senin neyini biliyorum? Zevklerini, ümitlerini, hayallerini...

---

1 Esirî: Yunanca "eter" sözünden gelen esîr, havadan hafif olan ışık ve ısıyı aktarıcı anlamında kullanılır. Esirî ise esirle ilgili, çok hafif, uçacak gibi anlamına gelir.

Hayır, hiçbir şey bilmiyorum. Sen benim için hiç yaşamamış bir insan kadar meçhulsün. Seni düşünürken, sana ve kişiliğine hiçbir nitelik mâledemiyorum. Sana bir saç rengi, bir ten kokusu, bir vücut ölçüsü, bir yaş, bir ruh bulamıyorum. Ama bunları aramıyorum da. Çünkü benim için, bende doğmuş ve bende yaşayan bir hayal kadar malûmsun.

Dağlarda gece çıplak bir tabanca namlusu kadar soğuk ve korkunç olur. Ve ben dağ gecelerini severim. Çünkü dağlar kararınca, gece ile beraber sen geliyorsun...

Her sabah, ruhumun erişemediğim bir köşesinde seninle beraber geçmiş bir gecenin mutlu yorgunluğunu buluyorum. Eğer bir gün bizzat kendin gelirsen, beni, sana doymuş bulacağından da korkuyorum...

İkinci örnek olarak işte bir başka melankolik ve kimliği meçhul ruhun yankıları:

...Bütün düşüncem sensin Nadir Kerime!.. Seni bir görsem neler anlatacağım!.. Çölde bir vaha arayan susamış bir yolcu gibiyim. Beni deli sanma! Sadece âşığım sana. Bir gazeteden kestiğim resmin kıblemdir. Ona her gün secde etmekteyim. İnan bu böyle. Eğer bu sözüm günahsa, tövbe; Allah beni affetsin!..

İşte yine küçük odamda, az bir ışığın aydınlığında, masa üzerindeki bana hayat veren kitaplarının önünde duran o resmine bakıyorum. Ona bakmakla geçen tek mutlu demimi yaşıyorum.

Fikret'in:

Ben bu gözlerle mükedder, âciz
Sana baktıkça teselli bulurum, aldanırım;
(Siyah) bir göz elemî kalbime ağlar sanırım.

dizelerini hatırladım.

Sana duygularımı anlatabilmek mümkün mü? Ağlayan ruhumun derdini, sana olan özlemimi şu kâğıtlar üzerine dökebilmek imkânsız.

Resmine bakarken hayallere dalıyorum. Sana erişemem. Ama acılarımı anla ne olur Allah'ın sevgili kulu!.. Sana giden yolların hepsi zifirî bir karanlığın içinde yüzüyor. Bu yolların birinde en ufak

bir ışık görürsem durur muyum? Ve senin özleminle böyle yanar mıyım hiç?..

Ben senin ruhunun âşıkıyım. Yazılarındaki nur, sevdiğim o parlak ruhundan sızıyor. Bu nur hayatımı baştan başa aydınlatıyor. Sana minnettarım, hayranım. Sana bütün kalbimle tutkunum ey his kadar ince, tahassüs kadar kıymetli kadın!.. Ve seni kıskanıyorum delice. Seni sevenlerden, bütün sevdiklerinden; sana yakın olan, kalemine ilham veren, ruhundaki o sönmez meşaleyi yakan, fikir hazineni zenginleştiren herkesten, her şeyden.

Beni bağışla! Boş bir emel peşinde mum gibi erimekteyim. Tek arzum, seni bir kere yakından görmektir. Seni bir kere görmek, sesini duymak ve sonra rahat, sonsuz bir uykuya dalmak!.."

Tarafsız Bir Eleştiri

20. Asır mecmuasında değerli şair Behçet Kemal Çağlar'ın "Biraz da Edebiyat" başlığı altında her hafta yazıları yayımlanıyordu. Bunlardan 1 Temmuz 1954 tarihli olanına -benim için büyük değer taşıması bakımından- burada değinmek istiyorum. Gerçek bir şair ve edip olan Behçet Kemal Çağlar, *Ruh Gurbetinde* romanım hakkında yazdığı bu yazıya, bir çerçeve içine aldığı şu satırlarla başlıyordu:

Biz bu yazımızla piyasanın ucuz takdirinden ve şöhretinden kopup gerçek sanat alanına gelmek feragatini gösteren bir yazarı selamlıyoruz.

Bu yazıdan bazı bölümler:

(...) *Kerime Nadir Hanım'ın ilk romanlarını okuduğum zaman, "İşte Halide Edip'in, Halide Nusret'in ve Şükûfe Nihal'in titiz ve değerli sanat görüşü dışında, kadınlığın marazî denilebilecek hassasiyetini yazı ödevi yazmak çabasıyla kaleme geçiren bir heveskâr daha" demiştim. Fakat yalnız bir şeyler yazmak hevesi, yalnız yazdığından kazanmak hırsı, yalnız ucuz şöhret avlamak arzusu insana hâkim olmaz da, bir insan kendi köşesinde sessiz sedasız sanat çilesini doldurmaya katlanır, gitgide sanat değerini her türlü endişenin üstünde tutmaya azmederse, günün birinde, kimsenin ummadığı, beklemediği bir güzel sonuç alabilir. Bunun en güzel delili, Kerime Nadir'in son romanı,* Ruh Gurbetinde'*dir.*

Kerime Nadir'in eski duygusal eserlerini okuyarak onu da eski Güzide Sabri'ler ve yeni bilmem kimler cinsinden bir kadın romancı sayıp her yeni eserine dudak büküp geçmek isteyenler olacaksa, onlara hulûsla[1] *haber vermek istiyorum ki, bu yeni eseriyle Kerime Nadir, Suat Derviş'lerden Halide Edip'lere tırmanan bir sanat yoluna girmiştir.*

1 Hulûsla: Halislik, doğruluk ve içtenlikle.

Bu romandaki kahraman, artık yetimlik veya kullukla, fakirlik veya veremlilikle, yuvasından olmak veya bir cinayete kurban gitmekle ağızlara sakız olmuş, beylik bir bedbaht değildir. Kendisi bir ruh gurbetindedir. Şu Haşim'in, O Belde'*sinde ve* Aks'i Sedâ'*sında olduğu gibi, başka bir iklimden kopup gelmiş de burada, eskilerin deyişiyle, mütenekkiren*[1] *yaşıyor; kıyafet değiştirmiş olarak geziyor sanki! Annesinin ve çocuğunun havasında, en yakınlarının evinde, kocasının koynunda bile ruh gurbetindedir. Süslü kafeslerde oyalanmaya bırakılmış bir sıcak iklim kuşu gibi, her zaman tedirgin, her zaman omuzları birbirine yaklaşmış, her zaman kanatları büzülmüş, ağzının tadı bozuk, hareketleri şevksiz, yaşaması angarya. Her zaman için ruh gurbetinde bir taze. İçinde her zaman o bilemediği ve göremediği ilk vatanın acısı. Kuluçka tavuk altına bir tavus yumurtası konsa ve bu tavus daha asîl ve saf bir mahlûk cinsi olarak büyüdükçe ayrılığını ve yabancılığını duyar olsa, ömrü boyunca ne kadar tedirgindir. Ya bu rastgele bir kuş değil de, bir içli insanın ta kendisi ise!.. İşte kahramanımızın ruh gurbeti!.. Yazarın bu derdi teşhis ve tahlil etmesidir ki, romana gerçek olgunluğunu ve üstün sanat değerini kazandırmıştır.*

Her sayfada bir ayrı açıdan, bir ayrı aynaya yansımış olarak, belki henüz karışık; fakat şimdiye kadar hiç ele alınmamış bir derinlik ve başkalıkta bu ruh gurbetinin bir tarafını daha gözümüzün önüne konmuş buluyoruz. Üç buutlu filmlerin belki pek usta olmayanı amma öteki filmlere göre pek başkası, pek girifti[2] *ve olgunu. Kerime Nadir'in bu son romanındaki üslup sade ve sevimli; o üç buutlu filmleri seyrederken kullanılan renkli gözlüklerin sadeliği ve tabiiliği ile bize sayfalardaki hadiseleri kabartıyor ve renklendiriyor...*

Bu satırları okuyanlara temin ediyorum: Ruh Gurbetinde, *yalnız Kerime Nadir'in değil, Türk romanının da başarılı aşamalarından biridir. Yazarını muhabbetle selamlıyor, gerçek sanat alanına hoş geldiniz diyoruz.*

---

1 Mütenekkiren: Kendini tanıtmayarak.

Zeki Müren - Franz Schubert

1954 yılının yazında Erman Film'den Bay Hürrem Erman beni aradı. Zeki Müren ile Belgin Doruk'un başrollerini bölüşecekleri bir film için, yönetmen Dr. Arşavir Alyanak bir senaryo hazırlamış. Ama bu senaryonun diyaloglarını zayıf bulmuşlar, beğenmemişler. Diyalogları benim yazmamı istiyorlarmış!..

Kararlaştırdığımız günde film ekibi, Zeki Müren de aralarında olduğu hâlde, Bostancı'ya, bana geldiler. O zamanlar Zeki Müren, şöhretinin ilk basamaklarında, gepgenç bir müzisyendi.

Dr. Alyanak'ın yazdığı senaryo, ünlü besteci Franz Schubert'in yaşam öyküsünü konu alan, *Bitmemiş Senfoni* filminden adapte edilmiş. Bu filmi üç kere görmüştüm. Türk beyazperdesine gereğince aktarılması kolay olmasa gerekti.

Zeki Müren bana, "Ben bütünüyle sizin olan bir eserde oynamak isterdim" dedi.

Hürrem Bey, "Bunu da yapacağız" diyerek bize tatlı ümitler verdi.

Çaylarımızı içerken eser üzerinde uzun uzun konuştuk. Adı *Son Beste* olacaktı. Dr. Alyanak kaleminin bütün gücüyle, büyük emek vererek bu senaryoyu hazırladığını söylüyordu. Ama diyalog kurmak ayrı ustalık isteyen bir işti!..

"Sizin kadar bunun iyisini yapacak yazar yok ülkemizde..." diyerek beni pohpohladılar. Hürrem Bey, "Hafta içinde size *Bitmemiş Senfoni*'yi bir kere daha gösterelim" dedi. "Diyalogları hatırlatması bakımından yararlı ve yardımcı olur herhalde."

Diyalogları hatırlamaktan da çok, o güzel filmi bir kez daha görmek, o nefis müziği ve Martha Eggert'in altın sesini tekrar dinleyebilmek fırsatını ele geçirmiş olmak benim için bir şans eseriydi.

Heyecanlar, neşeler ve büyük umutlarla geçen bir günün sonunda, senaryoyla baş başa kalınca beynimden vurulmuşa döndüm. Bir söz vardır: "Herkes kaşık yapabilir ama sapını

ortaya getiremez" diye. Sayın Dr. Arşavir Alyanak, bir sanat incisinden kaba bir kolye yapmıştı. Basmakalıp bir yerli film senaryosu. Evet, vitrinde pırıldayan mücevher, bir işporta malı olup çıkmıştı. Ona yeniden o asil pırıltıları vermek, o değeri kazandırmak imkân dışıydı.

Hafta içinde bir gün stüdyoda, küçük bir ekranda, *Bitmemiş Senfoni*'yi bana izlettiler. İçimden, *Zavallı Franz Schubert*! dedim. *Gel de kopyanı gör*!.."

Hürrem Bey'e senaryo hakkındaki fikrimi söylediğim zaman gösterdiği tepkiden, durumu böylece kabullendiğini ve işi çabuk bitirmek istediğini anlamıştım. Nitekim, "Senaryoyu yeniden yazdırmaya vaktin müsaadesi yok" dedi. "Siz bunun üzerinde elinizden geleni yapın, üst yanını bize bırakın!.."

Eseri çok sevdiğimden, bu müsvedde üzerinde gerçekten elimden geleni yaptım. Düşük sahneleri mümkün olduğunca kaldırdım. Diyalogları -hiç değilse- aslında olana yakın bir biçimde işlemeye çalıştım. Fakat konu parsellenmiş, taslak perçinlenmiş, ana hatlarıyla bir "demir senaryo" kurulmuştu.

Yaptığım "onarım" çok beğenildi. Hatta Hürrem Bey, ilave ettiğim birkaç küçük sahne için beni kutladı.

Bu filmin çekimi sırasında da çalışmaları yakından izlemek imkânını buldum. Artistlerle bir arada fotoğraflarımız çekildi. Çeşitli mecmualarda yayımlanan bu fotoğrafların bir kısmı da *Zeki Müren Albümü*'nde büyük boylarda sergilendi.

Özlediğim Sensin

Bu film çalışmalarının hemen ardından yine bir tefrika roman isteğiyle karşılaştım o yıl.

Son Havadis gazetesinin o zamanki sahibi rahmetli Cemil Sait Barlas'ın oğlu Mehmet Barlas bana gelerek, küçük de olsa, bir romanımı gazetelerinde yayımlamak istediklerini, son derece kibar ve nazik bir biçimde rica etti.

Sayın Mehmet Barlas'ı 1975-1976 yıllarında, televizyonda yönettiği açık oturumlarda izlerken, kendisiyle yıllar önce Maçka Palas'taki çalışma odamda, karşı karşıya çay içtiğimiz o günleri hatırlardım.

Mehmet Bey'in nazik arzusunu kıramamış, *Son Havadis* için on-on beş tefrika tutarındaki, *Özlediğim Sensin* adlı büyük hikâyemi yazmıştım.

Bu hikâye 1962 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından yayımlanan *Boş Yuva* adlı hikâye kitabımda yer aldı.

Özlediğim Sensin gazetede yayımlanmaya başladıktan sonra, bakiye ödemeyi yapmak için tekrar bana gelen Mehmet Barlas'ın, ellerini heyecanla açarak söylediği şu sözleri hiç unutamam:

"Eh, romanımız başladı Kerime Hanım. Artık okuyucu memnun, biz memnun, siz... siz de memnunsunuz değil mi?"

Bu soruya cevabım kocaman bir, "Elbette!.." oldu.

İkinci Hayat

Son Hıçkırık romanını neden yazdığımı bana pek çok soran olmuştur. "Bir *Hıçkırık* yeterliydi. Hem örneklerle de kanıtlanmıştır ki, bir eserin devamı, ilk kitabın başarı düzeyine hiçbir zaman ulaşamamıştır. Bunu yapmamalıydınız!" demişlerdir.

Bunu diyenler, *Son Hıçkırık*'ın önsözünü okumamış olsalar gerek! İnsanların büyük bir kısmı gelişigüzel eleştiriden hoşlanırlar nedense. Bir şeyin esasını doğru dürüst bilmeden fikir yürütmeye kalkarlar.

Bu gerçeği göz önünde tutarak, *Son Hıçkırık*'ı niçin yazdığımı burada bir kere daha açıklamak zorunluğunu duyuyorum. Ama yapacağım açıklamanın bir başka şekli olmadığından, o "Önsöz"den bazı satırları buraya aktarmakla yetineceğim.

(...) *Benim ilk* Hıçkırık'ımın *öyküsü çok sadeydi. Bütün değerini bakir ruhundan ve anlatıştaki samimiyetten alıyordu. Onu yazarken başka bir dünyada, bir rüya âleminde yaşamıştım sanki! Romanın kahramanları fedakârlığın, içtenliğin ve temiziçliliğin örneğiydiler. Onların ilişkileri özlü, sevgileri çıkarsızdı. Yaşadıkları iklim, yeryüzündeki iklimlerden bambaşkaydı.*

Roman bittikten sonra sudan çıkmış balığa dönmüştüm. O hayatın -hayalen de olsa- sürüp gitmesini istiyordum. Ve hayal gücüm işlemekte devam ediyor, onu alabildiğine besleyip büyütüyordu.

Bu romanı yazdığım yılın üzerinden tam on sekiz bahar geçti. Leylaklar tam on sekiz defa daha açtı. Her açışta kokularından birer parça kaybederek. Buna rağmen ben yine onları bahçemde görmek ve Nalân'ındır diye koklamak istedim. Özlediğim muhabbet ve vefa dolu sesleri -evet, hayalen de olsa- tekrar duymak istedim. O insani bağların müşfik ve tatlı kanadı altında yeniden huzur bulmak istedim. O sevilen yüzlerdeki sevdiğim tebessümlere, içimdeki acı özlemi giderecek bütün manevi değerlere bir kere daha kavuşmak istedim.

On sekiz yılın tozlandırıp donuklaştırdığı hayal avizemin son pırıl-

tıları bana rehber oldu. O aydınlık dünyanın bir eşini -hiç değilse benzerini- yaratabilmek için hayatın henüz benden tamamen alamadığı nimetlere dört elle sarılarak, uğurladığım inançlara bir veda ziyafeti çekerek, son bir kez kendimi avutmaya çalıştım. Bu tam bir başarı olmasa bile, yine bir tesellidir.

Kitabın adına bakarak Hıçkırık'ın *şöhretinden yararlanmak istediğimi sananlar da bulunabilir. Kim ne düşünürse düşünsün, ben onu sadece kendi zevkim için ve bir de Nalân'ın sevgisini benim kadar yüreğinde taşıyan okuyucu için yazdım.*

Biz onunla elele o hayali gönül ülkesinde bir mola daha veriyoruz. Şu çorak ömrün susamış ruhumuza arattığı o vahada bir kere daha dinleniyoruz (...)

Bu eserin ilhamına değindiğim bölümde de sözlerimi şöyle bitiriyorum:

(...) *Ve yeniden hayal gücümde bir kımıltı, bir uyanış belirmeye; bütün benliğimi bürüyen o tatlı iklim içinde, yeni bir hayatın... hayır, doyamamış olduğum o seçkin hayatın bir başka maketi canlanmaya başladı.*

Böylece hayal enginlerinde inleyen hıçkırıklar, hazin bir ninni gibi, beni hazlı ve rüyalı bir uykuya daldırarak, yavaşça mâveraya[1] *doğru çekip götürdü. Maddi hayatla aramda tek bağ noktası olan leylakların kokusu da artık o hayali arzın bahçelerini sarmıştı. Ve gökyüzünde yıldızlar, dilsiz bir şehrâyinle*[2] *gizli cennetlerin yolunu aydınlattılar.*

İşte ilham... On sekiz yıldan beri beklediğim ilham geliyordu. O ilham ki, sözlüklerde manası, Tanrı tarafından insan kalbine bahşedilen ilahi nurdur.

Evet, o ilahi nur iniyor, hayal gücümün sönükleşen avizesindeki ışıkları yeniden birer birer yakıyor, gözlerimin önüne esrar dolu bir ufuk seriyordu.

Sonra o ufuk daraldı; her şey sessizce ayaklarıma geldi; etrafımı bütün o sevdiğim insanlar, o sevdiğim hayat kuşattı (...)

---

1 Mâvera: Öte, öte yan.

2 Şehrâyin: Donanma.

Evet, *Son Hıçkırık*'ı işte böylesine bir duygusallık içinde 1955 yılının yazında, Bostancı'daki o cennet villamda kaleme almıştım. Bu eser, romantizmin orijinal bir örneği, baştan sona bir hayal ürünü, daha doğrusu bir semboldü. Katı gerçekçiler için bir anlamı olmayabilirdi. Ama onlara ne hayal gücünün mucizelerini ne de bir insan ruhunda olup biten her şeyi derinine anlatmaya yine de imkân yoktur kanısındayım.

Roman biter bitmez Cevat Fehmi Başkut'a telefon ederek, onu *Cumhuriyet*'te yayımlamak isteyip istemediklerini sordum. Büyük bir memnunlukla, derhâl romanı aldıracaklarını söyledi.

Onu kendim götürdüm gazeteye. Cevat Fehmi Bey, ressam Münif Fehim Bey'i de çağırtmış. Reklamların kompozisyonlarını saptamak için bizi baş başa bıraktı.

Cumhuriyet'in *Son Hıçkırık*'a ödediği para, o zamana kadar Bâb-ı Âli'de hiçbir roman yazarına ödenmemiştir.

Bu romanı yazdığıma hiçbir zaman pişman olmadım. Yalnız, sonradan filmcilerin eline düşürmekteki hatamdan ötürü büyük üzüntü duyarım. Bu hazin öyküyü de sırası gelince anlatacağım.

Şansın İpek Kapıları

"Yeni bir şey hazırlıyor musunuz?" diye soranlara cevabım şu olur: "Tezgâhta her zaman bir tane bulunur!"

Gerçekten, biten bir romanın ardından, genellikle kısa bir aralıktan sonra bir yenisine başlarım. İki romanı birden yazabilen bir romancı değilim. Bir yazarın birden fazla eserde aynı zamanda nasıl konsantre olabildiğini de anlayamam. Hatta iki hikâyeyi bile aynı zamanda yazamam. Bu nedenle tamamlanmamış hiçbir eserim yoktur. Tanrı'dan en büyük dileğim, bir gün sağlıksızlığımın ya da ecelin herhangi bir eserimi yarım bıraktırmaktan beni korumasıdır.

Bu sıkı ve sürekli çalışmalarım arasında kendime ayıracak -bir soluk aldıracak nitelikte- zamanlarım da oluyordu tabii. Ama özel yaşantımda yine de en büyük yeri tutan, edebiyatçılarla yaptığımız toplantılar ve birlikte yediğimiz yemekler olmuştur.

Bunların en unutulmaz olanları, yayıncım Garbis Fikri Bey'in evinde kutlanan yılbaşı geceleridir. O sofralarda ben, başta rahmetli Reşat Nuri Güntekin ve ailesi olmak üzere, birçok seçkin insanla yıllarca en güzel sohbetleri idrak etmek şansını elde ettim. Bundan başka, Park Otel, Kervansaray, Kordon Blö, Taksim Belediye Gazinosu gibi, İstanbul'un seçkin lokallerinde; Yahya Kemallerin, Faruk Nafiz'lerin, Behçet Kemallerin, Necdet Evliyagiller'in şiirleriyle, nükteleriyle renk kattıkları sofralarda bulundum.

Bu arada, edebiyat ve sanat dünyamızın yine seçkin kişilerinden birçoğunu, zaman zaman kendi soframda ağırlamak zevki de büyük bir mutluluk tattırmıştır bana. Evet, edebiyat dünyası bana en büyük bir şansın ipek kapılarını açmıştır.

Bir süre sonra tanıştığım ve değerli dostluğunu kazandığım üstad Selim Sırrı Tarcan'dan da biraz söz etmek istiyorum burada.

Selim Sırrı Bey, İstanbul Radyosu'ndaki konuşmalarıyla bizi ailece âdeta büyülemişti bir zamanlar. Onunla yakından tanışabilmeyi ummak bile bana uzak bir hayal gibi görünürdü nedense.

1948 yılının sonbaharında bir gün, apartman komşularımızdan birini ziyaretten dönen annem bana, "Ah kızım! demişti. Öyle bir fırsat kaçırdın ki! Selim Sırrı Bey oradaydı."

Birden çok üzüldüğümü görünce de hemen eklemişti, "Üzülme, yarın için söz verdi, buraya, bize gelecek. Kendisini çaya davet ettim."

Kulaklarıma inanamamıştım. Büyük insanlara özgü bu alçakgönüllülük karşısında nasıl bir şükran ve heyecanla dolup taştığımı anlatamam.

Gerçekten ertesi gün Selim Sırrı Tarcan bize çaya geldi. Yetmişi aşkın yaşına rağmen, o bembeyaz saçlı başı dimdik, mavi gözleri ışıl ışıl ve gepgençti.

Bana ilk sözü şu oldu:

"Sizin adınıza ilk dikkatimi çeken, Nurullah Ataç'ın bir yazısı olmuştur. Ataç bu yazısında sizden söz ederken: 'Bu genç istidade dikkat! Onda yarının büyük yazarını görüyorum..' diyordu. Çok titiz bir eleştirmen olan hocanın parmakla gösterdiği bu genç hanım yazarımız kimdir acaba? demiştim o gün. İşte o gün bugündür sizi hatırımdan çıkarmadım."

Üstad konuşurken, tatlı bir ırmak gibi sesi içinize akardı. Kafa ile beden eğitimini en güzel biçimde birleştirmesini bilmiş, gerçekten büyük bir insandı Selim Sırrı Tarcan. Ne yazık ki, ömrünün son faslında tanıştık. Oysa kendisinden daha ne çok akıl alabilirdim!..

Şimdi de 1953 yılına küçük bir dönüş yapacağım. Sözü bir üstattan diğerine aktarırken, bu dönüş zorunluğu çerçevesinde, yılların sırasını izlemeye çalışıyorum.

Bir gün bana elden bir mektup geldi. Zarfı açınca içinden rahmetli Ord. Prof. Mustafa Şekip Tunç'un kartviziti çıktı. Eşi, sayın Râna Tunç şu satırları yazmıştı kartın arkasına:

Resim ve edebiyat âşığı, bu size komşu aile, iki kişilik kadrosuyla ziyaretinize gelmek arzusundadır. Manevi bir yakınlığa dayandırabileceğiniz bu isteği yerine getirmek için, -sizin namınıza- en uygun zamanı bildirirseniz, memnun kalacaklardır.

Râna Tunç-31/1/1953

Bu gönül okşayıcı yakın ilgi beni gerçekten son derece memnun etti. Hemen cevap göndererek o gün kendilerini beklediğimi bildirdim.

Resim ve edebiyat âşığı sayın Ord. Prof. ile genç eşi biraz sonra Maçka Palas'taki evime geldiler. Gösterdikleri bu samimi tevazu karşısında doğrusu ezilmiştim. Bana verdikleri onurdan ötürü yürekten teşekkür ettim kendilerine.

Hoca, yalnız ilmiyle değil, sanatıyla da kemalin doruğuna varmış, dört dörtlük bir olgunluğun adamıydı. Eşi Râna Hanım evvelce öğrencisiymiş. Bir aşk izdivacı yapmışlar. Çok mutlu görünüyorlardı. Her şeyden ziyade birbirleriyle çok iyi anlaşan bir çift tablosu çizmekteydiler.

O gün sanat ve edebiyat üzerine ilginç bir sohbet yaptık. Hocanın, âdeta ders niteliği taşıyan değerli sözlerini, benim kadar (hâlâ hocası karşısında bir öğrenci gibi) saygılı ve nazik bir tutum içindeki güler yüzlü eşi de zevkle ve gururla dinledi. Yazılarımı sürekli okuduklarını fakat yaptığım resimleri hiç görmediklerini söylüyorlardı.

Ben, amatörce çalıştığımı anlattım. Üstad tablolarımı birer birer incelerken, son derece zekice nükteler yaptı. Ve beni evlerindeki kendi daimi sergisini görmeye davet etti.

Kısa süre sonra sayın Tunçları evlerinde ziyaret ederek bu güzel sergiyi gördüm.

Hayatın güzelliklerini -kuşkusuz- en iyi görebilen ama o güzellikleri kendi gördükleri gibi göstermeye çalışan kişiler olarak sanatçıların bir çeşit tekelcilik yaptıkları söylenemez mi?.. Sanırım ki, hayır! Zira sanatçının kendi yeteneğine bağlı olarak seçtiği dal, izleyebileceği tek yoldur. O, kendine özgü bir yorumun ağına düşmüş, kendi kendinin tutsağı olan bir kişidir sadece.

Evet, şüphe yok ki, yazarın kaleminde ve ressamın fırçasında çatlayan sanat nüvesinden yalnızca o nüvenin türünden bir çiçek açar.

Sayın Ord. Prof. Mustafa Şekip Tunç da bu gerçeği çok iyi biliyordu muhakkak! Nitekim, değişik tarz ve türde resim yapan iki kişi olduğumuz hâlde, sanat konusunda en küçük bir tartışmamız olmadı. Ölümünden sonra da sayın eşiyle dostluğumuz uzun yıllar devam etti.

Azat Edilen Kuş

Güzel bir konu yakalamıştım. Bu konu kafamın içinde öylesine canlı ve renkli motiflerle beslenip büyüyordu ki, anlatmak istediklerimi yazmaya kalem yetişemiyordu.

Bir romanın altına imzamı atmadan onu ailemden birine, özellikle kız kardeşim Vecihe'ye okumak alışkanlığım baştan beri benim için şaşmaz bir ilke hâlindeydi. Bir okuyucu olarak eserim hakkında önce onun izlenimini öğrenmek yararlı oluyordu zira. Ama bu yararın yanında, giderek bir de üzüntü doğurur olmuştu bu iş.

Evet, evdeki günlük uğraşlar arasında, her yanı alan talan eden iki afacan erkek çocuk da biz iki kardeşin baş başa vererek bir yazıyı salim kafayla gözden geçirebilmesine zaman ve imkân bırakmıyordu artık. Bu nedenle, elimde müsveddelerimle çok zaman evin içinde Vecihe'nin peşinde dolaşmak, hatta yazılarımı ona ayakta okumak zorunda kalıyordum.

İşte *Esir Kuş* da bu koşullar altında tamamlanmış bulunuyordu. Onun altına imzamı Bostancı'daki çalışma masamda atmış ve *Cumhuriyet* gazetesini aramak üzere telefona sarılmıştım.

Fakat Cevat Fehmi Bey bir yurtdışı gezisine çıkıyormuş. Benden özür dileyerek kendisine vekalet edecek arkadaşlarla görüşmemi önerdi. Bu durum olumsuz bir işaretti! Nitekim, yazı işlerinden bana şu eski plak dinletildi: Sırada birkaç eser varmış. Cevat Fehmi Bey seyahatten dönsünmüş de hele...

Bu defa telefonu *Milliyet*'e açtım. Bu gazeteden yıllar önce gördüğüm yakın ilgiyi unutmamıştım. Vakıa Ali Naci Karacan artık hayatta değildi. Ama oğlu Ercüment Karacan babasından devraldığı mirası, onun idealine uygun bir biçimde büyütüp yaşatmak yolunda emin adımlarla ilerliyordu.

Ercüment Bey yazlıktaki evlerindeymiş. Gazeteden telefon numarasını alarak kendisini orada aradım. Plajdan geldi telefona. Ve yeni bir romanım bulunduğuna dair kendisine verdiğim haberi büyük bir memnunlukla karşıladı.

Ertesi gün gazetede görüştük. Fakat burada da beni bir düş kırıklığı bekliyordu. Sayın Ercüment Karacan'ın dediğine göre, gazete hâlâ büyük borçlarından tamamen kurtulamadığından, zorunlu olarak bütçe kısıtlaması uygulanıyormuş!..

"Evet, *Pervane* gerçekten bize uğur getirmişti. Bir romanınızı daha *Milliyet*'de yayımlamak isteriz" diye söze girdi.

Ama iş telif hakkı bahsine gelince; değil *Cumhuriyet*'in ödediği, hatta iki yıl evvel babasının *Pervane*'ye verdiği rakamın bile bugün söz konusu olamayacağını bildirdi. Hem de taksite bağlanacaktı ödemeler. Bundan başka:

"Romanı okuyacağız, beğenirsek basacağız!" diyerek bir de şart ileri sürdü.

Oysa, (ilk amatörlük dönemindeki bir iki eserim dışında) o güne kadar hiçbir gazete, yazılarımı almadan önce onları incelemek şartını koşmamıştı bana. Bu arada bir sorun daha vardı: Yine o güne kadar -bir hata da olsa- romanlarımı elyazısıyla ve tek müsvedde olarak yazmaya devam etmiştim. Ercüment Bey bunu da kabul etmiyor; romanın daktilo edilmesini istiyordu.

Biz, Ercüment Karacan'la bu sorunları tartışırken, odaya giren zayıf bir genç, geçip bir koltuğa oturdu. Hava çok sıcak olduğundan sırtında beyaz ve kısa kollu gömlek, ayaklarında da bej sandaletler vardı. Hiç söze karışmadan dikkatle konuşmamızı izlemeye koyuldu orada. Bu genç, *Milliyet*'in uzun yıllar genel yayın müdürü ve başyazarı olan ve 1 Şubat 1979 tarihinde anarşistler tarafından hunharca öldürülen büyük Türk gazetecisi Abdi İpekçi'ydi.

Konuşmamız biraz uzadı. Bostancı'da yaptırdığım villanın bir miktar borç kalıntısı vardı ki, gazeteden alacağım parayla bu borcu kapatamamak beni düşündürüyordu.

Kararsız ve sıkkın hâlimi gören Ercüment Bey, "Tabii siz haksızlık etmek istemeyiz" dedi. "Düşünün, kararınızı sonra bildirin."

Böylece gazeteden ayrıldım.

O akşam ve ertesi gün hep düşündüm durdum. Beni kararsızlığa iten bir neden de, koca romanın kopyasıydı. Zira bu külfet ve zaman kaybından sonra eserin gazete tarafından beğenilmeyip reddedilmesi de vardı hesapta.

Düşündükçe cesaretim iyice kırılmıştı. Çaresiz, başka bir gazeteye başvurmam gerekiyordu.

Hürriyet'de Haldun Simavi Bey'i aradım. Babasıyla olan eski dostluğumuzu bilen genç Haldun Simavi, büyük bir içtenlikle ve istekle -hiçbir koşul ileri sürmeksizin- romanımı gazetede yayımlamaya hazır olduklarını bildirdi.

Ertesi gün, *Esir Kuşu*'u *Hürriyet*'e götürdüm. Haldun Bey, *Milliyet*'in takdir ettiği telif hakkının tam bir kat fazlası tutarında bir çek imzaladı hemen. *Esir Kuş*'un azat kâğıdıydı bu. Çantamda bu çekle, kendim de azat olmuş bir kuş gibi, sevinçten uçarak Bâb-ı Âli yokuşundan indim.

Tekrar Beyazperde

Erman Kardeşler kurumunun müdürü olan Necil Ozon bu firmadan ayrılmış, 1956 yılında Ozon Film'i kurmuştu. İlk eser olarak da benim *Funda*'yı beyazperdeye aktarmak istiyordu.

Görüşmelerimizde zarif ve güzel eşi Şahika Hanım da bulundu. Senaryoyu benim yazmam şartıyla anlaştık.

Funda'nın senaryosunu yazmam, serin bir pınardan kana kana su içmek kadar zevkli bir çalışma oldu benim için. Bu senaryo çok beğenildi. Filmi rejisör Nişan Hançer yönetecekti. Yalnız, nedense, hazırlıklar uzadı ve ben -çok istediğim hâldeçekim çalışmalarında hiç bulunamadım.

Baş oyuncular Muhterem Nur, Kenan Pars ve Ahmet Mekin' di. Filmin müziğini Sâdi Işılay yapmış, şarkılarını Mefharet Yıldırım okumuştu.

Sadece bir dublaj çalışmasında bulunabildiğim *Funda* filmi gerçekten çok akıcı, temiz, pırıl pırıl bir yerli yapım olmuştu. Bu başarısında, eserin aslına sadık kalmada gösterilen özen de sanırım büyük etken olmuştur. Güçlü kadrosu ve kusursuz bir ekip çalışması bu sevilen romanın hiç yadırgatmadan ve aksatmadan beyazperdeye aktarılmasını sağlamış oldu.

Çeşitli Girişimler

Ben o tarihlerde Türk Alman Dostluk Cemiyeti'ne üyeydim. Kurum yöneticilerinden bir aile dostunun ısrarı üzerine kabul etmiştim bu üyeliği. Cemiyetin Beyoğlu'ndaki lokalinde, belirli günlerde yapılan toplantılara katılıyordum. Bâb-ı Âli'den tanıdığım hiç kimse yoktu burada. Genellikle beni ilgilendirmeyen konular üzerinde tartışan ya da havadan sudan konuşan yabancılar arasında saatlerce bomboş oturmaktan hoşlanmıyordum hiç! Ama cemiyetin düzenlediği gezilere katılmakla İstanbul'un müzelerini, saraylarını ve daha birçok tarihî yerlerini toplu hâlde gezmek imkânı bulabildiğim için memnundum.

O yılın sonlarına doğru sayın İffet Halim Oruz'un girişimiyle kurulması tasarlanan bir şirkete üye olmam için de ısrarlı öneriler aldım. Bu şirketin adı, Kadın ve Çocuk Yayınları Limitet Şirketi'ydi. Ana amacı, yayın organlarını geliştirerek dış ülkelerle kültür ve sanat alışverişleri yapmaktı.

Kolektif çalışmak benim tabiatıma aykırı olduğundan, daha ilk toplantıda bu üyelikten affımı diledim. Toplantı Park Otel'de beş çayı olarak düzenlenmişti. Orada İffet Halim Oruz'dan başka, Halide Nusret Zorlutuna, Hasene Ilgaz, Nazlı Tılabar gibi daha birçok değerli Türk hanımı vardı. Hepsiyle yakından tanışmak beni gerçekten memnun etmişti. Ancak ben -vereceğim aidat dışında- bu şirkete gereğince yararlı olamazdım. Gerçekten bu tür faaliyetlerin insanı değildim.

O gün hanımlardan bana sitem edenler oldu.

"Sizi eserlerinizden çok iyi tanıyoruz. Ama kendiniz neredesiniz?!.."

Şirkete katılmam için edilen ısrarlara karşı koyarsam hanımların kırılacaklarını anlamıştım. Üye olarak bir süre toplantıları izlemeyi kabul ettim.

Bu şirket kurucuları çeşitli toplantılar yaptılar. Aylarca süren çalışmalarda, ana sermayeyi büyük boyutlara ulaştıracak bir yığın tasarı görüşüldü. Sonra yavaş yavaş üyelerin bir kısmı çekildi. Hatta, diz boyu karlı bir günde Türkhol salonunda yapılması kararlaşan bir toplantıya sayın İffet Halim Oruz'la benden başka hiç kimse gelmemişti.

Sonuç olarak ben esas sermayedarlar arasına katılmadım. On yıl kadar faaliyetini sürdüren bu şirket, bütün gayretlere rağmen, içe gitmiş; sonunda sayın İffet Halim Oruz, -açığını kendisi kapatmak suretiyle- onu 14 Haziran 1965 tarihinde "Kadın Yayınları" arasına almıştı.

Roman İçinde Roman

1957 yılında *Akşam* gazetesi büyük bir atılıma hazırlanıyordu. Türkiye'nin en eski gazetelerinden biri olan *Akşam*'ı Kâzım Şinasi Dersan'dan satın almış olan Mâlik Yolaç, onu üstün bir kalite düzeyine kavuşturabilmek için her türlü fedakârlığı göze almış bulunmaktaydı.

Gazetenin yazı işleri müdürü Hıfzı Topuz beni telefonla arayarak acele bir tefrika romanı istedi.

Ismarlama roman yazmamaya artık kesinlikle kararlıydım. Bu nedenle, elimde yazılmış hazır roman bulunmadığını söyleyerek, Hıfzı Bey'in isteğini olumsuz karşıladım.

Hıfzı Topuz tekrar telefon etti. Özellikle Mâlik Bey'in ricalarını bana ileterek dileklerini ısrarla tekrarladı. Yeni bir roman hazırlamam için bana yeterince süre tanıyabileceklerdi. Ve ne istersem vereceklerdi bu roman için.

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Birden, -net ve peşin ödenmesi şartıyla- öyle bir rakam attım ki ortaya, böyle bir isteği hiçbir gazete asla kabul edemezdi.

Fakat ertesi gün Hıfzı Topuz tekrar aradı ve teklifimi kabul ettiklerini bildirdi.

İşte şafak atmıştı! Gerçekten elimde hazır bir roman yoktu. Mevsim bahar olduğundan Bostancı'ya, yazlığa geçmek hazırlıkları içindeydik. Bir alay iş arasında bu romanı nasıl yazabilecektim? Gazetenin hamlesi haziran ayı içinde gerçekleşeceğinden, şunun şurasında en çok iki-üç aylık bir zaman vardı.

Bütün gece uykum kaçtı. Ertesi gün her işi bir yana bırakıp yazı masamın başına geçtim. *Aydabir* tarafından gadre uğramış olan şu zavallı küçük romanımı hatırlamıştım. Bu roman, o mecmuanın sayılarıyla forma forma dağılmış, kaybolup gitmişti.

İlham perisi bu eseri yeniden değerlendirmem yolunda bana yardımcı oldu. O dağılmış formaları yepyeni bir konunun çerçevesi içine yerleştirecektim. Bir yandan roman kahramanının kendi

hayatını, bir yandan da onun yazdığı romanı (Kalp Uyumaz'ı) okuyacaktık. Yani bir "roman içinde roman" olacaktı bu.

İşte *Kırık Hayat* böylece meydana geldi. İki ayrı konunun birbirini izleyen akışı esere orijinallik kazandırdı. Tam üç ayda tamamlandı roman. Doğrudan doğruya makinede yazdığım için kopya derdi de olmadı.

Bu arada gazete büyük bir reklam kampanyasına girişmişti. Yazı ailesinde tanınmış isimler yer alıyordu. Şevket Rado, Çetin Altan, Vâlâ Nurettin, Müşerref Hekimoğlu, Cemal Refik, Ferruh Doğan ve daha birçok seçkin imza.

Bu hazırlıklar arasında Bostancı'ya geçmiş olduğumuzdan, benimle röportaj yapmaya gelen Meftun Olgaç'la çiçeklerin coştuğu bahçemde konuştuk. Birçok fotoğraf da çekildi. Gazetenin 4 Haziran 1957 tarihli sayısında çıkan bu röportaj ve fotoğraflar, romanın reklamlarıyla birlikte, baş sayfanın büyük bir kısmını kaplamıştı.

Yine o günlerde yazı ailesinden bir grup yazar, gazete tarafından İstanbul Radyoevi'ne davet edildik. Yapılacak büyük hamledeki katkılarımız hakkında orada hepimiz ayrı ayrı konuşmalar yaptık. Banda alınan bu konuşmalar daha sonra radyolarda yayınlandı. Ve *Kırık Hayat*, *Akşam* gazetesinin atılımını başlattığı 8 Haziran 1957 tarihinde yayıma girdi.

Yine Roman İçinde Roman

Beni bunaltan bu sıkı çalışmadan sonra kendime güzel bir tatil vermek istedim. Bostancı'daki villamda yaşamak da bunun için yeterliydi zaten.

Çocuklarla beraber sabahları denize gidiyorduk. Öğlen sonlarında, Kayışdağı'ndan kekik kokuları getiren meltemlerin esiştiği o saf hava içinde dinlenmek... Verandalarda içilen sabah ve akşam çayları, yenen yemekler... Geceleri yıldızların altında ya da mehtapta, bahçelerden yükselen şebboy ve hanımeli kokuları içinde aile sohbetleri... Uzakta, geçen trenin altın kordonu... Ve Marmara'da pırıl pırıl adalar. Bugün, *o günler bir rüya mıydı acaba?* diye düşünürüm. Benim için öylesine güzel ve mutlu bir yaşamı idrak etmiş olmak gerçekten büyük bir şans, bir Tanrı bağışıydı kuşkusuz.

Ama her şeyin bir sonu vardır. Yaz bitti. Kayışdağı'ndan kopan güz rüzgârları, önümüzdeki toprak yoldan toz bulutlarını kaldırmaya, kuruyan yaprakları savurmaya başladı. Biz de Maçka'ya göç hazırlıklarına giriştik.

İşte bu sıralarda, yayıncımın aracılığıyla *Yeni Gazete* benden bir roman istiyordu. Bu gazetenin sahibi de Halil Lütfü Dördüncü'ydü. *Tan* gazetesinden Yalman'lar ayrıldıktan ve Tan Matbaası bir öğrenci gösterisinde yıkıldıktan sonra Halil Lütfü Bey, *Tan*'ı uzun süre tek başına yayımlamış ve 1956 yılında kapatmıştı. Şimdi *Yeni Gazete*'yi çıkarıyordu.

Yayıncım, "Halil Lütfü Bey sizden mutlak bir görüşme rica ediyor" dedi. "Kendisine kırgın olduğunuzu biliyor. Ama gazetesinin durumu pek parlak değil! Siz onun son ümidisiniz!"

Ben kin tutmayan bir insanımdır. Hem Halil Lütfü Bey, bana çok şey öğretmişti Bâb-ı Âli piyasasında. Bu bakımdan ödeşmiş sayılırdık.

Görüşmeyi yaptık. Tatlı dili, güler yüzüyle beni kandırdı sonunda. Ona şöyle dedim:

"20. *Asır* mecmuasında bir süre önce yayımlanmış olan *Haydutlar Hanındaki Kadın*'ın ikinci bölümünü yazmayı düşünüyordum. Eğer onu basmayı kabul ederseniz..."

"Hayhay!" diye sözümü kesti. "Hatta bu romanı bütünüyle yeni baştan yayımlarız..."

Telif hakkı hususunda terlediğini görünce, ona hiçbir şey hatırlatmadan, verebileceği miktarı kabul ettim.

Bu, "roman içinde roman"ım da *Yeni Gazete*'de *Dehşet Gecesi*, adıyla tefrika edildi. Bana evvelce, *Haydutlar Hanındaki Kadın*'ı yazdırmış olan "ilham perisi" ya da "şeytan" yine tepeme dikilmiş, o korkunç olaylar dizisini kalemime dolamak suretiyle (diğer eserlerimin türünden tamamen ayrılan) bu dehşet romanının ikinci bölümünü de yazdırmıştı.

Yayının sona ermesi ve kitap baskısı 1958 yılını buldu.

Sahneden Dönen Eser

Bir romandan tiyatro oyunu ya da senaryo yazılır da, bir senaryodan ya da tiyatro oyunundan roman yazılamaz mı?.. Yazılabilir elbette!.. İşte ben, aynı yıl içinde haftalık *Tatil* gazetesinde yayımlanan, *Müjde* adlı küçük romanımı, evvelce yazdığım bir tiyatro oyunundan romanlaştırdım. Ama her şeyi sırasıyla anlatmam gerek!

Erman Film tarafından 1953 yılında beyazperdeye aktarılan ve büyük başarı sağlayan *Hıçkırık* filminin ardından Hürrem Erman benden bu eserin devamını istemişti. Ben o sıralarda *Son Hıçkırık*'ı yazıyordum. Fakat roman bitip yayımlandıktan sonra Hürrem Bey ondan film yapmayı göze alamadı. Bana o zaman şöyle dedi:

"Sembolik eserleri filme almak çok zordur. Bizim teknik imkânlarımız buna elvermez. Siz, bize *Hıçkırık*'ın devamı olacak bir konu verin yeter. Bu bir hikâye de olabilir."

Bu cevaba üzülmedim dersem yalan olur. Ama Franz Schubert'i Zeki Müren kimliğine sokan o gülünç senaryoyu benimseyebilen bir zihniyetin insanlarına bu ince sorunu anlatmak mümkün değildi.

Yıllar önce yazdığım, *Hıçkırık*'ın piyesi aklıma geldi. Bu piyesin de bir hikâyesi vardır. Onu da şuraya iliştirmeden sözümü sürdüremem.

Evet, *Hıçkırık* romanımdan bir tiyatro oyunu yazmış ve Şehir Tiyatrosu'na göndermiştim bir vakitler. Çok geçmeden de Müdüriyet'ten bir davet mektubu almıştım. Tepebaşı'ndaki Dram Tiyatrosu'nun kütüphanesinde bu eser hakkında bir görüşme yapmak isteniyordu benimle.

Kütüphanede kendisiyle görüştüğüm Müsahipzâde Celâl Bey, "Biz eserinizi çok beğendik ama son sözü daima Ertuğrul Muhsin Bey söyler; kendisiyle görüşmeniz lazım!" dedi.

Beni nazik bir şekilde karşılayan Ertuğrul Muhsin Bey'se, doğrudan doğruya oyuncu kadrosundan söz etti.

"Bu piyeste kimi oynatalım?" diye sordu.

"Cahide Sonku başrol için yaratılmış!" dedim. (O zamanlar Cahide Sonku sahnede altın çağını yaşıyordu.)

Sayın Muhsin Ertuğrul elini bana doğru uzatarak serçe parmağını gösterdi.

"Bir parmağın varolması bütün bir el demek değildir."

İşi anlamıştım. Yine de, "Çok güçlü sanatçılarımız var ama" diye direndim.

"Biz tiyatrocuyuz, siz romancı" diyerek güldü Muhsin Bey. "Bu eseriniz duygusal bir öykü olarak çok güzel ama sahne tekniğinden yoksun. Onu sahnelemeye kalkmak hata olur. Bu hataya düşecek olsak, emin olun ki, siz de beğenmezdiniz eserinizi. Çok üzülürdünüz."

Piyesi çantama koyup tiyatrodan çıktım. Çıkış o çıkış. Bir daha tiyatro oyunu yazmadım. (Daha evvel, 1946 yılında Ankara Radyosu Müdürü Hikmet Münir Ebcioğlu ısrarla benden radyofonik piyesler yazmamı istemişti. Fakat bunu da -çeşitli nedenlerle- yazmam kısmet olmamıştı.)

İşte kitaplığımın bir köşesinde bu *Hıçkırık* piyesi olduğu gibi duruyordu. Onu kaleme alırken, romanda çok kısa geçilen "Handan" bölümünü birtakım ilavelerle genişletmiş, gayet canlı bir biçimde yeni baştan işlemiştim. Ama Müsahipzâde Celâl Bey piyesin bu son bölümünü hemen çıkarttırmıştı bana. Zaten bu bölüm filme de alınmamıştı.

Böylece, başlı başına bir öyküyü içeren "Handan" faslı, yani Hürrem Bey'in benden istediği eser işte hazırdı. Onu seneryolaştırmak işten bile değildi. Gel gör ki, Hürrem Bey işin arkasını bıaktı. Ben de kendi yazılarıma dalıp onu unuttum.

Yıllar sonra, kitaplığımda bir servet olarak yatan bu "Handan"ı romanlaştırmak fikri, ölmüş bir sevgiliyi diriltmek kadar beni sevindirmişti. Onu hemen ele alarak işe koyuldum. Zaten sahne sahne yazılmış olan eser son derece zevkli ve hızlı bir tempoyla tam on günde tamamlandı.

Romanlaşan Anılar

Evet, *Tatil* gazetesinde yayımlanan *Müjde* adlı minik eserimi böylece nasıl yazdığımı anlattıktan sonra, onu neden böyle önemle söz konusu ettiğimi de anlatayım.

Bu küçük eser, her şeye rağmen, sağlam bir temele oturtulamamıştı. Bir bütünden koparılmış bir parçaydı zira. O bütüne can veren ana uzuvdan ayrılmıştı. Onu yine can damarına bağlayacak bir bedene muhtaçtı. Ancak bu şekilde gerçek dramatik kimliğini bulabilir ve tam anlamıyla bir roman olabilirdi.

Bu gerçeği göz önünde tutarak, *Müjde*'nin baş tarafını (ilk bölümünü) oluşturacak konuyu araştırırken, düşüncelerim taa çocukluğuma kadar uzandı ve aradığım o konu, geçmişin sisleri arasından bir güneş gibi doğdu; motifler en parlak renkleriyle, sekiz yaşındayken yaşadığım bir dönemin anıları arasına serpiliverdi. Mahzende yıllanmış bir şarabın sarhoşluğunu duyarcasına, kalemi bu anıların tortusuna banıp *Aşk Bekliyor*'u yazmaya başladım.

Aslında yerel imajlarını ve küçük bir bölümünü romana aldığım çocukluk anımı, bu kitaba gerçek çehresiyle geçirmek istiyorum. Belki önemsiz şeyler. Ama bir insanın hayatı idrak noktası olarak kayda değer sanıyorum.

1925 yılında, babamın Balya Karaaydın Maden Şirketi'ndeki geçici görevi nedeniyle, bu maden sitesinde bulunuyorduk. Bu site, Balıkesir'e bağlı Balya ilçesinden birkaç kilometre uzaklıktaydı.

Mevsim yazdı. Merkezde boş ev bulamamış, madene bir çeyrek saatlik toprak yolu olan eski rafineri bölgesinde küçük bir eve yerleşmiştik. Önümüzden her gün köylüler gelip geçiyorlardı.

Bu hemen hemen bir köy hayatıydı. Annem ile babam -kendilerine göre nedenlerle- pek memnun görünmüyorlardı ama biz çocuklar, -dört yaşındaki kız kardeşim Vecihe ile ben- hayatımızdan pek memnunduk. Komşu çocuklarından

arkadaşlar bulmuştuk. Aşağı dereye iniyor, balık tutuyor, eski rafineri çevresindeki tepeciklerden kayıyor, daha türlü yaramazlık yapıyorduk.

Bir sabah erkenden uyandım. Nasıl bir duygunun dürtüsüyle olduğunu hatırlayamıyorum, sessizce evden çıktım. Güneş henüz doğmamıştı. Tepelerin üzerinde hafif bir kızıllık vardı, o kadar.

O tepelere doğru yürüdüm. Daha hayat başlamamış, kuşlar bile uyanmamıştı. Her yer ıssız, yollar bomboştu.

İlk tepeciğe varınca, şafağın aydınlığı, arka tepeciklere çekildi. Bunlar, curuflardan, yani erimiş maden artıklarının kalıntılarından oluşmuş tepeciklerdi.

Curufların nasıl döküldüğünü şöyle hatırlıyorum: Rafineride eritilen madenin tortusu, tekerlekli büyük kazanlarla uzakça bir yere dökülmek üzere götürülürdü. Bu kazanları genellikle iki öküz çekerdi.

Bunun seyri geceleri pek hoştu. Bahçemizde otururken, karşıda tepeye doğru ağır ağır ilerleyen bir kızıllık görürdük. Sanki periler, kocaman bir mangal ateş taşırlardı. Derken kızıllık bir yerde duraklar ve birden "ak-ateş" hâlindeki ergin curuf yamaçtan aşağı boşalırdı.

Karanlıklar içinde muazzam bir havai fişek gibi ışıklar saçılırdı çevreye. Sanki küçük bir yanardağ ateş püskürmeye başlardı orada. Ergin curuf simsiyah dağın yamaçlarında küçük lavlar oluşturarak akardı. Bunlar tabii kısa ömürlüydü. Ateş yavaş yavaş kararır, kızıllık az sonra kaybolurdu. Ve ergin maden posası soğuduktan sonra taş hâlini alırdı. Böylece tepecikler giderek büyür, büyür ve bodur sıra dağlar oluştururdu.

İşte ben o sabah, çıktığım o tepeden hayalen o pınara kadar, oradan da daha ötelere doğru uzanıp gittim. Orada, o alaca şafak içinde, o hayal sabahının bana fısıldadığı efsanelere daldım.

Beni o saatte yatağımdan kaldıran ve oraya iten nasıl bir içgüdüydü? Gerçekten bilmiyorum. Yoksa, bir gün olup bana edebiyat âleminin sihirli kapılarını açacak ilhamların müjdesini getiren ilk simgelerden biri miydi bu?..

Orada bir hayalet gibi oturup kaldım; günün yavaş yavaş ağarışını seyrettim. Yıldızlar tamamen soldu, güneş doğdu; yerdeki maden kırıntıları birer kıvılcım gibi parlamaya başladı.

Karşıdaki evlerin birer birer kapıları açılıyordu. Ve ben hâlâ eve dönmeyi düşünmüyordum.

Birisi adımı çağırınca kalktım. Bu, bir maden teknisyeni olan komşumuzun genç hanımıydı.

"Orada ne yapıyorsun kızım?" diye bana seslendi.

"Hiç!" dedim.

"Bize gel de sana taze incir vereyim."

Sabahleyin aç karnına taze incir!.. Ben o gün bugün aç karnına ağzıma incir koymadım. Kadıncağızın bana ikram ettiği balları akan incirler gerçekten pek nefisti. Ama bu ziyafet beni günlerce yatağa seren, boynumu kiraz çöpüne çeviren bir barsak afetiyle sonuçlandı. Bu acı ders de bana, sabah karanlığında evden habersiz çıkıp ev halkını teleşa düşürmenin güzel bir cezası oldu.

İşte 1959 yılında kaleme aldığım, *Aşk Bekliyor* romanıma, bu anımdan esinlenerek girmiştim.

Çocukluk Neredesin?

Çocukluğumda hatırı sayılır yaramazlardandım. Hatta, yaramazlık "mucidi"ydim. Evet, hiç kimsenin aklına, hayaline gelmez yaramazlıklar icat ederdim.

Yine Balya Maden'inde, o küçük evimizdeki yaşantımın parçası olan bir çocukluk anım vardır ki, söz bu vadiye girmişken ve yaramazlıktan açılmışken onu da burada anlatmam yerinde olur.

Evimizin çevresinde oynarken, küçük kardeşimi gözetmek her zaman için görevimdi. Ama ne olsa, ben de çocuktum. Bazen oyuna dalıp bu görevi unuttuğum oluyordu.

Yine bir gün, yemek vakti gelip geçmiş, ben eve soluk soluğa koşup gelince, annemi son derece öfkeli bulmuştum.

"Vecihe nerede?" diye sordu bana.

"Bilmiyorum" dedim.

"Seninle beraber değil miydi?"

"Biraz önce çocuklarla aşağı dereye doğru indiğini görmüştüm."

Annem müthiş telaşlandı; beni azarladı ve derhâl kardeşimi aramamı emretti.

Önce dere boyuna koştum. Orada kimsecikler yoktu. Kızgın güneş altında berrak sular sessiz sessiz akıyordu. Sonra eski rafinerinin kalıntı tesislerine kadar gittim. Muazzam ana bina bir tuğla yapıydı. Son derece tehlikeli bir yerdi burası. Binanın içinde, ağzına kadar zehirli sularla dolu derin maden kuyuları vardı. İşlenmez hâlde duran birtakım büyük makineler yarasaların ve bir alay haşaratın yatağı olmuştu. Yüksek tavanlardan örümcekler sarkıyordu. İçeriye girilmemesi için kapı ve pencerelerine çakılmış tahtalardan bazıları koparılmıştı.Birinden içeriye başımı uzattım. Derin, âdeta esrarlı bir sessizlik! Bugün gibi hatırlıyorum. Yükseklerden sarkan örümcekler hafif hafif sallanıyor, büyük kuyuların -üstü alacalı bir kaymak tutmuş olan- zehirli suları, küçük böceklerin gezintileriyle ürperiyordu.

Korka korka Vecihe'yi çağırdım. Sesim kocaman yapının

boşluğu ve terk edilmişliği içinde inim inim inleyerek yankılar yaptı. O kadar korktum ki, hemen oradan kaçtım.

Bu kez de dekovil hattına geçmiştim. O sırada karşıdan gelen köylü kadınlar, taa ileride, hat boyundaki tahta köprünün yanında iki küçük çocuğun oynadığını söylediler.

Güneş her yanı kavuruyordu. Topraktan sanki ateş fışkırıyordu bu öğlen vaktinde. Yollarda kimsecikler yoktu. O saatlerde sıcaktan herkes evine çekilmişti. Hat boyunda koşmaya başladım. Köprüye vardım. Fakat çocukları bulamadım. Döneceğim sırada birkaç köylü kadın daha gördüm. Onlar da az ötede iki küçük çocuğa rastlamışlardı. Kadınlardan biri, "Demiryolunda tekerlek yuvarlıyorlardı" dedi.

İşi hemen anladım. Tekrar koşmaya başladım. Evet, oradaydı çocuklar. Vecihe ile komşumuz telgraf memurunun altı yaşındaki oğlu. İkisi de toz, toprak ve ter içindeydi. Dekovil hattı üzerinde (onlara göre çok ağır olan) bir çift demir tekerleği iterek yuvarlamaya çalışıyorlardı.

Çocuklar beni görünce durakladılar. Bu kadar uzağa gelmiş olduklarının farkında bile değildiler. Artık yorulmuşlardı da, benim çıkışmam üzerine, "Biz de dönüyorduk abla" dediler.

Evde annemin merakla beklediğini düşünerek hemen ellerinden tutup yola koyuldum. Derken gözüme, yol kenarına çekilmiş bir vagon kalıntısı ilişti. Kör bir hat üzerinde duran bu kalıntı, madenleri taşıdıkları küçük tahta vagonlardan birine aitti. Eskimiş, çürümüş, her yanı kopmuş, dört tekerlek üstünde bir tahtadan ibaret kalmıştı.

Birden kararımı verdim. Çocukların da yardımıyla -ama yine de büyük bir zorlukla- paslanmış hat üzerinden tekerlekleri kaydırmayı başardım; vagonu ana hattın üzerine kadar sürdüm. Sonra çocukları o tahtanın üstüne oturttum; ben de arkasından iterek yürütmeye başladım.

Yol iniş olduğundan araç az sonra hız aldı. O zaman ben de üstüne atladım. Derken hız arttıkça arttı. Üçümüz birbirimize ve tahtanın kenarlarındaki iri çivilere sımsıkı sarılmıştık. Virajları yel gibi dönüyorduk. Çocuklar haykırışıyorlardı. Ben onlara cesaret vermek için, "Şimdi yavaşlayacağız, korkmayın" diyordum.

Ama yüreğim ağzıma gelmiş bulunuyordu. O hızla yol alırken

aşağı yönden bir dekovil de çıkabilirdi karşımıza. Zira tek hattı bu dekovil yolu. Bugün hâlâ o cesaretime şaşarım. Çocukluk işte! Hayatta cesur olduğum çok anlar oldu. Fakat o küçük serüven ömür kitabımda, cesaret faslının en başında yer tutar.

Bizim evlerin arkasındaki düzlüğe varınca hızımız kesilmeye başlamıştı. Tekerleklerin dönüşü giderek ağırlaştı ve sonunda "vagon!" durdu.

Biz Karaaydın Madeni'nde bir yıl kadar kaldık. Ben birinci sınıfı oradaki Koca Mağara İlkokulu'nda okudum. Okul müdürümüz, rahmetli Kâzım Nâmi Duru'ydu. Sayın Duru'yla sonradan yıllarca aynı mecmuada yazılar yazmamıza rağmen, karşılaşıp görüşmemiz kısmet olmadı. Bilmem karşılaşmış olsaydık, bir vakitler Balya Madeni ilkokulunda, sınıf birinciliği ödülü verdiği siyah önlüklü, saz benizli küçük kızı hatırlayabilir miydi?

"Hayat bir rüyadır" deyimi, ne kadar doğru bir sözdür. Laf lafı açıyor. Balya Madeni'ndeki okulumu yüreğimde hep bir sızıyla anarım. Bu okulu nedense hiç sevmemiştim. Evimize oldukça uzaktaydı. Ama Koca Mağara'nın arkasındaki bir kestirme yoldan gider gelirdim hep. Sert bir kış olmuştu o yıl. Sabahları babamla birlikte evden çıkar, çoğu kez diz boyu kar içinde bu yolun kavşağına kadar elele gelirdik. Sonra ben aşağı patikaya sapardım; babam yokuşa vurarak yoluna devam ederdi. Koca Mağara tesislerinin ardına varıncaya kadar birbimize el sallardık. Sonra onu gözden kaybederdim. İşte her sabah bu ayrılışlar gözlerimi yaşartır, beni anlatılmaz bir biçimde üzerdi.

Sınıf hocamız Fahriye Hanım adında genç bir hanımdı. İkinci sınıfı okutan Tevfik Bey'in eşiydi. Çalışkan bir öğrenci olduğum için hepsi beni severdi. Daha ilk sınıfta güzel bir elyazısına sahip oluşumla da beni överlerdi. İyi arkadaşlarım da vardı okulda. Ama yine de ben bu okulu sevemedim hiç. Özellikle bitip tükenmez nakış derslerinde evimizi ve tatlı yaramazlıklarla geçen o güzelim yaz günlerini düşünür ağlardım. Gözyaşlarımın nedenini ısrarla soran hocama da, içinde bulunduğum ruh hâlini anlatamaz, cevap veremezdim.

Balya Madeni'nden bende kalan anılar arasında kaydetmeden geçemeyeceğim bir de "karpit feneri" vardır. O zamanlar maden ocaklarında çalışan işçiler karpit feneri kullanıyordu. Elektrik olmayan yerlerde de bu fener yakılıyordu sitede.

Bizim de bir karpit fenerimiz vardı. Onu yaz geceleri bahçemizde yakardık. Her akşam, bir gün evvelki sönmüş karpiti dökmek benim görevimdi. Evimizin arka tarafındaki hendeğe kadar gider, fenerin deposundaki sönmüş karpiti oraya boşaltırdım.

O ne kokuydu Tanrım! Burnumu tıkar, boğulmamak için âdeta kendimle savaşırdım. Bu koku keskin, berbat, dayanılmaz bir şeydi. O kadar ki, elli yılı aşkın zamandan bu yana onun genzimi yakan izi hâlâ taptaze durur.

Neden sönmüş karpiti dökmek bana düşerdi? Bu biraz karışık bir sorun. Belki de -her şeye rağmen- bu işin üstesinden gelmede bir çeşit zevk duyardım da ondan. Bir gün karpit feneri bozuldu. Babam onu tamire gönderdi. Ama fener bir daha geri gelmedi.

Bu küçük anılar bana maden ocaklarında yaptığımız gezintileri de hatırlatıyor. Birkaç kere maden kuyularına inmiş, yüzlerce metre yerin altında, maden işçilerinin karpit fenerleri ışığında çalışmasını izlemiştik. O günler şimdi ne kadar uzaklarda!..

Bu maden çoktandır işlemiyormuş. O küçük site kaderine terk edilip öylece kalmış. Hatta evler hemen hemen tamamen yıkılmış, her şey yerle bir olmuş. Öyle ki -bir söylentiye göre- eşiyle birlikte o yöreye yolu düşen bir emekli maden mühendisi (madenin eski mühendislerinden biri) birtakım tepecikleri bastonuyla eşine göstererek, "İşte kulüp şuradaydı, okul da burada. Şurası filan dairenin, burası da falancanın evinin yeri..." diye bilgi vermiş!..

Belki abartılmış sözlerdir bunlar. Belki de büsbütün yanlış!.. Ve pek mümkün, orası hayalimde kaldığı gibi -yerli ve yabancı görevliler için kurulmuş- modern site hâlini hâlâ koruyordur. Şipşirin, tertemiz evleri, düzenli bahçeleri, o güzelim parkı ve tenis kortuyla. Hiç değilse, site kısmen yerli yerindedir.

Alana yayılmış kuruluşlara girişteki tepe üzerinde, dev bir

kule gibi yükselen (her gün dumanlarının gökyüzünde yaptığı şekilleri seyrettiğim) rafinerilerin o en büyük bacası artık tütmüyor mu gerçekten? Okulumuzun, o güzel bahçelerle parkın ve tenis kortunun yerinde yeller mi esiyor?

Ben, o günlere ait her şey gibi, madenin kokusunu da çok iyi hatırlarım. Bu koku, yanık toprak, maden tozu, yosun, duman ve kekik gibi acayip bir karışımın çeşnili güzelliğini taşıyordu.

Hayatın da çağlarına ve mekânlarına göre çeşit çeşit kokuları vardır.

Yıldızların Romanı

1959 yılının baharında bana, o dönemin en gözde sinema yıldızlarından Neriman Köksal telefon etti.

"Pesen Film adına sizden bir ricamız var hanımefendi" dedi. *Samanyolu* adlı romanınızı filme almak istiyoruz. Bu hususta bir görüşme yapmamız mümkün mü?"

Elbette mümkündü. Gün ve saat kararlaştırdık.

O gün Neriman Köksal (görmekli güzelliği içinde), yanında prodüktör rahmetli Nevzat Pesen ve yönetmen Orhan Elmas olduğu hâlde Maçka Palas'taki evime geldi. Görüştük ve senaryoyu benim yazmam koşuluyla anlaştık.

Orhan Elmas hemen daktilo makinesinin başına geçerek, anlaşmamızı oracıkta yazıya döktü. Ben senaryonun ön planını yaptıktan sonra tekrar görüşecektik.

O gece kafamı seferber ettim. Ancak sabaha karşı uyuyabildim. Sabahleyin senaryonun planı kafamın içinde hazırdı. Hemen kaleme sarılıp onu yazmaya koyuldum. Fakat ancak birkaç sayfa yazmıştım ki, Nevzat Pesen'den bir telefon geldi.

"Kerime Hanım" diyordu. "Arkadaşlarla konuştuk. Bu romandan film olamayacağını söylüyorlar. Bu roman bir gencin duygusal anıları sadece. Dilerseniz onu bırakalım da yerine daha hareketli bir eserinizi alalım!.."

Kafamın içinde bütün imajlarıyla pırıl pırıl canlanmış olan *Samanyolu* nasıl olur da beyazperdeye yansıyamazdı?.. Bunu kim iddia etmişti?..

"Nevzat Bey" dedim, "ben yazmaya başladım. Planı tamamladıktan sonra, girişten de birkaç sayfa hazırlar, bunları size okurum. Eğer beğenmezseniz, o zaman başka bir eser alırız."

Razı oldu. Ben de işime devam ettim.

Birkaç gün sonra Nevzat Pesen ile Neriman Köksal bizim salondaki koltuklara yerleşmiş, beni can kulağıyla dinlemeye hazırdılar.

Onlara önce planı özetledim. Sonra senaryoyu okumaya başladım. Daha ilk sahnelerde Nevzat Bey hızla yerinden kalkıp "Vallahi fevkalade!.." diye bir yemin bastı. "Bunu Orhan Elmas'a filan yaptırtmam ben. Bu filmi kendim yöneteceğim. Kutlarım sizi. Bize iş bırakmamışsınız."

Heyecan hepimizi sarmıştı. Memnun ve mutlu ayrıldık.

On beş gün sonra *Samanyolu*'nun senaryosunu Nevzat Pesen'e teslim ettim. Çok sabırsız bir hâli vardı Nevzat Bey'in. Çekimi bir an önce yapmak istiyordu. Başrolleri paylaşacak artistler üzerinde fikrimi sordu. Kadın oyuncu olarak Belgin Doruk'ta mutabıktık. *Funda*'da büyük başarı göstermiş Kenan Pars'a da söz yoktu. Ama Göksel Arsoy adını ben ilk defa duyuyordum. Nevzat Bey, "Bu genç" dedi, "iyi fotoğraf veriyor. Yetenekli de. Daha önce denendiği küçük bir-iki rolde başarılı oldu. Ne dersiniz?"

Bana o çekimlerden fotoğraflar gösterdi. Ses çıkarmadım. Fakat romandaki benim genç kahramanımın o romantik tipini bu iriyarı sarışın gencin canlandırabileceğini pek aklım kesmemişti. Oysa yanılmışım!.. O zamanlar Türk filmciliğinin nereye gittiğini henüz bilmediğimden, küçük ayrıntılar üzerinde duruyor; her şeyin aslına en iyi biçimde uygun olmasını istiyordum.

Şunu hemen belirtmek isterim ki, rahmetli Nevzat Pesen benimle tam bir anlaşma içinde *Samanyolu*'nun çekimini yapmıştır. O kadar ki, senaryomdaki bir küçük sahneyi değiştirmek için bile benim fikrimi sormuş, yardımımı istemiştir. Belki de filmin büyük başarısını bu uyum ve eserin aslına bağlı kalmak sağlamış oldu.

Filmin galasından çıkarken Göksel Arsoy'u gördüm. Yalnızdı. Elleri devetüyü renkteki paltosunun ceplerinde, sırtını kamburlaştırmış, kalabalığın seline kapılmış, dalgın dalgın yürüyordu.

Yanımda bulunanlardan biri onu çağırdı ve benimle tanıştırdı.

Göksel Arsoy, galanın izlenimlerinden *Samanyolu*'yla yapacağı ünün ilk mesajını almış, tatlı bir sersemlik içindeydi. Yanakları pençe pençe kızarmış olarak elime sarılıp öptü ve heyecanla, "İnşallah bütün eserlerinizde oynamak bana kısmet olur" dedi.

Evet, aynen böyle söyledi. Ama bir gün gelip bu içten dileğiyle nasıl çelişkili bir davranış içine düştüğünü ileride göreceğiz.

Şanssızlar

Funda filminin başarısının tadı damağında kalmış olan Ozon Film benden, *Sonbahar* romanımı da almıştı. Bunun senaryosunu yine ben yazdım.

Eseri aldıktan sonra bu firmanın sesi soluğu kesildi. Çalışmaları hakkında hiçbir bilgi edinemedim.

Ve sonunda, 1959-1960 sezonunda, küçük bir reklamla beyazperdeye yansıyan *Sonbahar*'ın karanlık filmi, bu eserin şanssızlığının bir kara baskısı oldu. Filmi yöneten Nişan Hançer; başrolleri paylaşan Pervin Par, Mahir Özerdem ve Muallâ Kavur ellerinden geleni yapmışlardı vakıa. Ama ortaya (kalitesiz teknik ve ucuz malzeme nedeniyle olacak) bozuk, kötü bir kordela çıkmıştı.

Başarılı bir filmin ardından firmaların, aşağı yukarı aynı kadroyla hareket ederek ikinci bir filmin yapımına geçmeleri moda olmuştu. Ama bu ikinci filmler -çeşitli nedenlerle- çoğu kez ilk filmler niteliğinde olamıyordu.

Ozon Film'den sonra Pesen Film de böyle bir bahtsızlığa uğradı. Fakat onun uğradığı daha ziyade bir "haksızlık"tı. Şöyle ki:

Nevzat Pesen, *Samanyolu*'nun olağanüstü iş yapması üzerine benden hemen bir eser daha istemiş ve yine senaryosunu benim yazmam koşuluyla, *Aşk Rüyası* romanımı almıştı.

Bir kötü rastlantı olacak, kendi adına bir film şirketi kurmuş olan Muzaffer Tema, aynı sezon için hazırladığı bir filme *Aşk Rüyası* adını verdi. Ellerini çabuk tutup filmin afişlerine kadar bastırdıklarından ad değiştirmek bize düşüyordu. Böylece *Aşk Rüyası*, beyazperdeye, *Şahane Kadın* adıyla geçti.

Bizim filmin daha başlangıçta yediği bu darbeden başka, artist kadrosunda da göze çarpar bir tutarsızlığı vardı. Güçlü tiyatro sanatçılarından seçilmiş baş erkek oyuncular rollerine gereğince oturamamıştı. Olgun bir ressamı canlandıran Hadi Hün ve sanat eleştirmeni gazeteci rolündeki Mücap Ofluoğlu

için pek bir şey diyemesem de, genç ve uçarı bir romancı rolünde Sadri Alışık hiç mi hiç kişiliğini bulamamıştı. Filmin -nedense- çok ağır tutulan akış temposu içinde bu sanatçılar, rollerini tiyatro sahnesinde oynar gibi yapmışlardı. Hatta bu rollere zorlamışlardı kendilerini.

Yalnız, *Şahane Kadın*'a bir tek şans gülmüştü: Baş kadın oyuncu Neriman Köksal -o güne kadar denememiş olduğu türde bir rolü üstlenmiş olduğu hâlde- çok başarılıydı.

Şu Yazı Amatörleri!

Yazı hayatımdaki anılar manzumesinde birtakım güldürüler de yer almıştır ki -kötü birer kıskançlık melodramı oluşturduklarından- bunları "trajedi-komik" olarak nitelendirmek yerinde olur sanırım. Bugüne dek birçok bu tür olay geldi başıma. Hele bir tanesi var ki, bu 1973 yılında, Türk sinemasının bazı ünlülerinin gerçek hayatta bana oynadıkları bir melodramın öyküsüdür. Bu oyunu fırsat bilip o sıralarda, aylık bir sinema dergisinde "Kerime Nadir Adı Teminattır" başlığı altında yayımladığı yazıda, çarpık Türkçe'siyle içinin hıncını dökmeye kalkan, böylece çekememezliğin zavallı bir örneğini veren Selim İleri adındaki öfkeli gencin feryadını da buna katabiliriz. Bütün bu olgulardan ileride sırası gelince etraflıca söz edeceğim.

Şimdi yine eskiye dönüyorum. Yıl 1954, Bostancı'daki yazlığımda beni Reyhan Timi adında bir küçük hanım ziyarete geldi. Bu küçük hanım yazarmış! Çığırtkan akşam gazetelerinin birinde öyküleri ve romanları yayımlanıyormuş!..

Önce, neden bana geldiğini anlayamadım. Zira tavrında bir tuhaf soğukluk, gözlerinde âdeta düşmanca bir bakış vardı.

Yazı alanındaki az buçuk başarım, nedense birtakım şöhret meraklısı gencin sinirlerini bozuyordu!.. İddia ettiklerine göre, bunların yayımlanan ya da yayımlanamayan yazılarının başarısızlığı benim ve benim gibi bir-iki yazarın "piyasayı tutmuş!" olmasındanmış!.. Aldığım mektuplarda, önden arkadan duyduğum sözlerde bu çeşit birtakım garip suçlamalara rastlıyordum.

Bu küçük hanım beni sadece yakından tanımak istiyor da olabilirdi. Ama görünümünden hemen edindiğim izlenim hiç de olumlu değildi. Laubali bir şekilde evime girişinde, beni âdeta küçümseyen alaylı gülüşünde, her hâlindeki saygısızlıkta anlam veremediğim bir şey vardı. Sözün kısası, bir önseziyle huzursuz oldum.

Hiç kuşkusuz insanların toplum içinde bir varlık olabilmeleri

her şeyden önce terbiye esaslarına dayanır. Kişi her şeyden önce başkalarına saygının bir görev olduğunu bilmelidir. Toplumdaki görgü kuralları bu küçük hanımın hayat pratiğine yansıyamamış olmalıydı. Oysa bir yazar, hele bir romancı her bakımdan iyi yetişmiş bir insan olmak gerekirdi. O insan, birtakım üstün nitelikleriyle toplumu aşacak, insanlığın çeşitli sorunlarına ayna tutacak, bu sorunları da olgunluk ve bilinç içinde inceleyecek, bize iyi ile kötüyü en güzel biçimde yansıtacaktı. Aksi hâlde bu romancı sıradan bir amatör yazar olmaktan öteye geçemeyip başarısızlığı kabullenecekti.

Bizim küçük hanım da eline bir ayna almıştı vakıa. Almıştı amma bununla yanağına yapıştırma bir ben konduruyordu. Aramızda geçen konuşmayı o zaman, "Okuyucularıma Mektuplar" sütununda yayımlanmak üzere not etmiştim. 14 Ekim 1954 tarihinde *20. Asır*'da yayımlanan bu yazıyı olduğu gibi buraya geçiriyorum.

Küçük hanım, "Düşündüğümden çok daha genç buldum sizi. Az zamanda bu kadar eser verebilmek için durmadan yazmış olmalısınız!.."

Ben, "Hayır, bunun nedeni, yazı yazmaya çok erken başlamış olmamdır."

"Şansınız varmış! Biz de erken başladık ama sizin gibi kolayca başarıya ulaşamadık. Bu gidişle ulaşacağımız da yok ya!.."

"Ben de kolayca bu noktaya varmış değilim. Önceleri yazılarımı bastırmakta birçok zorlukla karşılaştım..."

"Durun, durun! Pek o kadar atmayın!.. Sizin kitaplarınız daha ilk günden kapış kapış gitti. Çünkü o zaman meydan boştu. Yalan mı?"

"!?.."

"Affınıza mağruren söylüyorum, eğer siz de bizler gibi yazı hayatına bugün atılmış olsaydınız, bizim gibi yaya kalırdınız."

"Olabilir!"

"Ne rezalet maşer!.. Bizim yazılarımızın yüzüne bile bakmıyorlar."

"Az önce yazılarınızın bir gazetede yayımlandığını söylüyordunuz ya!"

"Ayol ben kitaplarımdan söz ediyorum. Yayıncılar hep büyük şöhretlere tapıyorlar. Allah hepsinin belâsını versin!.."

"Kimlerin?"

"Kimlerin olacak? O mendebur heriflerin. Yani yayınevi sahiplerinin. Sizi tatmin ediyorlar mı bari?"

"Eserine göre..."

"Sizi tatmin etmeyip de kimi edecekler? Bizi mi?.. (Sinirli bir kahkaha.) Doğrusu ya, gazeteler de bizi sudan geçiyor. Bakma, biz boşveriyoruz. Para için yazmıyoruz çünkü, ideal için yazıyoruz."

Küçük hanım ideali hakkında kısa bir nutuk çekti. Ben sessizce dinledim. Sonunda, coşkunluğunun hızını almak ister gibi, bir an duraklayarak, "Siz de bir şey söylesenize!" dedi.

"Ne hakkında?"

"İdealiniz hakkında!"

"Bunu ileride yazarım."

"Öyle ya, kuru söz para etmez değil mi?.. Bir satır yazınıza ne veriyorlar?"

"On bin!"

"Alay mı ediyorsunuz?"

"Hayır. Fakat yayıncılar yine kârda."

"Ne bakımdan?"

"Virgül ve noktalara bir şey ödemedikleri için."

"Pek şakacısınız. Ama virgül ve noktalar için de vermeleri lazım! (Yine sinirli kahkahalar.) Zira siz o kadar elüstündesiniz ki! Sükûtunuza da para verseler, şaşmam!"

Küçük hanımın top top rimellerden içleri ancak mini mini birer nokta hâlinde görünen, rengi belirsiz gözlerinde şimşekler çakıyordu.

"Sizler bizi anlayamıyorsunuz bayan. Neydi adınız?.."

"!.."

"Pardon, Kerime Nadir. Sizler bize değer vermiyorsunuz. Ama ben de bir gün sizin doruğunuza ulaşacağım elbet! Daha çok gencim. Arkadaşlarım beni teşvik ediyorlar."

"Pek güzel!"

"Ve kesinlikle bu tekelciliği yeneceğim. İlerleyeceğim, ilerleyeceğim."

"Yolunuz açık olsun!"

Tanrı'ya Sığınalım

Bu, çok daha eski bir öykü. Aşağı yukarı aynı sorunu içeren. Ve gerçek bir trajedi-komik.

Kahramanı, 1945 yılında sonsuzluğa göçen, Türk edebiyatının tanınmış yazarlarından biri. Ölmüşleri her zaman hayırla ve rahmetle anmalıyız. Ben, hiçbir yorum yapmadan, yazı hayatımda hazin bir yer tutan bu öyküyü olduğu gibi aktarmakla yetineceğim.

"Merhum" edebiyat alanında uzun yıllar başarılı bir dönem yaşamış, roman, piyes, öykü ve çeviri türünde sayısız eser vermiş, para ve dost kazanmış bir kişiydi. Ben kendisini, başarılarını yitirdiği son döneminde tanıdım. Hastaydı. Ve yakasına yoksulluk yapışmıştı. Artık yazamıyordu. Daha doğrusu yazdıkları okunmuyor, sadece bazı dostları bu yazıları gazete ya da dergilerinde yayımlıyorlardı.

Ona rastladıkça, kaderin acımasızlığı ve toplumun nankörlüğü karşısında derin bir isyanla sarsılır; tümümüzü böyle bir sondan koruması için Tanrı'ya sığınırdım.

Çok geçmeden Bâb-ı Âli dedikoduları bu yazarın adı etrafında toplanıyor, ona yeni bir canlılık kazandırıyor, şöhreti yeniden dillerde dolaşmaya başlıyordu. Ne olmuştu? Bir mucize mi?..

Hayır, sadece bu bahtsız adam, kadın yazarları parmağına dolamış, onları yerden yere vurmak için hasta beynindeki son gücü kalemindeki son damla mürekkebe katarak bir savaş bölgesi kurmuş, ateş püskürüyordu: Güya yazı yazmak kadın işi değilmiş! Kadın, elinin hamuruyla erkek işine karışmamalıymış! Hem yazdıkları da neymiş bu kadınların? Aşk romanları değil mi? Hani şu...

Üstat, birtakım yakışıksız sözlerle sütunlar donatıyor, bizlere karşı saldırıdan saldırıya geçiyordu. Bu şaşırtıcı tutum karşısında ona bir kat daha acıdım. Kendisine cevap veren hanımlara şaşmış, hatta onları eleştirmiştim. Bu hınç dolu feryatlarda o

değerli insanın içine düştüğü feci durumun isyanı dile geliyordu. Ona karşı anlayışlı ve sabırlı olmalıydık.

Meğerse benim üstada karşı gösterdiğim anlayış ve sabır özel bir ödül bekliyormuş! Susuşum onu çileden çıkarmış! Beni mutlaka kızdırmak için olacak, daha etkin bir çare düşünmüş! Ve bir patlama yaratır ümidiyle fitili ateşlemeye karar vermiş!.. Şöyle ki:

Bir sabah Resimli Ay Basımevi'ne uğramıştım. Yazı işleri müdürü Ragıp Şevki Yeşim'in odasına girince üstatla karşılaştım. Beni görünce bir tuhaf oldu. Hemen kalktı ve masanın üstünde duran şapkasını kaparak, benden kaçarcasına odadan çıktı.

Ragıp Şevki Bey'e, "Ne oluyor?" dedim.

"Siz ona bakmayın. Çok hasta."

"Biliyorum. Keşke elimizden bir şey gelse de..."

Ragıp Şevki Yeşim dudağını ısırdı. Gözlerini benden kaçırıyordu. Neden çekindiğini anlayamadım. Elindeki kalemle bir kâğıt üzerine anlamsız şekiller çiziyordu. Sonra birden, "Bugün çıkan *Yarımay*'ı gördünüz mü?" diye sordu.

"Hayır. Kötü bir şey mi var?"

"İyi bir şey diyemem!.."

Masa üzerinden aldığı mecmuayı bana uzatarak, "Sizinle karşılaşması daha kötü oldu" diye ekledi. "Bu sayıda hakkınızda bir yazısı yayımlandı da üstadın..."

Mecmuayı elime alınca, birinci sayfada iri harflerle "DAMPİNG ŞAMPİYONU" başlığı altında kendi adımı gördüm. Yazı, üstadın imzasını taşıyordu. Satırlara hızla göz gezdirirken gözlerime inanamadım.

Üstat, benim Türkçe'yi katleden bir cahil olduğumdan bahisle söze başlayıp romanlarımdan olduğunu iddia ettiği birtakım uydurma deyimler sıralıyor; kendimi dev aynasında sandığımı (gördüğümü demesi gerekirdi herhalde), piyasayı tutan kitaplarımla başkalarının ekmeğini elinden aldığımı, daha birtakım küçültücü saldırılarla ak mazisinin ve ak saçlarının vekarına yaraşmaz bir biçimde benimle alay ediyordu.

Şükürler olsun bu çeşidi bir daha başıma gelmedi. Bir insanı sevenler yanında elbette sevmeyenler ve çekemeyenler de vardır. Her meslekte bu böyledir. Yılmamak için hoşgörü; yenilmemek için de -evvel Allah- kendine güvenmek yeter.

Romanlaşan Gerçekler

İşte, dramatik bir bölümü tamamen kendi başımdan geçmiş ilginç bir konu daha. Bu olayı 1960 yılında kaleme aldığım *Gümüşselvi* romanımda işledim. Bu roman aynı yıl içinde *Tercüman* gazetesinde yayımlandı.

Ben, tohumu bir avuç toprağa ekip bitkiyi seradaki saksıda yetiştiren bir botanik uzmanı, yani temayı bir kalıp içinde geliştiren bir yazar değilim. Ben, tohumlarını sınırsız topraklarda ekip biçen, ürünlerini geniş bahçelerden toplayan bir bahçıvanım. Açıkçası, eseri oluşturan hayat felsefesini, olayların akışı içinde okuyucunun önüne seren bir romancıyım.

Tahlil romanlarında her şey bir ana fikrin etrafında toplanır genellikle. Kalem, bir ısrarın mahkûmiyetini benimsemişçesine, bütün teşrihini[1] olduğu yerde, hareketsizliğin ağır zincirine vurulmuş olarak, sabırla yapar. Gerçek edebiyat budur belki de. Ama ben, okuyucuyu daha ilk satırlardan olayın içine çeker alır, olaylarla beraber yaşatırım. Evet, sanıyorum ki, eserde yaratılan hayat, böylece kendi akışı için daha rahat incelenip değerlendirilebilir.

Olgularımın hamuru aslında her zaman gerçek yaşamdan birer parçadır. Ama mutlak "hayal gücü"yle yoğurulur bu hamur. Başka türlü bir roman "roman" olamaz bence. Roman anlayışım budur benim.

Bir tahlil romanı yazamam ama romanlarımın her bölümünden bir başka roman, her pasajından bir hikâye çıkarılabilir. Evet, bu tür bir yazarım ben. Bunu eleştirenler olsa da, her sanatçı yapabildiğini yapar, her yazar da yazabildiğini yazar.

Şimdi gelelim söz konusu ettiğim olaya. Bu benim başıma 1960 yılının başlarında geldi.

---

1 Teşrih: Bir sorunu ya da konuyu ele alıp en ince noktalarına kadar gözden geçirerek anlatma, açımlama.

İyi bir müzisyen olamadımsa da, yıllarca müziğe emek vermiş, musiki âşığı bir insanımdır. Dinlenecek kadar keman ve bir-iki enstrüman daha çalardım.

O yıl sol elimin işaret parmağına bir ağrı yapışmış, en küçük bir müzik parçasını dahi zorlukla çalar olmuştum. Birtakım romatizma ilaçları denedim, fayda vermedi.

Yakın aile dostumuz olan bir doktor (o sıralarda Çapa Çocuk Cerrahisi ve Ortopedi Kliniği'nde genç bir asistandı) bana rehber olarak, kliniğin uzman doktorlarından operatör Burhanettin Tav'a parmağımı göstermemi sağladı. Bu doktor uzun süre kaldığı Almanya'dan yeni dönmüştü. Ortopedi dalında ün yapmış bir uzmandı. Parmağımın çekilen röntgen filmlerine bakarak koyduğu teşhis, "eklemde kireçlenme" oldu. Çaresi de, o sıralarda tıpta mucizeler yarattığı söylenen yeni bir ilaçtı: Cortisone!..

Doktor Burhanettin Tav büyük bir iyimserlik içinde, önemsemez görmüştü bu kireçlenmeyi. Onun kesinlikle giderileceğinden emin bir davranış içindeydi. Bana bir reçete yazıp verdi: "Hydrocortisone" ve şunları söyledi:

"İlaç beş santimetre küplük bir flokon içindedir. Enjekte edilecek miktarı doktor arkadaş saptar. Sanırım size dört-beş iğne yetecektir. Bu iğneler eklemlerdeki kireci eriterek ağrıyı kısa zamanda tamamen geçirecektir."

O sırada odaya toparlak kafalı, çocuk yüzlü, saçları tıraşlı genç bir beyaz gömlekli girmişti. Burhanettin Bey onu, "Doktor Mut Yener" diye tanıttı. "İğneleri işte bu arkadaş yapacak."

Doktordan çok amatör bir futbolcuyu andıran Dr. Mut Yener bana müsait günlerini bildirdi. O hafta içinde iğnelere başladık.

Yukarıda kendilerinden söz ettiğim iki doktordan biri, Burhanettin Tav, yıllar önce hakkın rahmetine kavuştu. Diğeri, Mut Yener bugün profesörlük kürsüsüne tırmanan bir doçenttir. (Meslek haysiyetlerine saygım nedeniyle, öykümün kahramanları olan bu iki doktorun gerçek adlarını değil, romanımdaki adlarını kullanıyorum.)

"Ölmüşleri her zaman hayırla ve rahmetle anmalıyız" dedik. Ne ölenin ardından söylemek ne de sayın Dr. Mut'a çatmak istiyorum. Zaten sorun çoktan zaman aşımına uğramış bulunuyor. Bu hazin öyküyü bütün ayrıntılarıyla *Gümüşselvi*'de romanlaş-

tırdığımdan, burada yalnız küçük bir özetini vereceğim. O da, yaşantımızdan romanlarıma aktarılmış nice nice acı gerçekten bir örnek vermiş olmak için.

Beni ölümün eşiğine kadar götürüp bir mucizeyle hayata döndüren olgu, bu iki doktorun paylaştığı korkunç bir dikkatsizliğin ve ihmalin sonucu olmuştur. Halkın sağlık hizmetlerini kötüye kullanan birtakım şarlatanlara öteden beri rastlanır. Ama mevki ve ün yapmış, hele uzmanlık aşamasına erişmiş doktorlarımız arasında görev şuuru içinde olmayanlar bulunabileceği hatıra gelmezdi.

Dr. Mut Yener, dört gün arayla ağrılı parmağımın tırnağa en yakın eklemine iki Hydrocortisone iğnesi yapmıştı. Bu iğneler yapılırken duyduğum feci acıyı sözcüklerle anlatmak mümkün değil! Her şeye şifa için katlanıyordum. Küçük bir hemşire hazırlıyordu enjektörleri. İlacın miktarını doktor ona daha önce bildirmişti.

Üçüncü iğneye sıra gelince, parmağımın orta ekleminin morarmaya ve şişmeye başladığını gördüm. Kötü bir zonklama da belirmişti bu noktada. Dr. Mut'a ilk sözüm bunu bildirmek oldu. Parmağıma şöyle bir bakışı ve ağzı hemşireyle lafta olarak bana, "Biz de bu defa iğneyi oraya yaparız" deyişi bugün gibi hatırımda.

İlacın dozu kaçmış, bir reaksiyon baş göstermişti parmakta. Bunu en cahil insan bile anlayabilirdi. Fakat bizim Doktor Bey -direnmeme rağmen- üçüncü iğneyi o morarmaya ve şişmeye başlamış olan ikinci ekleme yaptı.

Bir an yıldırım çarpmış gibi oldum. Fenalaştım ve yanımdaki arkadaşın koluna girerek zorlukla klinikten çıktım.

Bütün gece uyuyamadım. Elim şişmeye devam ediyordu. Gittikçe artan zonklaması dayanılmaz bir hâl almıştı. Ertesi sabah erkenden soluğu Guraba'da aldım. Doktor Mut Yener parmağı görünce bir durakladı. Sonra hemen ameliyathaneye koştu.

Maskesini yarı açmış olarak dışarı çıkan Dr. Burhanettin Tav, eldivenli ellerini de açıkta tutarak koridorda ayaküstü parmağıma bir göz attı. Ağzının içinden, "Bir reaksiyon!" dedi.

Gizli bir panikle dolan gözleri küçük doktorun afallamış bakışlarıyla kısa bir an birleştikten sonra da bana birkaç gün bek-

lememi, şişmeye başlarsa, ona dokunacaklarını söyledi. Ve ağrıyı dindirmek için, günde üç tablet Surparyl Forte almamı önerdi.

O günü ve geceyi yalnız ben değil, bütün ev halkı ayakta geçirdik. Şişlik ve morluk korkunç bir biçimde avcun içine ve oradan bileğe kadar yayılmış, elim kaskatı, koskocaman bir puf böreğine dönmüştü. İlaç filan kâr etmiyordu artık. İnliyordum. Hiçbir yerde durup oturamıyordum.

Ertesi sabah kliniğe nasıl gittiğimi bilmiyorum. Küçük hemşire, Dr. Burhanettin Tav'ın ameliyatta, Dr. Mut Yener'in de poliklinikte olduğunu bildirdi.

Uzun bir bekleyişten sonra Doktor Mut poliklinikten çıktı; yanımıza gelerek bizimle ilgilendi. Ama bütün ilgisi, yukarı kattaki odasında birkaç meslektaşıyla görüşmekte olan Doktor Tav'a geldiğimizi bildirmekten öteye geçmedi.

Bu kez üst katın koridorlarını bir saate yakın bir zaman arşınladıktan sonra, ancak doktorun oda kapısında *barikat* kurup yolunu kesmek suretiyle görüşmeyi sağlayabildik.

Dr. Burhanettin Tav ekşi bir yüzle birkaç gün daha beklememizi önermez mi?..

"Neyi bekleyeceğiz Doktor Bey?" dedim.

"Şimdilik yapacak bir şey yok. Şişlik başvermeli ki, müdahale edelim."

"Ama şişliğin bileğe doğru yürüdüğünü görüyorsunuz."

"Evet. Biz de böyle olmasını istemezdik. Doğrusu bunda benim hatam oldu. İğneleri kontrol etmeliydim. İhmal ettim bunu. Özür dilerim."

Bu sözleri hayret ve teessüfle karşılamamak elde değildi. Ama yine Doktor Tav hatasını kabul etmiş, özür dilemişti. Kuşkusuz çok da canı sıkılmıştı duruma. Bu da bir şeydi! Fakat müdahaleye cesaret edemiyordu nedense?.. Ya da işin sorumluluğunu üzerinden atabilmenin yolunu arıyordu.

Bir doktorun, kendi hatasını da kabul ettikten sonra, hastasını yüzüstü bırakması, ondan kaçmak istemesi aklın alacağı şey değildi.

Teskin edici ilacın dozunu artırmak, buna alkol pansumanları da eklemek gibi sudan önerilerle hastaneden uğurlandık.

O gece sancıyı dindirmeyen, sadece beni sersemleten enjek-

siyonlarla sabahladım. Elim âdeta kütükleşmiş, afet bileği aşıp dirseğe doğru yürümüştü. Daha fazla vakit kaybetmek delilik olurdu. Ailemin ültimatomu duruma hâkim oldu. Vecihe ile birlikte kalkıp operatör Hayri Seylân'a gittik.

Bizi muayenehanesinde kabul eden Doktor Seylân elimi görünce, "Bu ne?" diye bağırdı. "Nasıl oldu bu?.."

Durumu anlattım.

"Peki Penisilin yapıldı mı size?"

"Hayır."

"Derhâl ilk eczanede yaptıracaksınız. Hem de yüksek dozda."

Kaleme sarılıp acele bir reçete yazdı.

"Yarın sabah erkenden bana hastaneye gelin. Eli muhakkak açmamız lazım!"

Yine uyuşturucu iğneler. Bu gece her geceden beter oldu. Sabaha kadar öldüm öldüm dirildim.

Sözü uzatmayalım. Ertesi sabah erkenden Vecihe'yle birlikte Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne gittik. Orada 3. Hariciye Servisi Şefi olan Dr. Hayri Seylân bizi bekliyordu. Beni hemen ameliyathaneye aldılar.

Koluma damardan yapılan iğnenin derin baygınlığından elimin feci sancısıyla ayıldım. El sekiz yerinden açılmış, eklemlerin arasından dahi fitiller geçirilmiş, zehirin akıp gitmesi için böylece yaralar işlemeye bırakılmıştı.

İğne üstüne iğne yapıyorlardı. O gece eve gelemedik, hastanede kaldık. Sabahleyin Doktor Hayri Bey ilk pansuman için elimi açarken, bütün doktorlar başımıza üşüşmüşlerdi. Sargılar açılınca birden ses soluk kesildi. Zira ortaya çıkan ele el denemezdi. Doktorun bir pensle üzerindeki yapışık pamukları ayıklamaya çalıştığı bu el, daha ziyade bir boks eldivenine benziyordu. Evet, her yanından kanlı kurdeleler sallanan mosmor bir boks eldivenine.

Küçük bir eklemdeki hafif kireçlenmenin tedavisinde işbirliği yapan iki hazık[1](!) doktor, elimi de, kolumu da, hatta hayatımı da alıp götürebilecek bir marifetin kahramanı olmuşlardı.

Gerçekten, uzun bir süre sonra, pansumanların (bu pansu-

1 Hâzık: Doktorun yaptığı işte usta olduğunu belirtmek için kullanılır.

manları doktorun özel olarak gönderdiği bir pansumancı yapıyordu) giderek şifa yolunu müjdelemesiyle bana telefon eden sayın Hayri Seylân, "Gözünüz aydın Kerime Hanım!" dedi. "Hayatınızı ve kolunuzu kurtardık. Büyük geçmiş olsun!.."

"Ya elim Doktor Bey?" dedim.

"Allah'tan ümit kesilmez. Biz görevimizi yaptık."

"Çok teşekkür ederim."

Allah yalnız elimi değil, parmaklarımı da bana bağışladı hamdolsun! Ama -tendonlar kopmuş olduğundan- eklemler sertleşmiş, parmaklar yarı yarıya esnekliğini kaybetmişti. Bu yüzden artık ne keman, ne de başka bir enstrüman çalabilecektim. Ayrıca, yazılarımı da makinede ancak iki parmakla yazabilecektim. Oysa, *Daktilografi Dersleri* adlı metodu önüme alıp aylarca çalışmış, kendimi iyi bir şekilde yetiştirmiştim. Bir daktilografi şampiyonu olmasam da, yazılarımı doğrudan doğruya makinede on parmakla rahatlıkla yazabiliyordum.

Bu melodramın perdesini kapamadan ona bir motif daha eklemek istiyorum: Bir ay kadar süren tedaviden sonra tekrar sağlığıma kavuşurken, *başıma bu felaketi açan doktor beyler neredeler acaba*? diye düşünüyordum. Son görüşmemizden sonra sürüp giden susuşumdan kendi hesaplarına bir kurtuluş anlamı çıkarmış olsalardı bile, meslek vicdanlarının onları bir meraka olsun itmesi gerekmez miydi? Ne hayal!..

Guraba'da yatan bir hastamızı yoklamak için hastaneye gittiğim bir gün, raslantı olarak küçük hemşire çıktı karşıma. Doktor Burhanettin Tav yine ameliyatta, Doktor Mut Yener de yine poliklinikteymiş.

Ani bir kararla polikliniğe girdim. Dr. Mut Yener, etrafı hastalarla çevrili bir masa başında bir şeyler yazıyordu. Hastalar koridora kadar kuyruk olmuşlardı. Doktor Bey beni gördü. Fakat hiçbir ilgi eseri göstermeden işine devam etti.

Bu genç adam, görevini kurulmuş bir makine gibi yapıp geçen bir robot muydu? Dikkatsizliği yüzünden hayatıyla oynamış olduğu bir hastasına göstereceği bütün ilgi, göz göze bir saniye duraklamaktan mı ibaret olacaktı?..

Kalabalığı yararak masanın başına kadar geldim. Orada bir süre durduktan sonra, "Doktor Bey!" dedim.

Dr. Mut Yener başını kaldırdı.

"Evet?.."

"Beni tanımadınız mı?"

"Sizi mi?.. Hayır."

Yüksek sesle adımı söyleyince hemen ayağa kalktı.

"Bağışlayın. O kadar meşgulüm ki, birden tanıyamadım. Bir şey mi istediniz?"

Acı acı gülümsedim.

"Artık hayır. Sadece, parmağımın durumunu merak edersiniz diye düşünmüştüm de."

"Parmağınız?.. Evet... şey... o kadar çok işim var ki, arayıp soramadım. Kusura bakmayın. Hâlimizi görüyorsunuz."

Ses seda kesilmişti. Herkes bizi dinliyordu. Dr. Mut'a (çok iyi tanıdığı) parmağımı uzattım.

"Bütün işlerinizi böyle yapıyorsanız, çok yazık!.. Size teessüf ederim" dedim ve yürüdüm.

Anlayana bu kadarı yeterdi. Bugün bu uzman doktor(!) bir yanda muayenehanesi hastalarla dolup taşarken, öte yanda, yarının doktorları olacak genç öğrencilerine yüksek bir kürsüden tıp dersleri veriyor!..

Dr. Burhanettin Tav'a gelince, o gün küçük hemşire kendisine benim geldiğimi bildirmiş. Ameliyathaneden çıkmasını uzun uzun bekledikten sonra, hastaneden ayrıldığını öğrendim. Ben poliklinikteyken sayın Tav arka kapıdan çıkıp gitmişti. Yani benden kaçmıştı. Kendisini bir daha hiç görmedim.

Değerli Anılar

Büyük Türk kadını Halide Edip Adıvar'a Üniversiteli Kadınlar Birliği tarafından, derneğin şeref madalyası verilmesi münasebetiyle, 30 Ocak 1960 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 3 A Anfisi'nde düzenlenen toplantıya, yönetim kurulu tarafından ben de davet edilmiştim. Günlerden bir cumartesiydi. Toplantı saat üçte yapılıyordu.

O güne kadar sayın Halide Edip Adıvar'ı görmek, onunla yakından tanışmak fırsatını bulamamıştım. Buna hep üzülürdüm. Şimdi bu güzel fırsatı değerlendirmek bana mutlu bir görevdi.

Bilmem her ülkede böyle midir? Hazin bir gerçek olarak kaydetmek lazım ki, bizde yazarlar genellikle birbirlerini pek tanımazlar. Daha doğrusu tanışmak ortamı bulamazlar. Bâb-ı Âli toplantılarına katılabilenler dışında, özellikle ünlü yazarlarımızın kaçta kaçı birbirini yakından tanıyabilmiş, hele sürekli dostluklar kurabilmiştir? Sadece tanışabilmek bile, gerçekten mutlu rastlantılara bağlıdır her zaman.

Yayıncımın Kınalıada'daki evinde tanıştığım Mükerrem Kâmil Su'yla bu konuda dertleşmiştik. Mükerrem Kâmil Hanım, birlikte neşeli bir yemek yediğimiz o güzel günün sonunda bana, "Bir Kerime Nadir'in böyle olduğunu nereden bilebilirdim?" demişti.

Bu, samimi bir iltifattı kuşkusuz. Ben de Mükerrem Kâmil'in öyle olduğunu, kendisini yakından tanımadan önce bilebilir miydim hiç?..

Evet, bizde yazarlar, (ya da o dönemin yazarları) birbirlerini yakından tanımak fırsatı bulamıyordu pek. Benimle yapılan röportajların birkaçında bu konuya değinmiştim. Yine bir gün, hiç unutmam, rahmetli Reşat Nuri Güntekin'e açmıştım bu sorunu. Onun bana cevabıysa şöyle olmuştu:

"Yalnızlığınızdan hiç yakınmayın! Romancılar kolektif çalışamazlar. Bugün verdiğiniz eserleri ve daha da vereceklerinizi o zaman yazamazdınız!.."

Saat tam üçte toplantıdaydım. Bu toplantıda tanınmış profesörler, hukukçular, edebiyatçılar, sanatçılar, gazeteciler ve daha birçok meslek dalından değerli insan vardı. Onlar arasında bir köşeye iliştim.

Fakat ne yazık ki, asıl görmek, görüşmek istediğim büyük insan yoktu orada. Sayın Halide Edip Adıvar, hastalığı nedeniyle gelememişti toplantıya. Hasta yatağında yaptığı kısa bir teşekkür konuşmasını banda almışlardı. Bu konuşmayı derin bir saygı içinde dinledik.

Birkaç kişi kürsüye çıkıp Halide Edip'i bütün değerleri ve Türk ulusuna yaptığı unutulmaz hizmetleriyle andı. Kendisine olan takdir ve şükran duygularımızı belirtti.

Toplantı dağılırken, bir kenarda, akrabamız olan sayın Fahir İz'le (o zamanlar Londra ve Oxford üniversitelerinde Türkoloji profesörüydü) kısa bir sohbete daldığımız sırada yanımıza avukat Süreyya Ağaoğlu geldi. Sayın Ağaoğlu ne zamandır benimle tanışmak istiyormuş. Bana ilk sözü, "Eyvah! Bahsi kaybettim!.." oldu.

Sonra meseleyi açıkladı:

"Yazılarınızı her zaman ilgiyle okurum. Güçlü kaleminizin kesinlikle bir erkeğe ait olduğuna inanıyordum. Hatta *Cumhuriyet* gazetesinde çıkan bir romanınızı izlerken bu hususta bahse bile tutuşmuştum arkadaşlarla. 'Bu yazar muhakkak takma kadın adı kullanan bir erkektir' diye. Amma işte kaybettim bahsi."

Yıllar evvel, *Haydutlar Hanındaki Kadın* romanımı *20. Asır*'da izlemekte olan rahmetli Behçet Kemal Çağlar da bir gün bu konuya değinmiş, bana, "Kadın yazarların yazılarını okurken, bunların bir kadın tarafından yazıldığı genellikle anlaşılır. Çünkü kadınsı bir şeyler vardır anlatımda. Ama sizin yazılarınızda böyle bir şey yok" demişti. Bunu bir iltifat mı, yoksa bir eleştiri olarak mı kabul etmek gerekirdi? Bilmiyorum.

O gün üniversite çatısı altında, her aydın Türk kadını için ölümsüz bir örnek olan büyük Halide Edip'in manevi kişiliğiyle kucaklaşmış olarak, onu takdirle seven, sayan dostlarının kıymetli topluluğu içinde bir başka insan olmuştum sanki! Yaşadığım saatleri, teneffüs ettiğim atmosferi, heyecan ve haz dolu o değerli anları hiç unutamam.

Kıbrıs Meltemi

O yılın baharında Kıbrıs'tan bir mektup aldım. Mektubu gönderen, o zamanki Kıbrıs Türk Toplumu Lideri ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Dr. Fazıl Küçük'tü.

Mektup aynen şudur:

Sayın Bayan Kerime Nadir
c/o İnkılâp Kitabevi - İst. *16 Mart 1960*

Kıbrıs Türk Cemaati'ne hizmet gayesiyle on dokuz yıldan beri çıkarmakta olduğumuz HALKIN SESİ *adında bir gazete vardır. Sizin de takdir edeceğiniz gibi, azınlıkta olan bir cemaat içerisinde günlük bir gazete çıkarmak ve onu on dokuz yıl devam ettirmek hiç de basit bir olay değildir.*

İnkılâp Kitabevi tarafından yayımlanmış olan Esir Kuş *ve* Aşk Bekliyor *adlı iki romanınızı gazetemizde tefrika etmek arzusundayız. Bu arzumu müsbet karşılayacağınızı ümit eder, hürmetlerimizi sunarız.*

HALKIN SESİ Gazete Sahibi
Dr. Fazıl Küçük

Bu mektup dolaylı geldiğinden, elime geçmesi gecikmişti. Hemen şu cevabı verdim:

Sayın Dr. Fazıl Küçük,
Halkın Sesi Gazetesi - KIBRIS *25 Mart 1960*

Esir Kuş *ve* Aşk Bekliyor *adlı romanlarımı* HALKIN SESİ*'nde tefrika etmek arzunuzu büyük bir memnunlukla karşılamış bulunmaktayım. Bu suretle Kıbrıs Türk Cemaati'ne ben de küçük bir manevi hizmette bulunabilirsem, kendimi bahtiyar sayarım. İlk fırsatta güzel*

adamızı ziyaret etmek, en başta gelen arzularımdan biridir.

Bu arada, bir istirhamımı kaydetmeme müsaadenizi rica ederim. Tefrikaların başlayacağı tarihten lütfen haberdar edilmem, yahut tefrikalar devam ettiği müddetçe, bu nüshalardan bana gönderilmesi mümkün olabilirse, ayrıca çok memnun olacağım.

Kıymetli teveccühünüze şükranlarımla birlikte hürmetlerimi sunarım efendim.

Kerime Nadir

Bu mektubuma hiçbir cevap gelmedi. Romanlarımın *Halkın Sesi*'nde tefrika edilip edilmediğini de tam iki yıl öğrenemedim. (Bu bahse tekrar döneceğim.)

Eserlerin Şansı

1960 yılının sonbaharında, Bostancı'daki yazlıktan Maçka'ya göç hazırlıklarına başladığımız sırada, o sevgili küçük villamın -her yıl olduğu gibi- yine bütün kış boş kalması üzüntüsü hafifçe içimi sarmıştı.

Bir vakitler, bir demet fundanın bana *Funda* romanının adını ilham etmesi gibi, işte bu boş kalan evden de *Boş Yuva*'nın adı doğdu.

Boş Yuva bir büyük hikâyedir aslında. Onu "bir solukta" deyiminin tam anlamıyla, birkaç gün içinde yazdım. Maçka'ya geçtikten kısa süre sonra da *Büyük Gazete*'de yayımlandı.

O sıralarda Lale Film benim bir eserimi beyazperdeye aktarmak istiyordu. Firmanın sahibi Bayan Sabahat Filmer, henüz kitap baskısı yapılmamış olan bu *Boş Yuva*'yı seçmişti. (Daha sonra *Boş Yuva*, içinde yer aldığı on iki hikâyemden oluşan bir kitabıma adını verdi.)

Sabahat Hanım'la görüşüp anlaştık. Senaryoyu ben yazacaktım. Çok beğenmişti konuyu Sabahat Hanım. Başarılı bir film yaratılacağından emin; bunun büyük heyecanı içindeydi. Gerçekten de her türlü fedakârlığı göze almış görünüyordu.

Filmin oyuncu kadrosu titizlikle belirlenmiş, yönetimini de Memduh Ün üstlenmişti. Oyuncu kadrosunda Fatma Girik, Göksel Arsoy ve Leylâ Sayar gibi isimler vardı.

Anlaşma süresi içinde senaryoyu yazıp Sabahat Hanım'a teslim ettim. Üzerinde yapılacak herhangi bir değişiklikten kesinlikle haberdar edilmem şartıyla!.. Sabahat Hanım, senaryo denetimden gelir gelmez bana bir kopyasını göndereceğine ve benim olurum alınmadan asla çekime geçilmeyeceğine dair söz verdi.

Yaz aylarını bulan bekleyiş beni gittikçe sabırsızlandırmaya başlamıştı. Nedenini anlayamadığım bir huzursuzluk duyuyordum. Lale Film'le birkaç kere telefonla temas kurdum. Her seferinde, senaryonun daha denetimden çıkmadığı bildirildi bana.

Bir yaz sabahı Bostancı'daki yazı odamda çalışırken yeğenim on iki yaşındaki Nejat koşarak geldi.

"Abateyze, dedi. (Nejat konuşmaya başladığı günden itibaren beni böyle çağırmıştır.) Aşağıda, Bostancı Köprüsü'nün yanında film çeviriyorlar. Bir büyük defter var ellerinde. Üstünde, *Boş Yuva* yazıyor. Senin filmin galiba!.."

Hemen kalemi bıraktım.

"Yanlış görmüş olmayasın oğlum" dedim.

Nejat, zeki gözleri heyecanla iri iri açılmış olarak, "Hiç yanlış görür müyüm abateyzeciğim?" dedi.

Daha bir gün önce Sabahat Hanım'la telefonda konuşmuş ve ondan, senaryonun henüz sansürden gelmediği ve gelince hemen bana gönderileceği şeklindeki tekerlemeyi dinlemiştim. Neden senaryoyu bana göstermek istememişlerdi acaba?

Nejat'la beraber otomobile atladık, köprü başına vardık. Orada bir kalabalık toplanmıştı. Çekim devam ediyordu. Beni görünce filmciler arasında bir kaynaşma oldu. Filmin adını sordum. Evet, *Boş Yuva*...

Biri yönetmene seslendi. Bu arada Fatma Girik bana doğru koşarak geldi. Samimi bir heyecanla elimi sıkarken, o güzel firuze gözleri ışınlar saçıyordu.

Ne yazık ki, sevgili Fato'yla bütün görüşmemiz bundan ibaret kalmıştır. Hoş, buna görüşme demek de çok doğru olmazdı. Zira bir çift söz bile edemeden, soğuk bir tavırla yaklaşan Memduh Ün bizi ayırmıştı.

Yüzü gülmeyen yönetmene meram anlatmam zor oldu. Daha doğrusu, o meramımı çoktan anlamış, bunu anlamazlıktan gelmek yolunu seçmişti.

Orada çekilen sahne benim senaryomda yoktu. Bir gün önce telefonda Sabahat Filmer'le yaptığımız konuşmadan söz edince, Yönetmen Bey o soğuk tavrıyla, "Evet" dedi. "Senaryo daha sansürden gelmedi. Ama biz ona bir sahne ilave etmiştik. Onu çekiyoruz."

Bu ülkede bir kısım filmciler, yazarları ne de kolay aptal yerine koyabiliyorlardı!.. İşte bu tutum ve onun temsil ettiği zihniyetin kötü tohumları, baştan beri Türk filmciliğini emekleten ve giderek uçurumlara sürükleyen yozlaşmanın ürünlerini böylece veregelmiştir.

Daha sonraki yıllarda, eserlerimin filmciler tarafından nasıl kıyıma uğratıldığına tanık olduktan sonra, o gün orada göstermiş olduğum titizliğin ne kadar gülünç kaçtığını anlamıştım. Bir kere "halkın anlayışına inmek" diye çok hatalı bir mantıkla hareket ediyorlardı bu adamlar. Halkı ne sanıyorlardı?.. Her ülkede, bütün dünyada "okunan yazarlar", halkın nabzını ellerinde tutmasını bilen kalem erbabıdır. Onların eserleri -içeriği ne olursa olsun- bölünmez bir bütündür. Bu eserler beyazperdeye aktarılırken, elbette tekniğin gerekçelerine uygun bir biçimde senaryolaştırılacaktır. Ama bu demek değildir ki, bir eser bütünüyle parçalanacak, kopukları yabancı motiflerle keyfe göre yamanacak ve bir parça-bohçaya ya da renkli uçurtmaya dönüştürülecek!..

Bunu yapmaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Zira o eseri bölmek, ruhunu da yok eder, onu öldürür. Gel gör ki, yaratma yeteneğinden yoksun; eli azıcık kalem tuttuğundan, senaryo yazabildiğini sanan, prodüktörü de buna inandırmış birtakım sorumsuz kişiler, yıllardan beri bu işi rahatlıkla yapmaktadırlar.

Boş Yuva filmi, 13 Kasım 1961 tarihinde, güzel bir galayla Şan Sineması'nda vizyona girdi. Ama bütün çabalara rağmen -tahmin ettiğim gibi- sıradan bir film olmaktan öteye geçemedi.

İşte böylece, birkaç günde yazdığım bir hikâyem beyazperdeye geçerken; öte yanda, aylarca, bazen de yıllarca sürmüş geceli gündüzlü çalışmalarımın ürünü olan büyük romanlarımın birçoğu filme alınma şansına erişememiştir. Çünkü filmcilerimiz, bir büyük romandan iyi bir senaryo çıkarmak zorluğuna karşı, diledikleri kılığa kolayca sokabilecekleri, konusu sade, hatta basit olan küçük eserleri seçiyorlardı. Ve üzerlerinde istedikleri işlemi yaptıktan sonra da çok defa bunları kendilerine rahatça mâledebiliyorlardı.

Can Dostlarım

Elimden geçirdiğim ameliyattan sonra, yazılarımı temize çekmek için bir daktilonun yardımı gereği doğmuştu. Yayıncım, Lûtfullah adında bir adamcağız gönderiyordu bana. Eseri ben müsveddeden ona dikte ediyordum.

Fakat bu işin -Lûtfullah bir basımevinde görevli olduğundan- çok dar bir zaman çerçevesinde halledilmesi gerekmekteydi. Hafta sonu tatillerinde ve akşam paydoslarından sonra işe koyuluyor, hemen hiç soluk almadan bir romanın kopyasını (çapına göre) bir haftada ya da on günde bitiriyorduk.

Bu sıkı çalışmalar beni çok yorduğu için, daha rahat bir tempoyla çalışabilecek imkânlar arıyordum. Arkadaşlarımdan bu işe gönüllü çıkanlar olunca sevindim.

Böylece, en yakın can dostlarım, sınavdan geçercesine, birer birer bu işi denediler. Fakat -Hilmiye Doğu dışında- hepsinin bu geçici yardımları bir hevesten ibaret kaldı. Evet, yalnızca Hilmiye Doğu bana yardımlarını sürdürmekte sebat gösterdi.

Hilmiye Doğu edebiyatı seven ve çok okuyan bir insandır. Bir devlet dairesinde memurdu o zamanlar. Geniş bir çevresi, hatırlı dostları vardı. Erkek kardeşlerinden biri, karikatürist Orhan Doğu'dur. Küçük kız kardeşi de edebiyat öğretmenidir.

Hilmiye Doğu'nun bana bir "can dostu" olarak yaptığı yardımları hiçbir şeyle ödeyemem. Aile büyüklerimi kaybettikten, kardeşim de tamamen kendi gailesine daldıktan sonra, hayatta bana destek olacak hiç kimse kalmamıştı. İşte bu destek Hilmiye Doğu olmuştur.

Yazı alanında Hilmiye Doğu yalnız romanlarımın makinede kopyalarını yapmakla kalmıyordu. Ev işleri arasında, elimde müsveddelerimle Vecihe'nin peşinde dolaştığım dönem sona ermişti. Yazılarımı artık Hilmiye Doğu'ya okuyordum. Böylece onun fikirlerinden ve yerinde eleştirilerinden yararlanma imkânını da kazanmış bulunuyordum.

Bir yazar kendi hatalarını sıcağı sıcağına kendisi göremez. Eserden uzun süre çekildikten sonra görebilse de, o eserin okuyucu üzerinde bırakacağı ilk etkiyi ancak bir başkası en iyi biçimde kestirebilir.

Ben, ilk kalem denemelerimden bu yana, yazdıklarımı önce yakınlarımdan birine okumak alışkanlığımdan her zaman kârlı çıkmışımdır. Sanırım bunu birçok yazar yapar. Yapmayanlar, ya buna vakit bulamayanlardır ya da bu küçük sınavı gururuna yedirememeyenler. Ama büyük okur yığınları karşısında verdiğimiz sınavları düşünürsek, bu devede kulak kalır.

Verimli Yıl

1961 ve 1962 yıllarında, (bir yıl arayla) iki ağır kulak ameliyatı geçirdim. Ameliyatları Prof. Doktor Safa Karatay yaptı. Büyük uğultularla ağırlaşmaya başlayan kulaklarım, böylece işitme hassasına yeniden kavuşmuş bulunuyordu.

Tabiatıyla bünyemi çok sarsmıştı bu ameliyatlar. Ama yine de bu yılların, en yoğun çalışma yıllarım olduğunu söyleyebilirim. Bir yıl içinde iki roman ile iki film senaryosu çıktı kalemimden.

Önce, 1942 yılında yazdığım, *Gelinlik Kız* romanının devamı olan *Saadet Tacı*'nı yazdım. *Saadet Tacı*, gençliğini bir saadet tacının rüyasıyla geçiren genç kızların romanıydı. Birtakım yaşanmış gerçeklerden derlediğim, *Gelinlik Kız*'ın başlıca kahramanlarının yaşamını bu eserde yine gerçek hayattan derlediğim yepyeni olaylar dizisinde sürdürmüştüm. İlginç olguları içeren bir aile hayatındaki serüvenlerde, en önemli sosyal davalarımızdan biri olan "evlenme" konusu işleniyordu.

Saadet Tacı'nın kopyalarını yaparken, Kervan Film'in sahibi Ümit Utku bize geldi. Bugün Prodüktörler Sendikası ve Film-San Vakfı Başkanı olan Ümit Utku, daha önce de iki kez film işi için benimle görüşmeye gelmişti. Ama bu gelişlerinden sonuç çıkmamıştı. Bu üçüncü gelişinde benden eser almaya kararlı görünüyordu. Hem de iki tane birden.

Gerçekten Kervan Film'le, *Aşk Bekliyor* ve *Esir Kuş* romanlarım üzerinde anlaştık. Ümit Bey senaryoları benim yazmamı peşinen şart koşmuştu.

Önce, *Aşk Bekliyor*'u ele aldık. Bu, bilindiği gibi, bir "roman içinde roman"dı. Bir gençle iki ayrı kadın kahramanın, iki ayrı hayat tablosu sergileniyordu kitapta. Bana kalsaydı -*Hıçkırık*'ta olduğu gibi- yalnız birinci bölümünü senaryolaştırırdım eserin. Fakat Ümit Bey ikinci kısmı da çok beğenmişti. Beyazperdeye tümüyle aktarılmasını istiyordu. Böylece çok zor bir görev almış oldum üstüme.

Zorlukları yenmekte Tanrı bana her zaman yardımcı olmuş-

tur. Yazdığım senaryo gerçekten çok beğenildi. Ümit Bey telefonla beni kutladı. O iki ayrı hayat tablosunu nasıl öyle içiçe kaynaştırabildiğime şaşmıştı. Ama ben bu kaynaşmada yine de bir kopukluk olduğunu biliyordum. Bir senaryoda -ne kadar kaynaşmış olursa olsun- iki ayrı hayat fazladır. Ve aşkın mirası olamaz!.. Romanda gerçekleşmesi bir mucize gibi görünen bu mirası beyazperde kaldıramazdı.

Ama Ümit Bey çok umutluydu. Başrolleri Muhterem Nur, Eşref Kolçak ve Nebahat Çehre üçlüsü paylaşacaktı. Kervan Film'in bu artistlerle önceden anlaşması varmış!..

Muhterem Nur dışında hiçbirinin rolüne oturabileceğini düşünemezdim. Zira bu şöhretlerin -güçlü sanatçılar da olsalar- hiçbir yönden benim roman kahramanlarıma en ufak bir benzerlikleri yoktu.

Ümit Bey endişeme karşı çıktı.

"*Esir Kuş*'ta da başrolde Nebahat Çehre'yi oynatacağım" dedi.

"Benim sarışın, tatlı, küçük Mine'm olarak mı?"

"Bu rolü fevkalade başaracak, göreceksiniz."

Esir Kuş'ta bir sorun daha çıktı karşıma. "Jön"ü oynayacak olan Göksel Arsoy, senaryodaki rolünü yetersiz bulmuştu. Daha başka sahneler ilavesiyle bu rolü büyütmem şartıyla onu kabul edebileceğini bildiriyordu.

Üç yıl evvel, *Samanyolu*'nun galasından çıkarken heyecanla elime sarılıp "İnşallah bütün eserlerinizde oynamak bana kısmet olur!" dileğinde bulunan delikanlıydı bu şartı bana koşan!.."

Yazılı anlaşmayı yapmış, eseri bağlamıştım bir kere. Kervan Film de bir anlaşmayla Göksel Arsoy'a bağlı bulunuyordu.

İşte böyle bir oldubittiyle *Esir Kuş*'um gerçek bir esaretin ağına düştü. *Aşk Bekliyor*'un sağladığı kadar bile başarı sağlayamadı. Sonuç olarak, büyük ümitler bağladığım her iki eserim de bu suretle sıradan filmler olup çıktı.

Saadet Tacı romanım *Tercüman* gazetesinde yayımlanmaya başlamış, bu arada *İstanbul Ekspres* gazetesinin ısrarlı isteğini kıramayarak onlara da *Bir Aşkın Romanı* adlı küçük romanı yazıp vermiştim.

Geçirdiğim ağır kulak ameliyatlarına rağmen, başta da belirttiğim gibi, peş peşe iki roman ve iki senaryo kaleme aldığım bu bir yıl içinde gerçekten yorgun düşmüştüm.

Yine Kıbrıs Meltemi

Yazlığa geçme hazırlıklarına başladığımız günlerde sayın Dr. Fazıl Küçük'ten yine bir mektup aldım. Mektup aynen şudur:

Sayın Kerime Nadir *4 Mayıs 1962*
Teşvikiye-Maçka Palas 4/6-İst.

25 Mart 1960 tarihli lütufkâr mektubunuzla Esir Kuş *ve* Aşk Bekliyor *adlı romanlarınızın gazetemizde yayımlanmasına müsaade buyurduğunuz günden beri size olan teveccühümüz çok daha da kuvvetlenmiş, Kıbrıs'taki sanat çalışmalarına ışık tutan bu eserleriniz, halkımız tarafından büyük bir ilgi ile takip edilmiştir. Bundan duyduğumuz büyük memnuniyeti size duyurmak arzusundayız.*

Bu defa gene sizin eserlerinizden olan Ormandan Yaprakları, Posta Güvercini *ve* Samanyolu *adlı romanlarınızın yayımına müsaade buyurmanızı talep edeceğiz. Umut ederiz ki, bugünkü arzumuz da dün olduğu gibi yerine getirilecektir.*

En derin saygılarla, hürmetlerimizi sunarız.

HALKIN SESİ Gazete Sahibi
Dr. Fazıl Küçük

Kendilerine gönderdiğim mektuba (iki yıl aradan sonra da olsa) aldığım bu cevap beni çok memnun etti. Demek, *Esir Kuş* ve *Aşk Bekliyor*, *Halkın Sesi*'nde yayımlanmıştı? Ve üç romanımı daha yayımlamak istiyorlardı!.. Kıbrıs halkının bana karşı ilgisini ve sevgisini öğrenmek; Sayın Kıbrıs Türk Toplumu Lideri ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın kadir bilirliğini kazanmak beni çok sevindirmişti gerçekten. Bir mazhariyetti[1] bu benim için. Manevi kazancı bana yeterdi. Hemen yanıtladım bu mektubu da.

1 Mazhariyet: Erişmek, elde etmek.

Sayın Dr. Fazıl Küçük,
Halkın Sesi Gazetesi-KIBRIS *1 Haziran 1962*

HALKIN SESİ'nde yayımlanan Esir Kuş ve Aşk Bekliyor romanlarımdan sonra, Ormandan Yapraklar, Posta Güvercini ve Samanyolu *adlı romanlarımın da gazetenizde yayımlanması hususundaki arzunuzu aynı memnuniyetle karşılamış bulunmaktayım.*

Eserlerimin gerek Kıbrıs'taki sanat çalışmalarında sağlayabilmiş olduğu yararlar, gerek halk tarafından ilgi ve sempati görmüş olması beni ayrıca çok duygulandırdı. Ancak, 25 Mart 1960 tarihli mektubumun elinize geçmiş olduğuna dair hiçbir bilgi edinememiş olmam beni çok üzmüştü. Eserlerimin tefrikasına başlanacağı tarihten haberdar edilmemi, hatta mümkünse, bu sayılardan bana gönderilmesini özellikle rica etmiştim.

Bu kez ümit ederim ki beni yine merakta bırakmazsınız! Lütufkâr cevabınızı bekler, teveccühünüze tekrar teşekkür ederim efendim.

Derin Saygılarile
Kerime Nadir

Bu mektubuma şu cevap geldi:

Sayın Bayan Kerime Nadir *13 Haziran 1962*

Üç romanınızın yeniden gazetemizde yayımlanmasına karşı gösterdiğiniz anlayış bizi son derece memnun ve mütehassis[1] *etmiştir. İlginizin devamlı olmasına teşekkür eder, bu ilginin eksilmeden devamını özleriz.*

Hiç abartmadan söyleyebiliriz ki, eserleriniz devamlı bir şekilde halkımız tarafından sempati ile karşılanmakta ve büyük ilgi toplamaktadır. Bilhassa memleketimizdeki sanat çalışmaları bakımından çok faydalı olduğuna da inanıyoruz.

Yalnız mektubunuzdaki bazı hususlar bizi üzmüştür. Diyorsunuz ki, 25 Mart 1960 tarihli mektubunuza cevap verilmemiştir. Halbuki

1 Mütehassis: Duygulanmış

biz kayıtlarımızı araştırdık ve mektubunuzdan hemen sonra mektubunuzun cevaplandırılmış olduğunu gördük. Öyle sanıyoruz ki, bir yanlışlık eseri olarak bizim mektubumuz elinize geçmemiştir. Bundan büyük bir üzüntü duyduğumuza işaret eder ve hasıl olan durumdan dolayı da özür dileriz.

İdareye gerekli talimat verilmiştir. Romanlarınız tefrikaya başlar başlamaz zatıâlinize de gazetemizden gönderilecektir. Hasıl olan durum karşısında tekrar tekrar özür dileriz.

Bir fotoğrafınızla biyografinizi lûtfetmenizi istirham eder, en derin saygılarla, hürmetlerimizi sunarız efendim.

HALKIN SESİ Gazete Sahibi
Dr. Fazıl Küçük

Sayın Dr. Fazıl Küçük'ün bu üçüncü mektubunu üç aylık bir gecikmeyle aldım. Ve hemen şöyle cevapladım:

Sayın Dr. Fazıl Küçük,
Halkın Sesi Gazetesi-KIBRIS *2 Ekim 1962*

13 Haziran 1962 tarihli mektubunuz, yazlıktan dönüşümde elime henüz geçmiş olduğundan, çok geciken cevabımdan dolayı özür dilerim. İşlerimde daima muntazam bir insan olduğum için, elimde olmadan vâki olan bu gecikmenin beni nasıl üzdüğünü tasavvur buyrunuz!

Teveccühkâr ifadelerinizin ve eserlerime gösterilen ilginin bendeki izlenimi derin bir memnuniyettir. Yalnız, benden istemiş olduğunuz biyografi ile fotoğrafın size faydalı olmakta gecikmiş olması endişesi içindeyim. Tefrikaların başladığına dair henüz idareden bir işaret almamış olduğumdan, bunu beklerken, merak ettiğim hususların da bana aydınlatılmasını hassatan rica ederim.

Hayırlı başarılar dileğimle en derin hürmetlerimin kabulünü rica eder, lütufkâr cevabınızı beklerim efendim.

Kerime Nadir

Bu mektupla birlikte sayın Dr. Fazıl Küçük'e gönderdiğim özgeçmişim ile fotoğrafım, 3 Nisan 1963 tarihli *Halkın Sesi* gazetesinde, *Posta Güvercini* romanımın reklamlarıyla yayımlandı.

Uzun süre gazeteler bana kesintisiz gönderildi; sonra kesildi. Diğer eserlerimin yayımlanıp yayımlanmadığını bilmiyorum. Kıbrıs'taki kanlı olaylar, bu güzel yeşil adanın uğradığı o korkunç felaketler, her güzel ve iyi olan şeyin üstüne kara bir örtü çekti.

Tılsım

Roman üzerine söylenen sözlere bakarak, *bu konu ne oranda incelenebilmiştir?* diye düşünürüm. Her eli kalem tutan kişi, hiç değilse bir tek roman yazmayı denemiştir hayatta. Ama kaç kişi gerçek romancı olabilmiştir?

Romancı -bir kez daha tekrarlarım- Tanrı bağışı olan ilham yoluyla hareket eden yazardır. Doğuştan ona özel bir yetenek verilmiştir. Gerçeklere yüzde yüz sadık kalan yazar, kendinden verecek hiçbir şeyi olmayan kişidir. Olayları olduğu gibi anlatmak bir çeşit tekerrür[1] olacağından, bu adam istese de kalemi üstüne egemenlik kuramaz zaten. Çünkü sanatın kendine özgü birtakım kuralları vardır.

Rahmetli Refik Ahmet Sevengil'in incelemelerine şunları da eklemek isterim:

Gören ve duyan bir insan olan romancı, farkına vararak veya varmayarak, çeşitli olayların etkisine bürünür ve bu etki, hayal gücü kavramıyla aynı potada erir. Yani, kafada yerleşip kalmış izlenimler gizlendikleri köşelerden çıkıp olağanüstü bir düzenle kalemin ucunda toplanmaya başlarlar ve "ilham" denen manyetik güçle hareket eden kalem bunları istediği gibi değiştirerek hepsine ayrı ayrı birer biçim ve kişilik verir.

Evet, gerçeklere körü körüne sadık kalmak, edebiyatın niteliğine ters düşen bir çabadır. Eldeki kalem bu gerçeklere kendi açısından bir yön verecek, sonra da onları o sihirli potada kaynaştıracaktır. hayal gücünün faaliyetindeki sırra bir ad vermek gerekirse, buna "tılsım" demek yerinde olur.

İşte 1963 yılında, bu "tılsım"la hareket ederek bir detektif romanı olan *Suya Düşen Hayal*'i kaleme alıyordum. O kadar hızlı yazıyordum ki romanı, kalem âdeta kendi kendine yürüyordu kâğıtlar üzerinde. Onca entrika, aşk ve macera, hiçbir plana

1 Tekerrür: Yineleme.

dayanmaksızın nasıl öyle birbirine bağlanıp örülüyor; konunun dokusu nasıl o kadar sağlam ve ilginç bir düzen içinde meydana geliyordu, bilmiyorum?.. Kendim de şaşıyordum buna.

Bu sıralarda, banka kredisinden yararlanarak Ataköy'de bir daire satın almaya kalktım. Eğer roman o günlerde bitmemiş olsaydı, kesinlikle yarıda kalırdı. Zira herhangi bir nedenle tedirgin olursam ya da -klasik deyimle- ilham perisini ürkütürsem, kalem duruverir. Bu da ayrı bir ince noktadır yazarlıkta bence.

Başkalarını bilmem ama ben mutlak maddi ve manevi huzur içinde çalışabilirim ancak. Eğer kafama herhangi bir sorun takılmışsa, herhangi bir şeye sinirlenmiş, üzülmüş, hatta çok sevinmişsem kalemi yürütemem.

İşte o yaz sonunda Ataköy'de satın aldığım katın moralim üzerindeki etkisi de bana kalemi elden bıraktırmıştı.

Bu ülkede en çok okunan yazarlardan biri olduğum hâlde, bir küçük daire satın alacak parayı köşeye koyamamış; bir yığın borç altına girmiştim. Bunun nedeni, çok kazanıp savurganlıkla bu durumun içine düşmüş olmam değil; ülkemizde fikir işçisine ödenen ücretin komik bir düzeyde tutulmasındandı.

Tam on yıl Bostancı'da unutulmaz yazlar geçirmiştik. Planını kendim çizdiğim güzel villamın, fidelerini Çayırova'dan kendim satın alıp diktirdiğim meyve bahçemi (bu fideler son yıllarda leziz meyveler vermeye başlayan ağaçlar olmuştu); eniştem Yunus Bey'in himmetleriyle[1] bir cennete dönmüş olan çiçek ve sebze bahçelerimizi; verandalarda gün batışına karşı yenen yemeklerden, mehtaplı gecelerin harikuladeliğine kadar, tümüyle orada geçen hayatımızı artık geride bırakacağımız önsezisi içinde bir garip hüzne gömülmüştüm.

Aslında, Ataköy'deki daireyi almakla, Bostancı'dan artık temelli ayrılacağımıza dair bir karar söz konusu değildi. Böyle bir şeyi o günlerde aklımızın ucundan bile geçirmiyorduk. Hatta, ertesi yaz yine gelmek üzere evi -her yıl olduğu gibi- bırakma hazırlıkları içine girmiştik.

---

1 Himmet: Çalışma, emek, gayret.

Tövbe

İşte o günlerde Muzaffer Tema'dan bir telefon geldi. Tema Film adına, *Aşka Tövbe* romanımı satın almak istiyordu.

"İnşallah senaryosunu da benden istemezsiniz!" dedim.

"Siz yazmayı kabul ederseniz, çok memnun olurum. Ne zaman görüşebiliriz?"

Muzaffer Tema'nın, *Hıçkırık*'taki başarısı yıllarca unutulamamıştı. Ona karşı takdir ve sempati beslerdim. Telefonda ayrıntılı görüşmeye imkân olmadığından, gün ve saat saptadık.

Muzaffer Bey, Bostancı'ya, yanında Enver ve Selahattin Burçkin kardeşler olduğu hâlde geldi. Senarist ve yönetmen olan bu iki sanatçı kardeş, benim, *Aşka Tövbe*'mi beyazperdeye aktarmada bütün yeteneklerini ortaya koymaya kararlı görünüyorlardı.

Tema Film gerçekten, gerekli her türlü özveriyi göze almak şartıyla, güzel bir film çıkarabilirdi *Aşka Tövbe*'den. Ama en büyük sorun senaryoydu.

Senaryoyu ben yazamayacağımı kesinlikle bildirince, çok canları sıkıldı. Hiç değilse planında yardımcı olmamda ısrar ettiler.

Aşka Tövbe'yi senaryolaştırırken, birtakım dramatik sahnelerdeki gerçeklerin derinlemesine işlenmesi; üslubun akışında örtülü kalmış bazı pürüzlerin ayıklanarak, bunların film tekniğine uygun bir mantık çerçevesinde değerlendirilmesi, diyalogların büyük bir dikkat ve ustalıkla seçilmesi ve güçlendirilmesi gerekirdi. Bu bir "telif" işiydi. Herhangi bir senarist tarafından yapılamazdı.

Muzaffer Tema'dan özür dilerken, gerçekten üzgündüm. Çünkü bu eseri var etmekle, sıradan bir film olmaya terk etmek benim elimdeydi. Bunu gayet iyi biliyordum. Fakat ben o günlerde -yukarıda da belirttiğim gibi- bir satır yazı yazabilecek durumda değildim.

O gün Muzaffer Bey'in, bana yalvarırcasına, karşımda ellerini ovuşturarak, "Rica ediyorum, ne olur siz yazın senaryoyu" demesini her hatırlayışımda içime bir sızı düşer. Bu yürekten isteği cevapsız bırakmak zorunluluğuma esef[1] ederim.

Yine de hatırlarını kıramamış, bir senaryo taslağı karalayarak, neler yapılması gerektiğini onlara anlatmıştım. Bana birkaç kez gelip gittikten sonra bu taslağı kabullendiler. Fakat...

Aşka Tövbe -deyim caizse- belkemiğinde bir "ur"la beyazperdeye geçti. Konu, benim anlatmak istediğimden saptırılarak tersyüz edilmiş; zira öylesine bir psikolojik analiz içine girmeyi senarist göze alamamıştı. Basmakalıp motifler yerleştirilmişti en nazik noktalara. Böylece film "sıradan" olma damgasını peşinen yemiş bulunuyordu.

Aşka Tövbe'yi Orhan Elmas yönetti. Baş oyuncular Muzaffer Tema, Semra Sar ve Kenan Pars'tı. Filmin galası 5 Şubat 1964 tarihinde Şan Sineması'nda yapıldı. Bu galada o zamanki İstanbul Valisi Niyazi Akı ve Emniyet Müdürü Haydar Özkın da bulundular. Onlarla birlikte fotoğraflarımız çekildi. Bu fotoğraflar gazetelerde yayımlandı. Ama yine de film iş yapmadı.

Eserlerimden yapılan her filmin beni az ya da çok üzdüğü bir gerçek. İleride başıma daha sunturlu işler geleceğini bilseydim, filmcilerle iş yapmaya o günden tövbe ederdim.

1 Esef: Üzüntü, kaygı, tasa.

Pitigrilli'den İnciler

Bir romancı olarak ülke çapında ün yapmaya başladığım yıllardan bu yana, okuyucularımdan aldığım mektuplar yanında, telefonumu ve evimin kapısını çalan meraklı sayısının da bir hayli kabarık olduğunu belirtmek isterim. Başlarda sırası geldi, birkaçından söz ettim. Ama gerçekten ilginç birkaçını daha eklemek istiyorum bunlara.

Söze girmeden, ünlü İtalyan yazarı Pitigrilli'nin hayat anılarından buraya bazı bölümler almayı yararlı buldum. Zira bu yazılarda, benim söyleyeceklerim en güzel biçimde anlatılmış bulunuyor. Pitigrilli şöyle diyor:

(...) *Yazarlık alanında üne doğru ilk adımlarını atan bir kimsenin kapısı ve telefonu artık günün her saatinde çalmaya başlayacaktır. Postacıyı da unutmamak lazım. Birçok kimsenin size söyleyecek bir sürü derdi varmış. Ve bunlar sizin ünlü bir yazar olmanızı bekliyormuş meğer!..*

"Size hayatımı anlatsam, bir roman yazar mısınız?" diyecektir kadınlar. Böylece isteseniz de istemeseniz de, bir sürü facia dinlemek zorunda kalacaksınız.

"Size hayatımdan bazı parçalar anlatsam, hoşunuza giden yönlerini alıp bir hikâye yapsanız!" diyecektir erkekler. Böylece isteseniz de istemeseniz de, bir sürü komik olay dinlemek zorunda kalacaksınız. Oysa başkaları tarafından sunulan gerçekler yazarın pek işine yaramaz. Gerçekleri bizzat görüp incelemesi şarttır.

Balzac romanlarından birisinin adını bir dükkân tabelasından bulmuştur. Molière de eserlerindeki kişilerden birinin adını bir eczane vitrininde keşfetmiştir. Çağdaş bir romancı, kahramanlarından birine ad bulmak için telefon rehberini de karıştırabilir. Fakat daha sonra, kendi adına bir romanda rastlayan bu kuruntulu telefon abonesi, onu mahkemeye vermekten de çekinmeyebilir.

Yazarın etrafına dikkatle baktığı ve her şeyi titiz bir açıdan incelediği doğrudur. Ama işine yarayacak şeyleri inceler. Anlattıkları da

aslında -çoğu kez- kendi hikâyesinden ibarettir. Profesör Bergeret, Rahip Coignard, Silvestre Bonnard... Bunlar ayrı ayrı kimseler değil, hepsi de birer Anatole France'tır.

Gustave Flaubert de şöyle diyor:

"Madam Bovary, c'est moi - Madam Bovary, benim..."

Romanların âdet ve gelenekler üzerine özel bir etki yaptığına da ben pek ihtimal vermiyorum. Madam Bovary arsenik içerek hayatına son vermeden önce de intihar edenler vardı. İlk defa beynine kurşun sıkan genç adam da Werter olmasa gerek!.. Emile Gabriau 1864 yılında L'affaire Rouge adlı bir eser yazarak, farkında olmaksızın polisiye romanlar çağını açmıştı. Oysa kusursuz cinayetlere bu kitap çıkmadan önce de sık sık rastlanıyordu.

Sonuç olarak, kötü kitapların kötü okuyucular yetiştirdiği nasıl iddia edilemezse, iyi kitapların iyi okuyucular yetiştirdiği de hiçbir zaman ileri sürülemez. Kitap, arzu ve eğilimler konusunda bir çeşit refakattir. Herkes düşündüğü hâlde ifade edemediği, istediği hâlde bulamadığı bir veya birçok şeyi okuduğu kitapta bulabiliyor. İnsan kafasını değiştirebilen yüksek düzeyde birkaç kitap varsa, bunlar da peygamberlerin bıraktığı din kitaplarından ibarettir.

Bu vesile ile Théophile Gautier'nin bir sözünü hatırlatmadan geçmek doğru olmayacak:

"Kitaplar gelenekleri izler ama gelenekler hiçbir zaman kitapların peşinden gitmez. Modeller tablolara göre değil, tablolar modellere göre yapılır. Aksini iddia etmek, baharın gelmesi bezelyelerin çiçek açmasına bağlıdır, demek kadar anlamsız bir şey..."

Sanatçı gözüyle bakıldığı zaman dünyanın aydan hiç farkı yoktur. Bulutsuz bir gecede ayı seyreden bir cengâver orada kanlı bir savaş; bir denizci korkunç bir fırtına; sevdalı bir kız da bir aşk sahnesi görecektir. Artist ruhlu adam için kendi başından geçen serüvenler okuyucuya yeni yeni şeyler anlatmak için birer hareket noktası olabiliyor.

Fakat yazı yazmak aslında nedir? İşte yanıtlaması çok güç bir soru. Bana, "Elektrikçi kimdir ve ne yapar?" şeklinde bir soru sorsalar, gerçeğe yakın cevaplar verebilirim belki. "Kapı zillerini onaran ve bize, voltaj durumumuza uygun ampuller satan adam." Ama yazarın ne yaptığını kesin olarak anlatamıyorum bir türlü.

Yazar, değişik ruh durumları yaratır, okuyucuyu kendi manyetik alanına alır, ona kendi havasını teneffüs ettirir, olayları daima değiş-

şik açılardan anlatır. İyi ama olayları değişik açılardan anlatmasının özelliği nedir acaba?

Geçen yüzyıl yazarlarının elinde bitmez tükenmez bir kaynak vardı: Tasvir. Halbuki zamanımızda böyle bir şey yok. Fotoğraf makinesi bu kaynağı kesin olarak kuruttu ve yazılı peyzajı katılttı.

Lamantine'in en kuvvetli tasvirlerinden birini alın; bir turizm acentesinin broşürü ile kıyaslayın. Broşür baskın çıkacaktır.

Çok zeki kadın dostlarımdan biri şöyle der:

"Ben tasvirleri atlayarak okuyorum!"

Jules Renard'ın bu konuda çok isabetli bir kanısı var:

"Dünyanın en güzel, en seçkin tasviri şayet on satırı geçiyorsa, kesinlikle okunmaz!"

Zamanımızın bazı yazarları okuyuculara hâlâ yaprakların hışırtısını, rüzgârın uğultusunu ve batan güneşin renklerini anlatmak hevesinden kendilerini kurtaramıyorlar. Bu tasvirler insana, pastaların üzerine krema ile yazılan "Candan tebrikler" ya da "En iyi dilekler" lafını hatırlatıyor. Pastayı yiyen kimse için önemli olan bu şekerli anilin değil, pastanın kendisidir.

Her zaman aşka birinci derecede önem verilmesi, romancı hesabına birtakım yanlış kanıların uyanmasına yol açmaktadır. Okuyucuya göre, en çetin gönül sorunlarını bile kolayca çözen yazar, en esrarengiz psikolojileri bile bilir ve bu konudaki her "meçhul" ona göre basit bir "malum"dan ibarettir.

Hiç unutmuyorum. Günün birinde bana kocaman bir paket gelmişti. Açtım. İçinden yedi yüz tane mektup çıktı. Bunları gönderen bir genç kadındı ve şöyle bir soru soruyordu:

"Göreceğiniz gibi bütün bu aşk mektupları baştan başa hayranlık ve sadakat ifade ediyor. Oysa sonuç pek hazin. Bunları bana yazan erkek artık beni sevmiyor. Ben bu gönül muammasını çözemedim. Bana yardım edin ne olur!.."

Hayatını, bir araya getirdiği sözcük ve cümlelerle kazanan bir yazarın o anda uğrayacağı ters etkiye ben de kapılsaydım, şöyle bir cevap yazmak zorunda kalırdım:

"Bir arşiv memuru titizliğiyle yedi yüz tane mektubu tarih sırasıyla biriktiren bir kadın ne aşka layıktır, ne sadakate!.."

Böyle düşündüğüm hâlde ona sadece sabırlı olması şeklinde bir öneride bulundum.

Bana göre aşk, şaşmaz bir kurala bağlıdır: Bir noktada başlar, diğer bir noktada biter. Bitmiş bir aşk için de yapacak hiçbir şey yoktur artık. Bitmiş bir aşkı sürdürmeye kalkışmak, bir ölüyü diriltmeye çalışmaktan farksızdır.

Bütün bunları o kadıncağıza iyi ki söylememişim! Zira birkaç ay sonra bana telefon etti:

"Biliyor musunuz? Elimde üç yüz mektup daha var. Okumanız için göndereceğim."

"Başka bir erkekten mi?"

"Hayır, aynı erkekten. Barıştık da!.."

Vaktiyle kendisine sabırlı olması ve ümitle beklemesi şeklinde uydurduk bir öneride bulunduğum için gerçekten memnun olmuştum. İnsan zaman zaman yalan söyleyerek de hakikati ifade edebilirmiş meğer!..

Romancılara mektup yazan kadınların çoğunluğu nedense hep aynı fikirde oluyor:

"Romanınızın kadın kahramanında tıpatıp kendimi buldum. Sanki beni ve benim hayatımı düşünerek yazmışsınız!.."

Bu iddiada olan erkekler de yok değil! Sonuç olarak, her roman aşağı yukarı aynı konuları işleyen bir bütün oluyor.

Mektup yazma meraklısı üçüncü kategoriyi içeren bir okuyucu sınıfı daha var. Bunlar kendilerini yazar sananlardır. Ayrıca üne ulaşmış bir yazarın kendilerini de kolayca üne ulaştırabileceğini ummaktadırlar.

Bunlara göre yazma sanatı çok zevkli ve seçkin bir sanattır. Romancı da bu sayede toplum hayatı bakımından sosyal şöhretin doruğuna çıkmış şanslı bir yaratıktır. Böyle düşünenlerin iki kere değil, tam iki düzine kere yanıldığı kesin!..

Kuzey Amerika'nın ünlü yazarlarından John Steinbeck vaktiyle Rus kültürünün resmî kişilerinden Karaganov'a verdiği bir röportaj sırasında, bu resmî kişi kendisine şöyle demiş:

"Sovyetler Birliği'nde edebiyatçılara birinci derecede önem verilmektedir. Çünkü Stalin, yazarların birer ruh mimarı olduğu kanısındadır."

Steinbeck'in cevabı:

"Amerika'da yazarlar ancak cambazlardan sonra gelen bir sınıfın talihsiz temsilcileridir. Saygınlık bakımından da fok balıklarından biraz ileride olduğumuzu çekinmeden söyleyebilirim!"

Bu yalnız Kuzey Amerika'da böyle değil, dünyanın her yanında durum aşağı yukarı aynı. Müşteri avlamak için âdeta tuzak kuran bir sürü avukat ile hasta çekebilmek için her altı ayda bir uzmanlık dalı değiştiren bir sürü doktoru sorguya çektim.

Bunlara göre, bir adamın, hayatını yalnız kalemiyle kazanmayı başarması çok garip bir şey. Eski bir okul arkadaşları üst üste on tiyatro oyunu mu yazmış?.. Bu oyunların hepsi de başarıyla mı sahnelenmiş?.. Diğer bir okul arkadaşları yayımladığı bir kitabın boyuna yeni baskılarını yaparak yüz bin tane mi satmış?.. Olur şey değil!.. Yazı yazmak da neymiş yani?.. İşsiz güçsüz bir adamın koleksiyon merakı uğruna pul ve kelebek peşinde koşması ya da devridaim motoru keşfetmeye kalkışması ile yazarlık yapmak arasında ne fark var acaba?..

Edmondo D' Amicis'e ait, Kalp *adlı kitabın altmış yabancı dile çevrildiğini duyan bir maliye memuru, bir gün ona şöyle bir soru sormuş:*

"Sizin yazı yazdığınızı biliyorum. Fakat bunun dışında ciddi bir işiniz yok mu? "

Diğer ünlü İtalyan yazarlarından Alfredo Panzini de bu konuda şöyle diyor:

"Doktorluğum için saygı, öğretmenliğim için de sevgi görüyorum ama yazarlığım için şimdiye kadar hiçbir şey göremedim."

Başkalarını bilmem ama benim kanım şu:

Bütün şairler, bütün mizahçılar ve bütün romancılar günün birinde basımevlerinden, yayınevlerinden ve okuyuculardan uzaklaşarak öbür dünyada buluştukları zaman, önce birbirlerine bakacaklar, sonra kıs kıs gülecekler, daha sonra da şöyle diyeceklerdir:

"Yazı yazmak. Ne budala bir oyun!.."

İşte Pitigrilli'den inciler sıraladık böylece. Pitigrilli bence o sivri kalemini boyuna alay hokkasına banan büyük bir hiciv ve mizah yazarıydı. Ama gerçeklere insafsızca neşter vurmasını bilirdi. Dâhilere özgü keskin zekâsıyla hayatın üstüne çıkmış olması ona olağanüstü bir edebi kişilik kazandırmıştı.

Harika Trafik

Şimdi Pitigrilli'nin dünyasından kendi küçük dünyamıza dönelim: Her şey ne kadar çok benziyor birbirine!.. Âdeta birbirinin kopyası.

Evet, başta da belirttiğim gibi, benim de -kendi çapımda- daha ilk eserlerim yayın piyasasına girdiği günlerde başlamıştı yaşantımda bu harika trafik!.. Mektuplar, telefonlar, beni görmeye, benimle görüşmeye gelenler. Bunlardan yalnızca, değerlendirme açısından özellik taşıyanları bu kitaba geçiriyorum.

Yazılarımı okuyarak beni merak edenler bu alanda ilk sırayı alır. Yakın yıllara kadar, gün geçmezdi ki, bir okuyucu kapımı çalmasın! Ya da telefonum saat başı çınlamasın!.. Hele mektuplar. O mektuplar. Onları cevaplayabilmek zorluğu içinde kıvranırdım.

İkinci sırayı, bana hayatını anlatmak isteyenler alıyordu. Yaşlı, genç, kadın, erkek; çeşitli düzeyde, çeşitli meslekten, çeşitli tipler.

Evet, bunlar felaket görmüş, acı görmüş kişilerdi. Ve işin bir garip yanı da, bu kişilerin daha çok erkeklerden oluşmasıydı. Olgun, hatta yaşlı olanlar da vardı içlerinde.

Neden halk arasında bu yanlış kanı doğmuştur bilmem!.. Benim genç kızlar için roman yazdığım; yazılarımı genellikle genç kızlar ile genç kadınların okuduğu söylenir. Oysa aldığım mektupların, bana yapılan dolaylı-dolaysız başvuruların yüzde altmışı erkeklerden gelmektedir.

Belki de eserlerimde genellikle romantizmin hâkim oluşudur bu yanlış kanının nedeni? Erkeklerin daha gerçekçi olduğu düşünülerek, duygusal yönü ağır basan romanlarımın hep kadın kalplerinin yanıbaşında yer aldığı sanılagelmiştir.

Acayip bir örnekle konuya giriyorum:

Bu, casusluk suçuyla ölüm cezasına çarptırılmış bir genç adamın benimle tanışmaktaki ısrarıdır. Türk tarihine destanlar

yazdırmış ünlü bir soydan olan bu adam, tutuklanmadan önce, yüksek düzeyde bir devlet görevlisiymiş!..

Tutuklu bulunduğu Eskişehir Cezaevi'nden bana gönderdiği ilk mektupta şöyle yazıyordu:

(...) *Ölümden daha soğuk olan şu karanlık hücremde eserleriniz bana hayat getirdi. Onlar, sonsuz gecemin şu zindanını sihirli bir güneş gibi aydınlattı. Nasıl şimdiye kadar sizi tanımamışım? İfadelerinizdeki ruhun beni sardığını, sardıkça avuttuğunu ve sonunda büyük bir ümide sevk ettiğini gördüm.*

Kara bir ümitsizlik içinde ecelimi beklerken, bağrımda bir yaşama aşkı şahlandı. Size hayatımın acılarını açmak için anlatılmaz bir istekle dolup taşmaktayım. Bu dünyada beni yalnız sizin anlayabileceğinizden eminim. Sizi yakından tanımak için yaşıyorum. Bana yardımınızı yalvarırım. Size teneffüs ettiğim hava kadar muhtacım (...)

Bu mektupla birlikte gelen paketteki büyük bir tomar kâğıt ve bir deste fotoğrafla hayatının ayrıntılı bir tarihçesini veriyordu. Peşinden birçok günahlar ve facialar sürüklemiş; sonunda vatanına ihanet bedbahtlığına düşecek kadar işi azıtmış olan, ruh hastası bir çapkının serüvenleri.

Topluma yaptığı kötülükleri öyle bir çekinmezlikle açıklayışı vardı ki, suçlarından ötürü gurur duyduğu sanılırdı. Fotoğraflarından son derece yakışıklı bir adam olduğu anlaşılıyordu. Küçük baldızı başta olmak üzere, baştan çıkardığı aile kızlarının ve kadınlarının adlarını açık açık yazmıştı. Bunların arasında birkaç da tanınmış meslek ve sanat kadınımız vardı. Hele birisinin adını, gözlerime inanamayarak okudum. Belki de bunlarla arasındaki ilişki sadece birkaç satırlık mektup ya da bir selamdan ibaretti aslında. Listesine benim adımı da katmak istiyordu manyak adam! Dolaylı bir şantaj yapıyordu bana. İşte şöyle bir not vardı mektubunda:

(...) *Bir defa intihara kalkıştım, başaramadım. Eğer bu defa başarırsam, ölümümden sonra size verilmek üzere birçok önemli evrak bırakıyorum (...)*

Hiç yoktan başıma dertler açacak olan bu belalı musallatı, aile büyüklerimin de oluruyla, derhâl başımdan savmaya baktım. Göndermiş olduğu bütün belgeleri olduğu gibi geri gönderdim. Mektubuna da cevap vermedim.

Fakat günün birinde ondan şu ikinci mektup geldi:

Muhterem Hanımefendi, *25 Kasım 1945/İST*

Tanrı'nın büyük lûtfu ve haksız acılarımın bir ödülü olarak kurtulup İstanbul'a geldim. En büyük amacım, Eskişehir'den gelerek sizi görmek, sizinle konuşmaktı. Bu benim için sarsılmaz bir arzudur. Lûtfen bana sizi görmek ve kalbimdeki bütün duyguları anlatmak için fırsat verin! Bu görüşmenin hayatım üzerinde çok büyük ve hayırlı sonuçlar doğuracağından eminim. Bunu reddetmeyin. Nerede ve ne zaman isterseniz emredin. Yarım saat için beni dinleyebileceğiniz bir yer gösterin. Bunu sizden yalvararak rica ediyorum.

Eğer kabul etmezseniz, ne yapıp yapıp sizi görmek için uğraşacak ve bunu başaracağım. Saygılarımla en derin teşekkürlerimi sunar, sabırsızlıkla bana hayat verecek olan mektubunuzu beklerim...

Yine cevapsız bıraktığım bu mektup beni de huzursuz bırakmıştı. Ev halkı bir çeşit alarm içindeydi. Hizmetçilere, hiçbir yabancıya kapı açmamaları sıkıca tembih edildi. Böylece günler geçti.

Derken bir mektup daha geldi:

Çok Muhterem Hanımefendi, *5 Aralık 1945/İST*

Size saygı ve takdirden gayrı hiçbir his beslemeyen benim ricamı neden kabul etmekten çekiniyorsunuz? Ben kötü bir insan değilim. Bir serseri hiç...

Sizi görmeden hiçbir işe başlayamıyor; bir karar veremiyorum. Bütün günlerim böylece heba oluyor. Ne olur beni büsbütün ve sonu gelmeyecek bir perişanlığa sürüklemeyin!.. Sizi dinlemeden hiçbir şeye teşebbüs etmemeye karar verdim. Hayatımı, istikbalimi siz kurtaracaksınız.

İçimi size dökmez ve sizden hayatımın akışını değiştirecek sözler işitmezsem, ya deli olacağım ya da intihar edeceğim. Yalvarırım size biraz insaflı olun. Hürmetlerimi sunar, emirlerinizi beklerim...

Bu zavallı zaten deli olmuştu. İntihar etmekle de toplum tehlikeli bir mikroptan arınmış olurdu!.. O vakitten bu yana tamamen susmuş olması, bu ihtimalin gerçekleştiğine bir kanıt sayılabilir mi acaba?..

Kötü bir örnekle girdim söze. O harika trafiği oluşturan olguların hepsinin bu tür zorbalıklar olduğu sanılmasın! Vakıa daha başka, çeşitli cezaevlerinden, ağır suç işlemiş mahkûmlardan birçok mektup aldım. Onlar da bana hayatlarını, acılarını anlatmak istediler. Hatta bir kısmı bu serüvenlerinden romanlar yazmamı ısrarla diledi. Bu arada imzalı kitap, fotoğraf isteyenlerin sayısını da hatırlamıyorum.

Şimdi ılımlı bir ruh ikliminin insanlarına geçiyorum. Fazla ayrıntıya girmeden bunlardan birkaçını sunacağım sadece:

Önce, ünlü bir kadın spikerimizin babası olan subay emeklisi doktor dostumuzu burada rahmetle anmak isterim. Yıllar önce Maçka Palas'taki evimize sık sık gelir, annemin tansiyonunu ölçer, bu arada bir fincan kahvemizi de içerdi. Çok olgun ve kibar bir adamdı.

Annemin ölümünden bir süre sonra, bir gün telefon ederek benimle özel bir şey görüşmek istediğini söyledi.

Bu özel şey ne olabilirdi? Kendisini merakla bekledim. Geldiğinde, koltuğunun altında bir dosya vardı. Hâl ve hatır sorduktan sonra bu dosyayı açarak, "Bunlar" dedi, "benim hayat anılarım. Askerî Tıbbiye'yi bitirdikten sonra bir günlük tuttum. Balkan Savaşı'nda, Birinci Dünya Savaşı'nda ve Milli Kurtuluş Savaşı'nda doktor olarak orduda sürekli görev yaptım. Çeşitli cephelerde birlikte savaşa katıldığımız büyük komutanlarla çok değerli müşterek anılarımız vardır. Bu günlüğüm, canlı bir tarihi en ince ve ilginç ayrıntılarıyla yansıtmaktadır. Gayet önemli belgeleri ve şimdiye kadar gizli kalmış birtakım gerçekleri içermesi bakımından son derece ehemmiyet taşıyan bir küldür bu notlar. Fakat dağınık bir hâlde ve gelişigüzel kaleme almış bulunuyorum. Size bırakayım. Eğer onları güzel üslûbunuzla derleyip toplar, bir düzene koyarsanız, yalnız Türk edebiyatına kıymetli bir eser kazandırmış olmakla kalmayacak, aynı zaman-

da yakın tarihimizin canlı ve renkli bir maketini ortaya koymuş olacaksınız."

Notlar kurşun kalemle ve eski harflerle tutulmuştu. Birkaç sayfaya göz attım. Yer yer silinmiş olduğundan zor okunuyordu yazılar. Hele tarihler...

"Bu bana onur veren bir görev olur efendim" dedim. "Memnuniyetle yapmaya çalışırım bu görevi. Ancak, bu notları yanlışsız olarak lütfen bana makinede kopya ettirebilir misiniz? O zaman hataya düşmekten korkmam."

Sayın doktor dostumuz bana hak verdi. Ama bir şey onu düşündürüyordu. Sonunda endişesini açıkladı:

"Bu yazıları size getirdiğimden aileme bahsetmedim. Belki taraftar olmazlar diye. Şimdi, kopya sorunu ortaya çıkınca, işi anlayacaklar."

"Anlasınlar" dedim, "daha iyi olur. Onların da oluru ile hareket ederiz."

Doktor Bey, "Peki" dedi. "Ben en kısa zamanda bu işi hallederim."

Ayrılırken, çok yakında tekrar görüşeceğimizi büyük bir heyecan ve istekle tekrarlıyordu.

Oysa, kendisini uzun süre hiç görmedim. Bir gün sokakta rastlaştık. Yaşlı eşinin kolunda ağır ağır yürüyordu. Bana başıyla hafifçe selam vermekle yetindi. Anlaşılan ailesinden beklediği izin çıkmamıştı.

İşte canlı trafiğin bir erkek kahramanı daha:

Yine Maçka Palas'ta oturduğumuz yıllarda ve babamın ölüm döşeğinde bulunduğu sıralarda bir gün kapı çalındı. Yaşlı bir adamın beni görmek istediğini haber verdiler.

Kapıda orta boylu, ak saçlı, gözlüklü bir zat duruyordu. Başı hafifçe sallanıyor, çenesi titriyordu adamın. Herhalde bir felç geçirmişti. Kekeleyerek zorlukla kendisini, "Emekli Deniz Albayı Sâmi" diye tanıttıktan sonra, çok enteresan anıları olduğunu, bana bunları mutlak anlatmak istediğini söyledi. Romanlarımı devamlı okur ve üslubumu çok beğenirmiş. Başka bir yazarın bu işi onun dilediğince başaramayacağından emin olarak bana gelmiş!..

Babamın şifasız durumu karşısında yüreğimizin kan ağladığı o günlerde okuyucular tarafından bana gönderilmiş birkaç anı müsveddesi daha vardı elimde. Bunları gönderenlerin kimi yazılarının basılmasında aracı olmamı, kimi de anılarından roman ya da hikâye yazmamı istiyordu. Bu istekler karşısında zor durumda kalıyordum. Yumuşak tutumum yüzünden başım dertlere girmişti kaç kez.

Bu nedenle o günlerde ailemden bir temiz saparta[1] yemiştim, işi baştan kestirip atmadığım için. Emekli Deniz Albayı Sâmi Bey, işte böyle bir günde kapımı çalmıştı.

Kendisine babamın ağır hasta olduğunu, bu sıralarda başka herhangi bir şeyle uğraşacak durumda bulunmadığımı, elimden geldiğince nazik bir biçimde anlattım.

Emekli Albay telaşlanarak, "Peki, peki, sizi rahatsız etmek istemem yavrum, başka zaman gelirim."

Gerçekten iki ay kadar görünmedi. Bu süre içinde babamı kaybetmiştik. Ben, yakalandığım ağır gripten henüz kalkmıştım. Salondaki divanda istirahat ediyordum. Daldığım bir sırada annemin bana hafifçe seslendiğini işittim, gözlerimi açtım. Karşımda Emekli Deniz Albayı Sâmi Bey ellerini ovuşturarak ayakta duruyor; beni rahatsız etmiş olmaktan bir çeşit suçluluk içinde görünüyordu. Özürler diledi. Biraz oturdu. Bana, "geçmiş olsun" dileğinde bulunarak:

"Şimdi ağzımı bile açmam! Başka zaman gelirim" sözünü tekrarladı durdu. Ve ezile büzüle çıkıp gitti. Gidiş o gidiş!.. Bir daha kendisinden hiçbir ses çıkmadı.

Zaman zaman bu yaşlı adamcağızı düşünürüm. Olur olmaz kişilerin saçma sapan istekleriyle ne vakitler kaybettiğim hâlde, o titrek ihtiyarcığın derdine eğilememiş olmanın üzüntüsünü duyarım.

Bu konuya bir zorbalık örneğiyle girmiştim. Yine bir zorbalık örneğiyle paragrafı kapatıyorum:

Bu olgunun kahramanı da yine bir erkek okuyucu. Maçka Palas'ta bir misafir kabul günümdü. Bir gencin beni görmek istediğini söylediler.

---

1 Saparta: Paylama.

Kapıda yirmi-yirmi iki yaşlarında, iri yapılı, kara yağız bir genç duruyordu. Söze şöyle başladı bu genç:

"Bakın, siz Kerime Nadir'siniz, değil mi?"

"Evet" dedim.

"Sizin bütün eserleriniz benim hayatımdan alınmış. Her konuda ben varım."

"Ama ben sizi tanımıyorum ki!"

"Hayatımı bütün romanlarınıza yazmışsınız."

"Hem de bütün romanlarıma?.."

"Evet, hepsinde benden söz etmişsiniz. Ne hakla yaptınız bunu? O yazıları satıp benim sayemde para kazanıyorsunuz. Bu iş böyle olmaz!"

Kız kardeşim araya girerek, "Siz kaç yaşındasınız?" diye sordu.

"Yaşımdan size ne?"

"Birçok romana konu olacak kadar yaş yaşamış değilsiniz de ondan."

Şantajçı genç ayağını kanadın arasına sokarak kapıyı kapatmamızı engellemek istiyordu.

"Haydi anlaşalım" diyordu, "bana bir pay ayırın. Yoksa sizi dava ederim."

"Gidin, dilediğiniz yere başvurun, hakkınızı arayın" dedim.

"Hayır, şimdi anlaşalım" diye dayattı.

Fakat o sırada açılan salonun kapısından içerideki misafirleri görünce adımını geri çekti ve "Tabii hakkımı arayacağım. Size göstereceğim ben..." diye bana parmağını sallayıp bu yolda daha bir alay tehdit savurarak merdivenlerden indi, gitti.

Aşk mektupları, takdir alkışları, eleştiriler. Buyrun, bunlara tehditleri de katın. Yazıyla, sözle, özle; kimi zaman açık saldırılar, kimi zaman üstü örtülü iğnelemeler. Ama yine de sevgiler baskın çıkıyor işte!.. Sevilmenin kıvancı, sevilmenin gururu, sevilmenin mutluluğu içinde olmak. Ülkemde, kuşaklar boyu geniş okur yığınlarınca okunmak. Tanrıma şükürler olsun! Sevenler de sağ olsun, yerenler de.

Ticari Cambazlık

1963 yılının sonlarına doğru Pesen Film'le *Günah Bende mi?*'nin beyazperdeye aktarılması hususunda bir anlaşma yaptık.

Günah Bende mi? benim en çok okunan, kitap baskıları durmadan yenilenen romanlarımdan biridir. Başlarda da belirttiğim gibi, konusu Birinci Dünya Savaşı'nda, Sibirya'daki Rus garnizonlarında geçen ve Rus mezalimini anlatan bir eser. Duygusal tema da bu konu içinde işlenmiştir. Böyle bir eseri beyazperdeye aktarmadaki zorluk ortadaydı. Özellikle senaryo bu zorluğun odak noktasıydı.

Zor bir işi başarmak kadar güzel şey olamaz. Senaryoyu benim yazmam istendiği için, bu zorluğun üstesinden gelmeye kararlıydım ve bu kararla kaleme sarıldım.

Senaryoyu 2 Temmuz 1965 tarihinde Nevzat Bey'e teslim ettim. Bu senaryo, o güne kadar yazdıklarımın en güzeli oldu diyebilirim. Gelgelelim işler düşündüğümüz gibi yürümedi. O sıralarda Lir Film (eski Ozon Film), vizyona çıkarmak üzere hazırlıklarını yaptığı pestenkerani[1] bir filme, *Günah Bende mi?* adını takmıştı. İsim aşırmacası ve aldatmacasıyla bir çeşit ticari cambazlık!..

Bu durum karşısında Nevzat Bey anlaşmamızı fesh etmek teklifinde bulundu. Zira aynı adı kullanamayacaktık artık. Tanınmış bir eserin adını değiştirmek hatasının da daha önce bir acı örneğini görmüştük.

Çok üzüldüm bu haksızlığa elbette!.. Lir Film'in sahibi Necil Ozon, olağanüstü nezaketi ve tatlı diliyle beni mugalataya[2] boğdu. Ama gasp ettiği addan vazgeçmeye yanaşmadı. Kötü bir oldubitti karşısında kalmış bulunuyordum. *Günah Bende mi?*'den film yapmak o günler için hayal olmuştu artık. Pesen

1 Pestenkerani: Saçma.

2 Mugalata: Yanıltacak söz söyleme, yanıltmaca.

Film yapımcıları tarafından da çok beğenilmiş olan senaryoyu bir kenara atmak zorundaydım.

Nevzat Bey ikinci bir teklif öne sürerek, (yapacağı ödemede büyük bir indirimi kabulüm şartıyla ve filmini uzun süre sonra çevirmek üzere) eseri benden satın alabileceğini söyledi.

Ben bu işin kârında değildim artık. Bu bir kapris, hatta bir onur işi olmuştu benim için. Gecemi gündüzüme katarak senaryosunu hazırladığım güzel bir romanımın böyle bir kurnazlık ve çıkarcılığa kurban olması âdeta kanıma dokunmuştu. Necil Ozon daha önce de *Sonbahar* adlı eserimi mahvetmişti benim.

Sonuç olarak, *Günah Bende mi?*'yi yok pahasına Pesen Film'e satarak elden çıkardım. Bu eser beş yıl sonra, Pesen Film'in başka bir firmayla arasındaki rekabetin kıyasıya kızıştığı bir dönemde, ancak beyazperdeye aktarılabildi.

Yeşilçam'da Devler Savaşı

1964 yılında *Tercüman* gazetesinde yayımlanan, *Suya Düşen Hayal* romanımın kitap baskısı da İnkılâp Kitabevi tarafından aynı yıl içinde yapıldı.

Tercüman'ın benden tekrar roman isteği karşısında zor durumda kalmıştım. Zira o yıl Ataköy'e taşınmamız nedeniyle çalışma düzenim bozulmuştu. Yeni eve yerleşmek, yeni çevreye uymak uğraşı, kesinlikle huzur isteyen çalışmalarımı engelliyordu. Ama yine de bu kargaşada, *Aşk Hasreti*'ni kaleme almaya başladım.

Yine 1964 yılında Pesen Film'den yeni bir teklif geldi. Bu kez, (*Günah Bende mi?* henüz beyazperdeye aktarılmamışken) *Posta Güvercini* romanımın film hakkını satın almak istiyorlardı. Senaryoyu kendileri hazırlayacaklardı. Anlaşmayı yaptık.

Bu filmin ne ön çalışmalarında benimle temas kuruldu ne de çekim faaliyeti hakkında herhangi bir bilgi edinebildim. Hazırlıkların ayrıntılarını sadece gazetelerden öğrendim.

Bu arada Erman Film'den de yeni bir teklif almıştım. *Hıçkırık* zaferinin tadı damağında kalmış olan Hürrem Erman, bu filmin renkli olarak ikinci versiyonunu yapmak istiyordu. (Artık siyah-beyazdan renkli filme geçiliyordu sinemada.)

Evet, iki dev firma zafer yarışına çıkmıştı Yeşilçam'da. Devler savaşı başlamıştı. Her iki film de 1966-1967 sezonunda vizyona girdi.

Kabul etmek gerekir ki, *Hıçkırık* filmi, renkli versiyonuyla bir evvelki başarısını aşmış, Erman Film'in gerçek bir zaferi olmuştur. Filmde Hülya Koçyiğit, Ediz Hun ve Kartal Tibet gibi üç yıldız oyuncunun başrolleri paylaşmaları da bu başarının bir sacayak tılsımı sayılabilir.

Bazı eleştirmenler tarafından, "Yerli malı dekorlarla işlenmiş, gözyaşına bürünmüş bir salon filmi" olarak nitelendirildiyse de, tarafsız bir görüşle varılan kanı odur ki, yerli filmler arasında o güne dek ondan daha güzeli yapılamamıştı.

Ama romanın aslına sadakati üzerinde durmak istiyorum.

Artık yazarın fikrini sormak modası geçmişti sanırım!.. Filmciler kendi ölçülerine göre, diledikleri gibi hareket ediyorlardı. Senaryoyu kendileri yazdıklarından ya da yazdırdıklarından, eserin yazarına artık söz düşmüyordu bu hususta.

Her şeye rağmen bu filmin büyük çabalar ve özverilerle meydana getirildiği bir gerçektir. Londra Arthur Rank stüdyolarında hazırlanmış ilk Eastman Colour Türk Filmi. Bu özverilerin ödülünü Erman Film fazlasıyla toplamış olmalı ki, bizzat Hürrem Erman, "hasılatın bir servet yaptığı" şeklindeki bir söze, memnunluk taşan bir gülüşle başını sallayarak, "Evet" karşılığını vermişti.

Bu kazançtan benim payıma düşene gelince, bu devede kulak sayılır.

Hıçkırık II'nin galasından da söz etmek isterim. Bu gala 31 Ekim 1966 tarihinde Suadiye'deki Atlantik Sineması'nda yapıldı.

O gün ben Şile'deydim. Küçük bir grup arkadaşla bir yaz sonu tatili yapmıştık tam bir hafta. Pastırma yazı inanılmaz güzellikte devam ediyordu. Ama deniz suyu soğumuştu. O gün de beni çivi gibi yapan deniz banyosundan sonra Şile'den geç vakit İstanbul'a dönmüş ve gece Ataköy'den, kendi otomobilimle, Hilmiye Doğu'yla birlikte Suadiye'ye geçmiştik.

Verilen kokteyle yetişemedik. Hıncahınç dolmuş olan sinemanın kapıları da kapatılmıştı. Ama bize hemen açıldı ve Hürrem Bey'e haber uçuruldu.

Filmi ben henüz görmediğimden, hakkında hiçbir fikrim yoktu. Salonda boş yer bulunmadığından, orta pasaja koltuklar getirip koydular ve Hürrem Erman'la eşi Gelengül Erman beni aralarına aldılar.

Büyük bir heyecan içindeydim, *Hıçkırık*'ı yazdığım günleri hatırlayarak, insanın hayatta nereden nereye gelebildiğini düşünüyordum.

Filmden önce müzik-şov programı vardı. O bitince, sunucu Sayra Orkan, Hürrem Erman'ı mikrofona davet etti.

Hürrem Bey, filmin hazırlanışı hakkında tumturaklı bir konuşma yaptı sahnede. Bu yolda gösterilen çabaları ayrıntılarıyla anlattı. Ne yazık ki ben bu çalışmaları yakından izleyememiş zira çalışmalar sırasında bu kez hiç hatırlanmamıştım. Fakat bunun için sitem etmemeye kararlıydım.

Hürrem Erman sözlerini şöyle sürdürdü:

"(...) Film hakkında sizleri yeterince aydınlatmaya çalıştım sanıyorum. *Hıçkırık*'ı değerine layık bir biçimde beyazperdeye aktarabilmek için elimizden geleni yaptık. Bu filmle Türk filmciliği adına gurur duymamız gerektiğine inanıyorum..."

Alkışlar sözünü kesti. Konuşma bitti sanıyordum. Fakat o ne?.. Hoparlörde yine Hürrem Bey'in sesi.

"(...) "Evet" diyordu, "filmi biz yaptık ama bu güzel eserin asıl sahibi, onun yaratıcısı Kerime Nadir Hanım'dır. Duyacağımız gururdan en büyük payın ona ait olduğunu özellikle belirtmek isterim. Şimdi kendisi burada, bu salonda, aramızda bulunuyor. Eseri hakkında söz hakkı herkesten çok onundur. Kendisini mikrofona davet ediyorum."

Birden salon etrafımda döndü. Böyle bir şeyin başıma geleceğini bilseydim, bu galaya kesinlikle gitmezdim. Çünkü ben halk karşısında rahatlıkla konuşabilen bir insan değilimdir. Dilim dönse de, sözcüklere can veren kalemin sihrinden sözlerim yoksun kalır. Kafamın içi birden boşalır; ne diyeceğimi bilemem.

Salon alkıştan yıkılıyordu. Ama ben yerimden kıpırdayamıyordum. Sunucu mikrofonu eline alıp daveti tekrarladı. Alkışlar bir kat daha şahlandı.

Salonda herkes birbirine bakıyor, gözler merakla, *Hıçkırık*'ın yazarını araştırıyordu.

Bu kıyametin arkasının kesilmeyeceğini anlayınca çaresiz kalktım ve sahneye doğru yürüdüm. Sayra Orkan elimden tutarak, birkaç basamak merdivenden beni sahneye aldı. Heyecan ve mutluluktan sarhoş gibiydim. Hafifçe eğilerek alkışlara teşekkür ediyordum.

Çok genç yaşlarda yazı yazmaya başladığım için, aradan geçen uzun yıllara bakarak, beni çok yaşlı sananlar vardı muhakkak! Sahneye bir kocakarı yerine, orta yaşlı çevik bir hanımın çıktığını görenlerin çok şaşırmış olduklarını sonradan öğrendim. O gün Karadeniz beni çeliklemişti üstelik. Hâlâ tenimde o buz gibi suyun tuzunu taşıyordum.

Evet, buraya kadar her şey güzel gitmişti. Sunucunun hoparlörden taşıp salonu inleten sesi, "İşte *Hıçkırık*'ın değerli yazarı, çok sevdiğiniz Kerime Nadir karşınızda..." diyordu.

Ve peş peşe bir alay söz daha ediyordu. Ben, bugün bile sözün bu başlangıcını hatırlarım yalnızca. Neler diyordu acaba Sayra Orkan? Kulaklarım birden uğultuyla tıkanmıştı. Ayyuka çıkan alkışlar hangi iltifatı onaylıyordu, bilmiyorum.

Sahneye dönük olan projektörlerin körletici aydınlığı içinde salonu simsiyah görüyordum. Mikrofon elime tutuşturulduğu zaman, içimden bir, *Eyvah*! koptu.

Yazı yazmak bana nasıl kolay gelirse, halk karşısında konuşmak da birçokları için öyle kolay olmalı! Bu bir alışkanlık sorunu olmakla beraber, aslında Tanrısal bir yetenek işidir kuşkusuz.

Çıt çıkmayan salon, teneffüs eden canlı bir boşluktu o anda. Herkes kulak kesilmişti. Onca eseri yazan şu akıllı kadın elindeki mikrofona neler neler söyleyecekti kim bilir?

Oysa ben, çok garip bir duygunun etkisinde tutulup kalmıştım. Belki gözlerimi alan o kuvvetli projektörler olmasa, daha rahat hissedebilirdim kendimi. Ama saniyeler koştukça, susuşum uzadıkça, herkes daha da bir dikkat, daha da bir kulak kesiliyordu. Sonunda sanırım şu kadarcık bir şey diyebildim:

"Bana gösterdiğiniz bu ilgiye ve layık gördüğünüz teveccühe teşekkürler ederim. Çok heyecanlıyım. Fazla konuşamayacağım, özür dilerim. Hepiniz sağ olun!.."

Yine alkış tufanı. Ne dedim sanki ben?.. Oysa neler neler demek isterdim!.. Bir sel gibi kalbimden taşıp kafamda oluşan sözler boğazımda düğümlenip kalmıştı.

Gözlerim heyecan yaşlarıyla ıslanırken, iç kapıdan sahneye çıkan Hülya Koçyiğit'in gülümseyerek bana doğru geldiğini gördüm. Elimi sıktı, öpüştük. O da konuştu mikrofonda.

Ardından Ediz Hun girdi sahneye. Gelip centilmence elimi öptü. Sonra ikisi iki yanımda durdular. Halkı tekrar tekrar selamladık patlayan flaşlar ve sağır edici alkışlar arasında. Daha sonra kocaman bir buket çiçek de sundular bana. Buket kollarımda olarak ve teşekkürlerimi tekrarlayarak o alkışlar arasında sahneden ayrıldım.

İç kapıdan çıkmıştım sahne dışına. Zifiri karanlıktı burası. Önümde birkaç basamaklık bir tahta merdiven olduğunu söyledi birisi. Dikkat etmemi de önerdi. Ama bütün dikkatime rağmen, ayağım takıldı; bir-iki basamak kaydım. Eğer kuvvetli bir

el koluma sarılmasaydı, kuşkusuz paldır küldür yeri bulacaktım. Yumuşak bir erkek sesi, "Size nazar değdi hanımefendi, geçmiş olsun!" diyordu.

Bun söyleyen, beni tutan erkekti. Bu erkek de, üstad Münir Nurettin Selçuk!..

O gün ellerimi öpenleri bir bir ben de öpmek isterdim. Ama bunu yapamadım tabii. Ne çok imza aldı gençler benden!.. Bu kadirbilirliği, kalbimden taşan şükranlar ödemeye yeterli miydi ki!..

Posta Güvercini filmi, *Hıçkırık*'ın parlak zaferi ardından sessiz sedasız vizyona girmişti.

Samanyolu'nda tam bir uyum içinde fikir ve işbirliği yaptığımız Nevzat Pesen, meğer o sıralarda kişisel bir bunalım içindeymiş!.. Sanırım işleri bu yüzden alargaya[1] almıştı!.. Hiç değilse senaryoda benim kendilerine yardımcı olmamın, bu hazırlıklarda ne kadar yararlı olabileceğini ne yazık ki takdirden uzak kalmışlardı böylece. Eserin şanssızlığı esas bakımdan bu hatadan doğmuştur bence. Oysa, *Posta Güvercini* benim tasarladığım senaryo planı üstüne kurulsaydı, bu filmin, *Hıçkırık*'tan daha gerçekçi ve daha anlamlı bir kordela olarak raya oturmaması için hiçbir neden yoktu. Siyah-beyaz olmasına rağmen, bu kordela, seçkin artist kadrosu ve kaliteli işçiliğiyle en azından bir *Funda*, hatta bir *Samanyolu* kadar iş yapabilirdi.

"İş yapmak" derken, bu söze karşı bükülen dudakları görür gibi oluyorum. İş yapan filmler, halkın beğenisini kazanan filmler olduğundan, katı sanat anlayışına bağlı; daha açık bir deyimle, gerçekçilik dışında sanat tanımayan birtakım eleştirmenlerin horgörüsüne uğramaktadır. Onların göklere uçurduğu sanat yapıtlarında biz de neler görmekteyiz!.. Zevki horgörülen halksa, onları hiç görmek istememektedir. Sinema salonlarının bomboş kalmasıyla boynu bükülenleri, "heykelcik"lerle ödüllendirmek yolunda teselliye çalışmak da ayrı bir sanat dalı oluşturmuş bulunuyor!..

Posta Güvercini'nde üç kız kardeş Koçyiğitler rol almıştı. Hülya, Feryal ve Nilüfer Koçyiğit. Yardımcı oyuncularsa, Yusuf Sezgin, Muzaffer Tema ve Sevda Ferdağ'dı. Filmi Orhan Elmas yönetmişti.

---

1 Alarga: Uzaktan, açıktan.

Ruhlar Âlemi

Aşk Hasreti romanım *Tercüman* gazetesinde yayımlandıktan sonra, bir süre yazı çalışmalarıma ara vermiş, tekrar resim çalışmalarına dönmüştüm.

Bir düzineden fazla sulu boya resim yapıp Ataköy'deki blok komşularımıza armağan ettim. Bazı eskimiş yağlıboya tabloları onardım. Bunlar arasında, babamın gençliğinde başlayıp da yarım bıraktığı bir büyük yağlıboya peyzajı da tamamladım.

Fakat -belki tuhaf gelecek- yazı çalışmalarım dışında her türlü uğraş bana bir avarelik niteliğinde görünmüştür hep. Hatta, vaktimi neyle değerlendirirsem değerlendireyim, yazı yazmak ihtiyacının şiddeti duygularımı başka sorunlar üzerinde toplayabilmemi ve fiili çabalarımı o sorunlara adapte edebilmemi zorlaştırıyordu.

Aslında temizliğe ve düzene titizcesine önem veren bir insanımdır. Ev hayatım son derece derli toplu ve düzenli geçer. Kişisel işlerimi de hiç kimseye bırakmam.

Bu didişkenliğin arasında, gezip dolaştığım her yerde, kafamın içi bin bir orkestranın çaldığı çeşitli senfonilerin bir kargaşası hâlinde uğulduyordu. Bir uyur gezerden farkım yoktu. Ancak yazı masamın başına geçip de elime kalemi alırsam yaşadığımı anlayabiliyordum. Benim dünyam, yaşantım orada, kalem ile kâğıdın kontak noktasındaydı.

Yeni bir hamleyle büyük bir romana başlamak üzere bulunduğum o günlerde, çevredeki bazı dostlarda alıp yürüyen bir merak ilgimi çekti. Bu merak, ruhsal bilimler konusuydu. Bazı toplantılarımızda ispiritizme üzerine ilginç konuşmalar yapılıyordu. Medyum olduğunu iddia eden kimseler de bulunmuştu birkaç kez bu sohbetlerde.

Ben öteden beri bu bahislerden uzak durmuşumdur. Aklımın ermediği sorunlar üzerinde tartışmayı sevmem. Ama dostların ısrarıyla iki ayrı dergiye (1960 yılından bu yana çıkmakta olan

Metapsişik Tetkikler ve İlmî Araştırmalar Cemiyeti organı *Ruh ve Madde*'ye ve 1963 yılından bu yana her ayın ilk haftası çıkan, Dr. Refet Kayserilioğlu'nun sahibi bulunduğu *Ruh Dünyası*'na) abone oldum. Fakat bu dergilerde okuduğum yazılar her zaman bir noktada kördüğüm oluyordu.

Bir gün, *Ruh Dünyası*'nın vazife ailesinden sayın Müeyyed Emzen'in davetlisi olarak bir celseye katıldım. Bu derginin Taksim'deki lokaline Hilmiye Doğu'yla birlikte gittik. O gün (27 Ekim 1964) celse idarecisi Dr. Refet Kayserilioğlu, medyum da Özcan Nardemir adında bir gençti. Bazı tanınmış kimseler de yer almıştı celsede. O günlerde, kendisini Beyti Dost diye tanıtan büyük bir bedensiz varlıkla temas kurulduğu ve ondan çok değerli ruhsal bilgiler alındığı söyleniyordu.

Zayıf ve soluk yüzlü bir genç olan medyum bir koltuğa oturdu. Karşısına geçen Dr. Refet Kayserilioğlu gözlerini onun gözlerine dikerek uyuması için telkin vermeye başladı.

Medyum uyudu. Bir yandan da konuşmaları banda kaydetmek üzere bir teyp çalıştırılıyordu. Konuşma başladı. Banda alınan ve *Ruh Dünyası*'nın Şubat 1965 tarihli yirmi beşinci sayısında yayımlanan bu konuşmayı aynen aktarıyorum:

Dr. R. K., "Yavaş yavaş yükseliniz."
"....."
"Yükseliyorsun değil mi?"
"Evet."
"Neler görüyorsun?"
"Taş kömürler görüyorum."
"Yine onları görüyorsun. Başka?"
"Onları görüyorum hep, çok..."
"Bir değişik şekil var mı bunlarda?"
"Hayır yok."
"Yükselmekte devam ediyorsun. Başka ne görüyorsun?"
"Parlak..." (Medyum inliyor.)
"Rahatsınız değil mi?"
"Evet."
"Çok rahatsınız. Bu parlak size bir şey söylüyor mu?"
"Hayır."
"Bir şey ifade ediyor mu?"

"Hayır. Çok büyük..."
"Ne kadar büyük?"
"Çok..."
"Yani sonunu görüyor musun? Şekli ne biçim?"
"Bilmem ki!"
"Bir küreye benziyor mu?"
"Hayır."
"Peki, oradan gelen tesirler sana iyilik veriyor değil mi?"
"Evet, huzur veriyor..."
"Peki, şimdi Beyti Dostumuz'un bulunduğu plana kadar yükseliniz."
"Geldi."
"Geldi mi?"
"Evet..."

Dr. Refet Kayserilioğlu, "Büyük Bedensiz Varlıklar Konuşuyor" başlıklı sütunlarda yer alan bu tebliğ[1] hakkında yer yer şöyle açıklamalar yapıyor:

Parlak Âlem
Dr. Refet Kayserilioğlu'nun Açıklaması (I)

(...) Medyum her celsede aynı şeyleri görerek Dostumuz'un planına kadar yükseliyor. Bunları hem medyumun üstün âleme alışması için geçmesi gereken evreler olarak kabul etmek hem de burada üstün bir gözlem yapıldığını bilmek lazımdır.

Önce karanlık içinde yükseliyor, sonra taş kömürleri görüyor, sonra da parlağı görmeye başlıyor. En sonra Dostumuz'la bağlantı kuruyor. Bu sıra bütün celselerde aynen geçiliyor.

Burada karanlık, hem çevreye uyumsuzluğu hem de geri âlemleri ifade ediyor. Taş kömürler çevreye uyumun başladığını, meteoritlerin görüldüğünü gösteriyor.

Parlak bölge, yüksek idareci varlıkların bulunduğu yüksek âlemdir. O, gözleri kamaştıracak kadar parlak; fakat rahatsız etmiyor, huzur veriyor. Şekli, ucu, bucağı yok. Çünkü bizim anladığımız manada maddi âlem değil ve üstelik bütün evreni kuşatan, bütün evreni idare eden yüksek âlem.

---

1 Tebliğ: Bildirme, haber verme.

Orada parlaklar ve Büyük Parlak var. Hepimiz ondan geldik, ondan parçalar taşıyoruz, ondan sürekli tesirler alarak yükseliyoruz, ona gidiyoruz. En büyük emelimiz ona ulaşmaktır.

Ona ulaşacağız. Büyük Parlak, Allah mıdır? Hayır, o emir alandır. Allah emir almaz. Ama o hepimizin hâkimi, hepimizin sevgilisi, ilahi nizamın şaşmaz uygulayıcısı, evrenin büyük kurucusudur. Bütün yaptıkları "ilahi rıza" altındadır, ilahi emre uymaktır.

O, ilahi emire uyarak bizleri meydana getirendir. Onun için her şeyimizi bilen, her şeyimizden haberdar olan ve her şeyimize hâkim olandır. Beyti Dost o parlakların âleminde bulunan parlaklardan birisidir. Parlakların ileri gelenlerinden birisi midir? Belki!.. Orada her şey birdir; beraberdir. Oraya bir olmasını, kendisindeki her şeyi dostuna vermesini bilenler ulaşabilirler. Orada ayrılık, yükseklik, alçaklık yoktur. Belki öndeki görevler, arkadaki görevler vardır...

Şimdi tebliğe devam edelim:

R. K., "Hoş geldiniz dostumuz. Selam, sevgi ve hürmetlerimizi sunarız."

"Geç kaldınız!.."

"Celseye mi?"

"Geç kaldınız!.."

"Evet!.."

"Geç kaldınız!.."

"Ne hususta geç kaldık?"

"İnanınız diyoruz. Önce mantıkla ölçünüz, sonra inanınız!.. İnanmayanlar kör olanlardır. Onlar karanlıkta kalmaya mahkûm. Siz inansanız da, inanmasanız da biz bir şey kazanmış ya da kaybetmiş olur muyuz?

Dr. Refet Kayserilioğlu'nun Açıklaması II

(...) Dostumuz, "Geç kaldınız" diye söze başlıyor. "İnanmakta geç kaldınız. Kötülüklerle savaşmakta geç kaldınız. Kavgayı durdurmak için çabalamakta geç kaldınız!.. İnanmak çok önemlidir. Ama mantıkla ölçerek, düşünerek inanmak köklü bir inanç olur. Bugünün insanından şuurlu ve idrakli bir inanma bekleniyor. İnanmayanlar, gerçekleri görmek istemeyenlerdir. Yani onlar kördürler. Bilgi körü,

hakikat körüdürler. Onlar karanlıkta, cehalet karanlığında kalmaya mahkûmdurlar..."

Tebliğe devam edelim:

R. K., "Evet, medyumumuz biraz yüksek sesle konuşsa, rica edebilir miyiz?"

"Hayır, reislik bilgidedir. Rahatlık iyiliktedir. Düzenleri bozmaya alıştınız. Bir gün en büyük düzeni de bozacaksınız. Buna müsaade yok. Onu siz... (medyum inliyor) yaratmadınız ki!.. Kavgalarınızı kesiniz, kuralları bozmayınız. Başkaları sizden endişelidir..."

Dr. Refet Kayserilioğlu'nun Açıklaması III

(...) Büyük Dostumuz isteğimizi derhâl, "Hayır" diye reddediyor. Ve âdeta azarlar bir ifadeyle, "Reislik bilgidedir. Düzenleri bozmaya alıştınız!" diyor.

Belli ki "varlık" da celsenin kalabalık olduğunu biliyor. Mümkün olsaydı medyumun yüksek sesle konuşmasını sağlardı. Biz bunları bilmeden düzen bozmaya, reislik yapmaya kalkıyoruz. Reislik bilgiyle yapılır. Biz insanlar düzenleri, kaideleri bozmaya alışmış hâldeyiz. Buradaki "düzen" geniş bir anlam taşıyor. Dünya düzeni, kâinat düzeni, ilahi kanunlar, insan toplumlarının düzeni, nihayet kendi ruhumuzun ve kendi hayatımızın düzeni.

Bütün bu düzenleri bozmaya çalışan ve bunu huy hâline getiren, bir gün bütün kâinat düzenini de bozmaya kalkar ki, buna müsaade edilmeyeceği anlatılıyor. İdareci âlemin bizden endişeli olduğu bildiriliyor. Bu bilgiler, idareci âlemin dünyaya yaptığı büyük uyarılardır. Bu uyarılara kulak verilirse, bunlara uyulursa, uçan dairelerle geleceklerin işi kolaylaşmış, birtakım ceza ve belalardan da kurtulmuş oluruz...

Tebliğe devam ediyoruz:

"(...) Daima yükselin, daima bilin; sizi sizden çok bilenler mahvedecek. Sevin!.. Önce birbirinizi, sonra kendinizi... (medyum

inliyor) seviniz. Yükselmenin merdiveni beş basamaktır: İyilik, doğruluk, çalışmak, bilgi ve sevmek. En üst basamak da en kuvvetli basamak: Sevmek. Seviniz, dost olunuz. Zaten bir gün ya hep beraber olacaksınız, ya hep beraber yok olacaksınız. Dost olmaya, bir olmaya alışın. Bilgi herkesi ilgilendirir. Boş şeyler, yalnız onunla uğraşanı ilgilendirir..."

Dr. Refet Kayserilioğlu'nun Açıklaması IV

(...) Yükselmenin merdiveni gerçekten beş basamaktır. İyilik, doğruluk, çalışmak, bilgi ve sevmek. Dünyada başarıya ulaşmak, ruhen ve bedenen yükselmek, mutluluğa ve huzura kavuşmak, dünyadaki kavgaları kaldırmak; ilmin ilerlemesi ve gerçek hedefine ulaşması, hepsi hepsi bu beş basamağın yapılmasına, çıkılmasına ve benimsenmesine bağlıdır. Bütün yol göstericiler, bütün dinler ve modern bilim, insanlara öz olarak bunları söylemiyor mu?..

Tebliğin son bölümü:

R. K., "Bir arkadaşımızın şöyle bir sorusu var: Yazar Ümit Deniz diyor ki, 'Dinleri yaymak için gönderilen peygamberler, inanmayanları yola getirmek için bazı mucizeler göstermişlerdir. Acaba biz Spatyom'daki bedensiz varlıkların ve üst âlemin, büyük idareci âlemin varlığını...'

" 'Sizler inanmamak için her şeyi yaparsınız. Siz hâlâ o eski günlerdesiniz. Fakat bu arzunuzu yerine getirecekler. Siz o zaman da inanmayacaksınız. Ve mahvolacaksınız. Hâlâ eskidesiniz. Size başka yerlerde söylenenleri toplayınız' diyorum..."

"Evet?"

"Hepsi arasında en ufak bir fark var mıdır? İnceleyiniz. Bu size en büyük mucize..."

"Çok güzel, çok doğru..."

"Bu gece... bu gece söylenenleri, başka yerlerde söylenenleri toplayınız. Bu gece dünyanın birçok yerinde verilen bilgileri karşılaştırınız. Onları toplayıp karşılaştırınız. Arada bir fark var mı bakınız! Size bundan daha açık bir ispat, daha üstün bir mucize olur mu?.. Gitmek istiyorum..."

"Evet..."

"Düşündüğünüzü biliyorum. Onu cumartesi günü size söylerim."

"Acaba özel olarak bir seans rica edebilir miyim?"

"Belki ileride olacak..."

"Çok teşekkür ederim."

Dr. Refet Kayserilioğlu'nun Açıklaması V

(...) Dostumuz inanmak için, "Mucizeyi bilgide arayınız" diyor. Mucizevi olaylar eskilerin bağlandığı şeylerdir. Bugün, bilgiyi ilgilendiren mucizeler istenmelidir.

Bu gece dünyanın birçok yerinde söylenenleri (yani çeşitli medyumlar aracılığıyla celselerde verilen mesajları) bir araya getirince, hepsine aynı şeylerin söylendiğini görürsek, bu gerçekten mucize olacaktır. Çünkü birbirinden haberi olmayan topluluklara aynı şeyler söyleniyorsa, bunları tek bir kaynak, yüksek idare mekanizması veriyor demektir. Bunları toplamak için girişimde bulunduk. Bir sonuç alınca ayrıca bildireceğiz.

Evet, yukarıdaki yazılar -başta da belirttiğim gibi- benim de hazır bulunduğum 27 Ekim 1964 tarihindeki IV. celsede, Beyti Dost'tan alınmış mesajlardan bazı kısa bölümlerle bunlara ait açıklamalardır.

Bu celsenin ardından kavradığım gerçek şu oldu: Genellikle insanlar bilinmeyen yüce kavramlar karşısında, o meçhule karşı duyulan merakın tutsağı olmuşlardır. Hayatın ötesindeki âlemi tanımak, o âlemden alınabilen mesajların güvencesine sığınmak, mutlak bir ihtiyaç hâlinde bu insanları birleştirmektedir.

Eve döndükten sonra, kendi aramızda bu konuda uzun uzadıya konuştuk. Beyti Dost'un işaret ettiği mucize, ruhsal güçlerin varlığına inanmayanları susturmuştu.

Ama biz bu işi yine de bilenlere bırakmalıydık. İletilen mesajlardaki hikmetlere saygılı olmak ve vaktimizi onların ışık tuttuğu gerçekler üzerinde toplamak bize yeterliydi. Evet, iş bu safhada kalmalıydı ama kalmadı.

Bu celseden yaklaşık iki ay kadar sonra, tekrar bir seansa davet

edildim. Bu özel bir seans olacağından, yalnız gelmem gerektiği önemle belirtilmişti. 15 Ocak 1965, Cuma akşamı saat dokuzda.

O saatte Ataköy'den Taksim'e gitmem zor olacağından, gündüzden Maçka'da oturan kardeşime indim. Ve tam vaktinde lokale geldim. Bu "özel seans"ın ne anlama geldiğini de bilmediğimden, sorunu merak ediyordum.

Bu kez lokal kalabalık değildi. Anladığıma göre, yalnızca celse organlarının katılacağı bir toplantı oluyordu bu.

Dr. Refet Kayserilioğlu salona girdi ve herkes yerini aldı.

Sayın Kayserilioğlu kısaca şu bilgiyi verdi: Bizzat Beyti Dost'un dileği üzerine oraya çağırılmış olan kişilere Cemiyet'in faal organı olmak görevi verilecekmiş!.. Benden başka, oraya çağırılmış birkaç kişi daha vardı yeni üye adayı olarak.

Bu görevi kabul edip etmeyeceğimiz Refet Bey tarafından hepimize ayrı ayrı sorulmaya başlandı. İşi anlamıştım. Ama bu bana göre bir iş değildi. Zira bu üyelik, sadece orada üzerine düşen görevi (bu görev her neyse) yapmakla kalmıyordu. Zamanlı zamansız yapılacak seanslarda -hiçbir mazeret tanınmaksızın- celsede bulunmak zorunluğu vardı. Herhangi gün ve saatte, çağırılır çağırılmaz lokalde hazır bulunacaktınız! Ve ancak seansın bitiminde (gecenin kaçı olursa olsun) evinize dönebilecektiniz!.. Yani, kendinizi kayıtsız şartsız bu işe adayacaktınız!..

Bu ulvi göreve layık görülmüş olmaktan onur ve kıvanç duyduğumu, ancak kişisel işlerimin yoğunluğu yanında, Ataköy gibi uzak bir semtten geliş gidişlerimin zorluğunun da bu görevi kabulüme engel teşkil ettiğini üzülerek ifade edip özür diledim.

Dr. Kayserilioğlu'nun gür kaşları çatıldı. İnsanları manyetize eden o olağanüstü parlak gözleri karardı. Bu arada, görevi kabullenenlere ya da esas üye olup da görevini sürdüreceğini bildirenlere lütufkâr tebessümlerle iltifat ediyordu.

Sayın doktoru gazaba getiren benden başka bir kişi daha çıktı. Ak saçlı, yaşlı bir zat. Çok alçak sesle bir şeyler söylüyordu Refet Bey'e. Herhalde onun da kendine göre önemli mazeretleri vardı. Görevi kabul edemeyeceğini bildiriyordu ezile büzüle.

Herkesten cevap alındıktan sonra Dr. Kayserilioğlu yüksek sesle ve bir emir niteliği taşır biçimde şu sözleri söyledi:

"Görevi kabul etmeyenler lütfen salonu terk etsinler!.."

Hayretle birbirimize baktık. Bir soğuk rüzgâr esti. Ak saçlı, yaşlı zat ile bana herkes acıyarak bakıyordu âdeta.

İkimiz yerlerimizden hemen kalktık. Dostlara(!) veda ederek salondan çıktık. Kapı ardımızdan şak diye kapandı.

Gecenin karanlığında, apartmanın karşısına park ettiğim otomobilime suçlu gibi girdim. Bir süre kontağı açmadan direksiyonun başında oturdum kaldım.

"(...) İnsanı bir makine gibi düşünemeyiz. İnsana yaptıracağımızı zorla değil, isteyerek yaptırırsak, kimsenin kalbini kırmamış oluruz. İstenenin zorla alınmasını asla doğru bulmayız. Bunun (mümkün olanın) daha insani metodlarla, daha çok gönül rızasıyla, sevgiyle olmasını isteriz" diyen Dr. Refet Kayserilioğlu, verdiği görevi, ciddi ve haklı mazeretlerinden ötürü kabul edemeyen iki insanı meclisten kapı dışarı etmişti.

Büyük Türk ozanı Yunus Emre'nin şu pırlanta dizelerine bir göz atalım.

Yetmiş iki millete birlik ile bakmayan
Şer ile evliyâysa, hakikatte âsidir.
Gönül Çalap'ın (Tanrı'nın) tahtı, Çalap gönüle baktı;
İki cihan bedbahtı, kim bir gönül yıkarsa!

Bu bahse son vermeden önce, bizim celseden çıkarıldığımız o gece Beyti Dostumuz'un hakkımızda verdiği, (?) *Ruh ve Madde* dergisinin Ağustos 1965 tarihli sayısındaki yazıdan öğrendiğimiz mesajı ve Refet Bey tarafından bu konuda yapılan açıklamayı da şuraya iliştiriyorum.

Dr. Refet Kayserilioğlu "Nasibe Yüz Çevirenler" diye başlık attığı yazıda Beyti Dost'un şu tebliğini yayımlıyordu:

"Aranızdan ayrılan arkadaşlar için sadece şunu söylemek yeterlidir: Onlar kendilerine uzatılan nasibe yüz çevirdiler. Bu, sizi üzmesin! Onlar şüphesiz ki onu hak etmeyenlerdi!.."

Dr. Refet Kayserilioğlu'nun Açıklaması VI

(...) Grubumuzdaki arkadaşlardan ikisi aramızdan ayrılmıştı. Biz de onların yerine iki yeni arkadaş almıştık. Şahsen ben ve benimle beraber bir grup arkadaş ayrılanların çok büyük kayıpta olduklarını düşünüyorduk. "Böyle bir imkân kaçırılır mı?" diye üzüntümüzü belirtiyorduk.

Bu arada bir grup arkadaşımız onlar için üzülmeye yer olmadığını, belki dışarıda daha hayırlı işler yapacaklarını ve kendileri için daha hayırlı olacağını söylüyorlardı.

Beyti Dostumuz bundan sonraki celsede bütün grubu daha büyük bir sınava çekti. Verilen bilgilere layık olduğumuzu, onlara göstereceğimiz dikkatle, onlar üzerinde düşünmekle, onları iyice anlamakla, sonra da ruhumuza mâletmekle, yani benimsemekle isbat etmemiz lazımdır. Ancak böyle yaparsak, aldığımız bilgileri haketmiş oluruz.

İlahi düzen bütün görkemiyle akıyor. Bu düzene uygun olarak biz ve bizim aracılığımızla insanlığa gür bir bilgi nehri coşarak, köpürerek geliyor. İhtiyacı olanlar onu kaplarına ve kalplerine doldursunlar; isteyenler, dayanabileceklerse, girip içinde yıkansınlar. Bu istek, yani "nasip" işidir!..

Nasibe yüz çevirdiğim yolundaki iddiaya verecek cevabım yoktur. Allah kullarının yapamayacakları hiçbir şeye razı değildir. Kimin neye layık olduğunu da yalnızca Allah bilir. Bizler, yani bütün insanlar, başları sıkıştığında Allah'tan bir şey dilemek için ihlasla[1] dua ederse, o duanın mutlak kabul olunacağından kuşku duymamalıyız. Her şeyi istemek değil; istenecek şeyi ve bunu istemesini bilmek yeter. Allah ile kul arasına hiç kimse giremez.

Aşağıda anlatacağım olgu, sanırım, bu yolda ilginç bir örnek olacaktır.

Dua

1961 yılı ekim ayı içinde, ülkemizde evrensel bir tıp kongresi yapılmıştı. Bu münasebetle birçok yabancı ülkeden ünlü kulak, boğaz, burun uzmanları gelmişti İstanbul'a.

1 İhlas: Temiz sevgi ve yürekten bağlılık.

O sıralarda kulaklarımı tedavi etmekte olan Prof. Dr. Safa Karatay, bu uzmanların da hazır bulunduğu çok kritik bir kulak ameliyatı yapmıştı bana.

Safa Bey'in sonradan anlattığına göre, bu ameliyat şöyle gerçekleştiriliyordu:

Orta kulak ile iç kulak arasındaki oval pencere açılıyor, oraya hastanın elinin üzerinden alınan bir damar tatbik ediliyor ve iki bacağı kesilen üzengi kemiğinin tek bacağı bu damarın üzerine dikine iliştiriliyor. Zamanla damar ve üzengi birbirine kaynayıp kulağın birer parçası olarak yaşamaya başlıyorlar. Böylece -kireçlenme sonucu- işitme hassasını kaybeden kulakta zar niteliğini kazanacak olan damara üzenginin titreşimi sesleri iletiyor ve bu titreşim iç kulak yoluyla beyne geçerek işitme olayını sağlıyor. Evet, aklımda kaldığı kadarıyla, işte böyle karmaşık bir şey.

Dört saat kadar süren bu ameliyat, beni bayıltmadan, "anestezi lokal" uygulamasıyla yapılmıştı. Ve bu süre içinde, hiçbir acı duymadan, doktorlarla rahat rahat konuşabilmiştim. Daha önce kulağımın çevresine saplanan o kocaman uyuşturucu iğnelerin acısı dışında tabii...

Bir hafta hastanede yattım. Hafta sonunda ilk pansuman yapıldı. Bu ilk pansumanda eğer kulak açılmamışsa, yani işitme hassasına kavuşmamışsa, ameliyat başarısız sayılıyor; başka da hiçbir şey yapılamıyordu.

Evet, ilk pansuman yapıldı kulağıma. Ama ne yazık ki, en küçük bir fark bile yoktu işitmemde.

Dr. Safa Karatay hiçbir şey demedi. Rengi sapsarıydı. Bir hafta sonra ikinci pansuman yapılacaktı.

Ben şaşkın şaşkın, "Acaba o zaman açılır mı kulağım?" diye sordum.

Doktor'un terli ve yorgun yüzü daha da sarardı. Dudak büküşünde açık bir ümitsizlik vardı. O gün taburcu edildim.

Bir hafta daha geçti; kulağımda hiçbir olumlu işaret belirmedi.

Evde, yatakta istirahat ediyordum. Bir ara elimdeki *Ruh ve Madde* dergisinde bir yazı gözüme çarptı. Bu, ilan niteliğinde bir yazıydı. İngiltere'de, büyük Şifacı Ruh'la temasa geçerek

birçok hastaya şifa sağlayan bir medyumdan söz ediyordu. Bir ruhsal bilimler derneğinin açık adresi veriliyor ve dünyanın dört bucağındaki hastalara seslenilerek, onların mektupla bu derneğe başvurmaları isteniyordu.

Hemen kaleme, kâğıda sarılıp bu derneğe bir mektup yazmak ve adı verilen medyum aracılığıyla kulağımın şifasını büyük Şifacı Ruh'tan istemek geçti aklımdan. Fakat bu dolaylı bir işti.

Geçirdiğim ağır ve başarısız ameliyatın maddi ve manevi yıkımı içinde bir süre düşündüm. Sonunda şöyle dedim kendi kendime:

"Mademki o medyum da benim gibi bir insandır. Onun Büyük Ruh'tan benim için isteyeceği şifayı ben doğrudan doğruya kendim isteyemez miyim?"

Beni bu düşünceye iten, bedensiz varlık "Kadrî"nin tebliğinden hatırladığım şu satırlar oldu: "(...) Dileğiniz temiz olunca, Allah'ı bulunca hiç şüpheye yer kalır mı? Yalnız içinden duyduğunu bütün ruhunla tekrarlamak gerektir. Sözünüz ruhunuzun aksiyle gelirse, huzura yaklaşması kolaydır. Öyle yapınız. İman, inanış demektir. İman edeni yanıltacak yol yoktur ki, yardımcı arasın!.."

Gözlerimi yumarak, bu mesajı ezberlemiş gibi içimden tekrar tekrar geçirdim. Derin bir inanç ve tarifsiz bir istekle dopdoluydum. Sonra birden boşaldım. Kalbimden sanki bir parça kopup uçtu. Boşlukta kalmışçasına kendimden geçer gibi oldum bir an.

Anlayamadım, duam yerini bulmuş, ruhum ile o yüce meçhul güç arasında bir kontak mı doğmuştu?!..

Bir dakika geçti geçmedi; birtakım gümbürtüler işitmeye başladım. Bir yerler bombardıman oluyordu sanki! Korkuyla yataktan fırladım. Bizim çocuklar koridorda top oynuyorlardı. Hafifçe çarptığım kapı korkunç bir gürültüyle başıma yıkılıyor sandım. Çocukların sesleri de beynimin içinde dayanılmaz bir düzeyde yankılanıyordu.

"Çocuklar, kulağım açıldı!.." diye haykırdım sevinçle.

Bir yandan işittiğim seslerin şiddetine dayanabilmek için kulağımı elimle kapamak zorunda kalmıştım. Evet, açılmıştı kulağım. Normal sesler yaralı uzva anormal şiddette tesir ettiği için onlardan böylesine rahatsız oluyordum. Küçük tıkırtılar bile

beynimde mitralyöz gibi patlıyordu. "Eşref saati"ne mi rastlamıştı dileğim acaba? Bu ani şifa, basit bir rastlantı olabilir miydi? Bu soruya cevap vermek gerçekten zor!..

Dr. Safa Karatay'a hemen telefon edip müjdeyi verdim. Çok şaştı ve sevindi. Heyecanla, "Geciken bir başarı, bir mucize bu" dedi.

Ve ertesi sabah saat dokuzda hastanede bulunmamı söyledi.

Hafif sisli bir sabahtı. Taksiyle Maçka'dan Dolmabahçe'ye inerken, yıllardan beri unutmuş olduğum hayatın seslerini dinliyordum. Kentin gürültüsü, limandaki vapurların vık-vıkları, insan sesleri, hayatın özlediğim teneffüsü. Neredeydi bunlar onca zamandır?.. Bu sesler nasıl yok olmuştu?..

Beni neşeyle karşılayan Dr. Safa Karatay'a, son derece rahatsız olduğum gürültülerden şikâyetle söze başlayınca, bir kahkaha attı.

"Herkesin kulaklarını kapatmak istediği bir zamanda siz açtırır mısınız? İşte böyle olur!.." dedi.

Duamdan ona tabii söz etmedim. Bu sözüme gülecek olan birçoklarına da yıllarca.

Kıyasıya Rekabet

Ruhlar dünyasındaki bu kısa gezintimizden sonra tekrar kendi dünyamıza dönelim. Yeşilçam'daki "Devler Savaşı"ndan söz ediyorduk. O günleri olayların içinde yaşamış bir insan olarak, sinema dünyamızın bu gerçek ve ilginç kordelasının da anılarım arasında yer almasını isterim.

Bir gün telefonda, derinlerden gelen bir erkek sesi, "Kerime Hanım!.." diye seslendi bana.

Hürrem Erman'ın sesini hemen tanıdım. Şaştı buna. Gülerek, "Sizi özledik" dedi. "Ne zaman görüşebiliriz?"

"Ne zaman dilerseniz."

"Şu, *Samanyolu* romanınız hakkında görüşmek istiyorduk sizinle!.. Bu eser için Pesen Film'le anlaşmanız son buldu mu?"

"Evet. 1959 yılında yapmıştık anlaşmamızı. Anlaşma tarihinden beş yıl sonra eseri herhangi başka bir firmaya satabileceğime dair bir madde var mukavelemde. Yani 1964 yılından bu yana eserin bütün hakları tekrar bana geçmiş bulunuyor."

"Çok güzel! Biz onun renkli olarak ikinci versiyonunu yapmak istiyoruz da..."

Basın telif yasasına göre, herhangi bir şahsa ya da kuruma satılan bir eserin bütün haklarının tekrar sahibine geçmesi için yirmi yıl süre tanınmıştır. Özel anlaşmalarla bu süre istenen düzeye indirilebiliyor.

Ben, anlaşmaların bu üstünlüğünü benimsemiş olarak, beş yıl sonra eserimin bütün haklarının tekrar bana geçtiği kanısındaydım. Bu yüzden Hürrem Erman ile yönetmen Orhan Aksoy, *Samanyolu*'nun ikinci versiyonu hakkında benimle görüşmeye geldikleri zaman, (27 Nisan 1967 tarihinde) bu işin hâlli hususunda gösterdikleri telaşa bir mana veremedim. Resmî formaliteler tamamlanıncaya kadar bu anlaşmanın gizli tutulmasını istemeleri de bana tamamen gereksiz göründü. Zira ben her bakımdan dürüst bir davranış içinde bulunduğuma emindim.

Pesen Film bu eseri tekrarlamak istemediği takdirde, onu Erman Film'e verebilecektim. Bunu engelleyecek hiçbir yasal neden yoktu. Hürrem Bey'e durumu böylece ifade ettim.

Fakat burada Nevzat Pesen hesabına yine bir şanssızlık doğdu. Telefonla kendisini bulamadım. Ortağı Bay Vasil de seyahatteymiş. Ertesi gün tekrar telefon ettim ve Nevzat Bey'in beni muhakkak araması için not bıraktım.

Aradan iki gün geçti; arayan soran olmadı. Üçüncü gün Hürrem Erman, muhasebecisi Şeref Gür'le beraber bana geldiler. Hazırladıkları yazılı anlaşma yanlarındaydı ve bana ödenmek üzere kâğıda konmuş rakkam, üç eserin telif hakkına eşitti.

Nevzat Bey'le temas kuramamış olmamı mazeret saymayarak, "O zaten bu parayı veremez!" dediler.

Ve ben, yanlış bir şey yapmadığım inancı içinde anlaşmaya imzamı attım.

Ertesi gün Nevzat Pesen, bana telefon ediyor ve sinirli bir sesle acı sitemler yağdırıyordu.

"Bize bir kere sormadan nasıl verirsiniz *Samanyolu*'nu Erman Film'e?.. Onu biz tekrarlayacaktık!.."

Kendilerini üç kez aradığımı söyledim.

"Evet" dedi. "Notlarınızı aldım. Ama çok meşguldüm. Telefon edemedim size."

"Şu hâlde suç bende değil! Ama üzülmeyin. Üç yıldan beri himmetinizi bekleyen bir senaryom var elinizde. Eğer, *Günah Bende mi?*'yi gerekli özeni göstererek filme alırsanız, eminim ki *Samanyolu*'ndan çok daha güzel bir film olur bu."

Daha sonra Hürrem Bey, bana, Pesen Film'den eski *Samanyolu*'nun negatiflerini satın alabilmek için yüklü bir tazminat ödediğini söyledi. Şantaj mı söz konusuydu? Ama öyle olsa, taraflar arasındaki özel anlaşmaların hükümsüz olduğunu kabul etmek gerekirdi. Ben bu işlerde dönen entrikalara akıl erdirememişimdir hiçbir zaman.

Her neyse. Biz hikâyemizi sürdürelim: İkinci *Samanyolu*'nda başrolleri Hülya Koçyiğit ile Ediz Hun paylaşıyorlardı. Reji Orhan Aksoy, kamera İlhan G. Arakon, Müzik Metin Bükey. (Bilindiği gibi, bu filmin müziği sonradan evrensel bir üne erişti.)

Ahmet Üstel'in yazdığı senaryoyu gözden geçirmek üzere

film ekibi, gazetecilerle birlikte 16 Temmuz 1967 tarihinde Ataköy'deki evime geldiler. Kendilerini karşıladığım sırada, Hülya Koçyiğit bana bir buket çiçek verirken flaşlar da patlamaya başlamıştı.

O gün çekilen fotoğraflarımızdan bir kısmı *Hayat* ve *Ses* mecmualarıyla, diğer bazı gazetelerde yayımlandı.

Senaryo teknik açıdan kusurlu sayılmazdı belki ama eserin aslına benim dileğimce ne yazık ki sadık kalınmamıştı. Anlatıştaki kuruluk, eklenen basmakalıp motifler, yabancı bir kalemin değiştirdiği üslup ve diyaloglar, eserin akışındaki ahengi yok etmişti.

Fakat asıl büyük düş kırıklığını, filmin prömiyerinde, Ediz Hun'u o donuk, ağır, hareketsiz rolde izlerken duydum. İlk *Samanyolu*'nun, rolüne tam anlamıyla oturmuş olan Göksel Arsoy neredeydi; bu, arkasından itmek istediğiniz kalıp örneği Ediz Hun nerede?.. Oysa biz Göksel Arsoy'a o rolü vermekte tereddüt etmiş; Ediz Hun'unsa o rol için yaratıldığını peşinen kabul etmiştik!..

Bu kötü oyunun nedeni mi?.. Efendim, söylendiğine göre, Ediz Bey ile Hülya Hanım dargınlarmış o sıralarda. Bu yüzden Ediz Bey rolünü gereğince benimseyememişmiş!.. Peki, Hülya neden o kadar başarılıydı?..

Ediz Hun oynadığı başka filmlerdeki rollerinde genellikle canlı, hareketli, içten davranışlı ve çok başarılı bir romantik jöndü. Onu gerçekten takdirle sever ve beğenirdim. Yazık!..

Her şeye rağmen, Arthur Rank stüdyolarında hazırlanmış filmin şahane renkleri, konunun etkileyici romantizmi, tüm oyuncu kadrosunun ve teknik çalışmaların başarısı, kaliteli, özgün bir yerli film yaratmıştı. Erman Film yine kazanmıştı!..

Beri yanda Pesen Film de *Günah Bende mi?*'nin çekim hazırlıklarına girişmiş bulunuyordu. Nevzat Bey bu kez de stüdyo çalışmalarından beni haberdar etmedi. Filmin çekimiyle ilgili haberleri gazetelerden öğrenebildim sadece. Oysa, bir tek gün olsun aralarında bulunmak; mesela Ünyon Fransez salonlarında yapılan çalışmaları, Balalayka Orkestrası eşliğindeki şahane dansların çekimini izlemek ve artistlerle yakından tanışmak beni ne kadar memnun edecekti!..

Başrollerde Türkan Şoray ile Engin Çağlar oynuyordu. Filmi yöneten Nevzat Pesen'di. Ne hazindir ki, ben bu filmi ilk defa Bakırköy'deki Yeni Sinema'da seyredebildim. O zamanlar bu sinemada her hafta değişen iki güzel yerli film gösterilirdi. Biz de, blok komşularımızla her hafta giderdik oraya. Bir adı da "Çekirdekli Sinema"ydı buranın. Zira, genellikle halk film seyrederken çekirdek yerdi. Oyunun arasında "çıtır çıtır"lı bir fon müziği de sürekli egemen olurdu salona. Ve ışıklar yandığı zaman yerler çekirdek kabuğundan geçilmezdi.

İşte bu sinemada, ikinci vizyon olarak seyrettim, *Günah Bende mi?*'yi. Bu "günahkâr roman" herhalde günahlarının kefaretini ödüyor olmalıydı!..

Ama hemen ekleyeyim, ben bu filmi beğenmiştim. Nevzat Bey'i yine de takdir etmiştim. Senaryoya ihanet etmemişti bir kere. Belki, Arthur Rank stüdyolarında banyo edilmemiş, yerli imkânlar içinde hazırlanmıştı; fakat renklerin güzelliği ve kalitesi ötekilerden hiç de aşağı kalmış sayılmazdı.

Bu kıyasıya rekabete bir film daha eklendi o yıl içinde. 1963 yılında, Tema Film tarafından filme alınan, *Aşka Tövbe*'yi de Erler Film tekrar beyazperdeye aktarmıştı.

Bir süreden beri filmciler bir eserimi benden satın alıyorlar ve işlerine beni hiç karıştırmıyorlardı artık. Film yapımcılığı, kıyasıya rekabetten de çok, olağanüstü bir kazanç hırsıyla, Türk film sanayiinde âdeta bir fabrikasyon sistemine dönüşmüş bulunuyordu. "Sanat"ınsa adı sözlüklerde kalmıştı.

Prodüktör Türker İnanoğlu, *Aşka Tövbe*'yi renkli olarak yinelerken, başrolleri o zamanki eşi Filiz Akın, Kartal Tibet ve Semiramis Pekkan üçlüsüne vermişti.

Karıkoca bir gün bana, Ataköy'e minik kırmızı otolarıyla gelmişlerdi. Beraberce çay içerken yapmıştık anlaşmamızı. Bu filmi ben, Bahçelievler'deki Ünverdi Sineması'nda, filmin prömiyerinde artistlerle birlikte izledim. İlkiyle kıyaslanacak olursa, elbette bu renkli kordela birçok niteliği ve kalite üstünlüğü bakımından iyi not alırdı. Ama yine de romandaki o ince psikolojiye senarist eğilememiş, yine birtakım basmakalıp motiflerle gereksiz değişiklikler yapılmıştı senaryoda. Bu durum, yerli filmlere konu olan eserciklerimin kaderiydi demek!.. Artık

buna alışmam, bunu kabullenmem gerekiyordu. Ya bu deveyi güdecektim ya da bu diyardan gidecektim!..

Her şeye rağmen, o yıl üst üste şahlanan başarılarıyla filmcilerin gözünü dört açtıran eserlerim, günün çeşitli saatlerinde bir iş konuşması için telefonumun çalınmasına yol açmıştı.

Bu kez, (ilk versiyonu büyük başarı sağlamış olan) *Funda*'yı tekrar beyazperdeye aktarmak istiyorlardı. O kadar çok teklif birden almıştım ki, ne yapacağımı şaşırmıştım. Başka roman değil, ille de *Funda*'ydı söz konusu olan. Çünkü *Hıçkırık* ve *Samanyolu* gibi *Funda* da beyazperdede denenmiş ve "büyük iş" yapmış bir eserdi.

Günlerce çeşitli temaslar ve görüşmeler sürdürüldü. Sonunda Melek Film ağır bastı. Bu arada senaryoyu hazırlayacak olan Erdoğan Tünaş, film prodüktörlerinin beni ikna için giriştikleri çabada büyük yardımcı rol oynamıştı. Hemen çekime başlanacaktı. Tabii baştan başa renkli olacaktı film. Artık siyah-beyaz kordelaların modası geçmişti.

Funda II, kaliteli malzeme, kusursuz bir teknik ve oyuncu ustalığıyla, bir renk cümbüşü içinde sergilendi. Ama -yukarıda belirttiğim gibi- yer yer bu filme de yabancı sahneler, bayat motifler eklenmişti. O kadar ki, konunun özelliği olan, aile içindeki kırgın yaşam, (koyu bir melodram oluşturmak amacıyla) bir trajediye dönüştürülmüş; *Hıçkırık*'taki "evladından ayırma" sahnesinin bir kopyası eklenmişti bu bölüme. Bu sahne beynime balyoz gibi indi.

Bu renkli, görkemli filmlerin başarısı, senaryosunu benim yazmış olduğum ilk siyah-beyaz versiyonların başarıları düzeyinde olamamıştır asla!.. Bugün hâlâ belleğimde, ayrıntılı olarak, ilk *Samanyolu* ve ilk *Funda* yaşar.

Senaryo Korsanları

İleride kendisinden söz edeceğim bir eleştirmenimiz, eserlerimle halkımıza okuma sevgisini aşıladığımı yazmış. Alçakgönüllü bir yazar için bu da yeterli bir ödüldür. Sanırım Türk filmciliğini uzun bir dönemde, kendi ölçüleri içinde hareketlendiren de benim eserlerim olmuştur.

Ama Nasrettin Hoca'nın dediği gibi, ay doğranıp doğranıp yıldızlar yapıldı. Bu eserler kesilip biçildi; yer yer uydurma motiflerle yamandı; gerçekçilikten uzak, ticari bir zihniyetle hazırlanıp piyasaya sürüldü.

Bunlar işin üzücü yanı. Bir üzücü yanı daha var işin. Onu biliyor musunuz?.. Benim eserlerimden birçok pasajlar, hatta sahneler çalındı. Bu çalınan parçalar birtakım kişilerin imzasını attığı senaryo müsveddelerine eklendi. Zaman zaman sinemalarda, hatta televizyonda yabancı adlar altında izlediğim eski filmlerde kendi diyaloglarımı, eserlerimin çeşitli motiflerinin kopyalarını gördüm. Hatta hatta konularda bile benim romanlarımın anafikirlerinden çalınmış modellere rastladım.

Evet, birtakım türedi, senaryo korsanları, işin esnafı olmuşlardı. Kazançlarını korsanlıkla sağlıyorlardı. Yasalar bile onlarla başa çıkamıyordu. Bu, gerçekten esef edilecek bir şeydir.

Türk halkına okuma sevgisini aşılayan "Kerime Nadir" Türk film yapımcılarını da böylece zengin ederken, bu serüveni bugüne dek getiren eserlerimle birlikte yakın tarihin olaylarına da eğileceğiz. Ve yazarlık anılarıma basamak olan bu eserlerin son serüvenlerinde sanırım daha ilginç gerçekler bulacağız.

Evet, 1968-1969 yıllarındaki film panayırı böylece sürüp giderken, ben yine de boş durmuyor, *Sisli Hatıralar*'ı yazıyordum. Bu roman bitmek üzereydi ki, *Hayat* mecmuasından Hikmet Feridun Es, bana telefon etti. O sıcak ve samimi sesiyle, "Artık *Hıçkırık*'lar mıçkırıklar bitti" dedi. "Sinemaları fethettiniz! Şimdi bize güzel bir roman lazım! Elinizde yeni bir şey var mı?"

"Evet" dedim.

"Sizinle hemen görüşmeye geleceğim."

Hayat mecmuasıyla o günler içinde anlaşmamızı yaptık. Hikmet Feridun Es, Foto Olcayto'yla Ataköy'deki evimde bir röportaj yaptı benimle. Mecmuada, *Sisli Hatıralar*'ın reklamları hemen başladı ve roman yayıma girdi.

Çalışma yeteneğimi yeniden kazanmış, bir süre -kaderin kötü oyununa gelerek- avarelikle geçirdiğim günlerin kefaretini ödercesine, yazı masamın başına çakılmıştım.

Yıllar önce Muazzez Tahsin Berkant, bir sohbetimiz sırasında bana, "Neden adapte yapmıyorsunuz? Sizi dinlendirir" demişti.

Ben yorgun değildim ki dinleneyim! Bana zaman gerekti sadece. Zaman yetmiyordu. Yazmak (telif etmek), yaratmak... Beni başka hiçbir şey dinlendiremezdi. Hatta boş durmak bile!..

Evet, *Hayat* mecmuasında, *Sisli Hatıralar* devam ederken, bu defa da büyük bir hızla, *Güller ve Dikenler*'i yazmaya başladım.

İşte o günlerde Erman Film yapımcıları, Hürrem Erman, Şeref Gür ve Orhan Aksoy'dan oluşan üçlü bir kadro hâlinde tekrar bana geldiler. Bu kez, *Uykusuz Geceler* romanımı beyazperdeye aktarmak istiyorlardı. Ama işin önemli bir özelliği vardı: Bu filmi "küçük sermayesiyle" Orhan Aksoy kendi hesabına çevirmek istiyordu. Yapacağımız anlaşmada ona dostane bir ikramda(!) bulunmam söz konusuydu.

"Dostane ikram" ne anlama geliyordu acaba? Anlattılar: Çok küçük bir bedel karşılığında ona vermeliymişim eserimi!.. Bir "bağış"ta bulunurcasına!..

Hürrem Bey, "Orhan için bir girişim, bir başlangıç olacak bu..." diyordu. "Yeni bir şirket kuruyor. Ona bir dostluk, bir yardım yapacaksınız. Şimdi bu işi hatırımız için böylece kabul edin. Hemen ardından ben sizden yeni eserler alacağım. Daha sizinle çok iş yapacağız. Siz bize fazlasıyla kazandırdınız. Bu borcumuzu ödeyemedik size. Söz veriyorum ödeyeceğiz..."

Sonunda beni ikna ettiler. Senaryoyu benimle birlikte hazırlamak ve çekimlerde hep beraber olmak şartıyla.

Orhan Aksoy hemen cebinden hazırlanmış bir yazılı anlaşma çıkardı. Anlaşmayı ikimiz imzaladık.

Bugün, o sahneyi hatırlarken, *Ne aptalmışım*! diye düşünü-

rüm. İnsanların, yaşadıkça birtakım sorunlarla karşılaşıp bilgiler edinerek tecrübe sahibi oldukları sanılır. Oysa bir tecrübe, bir diğerine uymuyor. İnsan her meçhul karşısında cahil. Bunu unutmamak gerek!..

Üç ay kadar süren sessizlikten sonra, bir gün gazetelerde birtakım renkli fotoğraflar gözüme çarptı. Büyükada'da *Uykusuz Geceler* filminin çekimini yapan Erman Film ekibinin çalışmalarından enstantanelerdi bunlar. Filmin baş oyuncuları Hülya Koçyiğit ile Ediz Hun'un çeşitli pozlarını da sergiliyordu.

Her şey o zaman kafama dank etti. Demek eseri benden satın alan yine Erman Film'di aslında?.. Orhan Aksoy yalnızca filmin yönetmenliğini yapıyordu. Onun adı, eseri ucuza kapatmak için paravan olarak kullanılmıştı!.. Dahiyane bir komployla yazarın hakkını yemek metodu da bu kadar başarılı uygulanabilirdi doğrusu. O güne kadar benimle ilişki kurmaktan kaçınmalarının nedeni de buydu.

Peki, senaryo ne âlemdeydi acaba?

Birkaç ay sonra filmi sinemada gördüm. Film piyasasını tutmuş birkaç senaristten biri yazmıştı senaryoyu. Benim romanımla herhangi bir ilişkisi olduğu söylenemezdi. Bu senarist de yine alışılmış, basmakalıp bir tarz uygulamıştı esere. Dilediği gibi kesip biçtiği konuyu kendi dağarcığındaki bayat motiflerle yamamıştı. İnandırıcı olmaktan uzak, saçma sapan güldürü sahneleri yanında zorlamalı bir gözyaşı ürünü. İyi saatte olsunlar!.. Gülmek mi, ağlamak mı gerektiğini kestiremedim bir türlü. Ama bu da bir şey değilmiş meğer! İleride bu yolda daha neler neler gelecekmiş başıma!

Benim sesim sedam çıkmayınca, her şeyi gönül rızasıyla kabullendiğimi sanmış olacaklardı ki, bir gün Şeref Gür bana telefon ederek, *Gelinlik Kız* romanımın adını kendilerine satmak isteyip istemediğimi sordu.

"Bir senaryo hazırladık da" dedi. "Eserinizin adını kullanabilir miyiz? Tabii size bir miktar..."

Sözünü hemen kestim.

"Ben isim satmıyorum Şeref Bey!" dedim.

Şeref Bey'in tanınmış bir romanımın adını kullanmak için benden izin istemesi de yine onurlu bir davranıştı. Ya haberim

olmadan çalınan roman adlarım, roman konularım, roman kahramanlarımın orijinal isimleri!.. Bunlar saymakla bitmez.

Ey Türk filmciliği! Nereye gidiyorsun? dedim içimden. *Ey Türk yazarı! Neden senin haklarını gereğince koruyacak bir basın yasası yok?.. Birtakım gaspların, korsanların avcundasın. Kaderine onlar egemen; rızkını onların elinden alıyorsun!.. Neden bu alanda hiç şansın yok senin?..*

Mutlu Bir Yazar Olmak!

1969 yılının ekim ayı içinde bir gün bana Arzu Film'in sahibi Nahit Ataman geldi. *Seven Ne Yapmaz*!'ı ikinci kez beyazperdeye aktarmak istiyordu.

Bilindiği gibi bu eserim 1946 yılında Atlas Film tarafından filme alınmış ve "İlk Süper Türk Filmi" olarak anılarda yer tutmuştu. Şimdi, 1969-1970 sezonunda bu versiyonun tekrarı isteniyordu. Demek ki tam yirmi dört yıl aradan sonra bu eserciğim bir kez daha beyazperdeye geçecekti!

Nahit Bey'le anlaştık, (yine aynı dilekler ve aynı vaatler çerçevesinde). Senaryoyu Erdoğan Tünaş yazacak ve benim istediğim gibi esere sadık kalınacaktı!.. Baş oyuncular, eserlerimin değişmez yıldızı Hülya Koçyiğit ile Kartal Tibet'ti. Tamamen renkli olacak filmin müziğini Teoman Alpay yapacaktı. (Sonradan, Esin Engin'in seslendirdiği, "Seven Ne Yapmaz" şarkısı televizyon plaklarında satış rekorlarına erişti.) Fakat onca vaade rağmen, *Seven Ne Yapmaz*'ın ne senaryosunu gördüm ne de çekim çalışmalarına çağırıldım.

Bu baylar ya beni hiçbir şey bilmez sanıyorlardı ya da çok şey bildiğimi düşünerek işlerine karıştırmak istemiyorlardı!.. *Seven Ne Yapmaz*! filmi kaliteli, temiz bir kordela olmuştur fakat senaryo konunun ciddiyetiyle bağdaşamaz, tam bir yerli malı yapımcılığı zihniyetiyle hazırlanmıştır. Münir Özkul ve diğer komedyen arkadaşları tarafından kurulu -sözüm ona- bir "palyaço orkestrası" eserin odak noktasını oluşturuyordu. Birbirine karşıt iki akım vardı filmde: Biri, zorlamalı, yürekler parçalayan bir facia; diğeri soytarılıklar arasında bir vur patlasın!.. Bu iki ayrı olguyu özdeşleştirip kaynaştıracak sanattansa eser yoktu. (Her şeye rağmen, *Seven Ne Yapmaz* filminin çok iyi iş yaptığı, bizim saptadığımız gerçekler arasında.)

Burada bu işler olurken Acar Film'den de bir telefon aldım. Bu firmanın sahibi, *Seven Ne Yapmaz*'ı ilk kez beyazperdeye

aktaran Atlas Film'in eski sahiplerinden Murat Köseoğlu'ydu. Yirmi dört yıl aradan sonra benimle tekrar işbirliği yapmak istiyorlardı.

Telefonu eden, yönetmen Nejat Saydam'dı. İstedikleri esere gelince: O sıralarda *Hayat* dergisinde yayımlanmakta olan *Güller ve Dikenler*.

Üzülerek özür diledim. Çünkü romanın yayımı mecmuada son bulmadan onu hiçbir firmaya satamazdım.

Murat Bey ile Nejat Saydam bana geldiler. Uzun uzun görüştük. Kendilerine başka bir eserimi almalarını önerdim. Ama onlar bu romanda kararlıydı. Onu dergide büyük bir beğeniyle izliyorlarmış. Sonunda, şartlı bir anlaşma yaptık. Bu anlaşmaya göre, sadece ön hazırlıklar yapılacak ve romanın mecmuada yayımı bitmeden filmin çekimine geçilmeyecekti.

Böylece, filme ilk alınan eski bir eserimin tekrarı ile en yenisi aynı yıl içinde beyazperdeye geçiyordu birbiriyle yarışırcasına. *Ne mutlu bana*! diye düşündüm. Zira bu iki uç arasında, akıp geçen uzun başarı yıllarının zinciri uzanmaktaydı.

Gerçekten -her şeye rağmen- mutlu bir yazardım. Hâlâ geçerli, hâlâ başarılı. Bundan dolayı Allah'a her zaman şükrederim. Beni sevmeyenlere, romancılığımı demode bulanlara, gerçekçi bir yazar olmadığım yolunda beni eleştirenlere, hele eserlerimi açık bir horgörüyle "piyasa romanı" damgasına layık görenlere selam!..

Gerçekçi roman, bir roman türüdür. Macera romanı, aşk romanı, tarihî roman, detektif romanı vb gibi. Evet, bunların hepsi ayrı ayrı birer roman türüdür. Kimi romancı bu türde yazar, kimi de öbür türde. Bunu eleştirmek, işsizlerin, ukalaların ya da yazıları okunmayanların çıkardıkları bir oyundur sadece.

"İyi yazar olamayanlar eleştirmen olurlar!" diyen kişi ne doğru söylemiş!.. Bugün benim yazdığım türdeki romanlar bazı kimseler tarafından demode sayılıyorsa, bunun nedeni, artık bu türde roman yazılamadığıdır.

Tekrarlamakta yarar var: Yazmak başkadır, telif etmek başka. "Müellif" yaratıcı kişidir. Hayattan alır ilhamını (modelini). Ama Tanrı'nın ona verdiği yetenekle elindeki katı hamuru yumuşatıp yoğurmasını, ona kendi özünün mayasını da katarak, yarattığı esere ilginç bir biçim vermesini bilir.

Bu konudaki kendi naçiz düşüncelerim yanında, roman sanatından hakkıyla anlayan ve edebiyat tarihinde büyük yerleri olan değerli yazar ve düşünürlerimizin de "roman" üzerine yaptıkları incelemelerden baş tarafta çeşitli örnekler sergiledik.

Evet, bugün birtakım "gerçekçi roman yazarı" geçinenler, genellikle işin kolayına kaçanlardır. Yaratma yeteneğinden yoksun olduklarından bu kişiler, hayattaki olguların çıkartmacılığını yaparlar yalnızca. Yapıtlarına hareket veremezler. Üsluplarıysa, sıfırdır çoğu kez.

Oysa bir yazıyı okutan üslubudur. Çok iyi bilinir: Önemli olan, anlatılandan çok anlatıştır. Bu, yazarlıkta bir sır değil, doğuştan kabiliyetidir kişinin.

Çetrefil bir Türkçe, çarpık bir dille yapılan edebiyat, çoğu kez edepten yoksun bir edebiyat. Kabalığın, sapıklığın, sadistliğin, vahşetin edebiyatı. En azından anlaşılmazlığın, çirkinliğin, iğrençliğin edebiyatı.

Bu bahse ileride tekrar döneceğim.

Furya

Acar Film'le, yukarıda belirttiğim şartları içeren bir anlaşma yaptık. *Güller ve Dikenler*'in *Hayat* dergisindeki yayımı bitinceye kadar filmin ön hazırlıkları tamamlandı. Senaryoyu Bülent Oran'a yazdırmışlardı.

Ben bu defa işlere hiç karışmadım: Onların karşılarına da "zor bir yazar" olarak çıkmak istemiyordum. Zira ne desem, ne yapsam, yine bildiklerini okuyacaklardı kuşkusuz. Tekrar tekrar kandırılmaktan usanmıştım artık. Kalemiyle yaşayan bir yazar olduğumu da bu arada unutmamak lazımdı!..

İşi böylece dervişliğe vurunca, her şey yolunda gitti. *Güller ve Dikenler*'in yayımı *Hayat* dergisinde son bulduktan sonra filmin çekimine hemen geçildi. Murat Bey, eski dostluğumuzun verdiği samimiyetle, film çalışmalarında bulunmam için beni Acar Film stüdyosuna davet etti ve otomobilini göndererek beni aldırttı.

Stüdyoda yalnız artistlerle değil, tüm film ekibiyle tanıştım. Onlarla beraber yemekler yiyip çaylar, kahveler içtik. Birlikte fotoğraflarımız çekildi ve bu fotoğraflar çerçevelenerek sonradan bana gönderildi. Gün görmüş meslek adamı olmak, yazara değer vermek böyle olurdu.

Evet, özlediğim günler avdet etmiş, gerçek kadirbilirliğin o sıcak havası içine girmiş bulunuyordum.

Bir süre sonra çekim sona erdi. Filmin banyoları, dublaj ve montaj işleri tamamlandı. Ve bir gün, stüdyoda, özel bir seansta artistlerle beraber filmi gördük.

Güller ve Dikenler, bir renkli kordela olarak, her bakımdan kaliteli, hatta şahaneydi. Fakat bu güzel fotoğrafların altında senaryo sorunu yatıyordu yine. Anafikir çizgisi yer yer saptırılmış, gereksiz pasajların eklenmesiyle tema esnetilmiş ve -Bülent Oran'ın kaleminden- benzerleri gibi, yine yapay bir senaryo kalıbına dökülmüştü. Evet, demek ki eserlerim için bu değişmez bir kaderdi.. Artık kesinlikle kabullenmem gerekiyordu bu kaderi!..

Beni avutan tek şey, girdiğim Acar Film ailesi içinde gerçekten çok özlediğim bir iklime kavuşmuş olmamdı. Çocukluğumdan bu yana hayalini kurduğum bir dünyanın bana şimdi kapıları açılmış görünmekteydi. Murat Bey'in dürüst kişiliğinde, gönüllüsü olduğum bu sanat yolunda sürekli bir işbirliğinin garantisini de buluyordum.

Güller ve Dikenler'in büyük bir patlamayla gişe rekorlarına eriştiği müjdesiyle birlikte, benden alınacak yeni eserlerin seçilmesi işine geçilmişti.

İşte bu sıralarda Arzu Film'den ikinci bir başvuru oldu. Prodüktör Nahit Ataman, *Son Hıçkırık* romanımı beyazperdeye aktarmak istiyordu bu kez de.

Son Hıçkırık'tan söz açarken biraz gerilere dönelim. Bu romanımı filmcilerin eline düşürmekteki hatamdan ötürü büyük bir üzüntü duyduğumdan söz etmiştim bir yerde. İşte şimdi bu hazin öyküyü anlatmanın sırası geldi.

Nahit Bey, 24 Eylül 1970 günü benimle görüşüp anlaşmaya geldi Ataköy'e. Teklifini yaptı. Ben de ilk söz olarak kendisine, "Filme almak istediğiniz eserim, *Son Hıçkırık* olduğundan, ne yazık ki size olumlu cevap veremeyeceğim!" dedim.

"Neden?" dedi.

"Çünkü, başta Erman Film olmak üzere, büyük firmalardan birkaçı bu romandan film yapmayı göze alamadı. Onun sembolik bir eser olması nedeniyle..."

Nahit Bey büyük bir ciddiyetle, "Biz göze alıyoruz" dedi.

"Evet ama senaryo..."

"Senaryoyu bu kez Sadık Şensil yazacak. Eserin aslına tamamen uygun olarak. Sizin de kontrolunuz altında. Rica ederim bana güvenin!.."

"*Seven Ne Yapmaz*!'da da güvenmiştim!" demekten kendimi alamadım."

"Bu defa size garanti veriyorum. Ben Bâb-ı Âli'den geldim. Endişelerinizi anlıyorum. Ama *Son Hıçkırık*'ı düşünemeyeceğiniz kadar mükemmel bir şekilde beyazperdeye aktaracağız. Onu gördüğünüz zaman gözlerinize inanamayacaksınız!"

Uzun bir tartışmadan sonra (yazılı garantiler de alarak) işi bağladık.

Aman Tanrım!.. Gerçekten filmi gördüğüm zaman gözlerime inanamadım. Hatta daha önce, fragmanlarını gördüğümde... Bu fragmanları Ünverdi Sineması'na, iddialı bir yerli filmi seyretmeye gittiğim gündüz seansında, rastlantı sonucu gördüm. Gelecek programın anonsu beyazperdede kocaman bir *Son Hıçkırık* yazısıyla belirdiği zaman hayretten küçük dilimi yutacaktım. Zira, ben hâlâ bana gönderilecek senaryoyu bekliyordum. Bunca acı deneye karşın.

Parçaları seyrederken buz kesildim. Hiçbirinde benim romanımın herhangi bir sahnesine zerrece benzerlik yoktu. Eğer Arzu Film'in perdedeki övgülü reklamında benim adım sık sık geçmeseydi, yine bir korsan firmanın gadrine uğradığımı, romanımın adını çaldırdığımı sanacaktım.

Doğrusu, yine de benden çalınmış bir addı *Son Hıçkırık*. Birkaç gün sonra filmi baştan sona görünce bunu daha iyi anladım.

Evet, renkli, masraflı, özenle çevrilmiş bir filmdi belki! Ama senaryo Sadık Şendil'in derleme bir öyküsü üzerine kurulmuştu. Konunun benim romanımla hiçbir ilişkisi yoktu. O kadar bayat, o kadar kullanılmış ve o derece monotondu ki, buna hareketin son derece ağır temposunu da katınca, insanı âdeta hafakanlar boğuyordu. Başrolleri bölüşen Hülya Koçyiğit, Kartal Tibet ve Metin Serezli üçlüsünün güçlü oyunları bile filmi yapaylıktan, tekdüzelikten kurtaramamıştı. Oysa ben neler hayal etmiştim!.. Eğer senaryo benim tasarladığım gibi yazılmış olsaydı, bu eserden bir şaheser, hatta bir sinema olayı doğabilirdi sanırım.

Ne yazık ki, halkın bir kısmı Kerime Nadir'i yalnızca bu filmlerinden tanıyordu. Bir acı gerçek de buydu.

Benim sevgili romancıklarım!.. Türk sineması en büyük çalımını sizin afişlerdeki adlarınızla yaptı ve bir dönemin en görkemli gişe rekorlarını sizin sayenizde kırdı. Ama ne yazık ki, bu furyada harcandınız!..

Filmlerimden sürekli olarak söz etmek zorunda kaldım. Zira bu sosyal sanat çıkmazının portresini, o davanın içinde yaşamış bir insan olarak çizmeye çalışmaktayım. Neden, neyin ve nereden saptırılmış olduğunu yakından görüp anlamanın ve bu gerçeklerin katılığında bir şaşmaz kadere boyun eğmenin acısı var içimde.

Türk filmciliği ilerleme yolunda ilk günden beri bir tek adım bile atamamışsa, bunun günahı yalnız, maddi kazanç hırsının tutsağı olarak bu işi bir "fabrikasyon seri imalat" tekelinde tutan sermaye sahiplerinin değil; aynı zamanda, bu endüstriye sahiplerinden de fazla sahip olan -şu uzman geçinen- kişilerin boynunadır. Bunlar ellerine geçirdikleri dümeni öylesine ustalıkla kullanıyorlar ki, birer "otorite" kesilmiş bulunuyorlar bu alanda. Önlerinde boynumuz kıldan ince!

Feleğin Çarkı Dönüyor

1971 yılı haziranında yayıncım Garbis Fikri Bey öldü. Ben onun ölümüyle yalnız yayıncımı değil, en yakın aile dostunu, aile babasını kaybetmiş oldum. Yıllarca yazı hayatımın sorunlarını hep onunla birlikte çözmüş, sağlam ve emin bir işbirliği sürdürmüştük.

Dürüst, çalışkan, işinin ehli ve çok iyi bir insandı Garbis Fikri Bey; Bâb-ı Âli'de onun gibi bir insanla işbirliği yapmış olmak benim için büyük bir şans eseridir. Kırk yıldan bu yana, aramızda bir satır yazılı anlaşma dahi bulunmaksızın, birbirimize güvenle bağlı kaldık. Yayın piyasasının en bunalımlı dönemlerinde, en zor koşullar içinde bile, birbirimizi kıracak herhangi bir sorun söz konusu olmamıştır.

Yalnız iş alanında değil, ailece her başımız sıkıştığında o daima yanıbaşımızda ve bize yardımcıydı. Ölümünün bıraktığı boşluk gerçekten çok büyüktür. Fakat şükranla kaydedeyim ki, babasının yerini almaya her bakımdan layık olan oğlu Nazar Fikri o boşluğu hemen doldurdu.

Garbis Fikri Bey, İnkılâp Kitabevi'ni bir süreden beri ortaklık hâline getirmiş; İnkılâp ve Aka Kitabevleri Kolektif Şirketi'ni kurmuştu.

Nazar Fikri kısa zamanda bu şirketi daha olumlu, daha modern ve daha verimli bir düzeye çıkarmayı başardı. Kendi akrabaları olan ortakları zaten öteden beri babasının yardımcılarıydı. Bu yeni kurumda benim yerim de -hamdolsun- bütünlüğünü en olgun ve saygın biçimde korudu.

Yine film işlerine, dolayısıyla eserlerime dönüyorum.

"Bu son fasıldır ömrüm, nasıl geçersen geç!" diyen büyük şair Yahya Kemal'e rahmet olsun. Ama benim, "Nasıl geçersen geç!" demeye dilim varmıyor. Ömrümün her zaman hayırlı ve verimli bir yol izlemesini diliyorum.

Eserlerimle tırmanmaya çalıştığım şu yazarlık merdiveninin

son basamağı nerede? Bunu bilmiyorum. Ama nerede olursa olsun, bugüne kadar yaşamış olduğum dönemin son bölümünde de parlak sürprizler var. Hele onlara bir göz atalım.

1972 yılının şubat ayı içinde Barlık Film'den bir teklif aldım. Firmanın sahibi Necdet Barlık ile yönetmen Orhan Elmas, iki eser için benimle görüşmeye geldiler.

Barlık Film'in çalışmaları hakkında hiçbir fikrim yoktu. Fakat Orhan Elmas'la çeşitli temaslarımız ve işbirliğimiz olmuştu. Bu filmleri de o yönetecekti.

Hemen bilinen diyalog kuruldu: Maddi ve manevi fedakârlıklar. Seçkin elemanlardan oluşacak çalışma kadroları ve ünlü artistlerin isim listeleri. Romanların tamamen aslına sadık kalınacağına dair garantileri de unutmamak lazım! Ve bunlara ek olarak firmanın piyasadaki başarılı çıkışlarından kaliteli(!) örnekler.

Eh, bundan âlâsı can sağlığıydı. Ama ne olursa olsun, onlara iki eser birden vermeye cesaret edemezdim. Bir eser üzerinde anlaştık önce. Deneme niteliğinde bir başlangıç olmak üzere. *Gönül Hırsızı* romanımı böylece Barlık Film'e verdim.

Oyun İçinde Oyunlar

O yılın nisan ayında da Acar Film'le, *Sisli Hatıralar*'ın filme alınması hususunda anlaştık. Senaryoyu Vural Pakel adında, çok yetenekli olduğu söylenen bir genç yazacaktı. Başrolleri Türkan Şoray ile Tarık Akan paylaşacaklar; reji ve kamerayı ise yine Nejat Saydam ve Melih Sertesen ikilisi üstlenecekti.

O günlerde ben, *Zambaklar Açarken*'i kaleme alıyordum.

Bir sabah Murat Bey telefon etti. Vural Pakel'in senaryoyu hazırladığını, onu birlikte gözden geçirmemiz için bana getireceğini bildirdi. Bu haber beni çok memnun etti.

"İşte sonunda dürüst bir davranış!" dedim kendi kendime.

Ertesi gün Vural Pakel koltuğunda senaryoyla geldi. Karşılıklı geçtik, oturduk. Çok iddialı görünüyordu Vural Pakel.

"Ben" dedi, "romanınızdan üç hikâye yazdım. Bunlardan birini Acar Film'e kabul ettirdim!.."

Hayretimi gizleyemedim.

"Niçin üç hikâye?" dedim. "Senaryoyu neden doğrudan doğruya romandan yazmadınız?.."

Bana bu işin yöntemini öğretmek isteyen bir tavırla hafifçe gülümsedi.

"Bir romandan doğrudan doğruya senaryo yazılamaz! Konunun planını çıkarmak çok zordur. Hele roman büyük olursa, bu imkânsız bir şey."

"Demek her zaman romandan bir veya birkaç hikâye yazılıyor! Senaryo da bunlardan birinin üzerine kuruluyor!.."

"Tabii!"

"Bunu siz mi böyle yapıyorsunuz? Yoksa senaryo çalışmalarında uygulanan tek yöntemin bu olduğunu mu savunuyorsunuz?"

"Her senarist böyle çalışır, kesinlikle!"

"!!!.."

Tevekkeli senaryolar eserlerimin aslından öylesine saptırılmıyordu. Bir yaşıma daha girmiştim!

"Vural Bey" dedim, "bazı romanlarımın senaryolarını kendim yazdım. Hem de en çok beğeni kazanan ve "büyük iş yapan" ünlü filmlerimin senaryolarını. Bunları doğrudan doğruya kitaplarımdan sahne sahne planlayarak kaleme aldım..."

Vural Pakel sözümü kesercesine, "Ama bunlar küçük eserlerdi herhalde!" dedi.

"Büyükleri de vardı, küçükleri de, orta çapta olanları da. Bana bin sayfalık bir roman verseniz, onu bütünü içinde yine rahatlıkla senaryolaştırabilirim. Bu, söylediğiniz kadar zor bir iş değildir."

"Biz böyle çalışıyoruz!" dedi Vural Bey kaşlarını çatarak.

Olabilirdi. Herkesin kendine özgü bir çalışma yöntemi vardı.

"Senaryoya bir göz atalım lütfen!" dedim.

"Size konusunu anlatayım. Onu çok beğeneceğinizden eminim!"

"Senaryonun konusu romanınkinden başka mı?"

"Şey... konu aynı... ama... tabii sinemaya uygulamada gerekli değişiklikler yapılır her hikâyede..."

"Senaryoyu okuyalım!" diye tekrarladım.

Romanımın üç hikâyesinin en güzeli(!) üstüne kurulmuş olan bu senaryoyu gerçekten merak ediyordum.

Vural Pakel hafif bir gerginlik içinde ama yine de kendinden emin görünerek senaryoyu bana okumaya başladı.

Daha ilk sahnelerde o kadar şaşırdım ki, duygularımı gizlemek zorunda kaldım. Böylesine neden şaşırdığımı anlatabilmek için romanın başkahramanından kısaca söz etmem yeterli.

Sisli Hatıralar ünlü bir Türk sopranosunun hayat öyküsünü içeren bir romandır. Kültürlü, seviyeli, genç ve güzel bir kadının.

Vural Pakel'in senaryosundaysa, bu kadın kahraman, fabrikada çalışan fakir bir işçi kızdır! Böylesine aslından saptırılan bir eserin tamamını okumaya gerek yoktu elbette.

"Vural Bey, bu benim romanım değil!" dedim.

"Sizin romanınız!" dedi.

"Benim romanımla hiçbir ilgisi yok" diye tekrarladım.

"Olmayabilir. Ama ben bu senaryoyu Acar Film'e kabul ettirdim."

"Acar Film kabul etmiş olsa da, ben kabul etmiyorum.

Onlarla aramızdaki anlaşmaya göre, buna hakkım var!.." diye kestirip attım.

Vural Pakel birden çok kızdı.

"Ben senaristim, siz romancısınız. Senaryo da yazmış olabilirsiniz ama kaç yıl önce?.."

Sabra sığınarak yüzüne şöyle bir baktım. Bu derlemeci amatörler, bu işte pişmiş kalem erbabına karşı neden bu derece saygısızdılar acaba?

Sonunda senarist Bey(!) hışımla kâğıtlarını topladı ve Murat Bey'le görüşeceğini söyleyerek paldır küldür çıkıp gitti.

Murat Bey'e telefonla durumu bildirdim.

"Bu senaryo üzerinde yapılacak herhangi bir işlem söz konusu olamaz" dedim.

"Biz de o senaryoyu çöp sepetine indirir, bir yenisini yazarız" dedi.

Gerçekten de *Sisli Hatıralar*'ın senaryosu yeni baştan yazılmak üzere bir ekip çalışmasına verildi.

Bu işler olurken Barlık Film'den çatlak bir ses yükselmişti. Prodüktör Necdet Barlık, bana telefon ederek, *Gönül Hırsızı* romanımı bir başka eserle değiştirmek istediklerini bildirdi. Pesen Film o sezon vizyona çıkaracağı bir filme onun adını koymuş meğerse!

Hemen Nevzat Bey'i telefonla aradım.

"*Gönül Hırsızı* benim birkaç baskı yapmış bir romanım. Şimdi Barlık Film onu beyazperdeye aktarma hazırlıkları içinde bulunuyor. Eğer siz adını alırsanız, bu eseri öldürmüş olursunuz!" dedim.

Nevzat Pesen, "Haklısınız ama" dedi, "bir kere oldu bu iş. Afişler bile basıldı."

Yeşilçam'da kol gezen konu ve isim aşırmacılığı hiçbir yasal yasak tanımıyordu. Hak, işini bilenindi.

Nevzat Bey'e geçmişte olanı hatırlattım.

"*Günah Bende mi?*'nin adını da Lir Film kullanmıştı. Bundan ne kadar zararlı çıktığımızı biliyorsunuz. Bugün aynı şeyi siz nasıl yaparsınız?" dedim.

"Çok üzgünüm ama elimden hiçbir şey gelmez. Özür dilerim. Ben sizinle başka bazı eserler için görüşmeye geleceğim yakında. Muhakkak geleceğim."

Çaresiz Barlık Film'le yazılı anlaşmamız üzerinde bir isim değişikliği yaptık. *Gönül Hırsızı*'nın yerini, *Suya Düşen Hayal* aldı.

Suya Düşen Hayal'in çekimine hemen başlanmıştı. O günler içinde bir gün beni Barlık Film'in Beyoğlu'ndaki yazıhanesine davet ettiler. Burada hem artistlerle tanışacaktım hem de filmin fragmanında, *Suya Düşen Hayal*'i kısa bir konuşmayla görüntülü olarak sunacağım sahne çekilecekti.

Filmde rol alacak olan artistlerin hemen hepsi gelmişti yazıhaneye. Zuhal Aktan, İzzet Günay ve Salih Güney başrolleri bölüşüyordu. Samimi bir hava içinde yapıldı bu çekim o gün. Filmin senaryosunu yazan Safa Önal'la da orada tanıştım. Ama yazdığı senaryoyu ne görmüş ne de hakkında bir şey öğrenebilmiştim henüz. Aksi hâlde, beyazperdede filmi gördüğümde öylesine şoke olmazdım kuşkusuz!..

Suya Düşen Hayal, filmcilik alanında, dejenere edilmek suretiyle, hayallerimi birer birer suya düşüren eserlerimin en şanssızı olmuştur diyebilirim.

Bir kere, bu film, seks filmlerinin beyazperdeye egemen olmaya başladığı dönemde, bu ticaretin tadını almış kimseler tarafından çevrilmekle şanssızlığın kurbanı olmuş; daha temelde, ahlak anlayışını saptıran bir zihniyetle senaryolaştırılmıştı.

Romanın dürüst karakterli genç bir ressam olan kahramanı, filmde, çıplak kadın resimleri çeken bir sosyete fotoğrafçısına dönüştürülmüş; bu fotoğrafçının atölyesinde bazı açık saçık sahnelerin geçmesine bilhassa özen gösterilmişti. Bu da yetmiyormuş gibi, o zamanlar "soyunan bir artist" olduğu söylenen Seyyal Taner, bir açık hava sahnesinde, çırılçıplak olarak ata biniyor ve bu çapkın fotoğrafçıya seksi pozlar veriyordu.

Türkan Şoray'la Tanışıyorum

Murat Köseoğlu bana *Sisli Hatıralar*'ın senaryosunun yeni baştan yazılmak üzere bir ekip çalışmasına verildiğini söylemişti ama bu ekipte kimlerin bulunduğunu öğrenememiştim bir türlü. Murat Bey'e, yine kaygılı olduğumu açıklayınca, beni temin etti.

"Hiç merak etmeyin. Senaryo çalışmaları büyük bir titizlikle sürdürülüyor. Türkan Şoray da bazı katkılarda bulundu. Bu defa endişeye yer yok. Size bir kopyası gönderilecek zaten."

Senaryonun kopyasını beklediğim günlerde, çekim çalışmalarının başladığını öğreniyor ve bu çalışmaları izlemek üzere stüdyoya davet ediliyordum.

Murat Bey yine otomobilini göndererek beni aldırdı. Sinema dünyamda olağanüstü olayların başlangıcı olacak yeni bir sayfanın açıldığına dair bir önsezi vardı içimde. Bunun ilk somut belirtisi o gün Türkan Şoray'la yakından tanışmam oldu.

Yıllarca beyazperdede beğeni ve takdirle izlediğim bu güzel artistle o gün ilk defa kader bizi karşı karşıya getirecekti.

Yukarıda da sözünü etmiştim: Türkan Şoray'ın başrolünü oynadığı, *Günah Bende mi?*'nin çekiminde ben Pesen Film tarafından sete çağırılmadığımdan bu tanışma o zaman gerçekleşememişti.

Sisli Hatıralar'ın iç sahnelerinden birinin dekoru vardı platoda. Türkan Şoray stüdyoya benden sonra geldi. Sırtında -rol gereği- beyaz bir trençkot vardı. Murat Bey, bizi tanıştırdı. Çok heyecanlı görünüyordu, Türkan Şoray Söylediğine göre, yıllardan beri o da benimle yakından tanışmak istiyormuş. Romanlarımı çok sever ve hiç kaçırmadan okurmuş.

Kırk yıllık dost gibi kucaklaştık. Orada hazır bulunan gazeteciler etrafımızı sarmıştı. Boyuna flaşlar patlıyordu. Sonradan bu fotoğraflar bazı gazete ve mecmualarda geniş sayfalar çapında yayımlandı.

O gün stüdyoda bir yandan çekimleri izlerken, bir yandan da çaylar içilip sohbetler ediliyordu.

"Ne büyük bir mutluluk benim için" diyordum yine kendi kendime.

Daha küçük bir çocukken, ilkokul sıralarında karton filmler yaptığım günlerden bu yana ne uzun, ne uzun yıllar geçmişti. Artık gerçek filmlerde eserlerimi izleyebiliyordum Tanrıma şükür!.. Bunca uzman, eleman, sanatçı ve işçi, koskoca bir endüstri benim eserlerimin adı etrafında toplanıyordu.

Kalemimin yarattığı hayatlar çoktan beni aşmış, kendi hayatım onların gölgesinde kalmıştı. Ama bu gölge öylesine ılık, güzel ve huzurluydu ki!.. Her yeni eserle bir başka hayata doğmaktan duyduğum mutluluk sonsuzdu.

Akşama doğru Türkan Şoray gazetecilerin kulağına bir şeyler fısıldadı. Kendisini Yavuz Turgul diye tanıtan genç bir gazeteci (*Ses* adına röportaj yapan) bana yaklaşarak şunları söyledi:

"Türkan Hanım'ın sizden bir ricası var. Sizi evine davet ediyor. Eğer kabul ederseniz, yazarlık üzerine bir görüşme yapacaksınız. Kendisine roman yazma tekniği üzerine bilgiler veriyor olacaksınız. Biz de bu görüşmenin röportajını yapacağız."

Önce sorunu anlayamadım. Ayıp değil ya, ben o zamana kadar gazetelerde çıkan bu tür yazıların hep gerçekleri yansıttığını sanıyordum. Böyle yakıştırıp uydurulmuş sahnelerden derlendiğini bilmiyordum.

İşi anlattılar. Ve Türkan Şoray beni otomobiline alarak Levent'teki evine götürdü. Gazeteciler de bizimle beraber gelmişlerdi.

Tekrar çaylar içildi, pastalar yendi. Türkan'la beraber (elde kâğıt kalemle) çeşitli pozlarda resimlerimiz çekildi. Güya ben Türkan Şoray'a yazarlık dersi veriyordum.

"Bu yaştan sonra beni de oynattınız!" dedim biraz sitemli.

Ama bu sözüme aldıran olmadı. Bir ara Türkan mutfakta, (önünde önlük, elinde kepçeyle) bir makarna firmasının reklamını yaptı. Ben bu kısa çekimi izlerken Rüçhan Adlı Bey gelmişti. Türkan onunla da tanıştırdı beni.

Gazeteciler evin içinde, bir film setindeymiş gibi, serbestçe dolaşıyorlardı.

Bir film yıldızının hayatı, dıştan göründüğü gibi çekici değildi herhalde. O hayatı, bulunduğu düzeyde tutabilmek için,

birtakım katı gerçeklerle savaşması, durmadan savaşması gerekiyordu.

Beyazperdenin kraliçesi, neon ışıklarının en büyük adı, güzeller güzeli Türkan Şoray!.. Evet, onun gıpta edilen yaşamı böyle birtakım sürekli reklamların ve reklamcılığın kargaşası içinde, yapma dekorlar ve ölçülü davranışlardan kurulu, yapay bir dünyada, bir çeşit robot gibi geçiyordu. Hemen her an, olduğu gibi değil de, olması gerektiği gibi hareket etmeye kendini zorunlu hissettiği kesindi. Bu yüzden, bu güzel yıldızın öz kişiliğini tanıyabilmek bir sorundu denebilir. Kamufle edilmişti bu kişilik. Onu büsbütün yitirdiğini söylemek de mümkündü hatta!.. Genç yıldıza yürekten acıdım.

Dönüş vakti gelmişti. Türkan Şoray, evin kapısında duran büyük siyah otomobile benimle birlikte bindi. Ona veda için uzattığım elimi tutmuş bırakmıyordu.

"Ben de sizinle geliyorum" dedi.

Nereye geliyordu? Günün çeşitli ve sürprizli olayları içinde o kadar sersemlemiştim ki, beni Ataköy'e kadar geçirmek istediğini neden sonra anlayabildim. Oysa şoförüyle de gönderebilirdi beni evime.

Bizimle otomobile binen iki gazeteci Taksim'de indiler. Onlar inince Türkan hemen bana döndü. Ellerimi muhabbetle tutarak, "O kadar sevinçliyim ki!" dedi.

"Ben de" dedim. "Ama bu saatte Ataköy'e kadar gelmenize üzülüyorum. Böyle bir zahmete hiç gerek yoktu."

"Sizin için daha uzaklara da gidebilirim. Hiç önemi yok. Yıllardır kısmet olmadı tanışmamız. Gerçekten çok mutluyum şu anda. O güzel eserlerinizde hep ben oynamayı isterdim."

"Ben de bunu isterdim. Fakat geç kalmış değiliz yine de, daha birçok eserim var. Bunlar arasında, beyazperdeye uygulanmada evvelkileri gölgede bırakacak nitelikte olanlar bulunduğuna eminim."

"Onları beraberce ele alalım. Hemen başlayalım bu işe. Ama senaryolarını sizin yazmanız şartıyla! Yazar mısınız?"

"Elbette! Memnuniyetle."

Türkan tekrar ellerime sarıldı.

"Sahi mi? Ah ne mutluyum! Çok teşekkür ederim."

Gösterdiği bu coşku beni şaşırtıyordu. Sadık şoförünün de hafifçe gülümsediğini aynadan gördüm.

Acaba Türkan Şoray, gerçekten içtenlikle mi davranıyordu bana karşı, yoksa rol mü yapıyordu? Onun bir "oyuncu" olduğunu bir an bile unutamıyordum. *Ama neden rol yapsın? Buna zorunlu değil ki!* diye düşünerek içimdeki kuşkuları silmeye çalıştım.

Basan akşamla beraber yollar tıkanmıştı. Otomobilimiz dura kalka ilerleyebiliyordu. Her geçen dakika, aramızdaki bu olağanüstü dostluğu derinleştiriyor gibi geliyordu bana.

"Şimdi yeni romanınızdan söz edin" diyordu Türkan aynı heyecanla. "Yeni bir şey hazırlıyorsunuzdur elbet!"

"Evet" dedim, "hazırlıyorum."

"Adını koydunuz mu?"

"Adı, *Zambaklar Açarken*."

Cıvıltılı küçük bir çığlıkla gözlerini yumdu.

"Ah! Ağlayacağım!.."

Filmlerde dublaj yapıldığından kendi sesini önceleri yadırgamıştım. Bu ses yumuşak ve belli belirsiz peltekti. Çocuksu bir tatlılığı vardı.

"Onda ben oynayacağım" diye ekledi.

"Buna çok sevinirim. Yalnız roman daha bitmedi. Bitince bir gazetede yayımlanacak. Sonra da kitabı basılacak. Biz kitabının çıkmasını beklemeyiz. Bir yandan tefrikalardan senaryoyu hazırlarız."

"O elbette! Bu romanı o kadar merak ediyorum ki, yarın akşam Melek Film'in sahipleriyle yemek yiyeceğiz. Onlarla bir film anlaşmam var. Eser seçimini de bana bıraktılar. Bu iş oldu sayılır."

Ben gülerek, "Şu hâlde romanı bir an önce bitirip bir gazetede yayımlamaya bakayım!" dedim.

"Evet, evet ama daha başka romanlarınızdan da seçeriz. Eskilerden, mesela *Posta Güvercini*, bu roman için herhangi bir anlaşmanız var mı?"

"*Posta Güvercini*, 1965 yılında Pesen Film tarafından filme alınmıştı. Ama iki yıldan beri eserin bütün hakları tekrar bana geçmiş bulunuyor." (Bunu söylerken, iki soluk arasında, *Samanyolu*'nun öyküsünü hatırladım.)

Türkan Şoray bir çocuk gibi ellerini çırparak, "O hâlde çok iyi" dedi. "Bu romanınızı o kadar beğenirim ki!.. Daha başka sevdiklerim de var tabii. Hepsi, hepsi çok güzeldir."

"Romanlarımdan size bir seri imzalarım."

"Çok teşekkür ederim. Onlar kitaplığımı değerlendirecek."

Konuşa konuşa Ataköy'e varmıştık. Öyle tatlı bir sohbete dalmıştık ki, Ataköy'ü geçtiğimizin farkına varmamıştım.

Otomobili çevirttik. Bizim bloğun önünde inerken Türkan Şoray'ı bir fincan yorgunluk kahvesi içmeye davet ettim. Benimle beraber inmişti otomobilden...

"Vakit çok geç" diye özür diledi. "Ama size söz veriyorum, çok yakında bir gün muhakkak geleceğim. O zaman romanları da sizden kendim alırım."

Günün onca yorgunluğundan sonra, gece vakti beni Ataköy'e kadar otomobiliyle getirdiği için tekrar tekrar teşekkür ettim. Bu gerçekten unutulmaz bir nezaket jesti olmuştur benim için.

İki can ciğer dost gibi vedalaştık.

Ertesi gün ilk işim, bana bir kopyası verilmiş olan, *Sisli Hatıralar*'ın senaryosunu gözden geçirmek oldu. Hey Tanrım! Bir ekip çalışmasından çıkan oyun da bu kadar olurdu hani!.. Gerçekten her kafadan bir ses çıkmış, bu seslerden doğan falsolar eserin ahengini tümüyle bozmuştu.

Vakıa bu ikinci senaryoda, romandaki güzel soprano ile yer değişen kahraman, fabrikada çalışan bir işçi kız değil, ünlü bir sinema yıldızıydı. Bu da bir şeydi yine!.. Üstelik Türkan Şoray, kendi yaşamının olumlu çıkışlarını yer yer beyazperdeye (bir reklam niteliğinde de olsa) yansıtmak istemiş ve senaryoya eklediği sahnelerle (fakirleri sevip koruyan, okullar yaptıran) iyiliksever ve müşfik bir insan vasfı katmıştı kahramanın kişiliğine.

Bu oldubitti karşısında artık ağzımı açamazdım. Nitekim öyle de oldu.

Değişen Dünya

Yazılarım ülkenin en yüksek tirajlı gazete ve mecmualarında yayımlanmaya devam ediyor; kitaplarım ülke çapında baskı rekorları kırıyordu ama ben Bâb-ı Âli'den gittikçe kopuyordum.

Eskiden o yokuştan sadece çıkıp inmek bile bir zevkti benim için. Kitapçı vitrinlerini, hatta kırtasiyecilerdeki araç gereci seyretmekten dahi mutluluk duyardım. Okumak için kitaplar satın aldıkça sevinçten kuşlar gibi hafiflerdim. Hele bir basımevinin kapısından girdiğimde burnuma çarpan o sevdiğim koku, (kâğıt, mürekkep, makine yağı vb karışımının kokusu, matbaa kokusu) bir hayat iksiri gibi beni sarhoş ederdi.

Evet, bütün bu sevdiğim şeylerden yavaş yavaş uzaklaşıyordum nedense. Bütün bu şeyler benim için olağanüstü çekiciliğini yitiriyordu. Eskiden içinde büyülendiğim o havayı teneffüs etmek ihtiyacını bile öylesine duymuyordum artık.

Bir şey yok olmuştu. Bir anlam, bir kavram. Ben de değişmiştim tabii! Artık genç değildim. Hayatın yorgunluğunu hem bedenimde, hem yüreğimde taşıyordum. O yokuşu öylesine mutlulukla uçarcasına aşamıyordum hanidir.

Eski arkadaşlar dağılmışlar meslekteki çağdaşlarımızın çoğu kadrodan çıkmışlardı. Hareketli gençler almıştı onların yerlerini. Evet, benim sevdiğim dünya, bir başka dünya ile anlamsız bir ortamla, bir kargaşayla yer değiştirmişti. Ve ne yazık! Bir bencil, bir iddialı, bir çekinmesiz, hatta saygısız kuşak oluşmuştu bu kargaşada. Her şeye egemen olmak isteyen bir kuşak.

Ama ben yine de yazıyordum durmadan. Yazmak ihtiyacı şifasız bir humma gibi beni hâlâ kavurmaktaydı. Hayatımı kalemimle kazanmak zorunda olduğum kadar, yazmadan duramadığım için yazıyordum.

Değişen dünyanın bu kargaşası içinde yalnız olan insan ne çoktu. Oysa ben yalnız değildim. Dış etkenlere karşı bir çeşit bağışıklık kazanmış olarak, o kargaşadan uzak, kendi âlemimde, kendimle dopduluydum. Bunu bilen bilir, anlatabilmek çok zor.

Bahar Fırtınası

O bahar ayları içinde, *Zambaklar Açarken*'i bitirdim ve hemen yayıma konmak üzere *Yeni İstanbul* gazetesine verdim.

Yeni İstanbul, yeni yılda yapacağı bir atılım için benden ikinci bir roman hazırlamamı da istiyordu. Gazete bunda o kadar ısrarlıydı ki, sonunda isteği kabul etmek zorunda kaldım.

Oysa hata etmiştim. Son yıllarda çalışma tempom ağırlaşmıştı zira. Arada bir soluk almak, kendi hayatımı da yaşamak ihtiyacı duyuyordum artık. Geceyi gündüze katarak çalışmama sağlığım da izin vermiyordu.

Bir yıl evvel Bodrum'da geçirdiğim bir tatilin izlenimlerinden yararlanarak, *Karar Gecesi*'ni kaleme almaya başladım.

Bu işler olurken, Türkan Şoray da sözünde durmuş, o geceden tam on gün sonra Ataköy'e çaya gelmişti bana. Benim eserlerim arasında bir seçim yapmak telaşında görünüyordu. Melek Film'den başka Akün Film'le de bir anlaşması varmış. Ama bu anlaşmada Kemal Bilbaşar'ın, *Cemo* adlı eserinde oynaması karara bağlanmış.

Ona imzaladığım otuza yakın kitabı otomobile şoförü taşıdı. O gün Türkan Şoray'la içtiğimiz çay, tam üç saat süren sohbet gerçekten unutulmaz bir tarihtir. Onu yakından tanımak isteyen komşularım bir trafik oluşturmuştu hemen. Onların hareketli çemberiyle sarıldık uzun bir süre. Türkan'a, "Çekirdekli Sinema"yı anlattık. Kahkahalarla gülüyordu.

Sakin ve genellikle tekdüze geçen hayatıma bir bahar fırtınası gibi girmişti Türkan. Onunla birlikte yapacağımız işlerin gerçekten büyük işler olacağı inancı içindeydim. Onun sinemadaki güçlü pozisyonu ve benim iyi niyetim, kuracağımız işbirliğinde sağlam bir temel oluşturacaktı. Birbirini tamamlayacak ve birleşecek olan tecrübelerimiz, yeteneklerimiz ve gayretlerimizle hedefe varamamamız için hiçbir neden yoktu.

O günden sonra birkaç kısa telefon konuşması yaptık işleri-

miz hakkında. Beni bazen evinden, bazen de stüdyodan arıyordu. Bu arada kitaplarımdan birkaçını Melek Film'e verdiğini, bu romanları çok beğendiklerini fakat şartlarımız üzerinde düşündüklerini söyledi.

"Bazı firmalar sanırım senaryoya çok az para veriyorlar" dedi.

Türkan çok iyi bilirdi ki, bazı firmalar senaryoya hiç para vermezlerdi. Eline kalem tutuşturdukları bir heveskâra derleme bir hikâye konusundan yazdırıverirlerdi senaryoyu. Hatta filmcilik alanında herkes senaristti! Yönetmenlerden tutun da yardımcılarına, artistlerden figüranlara kadar. Türkiye'de senaryo yazmak çok kolaydı çünkü! Her isteyen yapabilirdi bunu!

Mayıs ayı içinde bir gün beni tekrar Acar Film stüdyosuna aldırdılar. Bu kez, jenerikte, *Sisli Hatıralar*'ı görüntüyle sunmam isteniyordu. Filmin çekimi bitmişti.

O gün film setinde Türkan Şoray'la yine buluştuk. Bir yandan onun çalışmalarını izledim; öte yandan beni filme aldılar. Bu çekimde kısa bir konuşma yaptım eserim hakkında.

O güne kadar üç eserimin daha filmini jenerikte böyle görüntüyle sunmuştum: İlk *Hıçkırık* filminin, daha sonra, *Aşk Bekliyor* filminin, en sonra da *Suya Düşen Hayal* filminin. Bu da bir çeşit reklam fantezisiydi.

Sisli Hatıralar'ı bir özel seansta Türkan Şoray'la birlikte izlemek için sabırsızlanıyordum. Bunda Türkan benden de sabırsız görünüyordu. Ama Murat Bey, filmin teknik çalışmalarının henüz tamamlanmadığını söylüyordu. Bu çalışmalar biter bitmez stüdyoda filmi göstereceklerdi bize.

Acımasız Yeşilçam

Hızlı bir tempoyla kendimi, *Karar Gecesi*'nin çalışmalarına verdiğim günlerde Pesen Film'den bir telefon aldım. Nevzat Bey, O *Gün Gelecek mi?* adlı romanımı başka bir firmaya satıp satmadığımı soruyor, eğer satmadıysam, bu eser için görüşmek üzere ortağı Bay Vasil'in bana geleceğini bildiriyordu.

Bay Vasil ertesi gün geldi. O güne kadar Pesen Film'le yaptığım işlerdeki ödemelerde genellikle muhatabım olan Bay Vasil, bana karşı çok dürüst ve efendice davranmıştı.

Bu yaşlı adam o gün çok yorgun ve gizli bir karamsarlık içinde görünüyordu. Dostluğumuz adına bir özveride bulunmamı, O *Gün Gelecek mi?* için gereken ödemede kendilerine özel bir indirim yapmamı teklif ediyordu. Yalvarmaya kalkması beni şaşırttı. Ellerini birleştirmiş, önümde âdeta eğilerek rica ediyordu.

Pesen Film'in o günlerde bir mali yıkım içinde bulunduğunu bilmiyordum. Bu davranış karşısında yalnız şaşırmamış, irkilmiştim de. Yine de fazla düşünmeye gerek görmeden Bay Vasil'in isteğini kabul ettim.

Yaşlı adam bana teşekkürler ederken yaşaran gözlerini siliyordu. Bu sahneyi ömrüm oldukça unutamam. Çok üzülmüş, bir tuhaf olmuştum.

O günün üstünden günler, haftalar, aylar geçti. Pesen Film'den bir daha ses seda çıkmadı.

Karar Gecesi romanımı yılbaşında *Yeni İstanbul* gazetesine teslim edebilmek için o sıcak yaz aylarında yazı masamın başında ter dökmeye mahkûmdum. Vakıa günlük deniz banyolarına başlamıştım; Boğaz ve Adalar'a küçük kaçamaklar, hatta bir kısa yurtiçi gezisi de yapmıştım. Fakat aklım fikrim yazılarımda olduğundan, hiçbir yerde tam huzur bulamıyordum.

Boğucu temmuz sıcakları bastırdığı sıralarda Türkan Şoray Elâzığ'da Akün Film hesabına, *Cemo* filmini çeviriyordu. Gazetelerde bu filmin çekimine dair yazıları sık sık izliyorduk.

Türkan bu çalışmalar için yola çıkarken bana telefonla veda etmiş ve dönüşte işlerimizi sıkı bir biçimde ele alacağımızı kesin bir ifadeyle tekrarlamıştı. Özellikle, *Zambaklar Açarken* ve *Posta Güvercini* adları üzerinde durarak, bu eserlerde oynamak hususunda kararlı olduğunu bir kere daha belirtmişti. İstanbul'a döner dönmez ilk işi beni aramak olacaktı.

Bir sabah gazetelerde Türkan Şoray'ın Elâzığ'da *Cemo* filmini çevirirken attan düştüğü ve yaralandığı haberini okudum. Ama bunu abartılmış bir reklam sandım önce. Sonra işin ciddi bir kaza olduğunu ve Türkan'ın boyun kemiğini incittiğini öğrendim. Elâzığ hastanesinde, boynu askıya alınmış olarak çekilmiş resimleri, her gün biraz daha yaygın ve ayrıntılı bilgilerle gazete sayfalarını kaplıyordu.

Yazarlık anılarımda Türkan Şoray'a genişçe yer vereceğim. Zira benim Türk filmcilik dünyasıyla aramın açıldığı tarihe göz atıldığında, bu uçurumu oluşturan olaylara itiliş nedenimin onun adına bağlı olduğu görülür. Evet, birtakım çıkarcı kişilerin ağına beni düşüren kaderi aslında, Türkan'ın aracılığına güvenim ve onun hatırına saygım yaratmış oldu.

Bu olgunun bir üzücü yanı da, birtakım küçük yazı esnafının -işin içyüzünü bilmeden- bu fırsattan yararlanmaya kalkmış olmasıdır. Bu küçük yazı esnafı, başkalarının başarılarını çekemeyen birtakım hırslı şöhret budalalarıdır ki, bunlar okunmayan yazılarını okutabilmek için, çoğu kez, ünlü kalemlerle polemik kurmaya yeltenirler ve hadlerini bilmeden birer eleştirmen kesilirler.

Taçsız Kraliçe

Hürriyet gazetesi tarafından gönderilen özel uçakla Türkan Şoray'ın İstanbul'a getirilişi, onu sevenlerin coşkun teessür[1] gösterileri, Hayat Hastanesi'ndeki seferberlik, gazetelerin kopardığı kıyamet. Evet, (bir taçsız kraliçenin şanına yaraşır biçimde) bütün bu olup bitenler herkes tarafından bilinir ve kuşkusuz hâlâ da hatırlardadır.

Bu kervana ben de içtenlikle katılarak, Türkan Şoray'a bir mektupla üzüntülerimi bildirip "geçmiş olsun" demiş; bir süre sonra da Hayat Hastanesi'nde kendisini ziyaret etmiştim.

Orada beni karşılayan özel hemşiresi küçük salonda biraz beklememi söyledi. Sonra beni odaya aldı. Bir gülistan, bir çiçek bahçesiydi Türkan Şoray'ın "daire"si!..

Yatakta, başı özel bağlarla karyolaya tesbit edilmiş olarak sırtüstü yatan genç kadını gördüğümde, onun Türkan Şoray olduğunu tanımakta zorluk çektim. Yüzü o kadar şişmişti ki, gözleri birer çizgi hâlini almıştı.

Büyük bir üzüntüyle ona yaklaşırken, bir doktor hanım girdi odaya. Verdiği direktiflerle hemşireler koşuştu. Türkan'ın başının durumunu düzelttiler. Sonra alçak sesle bir şeyler konuşarak odadan çıktılar.

Yalnız kalınca, uzun yılların birikimi olan dostluk özlemiyle kucaklaştık. Gazetelerden öğrendiğim feci ayrıntıların etkisinde, onu beyazperdede artık hiç göremeyeceğimi sanıyordum; bu yüzden yüreğim sızlıyordu.

Konuşması yasaklandığından, bana fısıltıyla eserlerimin ne durumda olduğunu sordu.

"Sen onları hiç merak etme" dedim. "*Zambaklar Açarken*'in yayımı gazetede tamamlanmak üzere. Senaryosunu birlikte yazacağız, öyle değil mi?"

---

1 Teessür: Üzüntü.

"Tabii! Ya *Posta Güvercini*?"

"Senaryosunun planını çıkardım bile!"

Sevinçle ellerimi tuttu. Hem çok heyecanlı, hem mahzundu.

"Bütün işlerim kaldı" diye sızlandı.

"Sen iyileşince bütün işler yoluna girecek. Hiç üzülme" dedim.

"Kitaplarınızı hemşire bana okuyor. Onlarla avunuyorum."

"Yeni çıkanlardan da göndereyim o hâlde!"

"Çok memnun olurum. Mektuplarınızı da tekrar tekrar okudum. Hayat veriyor, şifa veriyor onlar bana."

"Yine yazarım. Artık buraya değil, eve gelirim seni görmeye. Yakında hastahaneden çıkacaksın inşallah!.."

"Çıkar çıkmaz sizi arayacağım."

Vedalaştık. İçim acı bir umutla burkularak ve tez iyileşmesini bütün kalbimle Tanrı'dan dileyerek hastaneden ayrıldım.

Rüçhan Adlı Bey telefonda bana, mektuplarımın Türkan'a büyük güç ve umut verdiğini, iyileşme azmini ve gayretini kuvvetlendirdiğini, mümkün olduğunca daha başkalarını da yazmamı söylüyor, gösterdiğim samimi ilgiden ötürü bana teşekkürler ediyordu.

Bir süre sonra Türkan'ın hastaneden çıkış töreni gazetelerde, yine geniş sütunlarda çeşitli fotoğraflarla sergilendi. Düşme sonucu sakatlanan boynunda bir zaman ortopedik bir askı taşımaya mahkûm olduğu belirtiliyordu. Fotoğraflarda bu askıyla gerilen yüzünün şişleri de tamamen inmemiş olduğu görülüyordu.

Aradan bir hafta geçti. Türkan'dan hiçbir mesaj almadım. Sağlığını sormak üzere evine telefon ettim. Telefona çıkan ve kendisini "arkadaşı" olarak tanıtan bir hanım, Türkan'ın istirahat ettiğini bildirdi ve "Siz telefon numaranızı verin, Türkan Hanım iyileşince biz sizi ararız!" dedi.

Sesindeki zorlamalı nezaketten hiç hoşlanmadım. Tekrar bu soğuk sese muhatap olmamak için, (Türkan'ın bana karşı göstermiş olduğu içten ilgiye dayanarak) onu evinde yoklamaya karar verdim; bunun bana düşen bir dostluk ve insanlık görevi olduğunu düşünerek. O zaman henüz Tıbbiye'de okuyan büyük yeğenim Nejat'la beraber "Taçsız Kıraliçe"nin Levent'teki evine gittik.

Evin önünde bir yığın "Türkan Şoray hayranı" toplanmıştı. Nejat beni otomobilde beklerken, ben bu küçük kalabalığı yarıp kapıyı çaldım. Bir süre açılmadı kapı. Tekrar çalmaya mecbur

oldum. Neden sonra bir ayak sesi geldi içeriden ve kapı açıldı. Telefonda benimle konuşan hanım olduğunu hemen anladığım bir genç kadın bu kez büyük bir nezaketle beni içeriye aldı.

Salonda *Hürriyet* gazetesinden Hulki İlgün Bey vardı. Hulki Bey, Türkan'ı Elâzığ'dan İstanbul'a özel uçakla getirmiş olan gazeteciydi. Önündeki alçak masanın üzerinde duran birtakım dağınık kâğıtlardan ve karşısındaki geniş koltuğun yanında, bir tablada tüten yarım sigaradan, önüm sıra orada birisiyle yapmakta olduğu bir iş görüşmesi üstüne geldiğimi anladım.

Az sonra merdivenlerde ayak sesleri işitildi. Türkan yukardan iniyordu. Salona girdiğinde, boynundaki askıyla kasılmış yüzü ve süzgün gözleri sevinçle gülüyordu. Beni öperken, "Ne kadar sevindim geldiğinize!" dedi. "Sizi arayamadım, özür dilerim. Şu hâlime bakın!.."

Hastanedeki hâli gözlerimin önünden gitmediğinden, onu böyle ayakta ve sağlıklı görmek beni hem şaşırtmış hem çok sevindirmişti. Geçmiş olsun dileklerimi tekrarladım. Bana yer gösterirken, kendisi de o geniş koltuğa oturmuştu. Şahane bir kimono vardı sırtında. Masa üzerindeki kâğıtlara şöyle bir göz atıp Hûlki Bey'e de gülümsedi. Bu tebessümde, "Şimdi bu iş kalsın!" anlamı açıkça okunuyordu.

Sonra da, o günlerden söz eden bazı filmcilerden öğrendiğime göre, Türkan evde boyun askısını sadece misafir geldiğinde takıyormuş!.. (Nazar değmesin diye!) demek ki, bana kapının geç açılmasının nedeni buydu? Yukarıya boyun askısını takmaya çıkmıştı!..

Her neyse, Türkan beni görmekten çok memnun görünüyordu gerçekten. Nejat'ı da içeriye çağırttı. Çaylar, pastalar getirtti. Telefondaki o "hâkim" sesin sahibi arkadaş hanım(!), "Kraliçe"nin emirlerine uymak için koşuşup duruyordu.

Bu arada, sokak kapısının önünde birikmiş olan hayranlar büyük yıldızı görmek için izin istiyorlardı ısrarla. Bir ara Türkan pencereden göründü onlara. Sonra birkaçını içeriye kabul ederek fotoğraf imzaladı.

Bu kargaşada doğru dürüst görüşemedik tabii. Beni tekrar beklediğini, hatta sık sık beklediğini söylüyordu. İyileşince kendisi de bana gelecekti muhakkak!

Böylece vedalaştık. O gün işlerimizden hiç söz etmedik.

Türkan Rota Değiştiriyor

Aradan iki aya yakın bir zaman geçti. Bu süre içinde Türkan Şoray'la hiçbir temasımız olmadı. Zira boynunu tedavi ettirmek için İsviçre'ye gitmişti. Sağlık durumunu gazetelerden izleyebiliyordum ancak.

İstanbul'a döndükten sonra da bir zaman yine ilişki kuramadık. Ama yeni çalışmalarına dair birtakım haberler çıkıyordu basında.

Evet, yeni çalışmalar yapıyordu Taçsız Kraliçe!.. *Cemo* filminin yarıda kalan bazı sahnelerinin çekimini tamamladıktan sonra, kendi hazırladığı "sosyal içerikli" bir senaryonun çekimine başlayacağı ve bu filmi kendisi yöneteceği yolunda haberler yayımlanıyordu. Bunun ardından Sine Film'le olan bir anlaşması gereğinden de söz edilmekteydi. Ama bunda herhangi bir eserin adı verilmiyordu.

Bir gün elime tutuşturulan bir *Ses* mecmuasında, *Sisli Hatıralar* filminin Acar Film stüdyosunda, özel bir seansta Türkan Şoray'a gösterildiği haberini okudum. Doğrusu bu habere inanmak istemedim. Fakat gerçeği belgeleyen renkli fotoğraflar sayfalar boyu gözlerimin önüne serilmişti.

Bu fotoğraflarda Türkan'dan başka, prodüktör Murat Köseoğlu, yönetmen Nejat Saydam, kameraman Melih Sertesen ve stüdyo müdürü Refet Gülerman da vardı. Kiminde, stüdyodaki özel sinema salonunun boş koltuklarına serpilip oturmuş olarak; kiminde filmi ilgiyle izlerken; kiminde filmin başarısı onuruna şampanya içerken; kiminde de "kraliçe"yi coşkuyla kutlarken saptanmış enstantanelerdi bunlar. Demek bu seanstan beni haberdar etmeyi unutmuşlardı!

Murat Bey'e -elimde olmadan- sitemlerimi ilettim. Beni haklı buldu, özür diledi. Türkan çok meşgulmuş! Ona tâbi olmak bu zorunluluğu, bu oldubittiyi doğurmuşmuş!!.. Ve o hafta içinde filmi bana da göstereceklerini, tekrar özürler dileyerek bildirdi.

Gerçekten o hafta içinde filmi stüdyoda gördüm. Bu film tümüyle bana hiçbir sürpriz getirmedi. Senaryosunu tekrar tekrar okumuştum. Beyazperdeye neyin, ne biçimde aktarılacağını biliyordum. İyi niyetle çevrilmiş bir "iş filmi" idi bu. Bizde bundan daha iyisi yapılamıyordu işte!..

Ramazan ayı içindeydik. Bir akşam iftardan sonra telefon çaldı. Türkan beni arıyor, kırgınlığımı onarmak ve kendini de bağışlatmak için ne yapması gerektiğini soruyordu.

"Kalk bana gel!" dedim.

"Evet, ben de bunu düşünüyordum. Eğer sizce uygunsa, yarın akşam size iftara geleceğim."

Hakikaten ertesi akşam Türkan Şoray, bana iftara geldi. Kalabalıkça bir aile sofrasında, birlikte iftar ettik. Bu arada işlerinden(!) söz açtı. Evet, *Dönüş* adında bir senaryo yazmış! Yönetmenliğini de kendisi yapacakmış!.. Sosyal konulu, gerçekçi bir atılım, hatta iddialı bir çıkış olacakmış bu onun sanat yaşamında.

"Acaba başarabilecek miyim?" diye soruyordu yine de.

"Elbette başarabilirsin" dedim. "Yalnız, sağlığın tamamen düzelmeden ve doktorlar izin vermeden zorlu işlere kalkman doğru değil bence!"

Ortopedik boyun askısını bir yıl kadar takması gerektiğinden ve İsviçre'deki doktorunun film çalışmaları için vakti erken bulduğundan söz etmişti zira.

İstanbul'da onu tedavi eden uzman, yıllar önce -parmağıma uyguladığı hatalı tedavi yüzünden- beni ölüm yolculuğuna çıkarmış olan şu acemi doktordu. Olayı Türkan'a anlattığımda şaştı. Ve doktorundan çok memnun olduğunu, tedavisindeki isabeti İsviçre'deki doktorların da beğendiklerini söyledi.

"Olabilir" dedim. "O zamandan bu yana işini öğrenmiş olmalı."

Türkan, Sine Film'le yapacağı filmden de söz etti.

"*Dönüş* biter bitmez Muzaffer Arslan'la çalışacağım. Ama onlar hâlâ eser üzerinde bir karara varamadılar."

Hiç sesimi çıkarmadım. Herhalde bana bir açıklama yapması

gerektiğini düşünerek sözünü şöyle yürüttü:

"Sizin romanlarınızın birkaçını Sine Film'e de verdim. Muzaffer Bey fazla titiz davranıyor eser seçmede. Çok kararsız. Kendisiyle çalışmak bu bakımdan oldukça zor."

"Zor olan işler, genellikle iyi sonuç verir" dedim gülerek.

"*Zambaklar Açarken*'in kitabı ne zaman çıkıyor?"

"Bir aya kadar sanıyorum. Çıkar çıkmaz sana göndereceğim."

Posta Güvercini'nden hiç söz etmedi. Ben de onu anmadım.

Bu Türkan Şoray, altı ay evvel, bana ilk gelişinde onca coşkun istek ve heyecanla benimle işbirliği yapmak isteyen Türkan Şoray değildi! Altı ay içinde çok şey değişmişti. Benim hemen fark edemediğim, sonradan aklımı başıma getiren bir büyük istihale[1] olmuştu.

Ama Türkan'ı suçlayamazdım bundan ötürü. Bir sinema oyuncusu sanatının ideolojisi kendisini hangi yöne iterse, o yönü seçerdi elbette! Verilen sözler, alınan kararlar hiçbir önem taşımazdı, eğer işine gelmiyorsa onu bağlayan anlaşmalar!.. Oysa ben Türkan sakat kalacak, artık film çeviremeyecek sanmış, ne çok, ne çok üzülmüştüm aptalca!..

Türkan Şoray, özellikle son yıllarda çok kalitesiz filmler yapmıştı. Bu filmlerin kötü şöhreti halk arasında yaygınlaşmaktaydı. Bana rastladığında, bir can simidi gibi nezih konulara sarılmak, eserlerimin toplum ve aile insanları arasındaki geçerliğinde kendi gerçek değerini bulmak istiyordu.

Fakat buna hacet kalmamıştı artık. Attan düşmesi sanat yaşamını da değiştiren bir dönüm noktası olmuş, bu olayın trajik yankıları adının etrafında sihirli halkalar yaratmış, bu halkalar açıldıkça adı da büyümüş, büyümüş, ulular ulusu bir yıldız görkemliği kazanmıştı.

Bu yıldızın kendini yenilemesi gerekti elbette! Bu nedenle, günün fantazisi olan sosyal konulara yönelmesi, bakir ve gür bir kaynak olan "köy" sorunlarına sarılması; sinemadaki "yeni-dalga" akımına uyarak gerçekçiliği seçmesi doğaldı. Hem romantik salon filmlerinin modası geçmişti artık. Senaryo korsanlarının

1 İstihal: Başkalaşma.

piyasaya egemen olan bayat furyası seyirciyi bıktırmış; ucuz senaryolarla şipşakçı işlerde kârın yolunu tutmuş olan birtakım film esnafının çıkarcılığı ve iyi niyetlerin bu ticari zihniyetle kötüye kullanılması yerli filmciliği sonunda bu uçuruma sürüklemişti.

Artık köy ya da seksti günün moda konusu. Bir sinema oyuncusunun bu iki şıktan birini seçmesi zorunluydu. Türkan da birinci şıkkı seçiyor ve köy yollarına düşüyordu işte!..

O iftar akşamından -her şeye rağmen- çok tatlı izlenimler kaldı bende.

Ansiklopediler

1972 yılının kasım ayı içinde, Türk sözlükçülüğünün seçkin otoritelerinden, sözlük, dil ve ansiklopedi uzmanı sayın Pars Tuğlacı, beni telefonla aradı. *Türk Kültür Ansiklopedisi* adında büyük bir ansiklopedi hazırladığını bildirerek benden geniş ölçüde biyografik bilgi istedi. Bu arada, bu ansiklopediye konmak üzere, özel olarak fotoğrafım çektirilecekti.

Kararlaştırılan gün ve saatte, ünlü fotoğrafçı Ara Güler'in Galatasaray'daki atölyesine bizim çocuklarla birlikte gittik. Bay Ara, renkli olarak iki poz fotoğrafımı çekti. Bunlardan bana siyah-beyaz birer kopya göndereceğini de vadetti. (Ama bu resimler gelmedi.)

Birkaç gün sonra sayın Pars Tuğlacı'dan aldığım telefonda, postayla gönderdiğim biyografik bilgilerin kendisine ulaştığını ve bu arada, Ara Güler tarafından çekilen fotoğrafımın da eline geçtiğini bildiriyordu.

Sayın Tuğlacı, fasiküller hâlinde yayımlanacak olan bu büyük ansiklopedinin hazırlıklarıyla hâlen yoğun bir uğraşı içinde. Bir ayağı dış ülkelerde, bir ayağı anayurtta. Hesapça altı yıldan bu yana. Bu altı yılda yeni çıkan eserlerimi ve onlara ek olan gerekli bilgileri de kendisine ilettim. Böylesine dikkatli, ince ve esaslı bir çalışmanın ürünü olacak bu büyük eserin bir an önce yayımlanmasını, kitaplıklarımızı değerlendirmesini can ve yürekten diliyorum.

Neden mi böylesine can ve yürekten? Çünkü, şimdiye dek yayımlanan ansiklopedilerin hazırlıklarında ben böylesine titiz bir çalışmaya tanık olmadım. Birçoğu benden bilgi almak zahmetine bile girmemiştir. Şuradan buradan derleme bilgilerle yetinmişlerdir. Böylece çeşitli ansiklopedilerdeki yaşam öyküm, (baş tarafta bir örneğini de verdiğim gibi) ne yazık ki birbirinden farklı ve üstünkörü olarak birtakım yanlışlarla yayımlanmış bulunmaktadır.

Bir Oyuna Getiriliyorum

Bir yerde, hayattaki tecrübelerimizin birbirine benzemediğinden, bu nedenle insanoğlunun her zaman yanılgıya düşebileceğinden söz etmiştim. İyi tanıdığımızı sandığımız ve dostluğuna inandığımız her kişiyi kendimiz gibi bilmek büyük bir hatadır. "Babana bile güvenme!" atasözü ne kadar yerinde söylenmiş.

Ben, bilindiği üzere, yazarlık yolunda yaşadığım gerçekleri olduğu gibi yansıtmak amacıyla bu kitabı yazmaktayım. Hatır gönül düşünmeden bütün sorunları açıkça ortaya koyuyorum. Şimdi anlatacağım zincirleme olgular da, yakın bir tarihte başımdan geçen ilginç ve hazin bir komedyanın harfi harfine gerçek öyküsüdür.

Filmcilerin bana oynadıkları bu son oyun o kadar parlak ki, hâlâ gözlerim kamaşıyor. İnsanın böylesine bir oyunun vaktinde farkına varamaması için de herhalde kör olması gerekirdi.

Bir gece konuklarımla televizyon izliyorduk. Güzel bir film başlamıştı. Tam o sırada telefonun zili çınladı.

Hemen kalkıp açtım. İçimden de, *İnşallah sözü kısa kesecek biridir*, diyordum.

Kulağıma hafif, çekingen bir ses geldi hattın öbür ucundan.

"Ben Türkan Şoray" diyordu. "Sizi rahatsız etmiyorum ya?"

"Rahatsız etmek mi?"

Hâl ve hatır sorduk birbirimize.

Türkan, "Sizi ne zamandır aramak istiyordum" dedi. "Bir türlü olmadı. Çok yoğun çalışmalar içindeydim. Sizi çok özledim vallahi."

Güldüm.

"Bu inanılır şey değil!"

Tekrar yeminler etti.

"Kaç gündür hep sizi konuşuyoruz. Dün akşam Muzaffer Beylerdeydik. Hûlki Bey de bizimle beraberdi. İnanın hep, hep sizi konuştuk."

"Neden beni konuştunuz?" diye sordum.

"Bir eser için. Sine Film'le bir film yapacağımdan size söz etmiştim ya! Muzaffer Bey şimdi bir eser üzerinde duruyor."

Konuşmamız televizyon seyredenleri rahatsız edebileceğinden, yatak odamdaki paralel telefona geçtim. Ve alıcıyı kulağıma götürünce, Türkan'ın benimle uzun bir sohbet konuşması yapmak için telefon açtığını hemen anladım.

Cıvıl cıvıl kaynayan bir sesle bana bu eserden söz etmeye başlamıştı Türkan Sultan!..

"Efendim, aslında Muzaffer Arslan'ın hazırladığı bir senaryo bu. Önce küçük bir öykü derleyip ondan bu senaryoyu yazmış."

Bir durakladım. Zira kendi eserlerimden birinden söz etmesini bekliyordum.

Türkan ezik, tutuk bir sesle sözcükleri arayarak konuşmasını şöyle yürüttü:

"Ben okumadım senaryoyu. Ama konu çok güzelmiş! Şimdi sizden şunu rica etmek istiyoruz. Bir yardımınız gerekli bize."

Kıkır kıkır gülüyordu.

Merakla, "Nedir sorun?" dedim.

"Vallahi nasıl söyleyeyim bilmem ki!.. *Sisli Hatıralar*'da ikimizin adının birleşmesi bir olay yarattı âdeta. Şimdi Sine Film de adlarımızı bir filmde birleştirmek istiyor. Eğer kabul ederseniz... şey... eldeki konuyu romanlaştırmayı... daha doğrusu, bu konudan bir roman yazmayı... Çok, çok sevineceğiz..."

Bir süre cevap vermeyince Türkan kekelercesine ve çabuk çabuk şunları ekledi:

"Muzaffer Bey bu öneriyi size kendisi yapmaya cesaret edemediğinden, benden aracı olmamı istedi. Benim hatırımdan çıkmayacağınızdan emin olarak."

Kafam dönmüştü birden. O güne kadar böyle verilip alınmış bir konudan roman yazmamıştım hiç. Bana gelip hayatını anlatmak isteyen ya da yazılı anılarını gönderen okuyucuların bu yoldaki isteklerini (baş tarafta verdiğim örneklerle de belirttiğim gibi) geri çevirmiştim hep. Bir roman yazmak ile öykü derlemek arasındaki farkı bazı insanlar anlayamıyorlardı.

"Elbette senin hatırını kırmak istemem Türkan'cığım" dedim. "Fakat bu işin niteliği hakkında hiçbir fikrim yok!"

"Vallahi ben de pek fazla bir şey bilmiyorum. Muzaffer Beyler de burada, İkinci Levent'te oturuyorlar. Şimdi ona telefon ederim. Sizi arasın ve her şeyi etraflıca kendisi anlatsın. Eğer anlaşırsanız, hafta içinde hep birlikte size geleceğiz. Kararınızı bekliyoruz."

Türkan'la bir saatten fazla konuştuk telefonda. Salona döndüğüm zaman televizyonda gösterilen film bitmek üzereydi.

Ertesi gün Muzaffer Arslan bana telefon etti. Tiyatroculara özgü o güzel konuşmasıyla şunları söyledi:

"Bu, küçük bir roman olacak. Konu elinizde hazır olduğundan, siz bir yandan yazarken, bir yandan *Hürriyet*'de yayımlanacak. Bu arada biz de çekimi yapacağız. Bütün arzumuz, bu eserin sizin imzanızı taşıması."

"Muzaffer Bey" dedim, "ben günlük tefrika yazarı değilim. Bir romana imzamı atıp sonuna bir hat çekmeden o esere 'var' diyemem. Benim prensibim budur. Ama Türkan çok ısrar etti. O öyküyü bana gönderin, bir kere göreyim. Eğer aklım yatarsa, bu işi düşünürüm. Tabii romanı yazıp bitirecek kadar bana süre tanımanız şartıyla!.."

Muzaffer Arslan hemen, "Anlaştık!" dedi. "Bizi çok mutlu edeceksiniz. Senaryoyu da size göndereyim, dilerseniz."

"Çok iyi olur. Zira yazacağım romanın akışına göre onda da birçok değişiklikler yapmak gerekecektir. Bu da ayrıca zaman alır; çekim de hâliyle gecikecek."

"Gayet tabii! Siz hiç endişe etmeyin. Konuyu tamamen değiştirseniz de biz yine ona uyacağız."

"Bu konuyu nereden aldınız?"

"Şey... birkaç yabancı eserden değiştirerek derledim."

"Bir çalıntı o hâlde!"

"Kesinlikle hayır! Zaten üzerinde gereken her türlü işlemi yapabileceğinizi belirttim. Adınız ve eserin adı dışında her şeyi değiştirebilirsiniz."

"Eserin adı nedir?"

"Dert Bende."

"O nasıl ad?"

"Biz çok beğendik. Hem şarkısının plakları piyasaya çıktı bile!"

Sabra sığınarak, "Pekâlâ!" dedim. "Eğer romanı yazmaya karar verirsem, o konudan sadece esinleneceğim zaten."

Muzaffer Arslan geniş bir solukla, "Tamam!" dedi. "Bize ne zaman cevap verebilirsiniz?"

"En geç iki gün içinde."

"Şimdiden şükranlarımı sunarım."

Önce öyküyü okudum, sonra senaryoyu. Bayat bir öykü ve berbat bir senaryo.

İlk kararım, her ikisini de derhâl paket edip geri göndermek oldu. Sonra, biraz düşünmek için, uğradığım şokun hafiflemesini bekledim.

Türkan Şoray artık gerçekçi sanatı seçtikten, sinemada yeni-dalga akımına yöneldikten sonra, böyle eften püften bir senaryoda oynamayı nasıl kabul etmiş ve oradaki gülünç rolü nasıl benimseyebilmişti?.. Bunu anlayamadım. Evvelce yapılmış bir anlaşma gereği, bir oldubittinin kurbanı mı oluyordu da, benden böyle yardım istiyordu? Gönlümü etmek için telefonda bir saatten fazla döktüğü dil boşuna olmamalıydı.

Eğer sorun anladığım gibiyse, ona yardım etmek, bana bir dostluk görevi olacaktı.

Hızlı Bir Yıl

Muzaffer Arslan verdiğim olumlu cevabı büyük bir sevinçle karşıladı. Romanı bir an önce yazıp bitirmem hususunda bana tekrar tekrar rica ve ısrarda bulunarak, *Hürriyet* gazetesinde reklamların başlatılabilmesi için benden sadece bir işaret beklediklerini sözlerine ekledi.

Zaten aylardan beri hızlı bir çalışma temposu içindeydim. Bir süre önce bitirdiğim *Karar Gecesi* romanımın o hafta makinede kopyalarını da tamamlamıştım. Hiç dinlenmeden daha da büyük bir hızla *Dert Bende*'yi kaleme almak zorundaydım şimdi de.

Ama çalışmaktan yılmayan bir insan olarak, özellikle benden istenen, bir yardım niteliğindeki bu sıkı işi zevkle ele aldım.

Çevremle her türlü ilişkimi keserek geceli gündüzlü romanı yazmaya giriştiğim günlerde, *Karar Gecesi*'ni benden teslim almak için *Yeni İstanbul*'dan, gazetenin yazı işleri müdürü Bilgin Peremeci geldi ve bir kahvemi içecek kadar oturduğu süre içinde, gazete adına bana teşekkür ederek, tirajın birden artmasında *Zambaklar Açarken*'in mutlak bir etken olduğunu içtenlikle açıklayabileceğini söyledi. Ve sözlerine aynen şunları ekledi:

"Biz romanlarınızın çok geniş okur yığınlarınca izlendiğini zaten biliyorduk. Ama bunu kendimiz de büyük bir memnunlukla saptamış bulunuyoruz şimdi. Gazetemizin devamlı yazarı olmanızı çok isteriz."

"Kısmet işi!" dedim gülümseyerek.

Gerçekten çok mutlu ve umutlu, romanı çantasına yerleştirerek çıkıp gitti.

Yeni eserlerimi yakın bir ilgiyle izlemekte olan Acar Film hemen harekete geçmişti. İki gün sonra Murat Köseoğlu telefon ederek, *Zambaklar Açarken* ve *Karar Gecesi* romanlarım için görüşmek üzere önümüzdeki günlerde yönetmen Nejat Saydam'la birlikte bana geleceklerini bildirdi.

O hafta içinde geldiler. *Zambaklar Açarken*'in anlaşmasını

hemen yaptık. *Karar Gecesi* henüz yayımlanmamış olduğundan, onun için görüşmeyi daha sonraya bıraktık.

O sıralarda Türkan Şoray, İstanbul dışında Akün Film hesabına çevirdiği *Dönüş* filminin son çalışmaları içinde bulunuyordu. Sine Film'le olan çekim anlaşması da yine o tarihlere rastladığından, *Zambaklar Açarken*'de oynayıp oynamayacağı belli değildi. Onun bu kararsız tutumunun eleştirisi içine düşmekten gayrı da Acar Film'in elinden hiçbir şey gelmiyordu.

Dert Bende romanı büyük bir hızla ilerliyordu ama sağlığım sarsılmaya başlamıştı. Sürekli bir baş ağrısı, zaman zaman da mide bulantıları baş gösterdiğinden, sürmenaj olmaktan korkuyordum.

Fakat üzerime aldığım görevi yaparak verdiğim sözü yerine getirmek için canımı dişime takmıştım bir kere. Ramazan ayı içinde olmamız da işimi zorlaştırmaktaydı. Ama Allah gayretini veriyor ve roman yürüyordu.

Hile Kuyumcuları

Yılbaşından birkaç gün önce Türkan telefonla beni aradı ve romanın nasıl gittiğini sordu.

"İyi gidiyor" dedim. "Sanırım ay sonuna kadar biter."

Küçük çığlığı kulağımın içinde öttü.

"Ah fevkalade!.. Filmin çekimi bitmek üzere."

"Ne?" dedim. "Roman tamamlanmadan ve senaryosu gereğince hazırlanmadan filmin çekimi nasıl yapılabilir?.."

"Vallahi ben bu hususta fazla bir şey bilmiyorum. Muzaffer Bey'in dediğine göre, senaryo sansürden geçmiş olduğu için, üzerinde hiçbir değişiklik yapılamazmış!.."

"Ama biz onunla böyle anlaşmadık! Roman ilerledikçe senaryoyla arasında uçurumlar doğuyor. Aslında o senaryo baştan sona sıfır. Yeni baştan yazılması gerek!"

Türkan kısa bir duraklamadan sonra, âdeta ürkek bir sesle, "Çekimi eldeki senaryoyla yapıyorlar" diye tekrarladı. "Galiba on beş-yirmi güne kadar da film vizyona girecek."

Öfkeden dilim tutuldu bir an. Sonra, "Bir oldubittiye getirdiler işi demek?" dedim. "O hâlde romanı yazmam için de bir neden kalmadı. Bu esere Muzaffer Bey imzasını atsın!.."

Türkan birden telaşlandı. Ama bu telaş daha çok işin içinden sıyrılıp çıkmak içindi kuşkusuz!..

"Şey... efendim... biliyorsunuz ben *Dönüş*'ün son çalışmalarını sürdürüyorum aynı zamanda... O kadar meşgulüm ki!.. Siz yine bu işi Muzaffer Bey'le halledin!.."

Hemen Muzaffer Arslan'a telefon açtım. Karşıma eşi Fatma Arslan çıktı. Muzaffer Bey'in evde olmadığını ama her şeyi kendisiyle de görüşebileceğimi söyledi. Ben de ona, Türkan'dan edindiğim bilginin doğru olup olmadığını sordum.

Fatma Arslan serinkanlı ve gayet nazik bir şekilde, "Aman Kerime Hanım" dedi, "bizi yarı yolda bırakmayın sakın! Romanı yazmaya devam edin rica ederim. İmzanızı atacağınız eser senaryo değil ki, roman. Çok iyi bilirsiniz bir roman ile senaryosu her zaman birbirinden farklı olabilir."

"Fakat romanın daha önce gazetede yayımlanması şart!.. Ben bugüne kadar bir romanın, filmi vizyona çıktıktan sonra yayımlandığını hiç görmedim."

Fatma Hanım candanlıkla, "Siz katiyyen üzülmeyin" dedi. "Ben Muzaffer'le görüşürüm, o sizi arar, onunla anlaşırsınız!.."

O gece Muzaffer Arslan beni aradı ve kesin bir ifadeyle, "Sizi şerefimle temin ederim ki" dedi, "romanınız *Hürriyet*'de yayımlanmadan filmi vizyona çıkartmayacağım. Türkan'ın sözüne bakmayın siz. Zaten bizimle çalışmalarını aksatıp duruyor. Biz onu sette beklerken o, *Dönüş* filminin çekimi için kalkıp köylere gidiyor. Sinir içinde kaldım günlerdir. Çıldıracağım neredeyse."

Muzaffer Arslan daha bir alay dert yandı bana. Öylesine asabi, öylesine bunalım içinde görünüyordu ki, ona acımamak ve hak vermemek elde değildi. Hem mademki, roman yayımlandıktan sonra filmin vizyona gireceğine dair teminat veriyordu, ortada bana göre herhangi bir sorun kalmıyordu.

Muzaffer Bey sözlerini şöyle tamamladı, "Siz romanı bir an önce bitirmeye bakın. Biz Hûlki Bey'le sürekli temas hâlindeyiz. *Hürriyet* gazetesi demek, Hûlki Bey demektir. Son derece orijinal tasarılarımız var. Hatta romanla filmi aynı zamanda, büyük bir reklamla lanse etmeyi düşünüyoruz. Bugün dünyada olağanüstü yenilikler yapılıyor. Eski yöntemler değişti. Amerika'da ünlü romanların filmiyle beraber piyasaya çıkarıldığını siz de duymuşsunuzdur. Hiç merak etmeyin, her şeyi bize bırakın."

Eğer o kadar yorgun ve ambale olmasaydım, bu mugalatanın[1] gözümü açması gerekirdi. Ama ne yazık ki, gaflete dalmış, kaderin çarkına kendimi kaptırmıştım bir kez.

Yine çalakalem yazıya koyuldum.

Yılbaşı geçmiş, Ramazan da sona ermişti. Kurban Bayramı'nı büyük bir yorgunluk ve bitkinlik içinde karşıladım.

Bayramın ilk günü (15 Ocak 1973) bana Necmi Rıza Çiçekevi'nden büyük bir buket Stratiriçe geldi. Buketin üzerinde Türkan Şoray'ın kartı vardı. Türkan, davranış töresini çok iyi biliyordu. Gönül almasını da. Onu her şeyiyle bağışlamamak elimden gelmiyordu.

---

1 Mugalata: Yanıltmak için, yanıltacak yolda söz söyleme.

Dişi Arslan Devreye Giriyor

Muzaffer Arslan'la gereken telefon konuşmalarında -ne hikmetse- artık hep Fatma Arslan'ı buluyordum karşımda.

Fatma Arslan (Andaç), bilindiği gibi, Şehir Tiyatrosu sanatçılarındandır.

Muzaffer Arslan'ın ilk eşi rahmetli Perihan Yanal, tiyatroya sık gittiğim yıllarda, çok takdirle sevdiğim bir genç sanatçıydı. Onun vakitsiz ölümü beni çok üzmüştü. Oyunlarını her zaman beğeniyle izlediğim Muzaffer Arslan'ı, ikinci evliliğinden sonra sahnede hiç görmemiştim. Sahneden kopup kendini tamamen film işlerine verdikten sonra, *Funda*'yı beyazperdeye aktarmak isteyenlerden biri olarak, kendisiyle bir kere görüşmüştüm.

Dört yıl sonra, Türkan Şoray'ın aracılığıyla sağlanan ikinci temasımızda, bilindiği gibi bir telefon görüşmesi olmuştu. Muzaffer Bey, *Funda* için anlaşmaya varamamış olmamızdan ötürü duyduğu üzüntüyü tekrarlamıştı peşinen. Öteden beri bir eserimi Sine Film adına filme almayı amaç edinmiş olduğunu da sözlerine eklemişti. İşte şimdi bu amacı gerçekleşme yolundaydı.

Romanın artık son bölümlerini yazıyordum. Çalışmalarımın ne safhada olduğunu anlamak için arada bir Fatma Hanım telefon ediyordu. Bu telefon konuşmaları da, birbirimizi yakından görüp görüşmek isteğine itmişti bizi.

Bir gün Fatma Arslan, Ataköy'e, bize geldi. Çalışmalarımı yakından saptamak imkânı da buldu böylece. Şu kısa zamanda ne çok yol almış olduğumu hayretle görüp bu denli çalışmanın sağlığımı ne biçimde sarsmakta olduğuna da tanık oldu.

Bu ufak tefek, canlı ve zeki kadın, bir yandan sahne çalışmalarını sürdürürken -anladığıma göre- bir yandan da iş hayatında kocasının sağ kolu durumunda bulunuyordu. Amma ben (türlü meşguliyet bahanesiyle) Muzaffer Bey'in benimle temastan kaçınır bir tavır takınmış olduğunu da sezinlemekte ve bundan için için tedirginlik duymaktaydım.

Bir gün *Hürriyet* gazetesinde, *Dert Bende* filminin kocaman bir reklamını görünce şaşırıp kaldım. Bir sayfayı baştan başa kesen geniş bir siyah band üzerinde Türkan Şoray ile benim adlarımız iri puntolarla karşı karşıya yazılmıştı.

Hemen telefona sarılarak Muzaffer Bey'i aradım. Ne evde, ne de yazıhanede bulabildim. Beni acele araması için not bırakarak Türkan'a açtım telefonu.

Türkan'ın sesi bir tuhaf, kısık ve çekingen çıkıyordu.

"Vallahi efendim" diyordu, "ben de gerçekten şaşırdım. Herhalde bu reklamı sürdüreceklerdir siz romanı bitirinceye kadar."

"Hiç öyle şey olur mu?" dedim. "Bana verilen söz bu mu?.."

Türkan Sultan titizlenircesine, "Ben bu işlerle hiç ilgilenmiyorum artık" dedi. "Hûlki Bey'i de görmüyorum ne zamandır. *Hürriyet*'le aramız açıldı çünkü."

Beynimden vurulmuşa dönmüştüm. Kalemi elimden atarak ne yapacağımı düşünmeye koyuldum.

Derken Fatma Hanım'dan yine bir telefon geldi.

"Sizi Muzaffer arayıp her şeyi anlatacaktı ama bugünlerde başını kaşıyacak vakti yok, kusura bakmayın. Romanın da hemen gazetede reklamına başlayacaklar. Herhalde hazırdır artık, değil mi?"

"Hayır" dedim. "Son bölümü yazıyorum. Makinede kopyaları da yapılacak."

"Size yarın bir daktilo gönderirim. Bir-iki gün içinde kopyaları yapar, *Hürriyet*'e hemen yollarız romanı."

"Ama *Hürriyet* ile Türkan'ın arası açılmış diye duydum."

"Bunun bizim işimizle bir ilgisi yok. Dün Muzaffer, Hûlki Bey'le tekrar görüştü. Romanı bekliyorlar."

O gece sabaha karşı yatabildim. Ve romanın son bölümünü de yazıp bitirdim.

Ertesi gün öğlene kadar daktilo gelmedi. Yine telefonda karşıma çıkan Fatma Hanım, "Sizden yazıları aldıralım da" dedi, "kopyasını biz buradaki dakiltomuza yaptıralım."

Bir kere bu girdaba kapılmıştım. Nereye sürükleneceğimi düşünmenin yararı yoktu.

Gerçekten bir saate varmadan Sine Film'den bir adam gelip benden romanın müsveddelerini aldı. O gün gazetede filmin

reklamı tekrar çıkmıştı. Ama ondan sonra birkaç gün reklamlara ara verdiler. Bu süre içinde romanın kopyalarının hızla ilerlediğini ve hakikaten o günlerde biteceğini düşünerek üzüntümü yenmeye çalışıyordum.

Üç gün sonra bana tekrar telefon eden Fatma Arslan ne dese beğenirsiniz?

"Hanımefendi, bizim daktilo eski Türkçe bilmiyormuş. Yardımla beş on sayfa yazabildi ancak!.. Bizim Üsküdar Tiyatrosu'nda eski harfleri bilen bir daktilo vardı. Bakayım, onu aratacağım."

Kanım dondu birden. Ne diyeceğimi kestiremedim. Sonra, "Fatma Hanım" dedim, "hayatta böyle bir iş ilk defa başıma geliyor. 'Hatır için çiğ tavuk yenir' derler ama bu çiğ öküzü de geçti. Siz o daktiloyu bana gönderin. Bu iş burada, benim gözümün önünde yürüsün."

Fatma Hanım özürler dileyerek telefonu kapadı.

Ertesi gün saat on bir buçukta da bir daktilo kız geldi. Tophanedeki bir Amerikan pazarında çalışan Öner Kösem adında derli toplu, güzelce bir kızcağız.

Hemen çalışmaya koyulduk. Ben romanı ona müsveddeden okuyordum, o makinede yazıyordu. Ama makine değişik gelmişti eline. Ağır yürüyordu yazı. Gece geç saatlere kadar çalıştık. Sonra Sine Film'in özel minibüsüyle evine döndü. Ertesi gün yine aynı saatte geldi. O gece de çok geç döndü evine.

Üçüncü gün ancak saat dörtten sonra gelebildi. İşyerinden izin alabilmesi sorun oluyordu. O gelinceye kadar ben iki parmakla sürdürmeye çalıştım kopyayı. Bu yardımıma çok sevinen kız o gece bizde kaldı. Dördüncü gün sabahleyin erkenden işe koyulduk bu kez. Bütün gün ve bütün gece çalıştık. O sabah saat beşte kızcağız yorgunluktan pestil gibi kanape üzerinde uyuya kaldığı sürece, ben kopyaları tamamladım ve iki dosya olarak hazırladım.

O gece hemen hiç uyuyamamıştım. Ama sabahleyin romanın bir kopyasını Öner Kösem'e teslim ederek Sine Film'e (yazıhaneye) gönderdim. Ardından yine telefonlar işlemeye başladı. Fatma Hanım'a durumu bildirip vakit kaybetmeden romanın *Hürriyet*'e gönderilmesini rica ettim.

Fatma Arslan telaşlanarak, "Biz romanı almadık ki!" dedi.

"Nasıl olur?.."

"Muzaffer şimdi yazıhanede. Az önce telefonla konuştuk. Böyle bir şeyden haberi yok."

Hemen Öner Kösem'i çalıştığı işyerinde telefonla aradım. Kız şaşkın ve telaşlı bana yeminler etti. Romanı Sine Film yazıhanesindeki (şimdi adını hatırlayamadığım) ilgili bir kişiye teslim ettiğini söyledi.

Tekrar Fatma Hanım'ı aradığımda evden çıkmıştı. Bir saat kadar sonra bana yazıhaneden telefon ediyor, "Evet" diyordu, "romanı getirmişler Hanımefendi. Şimdi *Hürriyet*'e gönderiyoruz."

"Çok teşekkür ederim!.."

Geniş bir soluk aldım. Fatma Hanım bu arada, *Dert Bende* filminin 22 Şubat Perşembe günü (yani iki gün sonra) Acar Film stüdyosunda özel bir seansta bize gösterileceğini de bildirdi.

Benim bu ölesiye çalışmama tanık olan yakın aile dostlarımızdan biri, "Herhalde bu iş için büyük bir para alacaksınız!" dedi.

"Bu konuyu hiç görüşmedik" dedim.

"Sahi mi?.. Ama görüşmeye de gerek yoktur sanırım. Arada Türkan Şoray olduktan sonra."

Son Oyunbazlık

Türk filmcilik tarihinde, uzun bir döneme eserleriyle imzasını atmış bir yazar olarak, başımdan geçen bu hazin serüvenleri birer ibret levhası olmak üzere anılarıma geçiriyorum. Bu alanda, belki gereksiz gibi görünen birtakım ayrıntılara yer verişim, olayların içinde yaşamışlığın acı izlenimlerini olduğu gibi yansıtmak, yerli sinemanın bu dönemdeki gerçeklerine gereğince ışık tutabilmek içindir.

Bir gün olup yazı anılarımı kaleme alacağımı düşünebilseydim, yaşantımın bir "günlük"ünü tutardım kuşkusuz. Oysa şimdi yalnızca belleğimin yardımına ve bazı takvim yapraklarına iliştirdiğim küçük notlara dayanarak bu satırları yazıyorum. Fakat şu kesinlikle bilinmelidir ki, yazılanların eksiği var, fazlası yoktur.

İki gün sonra Acar Film stüdyosundaki özel seansta, *Dert Bende* filmini gördüm. Başrolleri Türkan Şoray ile Murat Soydan paylaşıyordu. Filmi Orhan Elmas yönetmişti.

O gün orada, benimle beraber filmi görenler, yazdığım romanı okumamış olduklarından, onu coşkuyla alkışladılar.

Türkan Şoray ile Fatma Arslan'ın arasında izlemiştim filmi. Muzaffer Arslan, Rüçhan Adlı, Orhan Elmas ve Sine Film'in diğer mensuplarından bazıları da oradaydı.

Ataköy'e gelmek için bana verdiği sözü hatırlattım Türkan'a. Hemen yoğun çalışmalarından söz etmeye davranıyordu ki, Fatma Hanım araya girdi. Ve ertesi gün bana birlikte gelmek üzere söz vermeye, onu kaşla gözle razı etti.

Olağanüstü zekâ ve aşırı beceriklilik, hayatta beni her zaman dikkate itmiştir. Korktuğumdan değil, çirkinliklere dayanamadığımdan, böyle kişilerle savaşmaktan, hatta tartışmaktan kaçınırım. Dostluklarını da "ihtiyat kaydıyla" karşılamak gerektiğine inanmışımdır. Hele benimle karşıt görüşlü ya da -çıkarları icabı- saman altından su yürüyüyor iseler, gördüğümü görmezlikten, duyduğumu duymazlıktan ve bildiğimi bilmezlikten gelmeyi yeğlerim.

Bu son oyunbazlıkta, düpedüz aptal yerine konmak isteniyordum. Karakterim gereği uysal ve nazik davranışım, iyi niyetimi kötüye kullanmak isteyenlerin cesaretini artırıyordu. Fakat ben bu oyunun nereye kadar gideceğini sabırla izlemeye karar vermiştim.

O gün Muzaffer Arslan, romanın *Hürriyet*'e gönderildiğini doğrulayarak, artık her şeyin Hûlki Bey'e kalmış olduğunu söyledi. Filmin vizyona çıkacağı tarih hususundaysa kesin bir şey demedi.

Evet, bütün bu sözlerin, bu ince, zorlamalı nezaketin altında bir karmaşıklık, hatta bir suçluluk yattığını çoktan sezinlemiştim. Ama yine de, gözüme baka baka bana böylesine yalan söylenebileceğine inanmak istemiyordum.

Ertesi gün Türkan Şoray ile Fatma Arslan bana çaya geldiler. Havadan sudan konuştuk hep. İşlere değinmedik. Zira ben bu sorunu onur konusu yapmıştım artık. Ben sormadan onlar konuşsunlar istiyordum. Susuşlarının gizlediği gerçeği deşmekten çekiniyordum nedense. Onlara biraz daha zaman tanımakla her şeyin yoluna girebileceğini mi sanıyordum acaba? Öylesine ambale bir hâldeydim ki, değil nasıl davranacağımı, ne düşünebileceğimi bile kestiremiyordum. Açıkçası, beni onca tedirgin eden kuşkuya rağmen, gerçekten aptalca bir umut ve inanç içindeydim hâlâ.

Üç gün sonra, *Dert Bende* filminin sinemalarda vizyona girmesiyle ayaklarım suya erdi. Roman, gazete ile Sine Film arasında kaynamıştı. Ne reklamı ne de yayımı söz konusu olabilirdi artık.

Evet, akıl almaz bir komploya kurban edilmiştim. Hem öylesine bir ustalık ve kurnazlıkla düzenlenmişti ki bu oyun, neredeyse, romanı vaktinde yetiştirememiş olmaktan, suçun bende olduğunu kabul etmek gerekecekti!..

Ünlü İngiliz romancısı Oscar Wilde, *Dorian Gray'in Portresi* adlı romanını, tutuştuğu bir bahis üzerine, birkaç günde yazdığını söylemiştir. Bunun ne derece doğru olduğunu bilemem. Sekiz, on formalık bir roman -konunun elde taslağı da olsa- bir aydan daha kısa bir zamanda kaleme alınamazdı. Nasıl ki, hızlı yazan bir yazar olarak, ben bütün gücüm ve gayretimle bu işi ancak bu süre içine sığdırabilmiştim.

Acaba bu insanlar "öykü" diye önüme koydukları o taslak

müsveddesine mi imzamı atmamı istemişlerdi benden?.. Böyle bir şeye cüret edebileceklerini düşünseydim, en başta ne hatır tanırdım, ne gönül!..

Burada bir noktayı daha açıklığa kavuşturmak istiyorum.

O sabah daktilo kızla Sine Film'e gönderdiğim romanın, gerçekten Hûlki Bey'e teslim edildiğine inanarak, işin gazetede takıldığını sanıyordum. Oysa sonradan öğrendim: Beni bir ırgat gibi geceli gündüzlü işe koşup son güne kadar da, alay edercesine, "çabuk, çabuk..." ihtarlarıyla kamçılayarak yazdırdıkları *Dert Bende* romanım, Sine Film tarafından bir kenara atılmış, *Hürriyet*'e gönderilmemişti...

İki ay sonra, nisanın sonlarına doğru bir sürpriz telefonu aldım. Fatma Arslan, "Hanımefendi" diyordu, "size borçlu kaldık. Bu borcu ödemek için sizi ne zaman rahatsız edebilirim?"

Bir gün ve saat saptadık. Ve Fatma Arslan güleç yüzüyle geldi. Hatır sorup aldıktan sonra, ezile büzüle çantasından bir zarf çıkararak masanın üzerine koydu.

"Kusura bakmayın!" dedi. "Size borcumuz büyük ama imkânlarımız içinde ufak bir şey ayırabildik ancak. Bu naçiz ödemeyi kabulünüze sunuyorum. Zahmetinizin bedeli sayılamaz tabii. Bir 'anı' niteliğinde, mesela bir biblo değerinde, pek küçük bir şey."

Zarfa soğuk bir göz attığımı görünce, bir kat daha ezilip bükülerek, "Dostluklar maddiyatla ölçülemez, değil mi efendim?" dedi.

"Elbette!" dedim.

"Rica ederim kabul edin bu parayı."

"Dostluklar arasında bir biblo parasının sözü bile olmaz!" diye gülümsedim.

Sesim oldukça acı çıkmıştı. Fatma Hanım kızarıp bozararak ısrar etti.

"Bunu ufak bir avans olarak kabul edin bari. Ben Muzaffer'le görüşeyim. Elbette hakkınızı yiyecek değiliz!.."

Fatma Hanım'ın "küçük bir avans" diye bıraktığı zarfta beş bin lira vardı. (Oysa ben o dönemde bir romanımın filminden bu paranın beş-altı katını alıyordum. Üstelik bu eser gazetede tefrika edilmediğinden, bundaki hakkımı da kaybetmiş bulunuyordum.)

Fatma Arslan'ı o gün bugün bir daha görmedim.

Fırsat Düşkünleri

Anılarımda yer yer acılaştığım oldu hâliyle ama bu bölümde zehir zemberek kesilmemek elimde değil. Fırsat düşkünlerinden nefret ederim. Bunlar, genellikle, başkalarını arkadan vuran kişilerdir.

Birisi varmış yıllardan beri benim eserlerimi satır satır izleyen, ezberleyen ve ivik ivik inceleyen. Körpelik çağında tutkuyla onlara sarılmış, onlarla içli dışlı yaşamış!.. Ama sonraları bu aşka ihanet dönemine girmiş; kendisini aştığını sanan iddialı, saplantılı biri olup çıkmış!.. Türk okuruna yeni dili öğretmeyi amaçlayan bir ukala kesildiğinden de, anadilini unutmuş!.. Üsluptan yoksun olan yazılarında ne demek istediği anlaşılmaz bir karmaşık anlatımın, bir zavallılığın içine düşmüş!.. Fakat ağabeyciklerinin kendisine büyük büyük "aferiiinnn"ler çekmelerinden cesaret ve güç bulup dişlenmiş, "Meydan bizim!" diyerek kolları sıvamış, kaleme sarılmış!..

Kıskançlık -sanırım- Tanrı'nın sevmediği kullarına (özellikle mağrur kullarına) ceza olarak verdiği en kötü duygudur. Bu duygunun pençesine düşenler, fırsat bulur bulmaz, uygar toplum insanında bulunması gereken en önemli kavramı, "Saygı"yı bir yana bırakır, o gururun kamçıladığı hırsla başkalarına karşı kırıcı saldırılara geçerler.

Bu şöhret budalası fırsat düşkünlerinden daha önce de söz açtım bir yerde. Aslında, anlatacaklarımın bir giriş noktasıydı o. Şimdi hikâyeye gelelim:

Filmcilerle başımın derde girdiği o 1973 baharında olayların bir can sıkıcı yanı da, içine düştüğüm entrikanın işte böyle birtakım fırsat düşkünlerini harekete geçirmiş olmasıdır. Bunlardan biri ve en renklisi de blucinli bir genç.

Bu genç, kültür dağarcığına ağırlık veren sağlıksız bilgileri "olgunluk" sanarak edebiyat alanında söz sahibi olduğunu kanıtlamaya kalkmış!!.. Bakınız, sinemacılarla savaşmaktan mağdur

çıktığım o kötü dönemde bu hırslı genç eline geçen fırsattan nasıl yararlanıyor:

Yedinci Sanat aylık sinema dergisinin nisan sayısında Selim İleri imzalı bir yazı gözüme çarptı. Bu yazının şöyle bir başlığı vardı: "KERİME NADİR ADI TEMİNATTIR"

Bu bir övgü müydü, yoksa bir yergi mi?.. Anlamak için yazıyı okudum. Bu yazıdan bazı ilginç bölümleri kısa kısa sergileyerek bunların bize düşündürdüklerini açıklayalım. Selim İleri şunları söylüyor:

(...) Kerime Nadir kötü, sanat beğenisi hiç gelişmemiş bir yazardır. Kaderci tutumuyla beyin yıkamasa da, okurun düşünsel gelişimini durdurmakta; daha tehlikelisi, ileri atılımları (okurun ileriye dönük atılımlarını) engellemektedir. Ancak kendi anlayışındaki öbür romancılarımızdan ayrılan bir yanı vardır Kerime Nadir'in: Elinden geldiğince özgün kalmaya çabalayışı. En azından epeyce yüksek rakamlı bir okur kalabalığına ses yükselttiği için incelemeliyiz Kerime Nadir'i. Yüzde yüz bağıntı kurmak istediğimiz kitleyi nasıl, ne biçimde, ne yollarla etkilediğini öğrenebilmek açısından. Türkiyeli aydın bunu hep es geçmektedir...

Selim İleri bir vakitler büyük bir beğeni, hatta tutkuyla okuduğunu yazısının en başında ballandıra ballandıra anlattığı eserlerimi, bugün bir eleştirmenden de fazla, bir edebiyat otoritesi pozunda ele almış; garip bir hınçla onları yerden yere vurmak istiyor! Onlara kusurlar yakıştırarak, bu kusurlarla yazarını suçlamak, "teşhir etmek" çabasında!.. Hem de bunu büyük bir zevkle, bu zevke susamışçasına coşkuyla yapıyor.

Bu şaşkın gencin "Türkiyeli" aydına çektiği "S.O.S"te açık seçik Kerime Nadir'in ulusal bir felaket olduğu iddiası yatmıyor mu?

Devam edelim:

(...) Tehlikeli bir uç nokta: Hem Kerime Nadir'den geçecek "Türkiyeli" okur-yazar; hem de Kerime Nadir'in kaderci anlayışına bağlanmayıp onu ve yapıtını aşacak...

(...) Kerime Nadir romanının bir de sinemaya, Türk sinemasına uzantısı var...

(...) Yapımcının büyük garantisidir Kerime Nadir adı...

(...) Nicedir ağuladıkları, kokuşturdukları beyinleri gözden ırak tutup, bilmem kaç yüzyıl önce Yunus Emre'yi yetiştirmiş, benimsemiş, sevip unutmamış "Türkiyeli" insanla karanlıkta kendini unutmak için sinemaya giden seyirciyi özdeşleştirmeye kimsenin hakkı yoktur. Kerime Nadir dediğim nedenlerden iyi bir karanlık tanrıçasıdır...

Selim İleri'nin tam bir haddini bilmezlikle kaleme aldığı (eskilerin "hezeyan" dediği) bu saçma sapan, küstahça saldırılarına sanırım "aklıselim" şu yanıtı verirdi:

Bir çocuk bile, bilmem kaç yüzyıl önceki "Türkiyeli" insanla, bugünün Türkiye'sinde yaşayan insan arasındaki farkı takdir edebilir!.. O günün insanının sineması yoktu. Ama onun karanlıkta kendini unutmak için sinemaya gitmeye ihtiyacı da yoktu. Zira o, bugünün insanı gibi, uygar yaşamın ağır yükü altında ezilen; ancak kendini yapay bir huzur içinde unutmakla dinlenebilecek kadar yorgun bir kişi değildi.

İkinci önemli nokta, çok iyi bilinir ki, bir toplumdaki okuyucu ve seyirci bir tek sınıfın insanı değildir. Asıl her sınıf insanının kültürüne, zevk düzeyine ve anlayışına cevap verebilecek bir sanat oluşumunu kınamaya kimsenin hakkı yoktur. Masallar ve çocuk romanları yazılmamış olsaydı, çocuklara ne okutulurdu?..

İleri'nin hasta mantığının üstüne hat çekip bir soluk alalım. Bu arada bugünün edebiyatından ve edebiyatçılarından kısaca söz edelim.

Genç kuşakların yetenekli yazarlar yetiştirmediğini hiçbir zaman iddia edemeyiz. Bunlar arasında hatta çok beğendiklerimiz de var. Ama gerçek anlamda bir romana ve romancıya rastladığımızı söyleyemeyiz.

Bugün "roman" diye yayımlanan eserler, hakiki roman kavramıyla bağdaşmıyor hiç. Bunlar -daha önce de kaydettiğim gibi- çoğunlukla katı, çirkin, kaba, iğrenç, utanmasız, korkunç ve sinir bozucu birtakım gerçekçilik örnekleri. Evet, içlerinde şiir ile düzyazı karışımı güzel bir anlatımı içerenler de var. Ama genellikle hareketsiz, olaysız, hatta konusuz. Harika motifler demeti bunlar. Ruhsal ve sosyal kavramların ağdalaşarak sine sine, ağır ağır eriyip kaynaması ve kaynaşmasıyla oluşan, damak-

ta eriyen nefis lokum türleri. Gerçekten çok ilginç, lezzetli, hatta şaşırtıcı güzellikte. Fakat hiçbirine "roman" denemez.

Sonuç olarak, "roman"dan anladığımız yapıt bir başka biçim, bir başka nitelik almış bulunuyor bugün. Hangi nedenle olursa olsun, bir şey değişince, onun adı da değişmelidir. Bu "yapıt"lara başka bir ad vermeliyiz.

Şimdi, "Eskitilmiş roman biçimlerinin dışına taşan, yeni roman gramerinin etkileyici bir uygulaması" diye tanımlanan bir örneğe göz atalım. Bu bizim Selim Bey'in, *Her Gece Bodrum* adlı şaheseri!.. İnanılır gibi değil, romandan başka her şeye benzeyen bu "yapıt"la bir roman ödülü de almış Selim Bey!..

Son yılların ödül furyasına bakarak, bu ödüllerin hangi değer ölçüleriyle verildiğini merak etmekteyiz. Bir söylentiye göre, okunmayan, tanınmayan (dolayısıyla sevilmeyen) yazarların yapıtlarına halkın ilgisini çekmek içinmiş bu yöntemin uygulanması!.. İşte bizim Selim Bey de bu konuda aynen şunları söylüyor:

(...) Okurla yazar arasında bağlantı kurmada çok büyük yararı oluyor ödüllerin. Okurla yazar arasındaki ilişkiler genellikle kopuk bizim ülkemizde. Ödüller, yazarın göz önüne gelmesine olanak sağlıyorlar. Bir süre basın yazarla, ödül kazanan yazarla ilgileniyor. Bunların getirdiği olanaklar fazlasiyle söz konusu edilebilir...

Ama bir söylentiye göre de, bugünkü ortamda roman ödülleri, yeni sözcüklerin kullanımında en çok çaba gösterene sunulmaktaymış!.. *Her Gece Bodrum*, roman adını yozlaştıran bir "yapıt" olduğuna göre, demek ki, bu "yapıt" da yeni sözcüklerin istifçiliğini kusursuz yapmış olduğundan ötürü bu alkış tutulmuş sayın yazarına!..

Fakat ne yazık ki, bu büyük ustanın(!) aslında kalemi çarpık, üslubu karmaşık! Öyle ki, harika bilgisayarlar bile içinden çıkamaz yazdığı yazıların. İşte, söz konumuz olan "yapıt"ta da, bir kör dövüşünün ve karabasanı andıran anormal duygusallıkların kargaşası içinde güller deriliyor. Ve kimin kime, neden, niçin, ne biçimde, nasıl davrandığı anlaşılamadan karanlıkta gözler kırpılıyor durmamacasına. Gerçekten üslup ve ifade yoksulu, özentili saçmalar sergisi bir yazı karalaması!..

Ama işin asıl düşündürücü yanı, bu "yapıt"ın *sapık ruh bunalımlarını patlama noktasına vardıran ve okuyucuyu normal yaşam çizgisinin dışına iten tehlikeli bir örnek* oluşu!.. Asıl "sosyal felaket" de, beyin yıkamayı amaçlayan böyle kitapların (ödüller desteğiyle de olsa) yaygınlaşarak kitleyi etkilemekte olmasında. Bu gibi "yapıt"ların Türk sinemasına uzantısı ise, (şükür Tanrı'ya) söz konusu değil!..

DÜZELTME: "*Eskitilmiş roman biçimi*" olmaz; "*değişik*" ya da "*eski roman türü*" olur. Kendini dev aynasında gören, Türkçe'si kıt yazar, bir çeşit hınçlı horgörüyle "*eskitilmiş biçim*" deyimini kullanmış!..

Tekrar bu Selim İleri'nin Nisan 1973 tarihli *Yedinci Sanat* dergisinde çıkan yazısına dönüyoruz:

(...) *Değer çatısının kurulamayışı korkunç bir uyum içinde popülizmi harekete geçirir. Son örneğini mart ayı başında İstanbul sinemalarında izledik: Orhan Elmas'ın yönettiği* Dert Bende *filmi. Kerime Nadir'in "ölümsüz romanından" beyazperdeye aktarılmış bir "sanat şaheseri" Kerime Nadir'in* Dert Bende *adıyla yayımlanmış bir romanı yok oysa. Filmin hikâyesine tıpatıp benzeyen bir romanı da yok hani başka adla falan yayımlanmış. Ama belirttiğim gibi, Kerime Nadir adı bulunmaz, eşine ender rastlanır bir teminattır. Yapımcıyla yazarın örnek almacak işbirliği...*

Gözlediği fırsatın odak noktasına nasıl da hemencecik parmağını basmış Selim Bey!.. Görülüyor ki, büyük bir titizlik ve dikkatle Kerime Nadir'in kırk cilt eserini izlemiş! Hepsinin adlarını ve konularını su gibi ezberlemiş! Böyle bir ilginin özel bir nedeni olmalıdır elbette!..

Bayağılığa kaçan alaylı bir dille yaptığı eleştirilerde İleri, daha da ileri giderek saldırganlığın doruk noktasına varan eşsiz benzersiz bir "haddini bilmezlik" örneği veriyor:

(...) *Değer çatısının kurulamayışına bağlı olgular. Kişiler düzene boyun eğdikleri sürece, düzenin ahlakını benimsiyorlar. Hepsi, hepsi bu. Bir yazarın yeteneksizliği başka, ahlak anlayışı bambaşka...*

(...) Övgülerle de, yergilerle de duygusallığı bırakıp sosyolojik bakışa önem vermenin zamanı çoktan gelmiştir. Kerime Nadir romanları, Türk sinemasında sosyolojisiyle açıklanacak bir meseledir. Yerli duyarlıkları, gözü yaşlı biçimde, ithal malı dekorlarla işlemektedir Kerime Nadir. İhanet açıktır: Yerli duyarlıklar, mızmızcı gözyaşına bürünmektedir ilk önce. Ardından alafranga, diri olmaktan uzak, yaşarsız bir atmosferle magazin ögesine yaslanılmaktadır. Sinemada da eşi yinelenir. Gerçek, uyuşturuculukla kaynaştırılıp başkalaştırılmakta, çarpıtılmakta. Çirkin popülizm boy göstermekte...

(...) Türk sinemasının Reşat Nuri karşısında dudağı uçuklu-yor. Bu duyarlıkları çarpıtmayan memleket romancısının yapıtları, Kerime Nadir anlayışıyla sinemaya aktarılıyor. Yıllar önce iki örneğini gördük. Ama suçu Türk sinemasına yüklemekle işin içinden sıyrılmak kaçaklıktır. Türk sineması düzenden bağımsız, özgür, bir başına düşünülemez. Reşat Nuri de düzenin isterlerine uygunlukla Türk sinemasında ifadelenecektir. Kerime Nadir'in teminat oluşu, bu isterleri kendiliğinden taşımasında toplanıyor.

İnsanın beğenmediği bir yazarı eleştirmesi ayıp sayılmaz. Ama bu eleştiri böylesine bir saygısızlığa varır, hele suçlayıcı, küçültücü, aşağılayıcı bir amaçla yapılırsa, bir tecavüz niteliği alır. Bakın hele, bu saldırgan adam, bir ahlak kumkuması pozunda, bir de benim "ahlak anlayışımı" eleştirmeye cüret etmiş!..

Asıl başkalarının onur ve haysiyetini kırmaya, onları tahkire[1] yönelik bir tutum içinde bulunanlar için "ahlak anlayışı"nın eleştirisi söz konusu olabilir. Toplumun bağrına bastığı bir yılların yazarına, o toplumun ahlakını bozduğu yolunda bir kararcılığa yeltenmek, bağışlanmaz bir suçtur.

Selim İleri'nin bu, üsluptan yoksun, yer yer karmaşık ve karanlık yazı yığınından çıkarabildiğimiz anlama göre, Türk sinemasının girdiği çıkmaza tek neden olarak Kerime Nadir gösterilmektedir. Nasıl ki Türk okurunun "düşünsel gelişimini" durduranın da yine Kerime Nadir olduğu iddia ediliyor!.. Evet, "ihanet" dahil, daha bir sürü aptalca yakıştırmayla Kerime Nadir adı suçlanmak ve karalanmak istenmektedir.

Bu esef verici olgular gösteriyor ki, bugün -genellikle- çekemezliğin ve bir acı hıncın egemen olduğu acıklı bir ortamda-

1 Tahkir: Aşağılama, onur kırma.

yız. Bir zamanların ünlü ve gerçek kalem ustaları (Nurullah Ataç'lar, Behçet Kemal Çağlar'lar, Cevdet Perin'ler, M. Turhan Tan'lar...) da eleştirmişlerdi bizi. Ama onlar efendice ve tarafsızca yapmışlardı eleştirilerini. Bu ustaların iyi notlar verdiği eserlerimize dahi şu blucinli çocuklar dil uzatıyor, şu işe bakın.

Mutlak bir şeyler yapmak, bir varlık göstermek hırsına düşmüş olan bu gibilerin birtakım gerçekleri anlamaları beklenemez elbette! Bunlar bir iddialı görüşün, bir kendini beğenmişliğin, bir anlamsız hırçınlığın tutsağı hâlinde, sanatı tekellerine almayı amaçlamış bulunmaktadırlar. Değer ölçüleri de, kendi "yapıt"larının modelidir.

"Edebiyat hayatın sihirli aynasıdır" diyen "ehl-i irfan"[1] başlarını kaldırıp baksınlar. O ayna, tüyleri diken diken eden meşum bir korkulu rüyayı yansıtıyor bugün. Sihri bir yana, çoğu kez, en sade anlamda bir güzelliğin izinden bile yoksun!..

Evet, esefle kaydedelim ki, bugünün edebiyatçısı geçinen bu birtakım "İleri"lerin diş gıcırtıları duyulmakta bizi hedef alan yazılarında. Neden acaba? Bunlar, değerleri inkâr, hatta yok etmek için tutuşacak kadar kör bir davranış içinde bulunan nankörler midir? Bin kez daha yazık ki, gelecek kuşaklar belki de bizi bu gibilerin görüş açısından tanıyacaklar; daha doğrusu hiç tanıyamayacaklardır.

Bugün edebiyat alanında bizlere gerçek edebiyat otoritelerince bir değer biçiliyorsa, bu ses en azından (o iyi niyete sahip) orta kuşaklardan gelmektedir yine. İşte, Seyit Kemal Karaalioğlu, *Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü*'nün bana ayırdığı bölümünde, edebi kişiliğimin sınırını şu nazik ve sade cümle içinde belirtiyor: "*(...) Kerime Nadir'in romanları, halkımıza okuma sevgisini aşılaması, gerçekçi romanlara okuyucu hazırlaması bakımlarından dikkate değer*" diyor.

Sözümüzü özetleyelim.

Evet, çağ değişti, yeniler geldi, yeni ve iddialı yazarlar. Ama biz kendi çağımıza imzamızı atmış bulunuyoruz. Bunu hiç kimse silemez.

---

1 Ehl-i irfan: Hak ve hakikatin özüne ve aslına ulaşan, bilgi ve marifet sahibi kimseler.

Kaybolan Dostlar

Pesen Film'in uzun susuşundan sonra bir felaket haberi yetişti. Nevzat Pesen intihar etmişti.

Bu acı haber beni çok sarstı. Günlerce üzüntümü yenemedim. Pesen Film'le son sözlü anlaşmamızın bir türlü gerçekleşememesinin nedenini de anlamıştım. Bay Vasil'in bana geldiği gün hâlindeki gariplik şimdi anlam kazanmış bulunuyordu. Üzüntüm iki kat oldu, onlara gereğince yararlı olamadım diye.

Günler böyle geçerken, *Ses* mecmuasında ilginç bir yazı gözüme ilişti. Türk Film Prodüktörler Sendikası Başkanı Ümit Utku Bey'in aracılığıyla, Pesen Film şirketi için açılması teklif edilen bir yardım kampanyasına dairdi bu yazı. Teklifi yapan da ünlü ses sanatçısı Neşe Karaböcek'ti.

Hemen şu mektubu kaleme aldım:

Sayın Ümit Utku,

14 Nisan 1973 tarihli Ses *mecmuasında, PESEN FİLM şirketi için açılması teklif edilen bir yardım kampanyasına dair yazıyı ilgiyle okudum. Değerli sanatçı Neşe Karaböcek tarafından yapılan bu teklifi gerçekten büyük bir takdirle karşıladım.*

Pesen Film'le 1959 yılından bu yana aralıklı işbirliği yapmıştık. Rahmetli Nevzat Bey benim dört romanımı; Samanyolu, Aşk Rüyası - Şahane Kadın, Posta Güvercini *ve* Günah Bende mi?*'yi beyazperdeye aktarmış ve bu işbirliği süresince bana karşı her hususta dürüst ve kadirbilir davranmıştır.*

Bu değerli dostun vakitsiz ve elim bir şekilde aramızdan ayrılmasına en çok üzülenlerden biri de kuşkusuz ben oldum. Rahmetli gerçekten değerli ve faziletli bir insandı. Pesen Film şirketini onun anısı adına yaşatmak, -onunla işbirliği ve işte kader birliği yapmış olan- biz dostlarına düşen insani bir görevdir elbette!

Nevzat Bey son olarak benden, O Gün Gelecek mi? *adlı*

romanımın film hakkını satın almak istemişti. Olumlu anlaşmamıza rağmen, bu romanı benden alması bir türlü kısmet olmadı. Kendisiyle birkaç ay önce yapmış olduğum bir telefon konuşmasında:

"İlk fırsatta size muhakkak geleceğim. Bu romanı ben alacağım" demişti.

Bugün, onun bütün imkânlarıyla gerçekleştirmeye çalışıp başaramadığı, kırık kalan bu arzusunu yerine getirmek bana, yalnız bir vefa borcunu ödemek değil, aynı zamanda büyük bir dostluk vecibesini yerine getirmek imkânı sağlayacaktır.

Eğer kabul edilirse, O Gün Gelecek mi? *adlı romanımı, hiçbir ücret talep etmeksizin, Pesen Film'e vermek istiyorum. Böylece, girişilen bu hayırlı teşebbüste benim de küçük bir katkımın bulunmasıyla sevinç ve teselli duyacağım.*

Bu yolda en kalbî başarı dileklerimi sunar, saygılarımın kabulünü rica ederim efendim.

Fakat bu mektup yerini bulmadı. Zira, iflas eden firmanın ortaklarından olan Bay Vasil o sıralarda Amerika'ya kaçmış, şirket dağılmıştı. Bazı yakın dostlar beni uyardılar. Romanın arada kaynaması ihtimalini göz önünde tutarak, ben de mektubu göndermekten vazgeçtim. Bu yardım kampanyası da böylece açılamadan kapandı gitti sanırım.

Bir Romancı Olarak

Gazete ve dergilerde yayıma girecek herhangi bir eserin reklamları yapılırken, o eserin yazarıyla da röportaj yapıldığı bilinir. Bunun dışında, unutulmayıp her zaman aranan, sanat faaliyetleri yakından izlenen; arada bir kendisiyle çeşitli konularda yine röportajlar yapılan mutlu yazarlar da vardır. İşte -Tanrıma şükür- ben de bunlardan biri sayılırım. Övünmek gibi de olsa, bir romancının kendi küçük dünyası için övünülmeye değer bir şey bu. Bugün, özel yapıda üç büyük albümü doldurmuş bulunuyor benimle ilgili bütün bu yazıların kupürleri (dağılıp kaybolanlar dışında oluşan bir koleksiyon).

Kırk yıldan bu yana, (ansiklopediler ve sözlükler dışında) ne çok gazete, mecmua ve dergi söz etmiş benden; yarım yüzyıla yakın bir zaman düşüncelerimi basına yansıtmış, fotoğraflarımı basmış, yaşamımı motif motif işlemiş. Aralarında birtakım eleştiriler de var. Ama yine de övgüler, övgüler, övgüler...

Eski kupürler arasında solmuş, hatta kâğıdı kavlaşmış olanlar bulunduğu gibi, en son baskı ve fotoğraf tekniğinden pırıl pırıl, renk renk örnekler de var.Çocuk denecek yaşta, gepgenç bir kalem olarak başlayan yazarlık yaşamım hâlâ iddiasız ama güçlü bir faaliyet akımı içinde varabileceği son aşamaya doğru ilerlemeye devam ediyor. Okuyucumun nabzını hâlâ elimde tutmaktayım. Onu bıraktığım gün zaten kalemi de bırakırım. Daha kaç yıl ya da kaç gün yazabileceğim?.. Tabii ki bunu yalnızca Allah bilir.

Yazarlık anılarımı kaleme aldığımdan kendisine bahsettiğim hocam Sör Anne Marie, bana Paris'ten yazdığı son mektuplarından birinde, "Bundan böyle yazı yazmayacak mısınız?" diye endişeyle soruyordu. Hâlâ çok dinç ve uyanık olan bu seksе-

nine merdiven dayamış kadın (elyazısı hâlâ harika bir kaligrafi örneğidir), benim altmış yaşında tükenmiş olmamdan korkuyor olmalı.

Tükeninceye kadar yazmaktan beni hiçbir şey alıkoyamaz. Yeni yazarların şaşırtıcı yapıtları yanında -Tanrı'nın izniyle- arada bir Kerime Nadir'in ağır topları da gürleyecek; kuşaklar ötesine, hatta çağlar ötesine bu güz bahçelerini şenlendiren son güzelliklerin meltemleriyle tatlı melodiler, romanslar, senfoniler götürecek.

Son Filmim

1973 yılının mayıs ayı benim için yine hareketli bir dönemin başlangıcı olmuştu. O ay içinde iki dergi ve bir günlük gazete adına -biri hanım, ikisi erkek- üç gazeteci benimle ayrı ayrı röportaj yapmaya geldi.

Yine mayıs ayı içinde, *Zambaklar Açarken* filminin ilk çekim çalışmalarında bulunmak üzere Acar Film stüdyosuna davet edildim. Bu filmde Filiz Akın ile Kartal Tibet başrolleri bölüşüyordu. Senaryo bir ekip çalışması(!) ürünüydü yine. Okuduğum zaman bunun da sıradan bir film olacağını hemen anlamıştım.

Bir eserde, yazar ile okuyucu ya da seyirci arasında ruhsal bağlantılar kuran birtakım gözle görülmez, elle tutulmaz küçücük duygu akımları vardır. Yazar (müellif) eserin başından sonuna kadar bu akımı korumayı, onu canlı tutmayı bilir. Bir ağ gibi eserin bünyesini saran bu akım, (insan vücudundaki kan dolaşımını sağlayan damarlar gibi) o bünyeyi bir bütün olarak besler ve yaşatır.

İşte senaristler bu bütünü bölmekle o can damarlarını kesip mana ve ruhu parçalıyorlar; sonra o parçaları birbirine ekleyerek; daha kötüsü, yabancı -şuradan buradan derlenmiş- parçalarla birleştirerek bir "robot eser" ortaya koyuyorlardı. Daha önce de söyledim bunu. Yüz kere, bin kere aynı şeyi tekrarlarım.

O gün stüdyonun bahçesinde, artistlerle çekim ekibine rahmetli Murat Köseoğlu'nun verdiği yemeğe ben de katıldım. Murat Bey, pek az insanda rastlanan bir kadirbilirlik ve konukseverlikle, arada bir sanatçıları ve meslek arkadaşlarını böyle samimi ve dostane bir hava içinde bir araya getirmekten hoşlanırdı.

Yine baş tarafta da belirttiğim gibi, ben sinema dünyasına Murat Bey'le işbirliği ile girmiştim. Uzun bir aradan sonra, yolun sonunda, işte yine onunla beraberdik. Filme alınan her eserimde stüdyodaki çalışmaları yakından izleyip bu çalışmalarda katkısı

olanlarla tanışmak, kaynaşmak imkânını bana rahatlıkla vermiş olduğu için kendisine her zaman minnettar kaldım.

Evet, bütün hayatım boyunca benim için en büyük zevk kaynağı, en derin tutku olan sinemayı gerçek dünyasında ve özlediğim biçimde Acar Film stüdyolarında gördüm, tanıdım ve yaşadım.

Murat Bey'in aramızdan sonsuza dek ayrılması, hiçbir şekilde doldurulamaz büyük bir boşluk bırakmıştır. Çalışma odamın duvarlarında, gözlerimin önünde sergilenmiş olarak duran fotoğraflarımız o güzel günlerin kıymetli anılarını her an bana tazeler. Eserlerimin kahramanlarını yaşatan artistlerle her ayrı grupta bir ayrı dünya içinde beraber olmanın hazzını ve gururunu duyarım daima. Ve Murat Bey'i rahmetle anarım.

Haziran ayında Anadolu'nun güney-batı sahillerine yaptığım on beş günlük bir geziden İstanbul'a döndüğümde, *Zambaklar Açarken* filminin çekimi hâlâ devam ediyordu.

Murat Bey yine bir gün otomobilini gönderip beni stüdyoya aldırttı. Bu kez besteci Teoman Alpay da oradaydı. Gerçekten benim için çok renkli bir gün oldu bu. Hele unutamayacağım öyle bir sahne geçti ki, onu da buraya iliştirmek istiyorum.

Bir ara çekime ara verilmiş, projektörler söndürülmüş, herkes bir yana dağılmıştı. Şurada burada yanan ampullerin alacasında, geniş setin bir köşesindeki renkli dekorlar arasında Acar Köseoğlu (Murat Bey'in büyük oğlu) ve Teoman Alpay'la bir süre sohbet ettik. Sonra ben yalnız kaldım.

Elime tutuşturulan sıcak demli çayı ağır ağır yudumlarken, kısık çalan teypten birden oynak bir müzik yükseldi. Derken bir çingene kızı fırladı ortaya. Allı pullu giysiler içinde, üstüme üstüme gelerek oynamaya başladı. Uzun eteklerini ve elindeki püsküllü eşarbı bana doğru öylesine savuruyordu ki, rüzgârı yüzümü alıyordu. Elimdeki çay devrilecek diye korktum.

"Bu da bana nereden musallat oldu?.." diye söylenirken etraftan kahkahalar koptu ve kulağımın dibinde bir ses, "Filiz Hanım sizi işletiyor hanımefendi!" dedi.

Meğerse çingene sandığım oyuncu kız, kılık ve makyaj değiştirmiş olan Filiz Akın'mış!.. Gerçekten öylesine bambaşka ve tanınmaz bir hâldeydi ki, beni kandırmayı başarmıştı.

Bir ay sonra, *Zambaklar Açarken* filmini yine özel bir seansta Acar Film stüdyosunda izledik. Kaliteli malzeme, temiz işçilik, şahane renkler, usta artistler, seçkin giysiler, özenli dekorlar, nefis bahar manzaraları, özgün bir müzik. Zambaklar mevsiminin en güzeli.

Ama bunca değer, bunca emek, bunca çaba ne yazık ki eserin özünden ayrılmış, birtakım yapay, inandırmasız davranışlar dizisinin içinde yok olup gitmişti.

Bir şeyi seyircinin gözüne sokarcasına vermek ısrarı nedendi acaba? Yerli filmciliğin şanından mı? Her neyse, bunun analizine yeniden girişmek gereksiz.

Zambaklar Açarken benim bugüne dek beyazperdeye aktarılan romanlarımın sonuncusu oldu. 1946 yılından bu yana sinemada yirmi dört kez boy gösteren eserlerimin sonuncusu.

Son Gürlüğü mü?

Uzun tatil aylarından sonra, havaların serinlemesiyle beraber yine sıkı bir çalışma dönemine girmiştim. İyice dinlenmiş olarak kaleme sarıldığımda, yeniden hayata kavuşmuş gibi oldum. Yazmadan yaşayamayacağımı bir kere daha anlamış bulunuyordum.

Tatil yaptığım yaz aylarında boş durduğum da pek söylenemezdi ya! Kafamda bu kez (kısmen sosyal içerikli) güzel bir konu oluşmuş ve bu konu bana, *Kaderin Sırrı*'nı getirmişti. Bütün o uzun kış dönemi içinde bu esere kapanıp çalıştım.

Bir romancı için, çevresiyle ilişkisini kesip roman kahramanlarıyla baş başa kalmak en büyük zevktir! O kahramanların tüm davranışları ruhunuzdaki çelişkilerle uyum içindedir hep. Ama zaman zaman kendi kendinizle fikir pazarlığına ve duygu çatışmasına da girersiniz. Kaleminizin yarattığı tipler giderek iradenize egemen olurlar ve bunlar -isteseniz de istemezseniz de- kendi karakterlerini dilediklerince oluştururlar. Sonunda, (aslında hepsi "siz" olduğundan) bir değil, bin bir kişiliğin sahibi olur çıkarsınız.

1974 yılı, yazı hayatıma kayda değer hiçbir olay getirmedi. Sürekli bir çalışma içinde normal bir yaşam dönemi geçirdim. Ve 1975 yılının ilk haftası içinde, *Kaderin Sırrı*'na imzamı attım. Yirmi beş forma tutarındaki kitabı tam bir yılda tamamlamıştım. Onu, tefrika edilmek üzere, *Hürriyet* gazetesine verdim.

Her eserin bir kaderi vardır, tıpkı insanlar gibi. Bu kaderin sırrına eremeyiz.

Kaderin Sırrı şanslı ve kısmetli bir roman oldu. Bana âdeta bir "son gürlüğü"nün kapılarını açtı diyebilirim. Mayıs ayı içinde *Hürriyet* onu büyük bir reklam patlamasıyla yayıma koydu. Radyo ve televizyon reklamlarından başka, kentin duvarları da romanımın afişleriyle donandı. Yayımı da umduğumdan çok başarılı oldu.

Konusu, olgun insanların kaderi üzerine kurulmuş olduğundan, gençlerden çok, olgun yaştaki okurlar tarafından beğenildi ve benimsendi bu roman. Oysa *Hürriyet* de yayına girerken, baş

sayfanın hemen yarısını kaplayan fotoğraflı bir röportajın başlığında, büyük puntolarla şöyle yazıyordu:

KERİME NADİR GENÇLERE
BİR AŞK ROMANI ARMAĞAN EDİYOR

Bu romandaki aşkın, gençlerin anlayabileceği türden bir aşk olduğunu sanmıyorum. Ama gazeteler, dergiler, hemen bütün romanlarımın reklamlarında, onları gençler için yazdığımı belirtmeye özellikle özen gösterirler nedense!.. Reklam piyasasında bu, klişeleşmiş bir kuraldır.

Aslında gençler için yazmak ne büyük bir zevktir!.. Hele aşk romanı yazmak. Bugün hâlâ aşk romanı yazabiliyorsam, bundan ötürü kutlanmam gerekir zannederim. Zira sinir törpüsü bir dünyada bizim yaşımızdaki insanların aşk romanı yazması şöyle dursun, "aşk" diye bir şeyin varlığını hatırlayabilmesine bile bir sorun gözüyle bakılmalıdır.

Aslında bugünün gençlerine bizim anladığımız manadaki aşkı anlatabilmek de bir sorun!.. Uzay çağında aşk -ne yazık ki- eski roman türleri gibi, artık çağdışı kaldı. Ayı çiğneyen insan, birçok kutsal kavramı da ayaklar altına almış bulunuyor. Evet, başta ay olmak üzere, her şeyin manası ve manevi değeri yok oldu bugün...

Hürriyet, *Kaderin Sırrı*'nı benden alırken, gazetenin yayım organlarından biri olan *Kelebek*'e fotoroman olarak yayımlamak üzere, *Suya Düşen Hayal*'i de almıştı.

Bu fotoromanın çekimi yapılmadan, baş oyuncuları Itır Esen ve Naci Altın da aralarında olduğu hâlde, film ekibi bana geldiler. Artistlerle bir arada çeşitli pozlarda yine reklam fotoğrafları çektiler.

İki ay sonra çekimi tamamlanan fotoromanın bu fotoğraflarla büyük reklam yayımları yapıldı. Yirminci yüzyılda reklamcılık, bütün dünya pazarlarında bir numaralı endüstri dalı olarak egemenliğini sürdürüyordu. Bu şahane icadın rahmeti işte böylece eserlerimin adlarına da defalarca yağdı.

Temmuz ayının ortalarında, *Suya Düşen Hayal*, bu kez de fotoroman olarak yayın dünyasından bir hayal gibi süzülüp geçti.

Çeşitleme

Hürriyet'te yayımı dört ay kadar süren, *Kaderin Sırrı*'nın 1975 yılı sonunda İnkılâp ve Aka kitabevleri tarafından kitabı basıldı. Bu eser nedeniyle aldığım telefon ve mektuplar dışında benimle görüşmeye gelenler de çok oldu yine. Bu arada Bahçelievler Kültür Koleji'nden, edebiyat öğretmenleriyle birlikte, iki minibüs dolusu öğrencinin bir bahar ve gençlik şenliğiyle evimi doldurması beni son derece duygulandırdı. Bir altın zincir ucunda, üzerinde, "Kültür Koleji 10-Fen-A mutluluklar diler" yazısı kazdırılmış küçük bir altın plaket kolye de armağan ettiler bana.

İşte yazı hayatımın ödülleri. Bugüne kadar hiçbir edebiyat yarışmasına katılmadım. Bir masa başındaki herhangi bir seçici kurul tarafından hiçbir eserime ödül verilmedi. Ama beni kuşaklar boyu okuyan kitlelerin sevgisi ve ilgisi, o jürilerin okumadığı eserlerime layık görmediği ödüllerden kat kat değerlidir benim için.

Yine bu eser nedeniyle sürprizlerin en büyüğü kapımı çaldı. Kırk yıldan beri görmediğim, hatta nerede olduğunu bile bilmediğim eski hocam Sör Anne Marie bana telefondan seslendi. O sesi bana yine, *Kaderin Sırrı* duyurmuştu. Uzun yıllar Türkiye'den uzakta kalmış bu yaşlı ve değerli kadın, Saint Pluchérie'de aldığı son görevi nedeniyle dört yıl önce tekrar yurdumuza döndüğünde beni aramış fakat sorduğu kimselerden olumlu cevap alamamıştı. Bu kez, romanımın reklamları adımı ona iletince, hemen telefon numaramı bularak benimle temas kurmayı başarmıştı.

Bendeki yazı yeteneğini ilk keşfedenlerden biridir Sör Anne Marie. Zaten bunun için kendisinden burada söz etmek istiyorum.

Telefonda sesini işitir işitmez şaşırmış ve çok sevinmiştim. Hemen okula gidip onu gördüm ve Ataköy'e davet ettim. Çok yaşlanmıştı tabii. O pembe yuvarlak yanakları çökmüş, iri yeşil gözleri küçülüp büzülmüştü. Ama yine oydu, çok sevdiğim hocam. Gözüm alıştıkça geçen zamanın izleri silindi üzerinden.

Uzun yıllardan sonra anneme kavuşmuş gibi olmuştum dersem, hiç abartmış olmam. Ne yazık ki, görev süresi bitmiş, emekli olması kesinleşmişti.

Evet, bir insan düşünün ki, genç yaşta kaybettiği çok sevdiği annesini tam kırk yıl sonra buluyor ama sadece çok kısa bir süre için.

"Benim romanlarımda böylesine hazin bir melodram yok!" dedim kendisine. "Dört yıldan beri İstanbul'da bulunun da benim bundan haberim olmasın!.."

"Kaderi değiştirmek elimizde değil" dedi. "Bu kadarı için de Tanrı'ya şükür!.."

Hemen ayrılacağımızı düşündükçe, içimde hiç azalmayacakmış gibi gelen bir acı duyuyordum. Duygularımı ona büyük bir içtenlikle şöyle aktarmaya çalıştım:

"Yıllar yılı çevremdekilere sık sık sizden söz ettim. Hayattaki başarılarımda sizin etkiniz, düzenli çalışmalarımda alışılmış bir disiplin ve ciddiyet egemen oldu her zaman. Bunu bilmenizi isterim."

Bebek'teki okul yıllarımızdan söz açtık. Boğaziçi'nin güzel baharlarını andık.

"O baharlar şimdi nerede?" dedim. "Onlar gençliğimizle beraber gitti. Bugün dünya, dört mevsimiyle de soğuk ve ruhsuz. O eşsiz baharlar sadece benim eski romanlarımın sayfalarında solmaya mahkûm olarak kaldı.

Yazılarımdan da söz ettik. Nasıl çalıştığımı merak ediyordu. Ona anlattım.

"(...) Çalışmaya vakit bulabilmek en büyük sorun Masör" dedim. "Genellikle bir büyük roman bir yıldan daha kısa zamanda yazılamıyor. Hatta, bir buçuk, iki yılda tamamlanabiliyor bazen. Sonra, bir kadın yazar, hele benim gibi bir evin tek yükümlüsü olunca, vaktini gereğince yazı masası başında geçiremez. Her iş ona bakar. Kendi günlük yaşantısı dışında, bir başka hayatı ya da hayatları -hayalen de olsa- yaşamak ve bunları enteresan bir biçimde yazıya aktarabilmek oldukça zor bir iş."

Sör Anne Marie kısa bir süre sonra Paris'e yerleşmek üzere İstanbul'dan ayrıldı. Onunla hâlâ mektuplaşmaktayım.

Gerçekten gençleri bile şaşırtan o inci gibi güzel elyazısıyla yazdığı mektupları tekrar tekrar okurken, bu yaşlı kadındaki hayat gücüne hayran oluyor ve o mektupların, daha uzun zaman verimli bir şekilde çalışabileceğim yolunda bana da güç ve cesaret verici birer kaynak; tükenmez birer çalışma örneği olduğunu düşünüyorum. Ve zaman zaman kapıldığım birtakım kaygıların yersizliğine inanıyorum.

Hayatın bizden alıp götürdüğü birçok nimete rağmen, ümitsizliğe düşmemeliyiz.

Kırkıncı Basamak

İşte kırkıncı basamağa geldim.

Baş tarafta şöyle demiştim: "Romanlarımı yazılış tarihleriyle ele alacağım. Kırk yılın kırk basamağı olan bu kitap dizisi, bir romancı olarak geçtiğim yoldur."

Evet, bugüne kadar yazdığım kitapların sonuncusuna geldik. Ondan da kısaca söz ettikten sonra, bu yolun sonunda varmış olduğum yeri noktalamak istiyorum.

1975 yılının kasım ayında başladım son romanımı yazmaya. Adı hazırdı: *Bir Çatı Altında*. Zira bu roman yaşadığımız toplumda en yaygın sorunlardan birini içeriyordu: Kentte bir apartman hayatı. Bir çatı altında yaşayan çeşitli karakter, meslek ve düzeydeki insanların komşuluk bağları, birbiriyle olan çelişkili ilişkileri, yönetici ve kapıcı davaları, bu kolektif yaşamın bütün sorunları. Yetmiş kişiyi bulan kadrosuyla bugünkü kent hayatından renkli bir tablo!..

Bir Çatı Altında'yı oldukça düzenli bir çalışma temposuyla 1976 yılının yine kasım ayı içinde tamamladım. Fakat bir gazetede yayıma girmesi için de kaderinde tam bir yıl daha beklemek varmış!..

Önce tashihleri, makinede kopyaları ve son rötuşları birkaç aylık zaman almıştı. Ardından politika kargaşasının gadrine uğradı. O dönemde seçim ve hükümet sorunlarıyla basın altüst bir hâldeydi. Gazetelerde romandan çok günlük haberler sürüm sağlıyordu. Ben de biraz beklemekte yarar gördüm.

Bir süre sonra almak isteyen gazetelerden *Son Havadis* ağır bastı. Ve böylece, *Bir Çatı Altında*, 5 Aralık 1977 tarihinde bu gazetede yayıma girdi. Kitabı da 1978 yılının sonlarına doğru basıldı.

Eserlerimin altına imzamı atarken daima tarih de koyarım. Bu benim şaşmaz alışkanlığımdır. Böylece kitaplarımın yazılış sırasıyla değerlendirilebilmesi mümkün olur.

Yazarlık anılarım arasında bugüne dek unutmuş olabileceğim birtakım ayrıntılar da bulunabilir elbette! Ben, hatırlayabildiğim ve kayda değer bulduğum kadarıyla bu kitabı yazmaktayım. Evet, *Romancının Dünyası*'nı gerçek imajlarıyla sergileyebilmek için, yazarlık merdivenimin basamakları olan kitaplarımı bütün özellikleriyle ve serüvenleriyle tanıtmaya çalıştım. Bu tür bir "anı demeti" bugüne dek hiç yapılmış mıdır bilmem.

Eserlerimin hepsini severim. Bir ananın çocuklarını sevdiği gibi. Üstelik onlara büyük minnet duyarım. Zira onlar kaynaştırdı beni ülkemin insanlarıyla. Onlar bana böylesine renkli ve rahat bir yaşam sağladı. Benden sonra da -umarım- beni yaşatacak olan yine onlardır. Okuyucum ile aramda sürekli olarak ruhsal bir bağ kurduklarından, hayatta hiç yalnız kalmadım. Beni gören, görmeyen milyonlarca kişi tarafından sevildiğim için bahtiyarım. Ve sonsuz bir şükranla doluyum Yaratanıma karşı.

Ekrandaki Lekeler

TRT'yle ilgili iki ilginç olguyu da anılarıma katmak istiyorum.

1. Ahmet Ekinci imzasıyla İnkılâp ve Aka Kitabevleri'ne gönderilen 11.3.1977 tarihli bi mektupta *Esir Kuş* romanımın televizyon için dizi film yapılması girişimine geçildiğinden söz ediliyor; dizinin TRT Ankara Televizyonu'na sunulan ilk bölümünün çekim için uygun görüldüğü, diğer bölümlerin de hazırlanıp sunulması için, eserin sahibinden resmî bir izin belgesi istendiği kaydediliyordu. Bu mektuba, "Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu"ndan gönderilmiş olan cevabın fotokopisi de eklenmişti.

Sayın Ahmet Ekinci'nin mektubuna cevabım elbette ki olumlu oldu. Fakat kendisinden aldığım 4.4.1977 tarihli ikinci bir mektupta, Televizyon idaresinin son anda karar değiştirdiği, yöneticilerin anlaşılmaz tutumları yüzünden teklifin uygun görülmeyerek reddedildiği bildirilmekteydi.

Denetimce onaylanan birtakım kötü, ilkel oyunlar ak ekranı karalarken, Türk seyircisinin özlediği birçok güzel eserin, gerçekten anlaşılmaz bir tutumla programa alınmadığı bilinir.

Bu gibi çarpıklıklar gösteriyordu ki, TRT Televizyon Kurumu program yapımcıları bir çeşit bunalım geçirmekteydiler. Böyle bir idareyi amir çelişkili zihniyet karşısında "Çok yazık!" demekten başka söylenecek söz olmasa gerekti!..

2. Görünüşte önemsiz olduğu hâlde içeriği can sıkan bazı olaylar vardır ki, bunlar, ne kadar iyimser olursanız olun, yine de gelip size çatar ve mutluluğunuzu, o güzel huzurunuzu bozar.

24.3.1978 tarihli televizyon programının "Kadınlarımız" bölümünde, "Türk Kadın Yazarları" konulu bir açık oturum yer almıştı. İstanbul Televizyonu'nca hazırlanan bu programda bir de "Söyleşi" vardı. Bayan Sema Okay, bizim "Abdurrahman Çelebi"ye, evet, Selim İleri denen yeni kuşakların büyük roman

ustasına(!) Türk kadın romancıları hakkındaki düşüncelerini soruyordu!..

Hey Tanrım! Hangi musibet bu bedbahtlığa itmişti insanları?..

Televizyon ekranına çıkıp herhangi bir konuda konuşacak kişi, o konuyla ilgili meslek ya da sanatın uzmanı olmak gerekir. Türk kadın yazarları, özellikle romancıları hakkında konuşmak neden bu kadar hafife alınmıştı acaba?..

Selim İleri'nin bu konudaki saplantılarını *Yedinci Sanat* dergisindeki yazısında gördük. Uygar bir toplum insanında aranan en önemli nitelikten (büyüklerine karşı saygılı bir kişi olma niteliğinden) yoksun olan bu adam daha emeklerken, hatta doğmadan, bugün tırmanmak çabası içinde bulunduğu noktayı, adlarını karalamak istediği o kadın romancılar fersah fersah geçmiş bulunuyorlardı kuşkusuz. Türk kadın romancıları hakkında bu adam ne biliyordu ki, onunla televizyonda bu konuda bir söyleşi yapıldı? O romancılar ve eserleri hakkında ne söyleyebilmiştir? Onu şımartan sağlıksız seçimi Türk edebiyatı adına kınarken, bir pot daha kırıldı ekranda: Adları ve fotoğraflarıyla düzensiz bir trafik içinde anılan Türk kadın yazarları arasında ben de vardım. Ama yabancı bir kadın fotoğrafıyla. Evet -Taha Toros arşivinden alındığı belirtilen- hiç tanımadığım yabancı bir kadının fotoğrafı tekrar tekrar, "Kerime Nadir" diye getirildi ekrana.

Ama sonunda benim de gerçek görüntüm gelip geçti televizyon ekranından. Ünlü tiyatro sanatçısı Haldun Dormen ile yönetmen Bülent Özdural 1979 yılının haziranında bana gelerek bir görüşme yaptılar. Konu, Ramazan ayı programları içinde yer alacak olan "Gecemiz" bölümündeki "Anılarla Söyleşi"de benimle bir röportaj yapılmasıydı. Nitekim bu çekim İstanbul Televizyonu'nun Maçka Stüdyosu'nda 23 Temmuz'da gerçekleştirildi. Kameralar karşısında Haldun Dormen'in, yazarlık yaşantım ve eserlerim hakkında sorduğu soruları cevapladım. Ve bu söyleşi 31 Temmuz Salı akşamı Ankara Televizyonu'nda yayınlandı.

Çıkış

Bir şeye başlamak kolaydır da, onu bitirebilmek zordur.

İşte kitabımın sonuna yaklaşırken benim de bu zorluk dikildi karşıma. Evet, bunca hesaplaşmanın sonunda tam bir yargıya varabilmek gene de zor. "Acaba istemeyerek ya da bilmeyerek herhangi bir yanılgıya düştüm mü?" diye soruyorum kendi kendime.

Şu var ki, her şeyi dosdoğru ve apaçık biçimde söyleyebilmiş olmaktan mutluyum. Hiçbir eleştiri beni etkileyemez artık. Ayaklarımı sağlam bastığım bu noktada, bir romancı olarak yaşamış olmak kadar, sade bir insan olarak yaşamış olmanın da hazzını ve huzurunu duymaktayım.

Evet, pırıl pırıl aydınlık bir bahar günü, akasyaların benekleldiği Bâb-ı Âli yokuşunu heyecan ve sevinçle dopdolu olarak ilk kez çıktığım o mutlu günden bu yana uzun, çok uzun yıllar geçti. İyisiyle, kötüsüyle, tatlısıyla, acısıyla yazarlık yaşamımı yarım yüzyıla yakın bir süre böylesine sürdürdüm işte!..

Bu kitaba değer biçmek bana düşmez. Fakat yine de ondan kendime bir övünç payı çıkarabilirim sanıyorum. Zira bu övünçte, cumhuriyet Türkiye'sinin -1937 yılından bu yana- kitapları ülkede en çok okunan yazarlarından biri olmanın gururu saklıdır.

Geçmişe bakarken, her şeye rağmen, içimde derin bir hüzün duymaktayım. Değişen dünyayla beraber kaybolan yıllarda yalnız gençliğimiz değil, sevdiğimiz hemen her şey yok olup gitti. Bu dünya bizim dünyamız bile değil artık! Yaşantımızda başkalarının zevki ve iradesi egemen.

Ama hayatını boşa geçirmemiş olmanın ve hâlâ varolmanın mutluluğu içinde olmak da güzel! Bu güzelliği korumak istiyorum ve geleceğe hâlâ büyük umutlarla bakıyorum.

-SON-

1980-İSTANBUL

Roman geldi. Ben onu mavi mürekkeple yazmıştım. Rötuşlar kırmızı mürekkeple yapılmıştı. Birçok sayfanın kısmen ya da baştan başa çizildiğini görünce şaşırdım.

Halil Lütfü Dördüncü parmaklarını birbirine geçirdi, boynunu büktü. Ama kesin bir ifadeyle, "Bazı bölümler çok uzun tutulmuş" dedi. "Pasajlarda gereksiz ayrıntılar olduğundan onlara kıymak zorunda kaldık. Bu kadar büyük bir romanı tefrikalar kaldırmaz. Yayımı bir yıldan fazla sürer o zaman. Okuyucuyu bıktırır..."

Sustuğumu ve üzüldüğümü görünce yine gülümsedi.

"Böyle şeyler olacak. Alışacaksınız. Yayın hayatı sizin isteklerinize uymaz. Hele başlangıçta..."

Sözün kısası, böylece beş yüz sayfalık Hıçkırık'ımın hemen üçte biri atılmış oluyordu. Dudaklarım titreyerek, "Kim yaptı bu gaddarlığı?" diye sordum.

Halil Lütfü Bey bir an sustu. Sonra bir sır verir gibi, "Nazım Hikmet!" dedi.

Servet-i Fünun ile başlayan yazın macerası, gazetelerin tirajlarını tavan yaptıran tefrikalar, milyonlarca basılmış onlarca roman, gişe rekorları kıran roman uyarlamaları, kısaca edebiyata adanmış bir ömür... Kendi deyimiyle "tezgâhında her zaman bir roman hazır bulunan" popüler romanın kraliçesi Kerime Nadir, edebiyat hayatını, romanlarını yazarken başından geçen acı, tatlı anılarını *Romancının Dünyası*'nda okurlarına sunuyor.

Oğlak Yayınları, usta kalem Kerime Nadir'in *Romancının Dünyası* kitabını yayımlamaktan gurur duyar.

ISBN 978-975-329-972-5

oglak.com

